Μερικά Κυπροκεντρικά Κείμενα

Ιούνης, 2021

Πρόχειρη συλλογή μερικών κυπροκεντρικών κειμένων που εντοπίστηκαν στο Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο.

-Delirium

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:books:cypriotism

Last update: **2021/06/08 10:52**

κυπριακή συνείδηση

Το κείμενο αυτό είναι η ομιλία μου σε εκδήλωση που οργάνωσε το περιοδικό μας στη Πύλη Αμμοχώστου. Στην ίδια εκδήλωση μίλησε ο Mehmet Yíasín, για την «Τουρκοκυπριακή ταυτότητα στη λογοτεχνία». Την ομιλία του Yíasín θα δημοσιεύσουμε στο ερχόμενο τεύχος, στο οποίο θα υπάρχει ένα αφιέρωμα για τους Τουρκοκυπρίους. Θα απαντήσουμε τότε και σε διάφορα άρθρα των εφημερίδων για την εκδήλωση.

Κωστής Αχνιώτης

Κατ' αρχή διευκρινίζω ότι αντιλαμβάνομαι την έννοια συλλογική συνείδηση (και το περιεχόμενό της) όχι σαν σταθερή και αμετάβλητη και φυσικά δεν της αποδίδω διαστάσεις φυσικής αρχής. Η συλλογική συνείδηση όπως και κάθε έννοια κοινωνική είναι μεταβλητή και ακολουθεί τις μεταβαλλόμενες ανάγκες μιας κοινωνίας.

Η μεταβλητότητα αυτή δεν είναι βέβαια καθόλου μηχανιστική. Το εποικοδόμημα μπορεί να επενεργεί πάνω στη κοινωνική εξέλιξη δραστικά. Για παράδειγμα η εμφάνιση της βιομηχανίας διαμορφώνει το σύνολο εργάτες που είναι δυνατόν να αποτελούν φορέα της εργατικής συνείδησης. Η εργατική συνείδηση είναι εν δυνάμει κοινή για όλες τις χώρες και μπορεί να καθορίσει το σύνολο των εργατών του κόσμου. Φυσικά η αντίληψη αυτή είναι μακροσκοπική. Άλλα κριτήρια, όπως η επιμέρους συνείδηση επενεργούν διαμορφώνοντας αντιτιθέμενα υποσύνολα.

Για τις ανάγκες του κειμένου αποκαλώ Κυπριακή Συνείδηση, τη συνείδηση τής Κυπριακής Ανεξαρτησίας. Ο φορέας της είναι όσοι Κύπριοι πιστεύουν στην Ανεξαρτησία, όσοι δηλαδή αντιλαμβάνονται την Κύπρο και το λαό της σαν μια ανεξάρτητη οντότητα και επιδιώκουν κατά συνέπεια τη διαφύλαξη του ανάλογου πολιτειακού θεσμού, του Ανεξάρτητου Κυπριακού Κράτους.

Βεβαίως η αντίληψη της Κυπριακής Ανεξαρτησίας είναι βασικά ένα θέμα το οποίο δεν έχει μελετηθεί ούτε ιστορικά ούτε κοινωνιολογικά, ούτε πολιτικά, κι αυτό ισχύει και για τις δύο κοινότητες. Κι είναι απόλυτα φυσικό μιας και από τη δεκαετία του '50 και εδώ υπερίσχυσαν σε απόλυτο βαθμό η συνείδηση της Ένωσης και του ταξίμ. Παρά την αποδοχή μιας ούτω καλούμενης Ανεξαρτησίας το '60, οι ηγετικές ομάδες των δύο κοινοτήτων ήταν (ή συμπεριφέρονταν ως να ήταν) ενωτικές ή ταξιμικές. Επομένως μόνο αυτή τη πτυχή της ιστορίας πρόβαλαν με την αντίστοιχη φυσικά ιδεολογική αντιμετώπισή της. Είναι ενδεικτικό το πόσο παραγνωρισμένη είναι ακόμα και τώρα στα σχολεία η ιστορία των Ελληνοκυπρίων για παράδειγμα.

Έτσι δεν είναι εύκολο να αντιληφθούμε που το ΚΚΚ στήριζε την ανθενωτική του στάση. Σας διαβάζω έναααπόσπασμα.

«... το ΚΚΚ θεωρεί καθήκον του να διαμαρτυρηθεί μεθ'όλων των δυνάμεων του, εν πρώτοις εναντίον της τοπικής Αγγλικής κυβερνήσεως η οποία δια της αδιαφορίας της συντείνει εις την όξυνσιν των φυλετικών μισών μεταξύ των κατοίκων της Κύπρου και κατόπιν εναντίον των πλαστών ηγετών του τόπου οι οποίοι ομίλησαν και θα ομιλήσουν εν ονόματι του Κυπριακού λαού. ΚΑΤΩ Η ΕΝΩΣΗ ΖΗΤΩ Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΖΗΤΩ ΤΟ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ» (Νέος Άνθρωπος, 25.4.1925).

Βλέπουμε πάντως ότι η Ανεξαρτησιακή αντίληψη συνδυαζόταν ήδη με την προσπάθεια της αποφυγής διακοινοτικών αντιθέσεων.

Δεν υπάρχει βέβαια αμφιβολία ότι από τότε μέχρι την κατηγορηματική αποδοχή του «Ένωση και μόνον Ένωση» από το ΑΚΕΛ ύστερα από 25 περίπου χρόνια αμφιταλαντεύσεων, το λαϊκό αίσθημα της Ελληνοκυπριακής κοινότητας προσανατολιζόταν όλο και πιο δυνατά προς την Ελλάδα. Η Τουρκοκυπριακή μειοψηφία φαίνεται ότι ακολουθούσε τις εξελίξεις καθυστερημένα και τελικά είναι μέσα και μετά από τον αγώνα της ΕΟΚΑ. Πάντως όταν το ΑΚΕΛ στρέφεται προς την Ένωση, το Τροτσκιστικό Κόμμα Κύπρου (πούταν μια μικρή κομμουνιστική οργάνωση) εξασκεί εναντίον του δριμεία κριτική, αντιλαμβανόμενο την ανεξαρτησία σαν αυτοκυβέρνηση των καταπιεσμένων τάξεων και χωρίς να αναφέρεται στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Διαβάζω ένα απόσπασμα:

« ΣΥΝΤΡΟΦΟΙ, Η φετεινή Πρωτομαγιά ας μας βρει στις επάλξεις του αγώνα για το πέρασμα της εξουσίας στα χέρια του λαού μας, για την ΑΥΤΟΚΥΒΕΡΝΗΣΗ. Η προδοτική εγκατάλειψη του συνθήματος της Αυτοκυβέρνησης από μέρους της σταλινικής ηγεσίας και η υιοθέτηση του συνθήματος της «Ένωσης» πρέπει να μας κάνει να συνέλθουμε.Το αφιόνισμα της «Ένωσης» πρέπει να το σταματήσουμε εμείς οι ίδιοι. Να εξαναγκάσουμε τους κακή τη μοίρα ηγέτες των εργατικών μας οργανώσεων να μπούνε στον ορθό δρόμο της εξυπηρέτησης των εργατικών συμφερόντων. Αν αρνηθούνε, να τους παραμερίσουμε και να τραβήξουμε μπροστά, με μια καινούργια, μαχητική, ταξικά συνειδητή και αποφασιστική ηγεσία, για τον αγώνα για το πέρασμα της εξουσίας στα χέρια των εργατών–αγροτών. Η «Ένωση» δεν μπορεί να μας προσφέρει ούτε καλύτερους όρους δουλειάς, ούτε καλύτερα μεροκάματα, ούτε το κοινωνικό ξεσκλάβωμα μας να μας εξασφαλίσει. Μονάχα την αλλαγή των αλυσίδων μας θα φέρει. Τίποτε περισσότερο τίποτε ολιγώτερο. ΕΡΓΑΤΕΣ, ΑΓΡΟΤΕΣ, ΚΑΤΑΠΙΕΖΟΜΕΝΟΙ, Εμπρός στον αγώνα για χειραφέτησή μας. Στον αγώνα για τις οικονομικές και πολιτικές διεκδικήσεις μας. Στον αγώνα για την καλυτέρευση των όρων δουλειάς και τις Κοινωνικές Ασφαλίσεις. Για το άνοιγμα δουλειών για τους ανέργους. Για ανεργιακά επιδόματα. Για την οργάνωση και την ταξική συνειδητοποίηση όλων των καταπιεζομένων. Για την ΑΥΤΟΚΥΒΕΡΝΗΣΗ. Για μια Κυβέρνηση Εργατών Αγροτών,που να πονεί τον εργάτη και να προστατεύει τον αγρότη. Για την πλέρια εθνική και κοινωνική μας απελευθέρωση»

Σ’ αυτό το κείμενο δεν γίνεται αναφορά στους Τουρκοκύπριους. Όμως στις δημοτικές εκλογές από τους υποψηφίους του κόμματος αυτού προβάλλεται η ιδέα της αναλογικής εκπροσώπησης των Τουρκοκυπρίων και παράλληλα καταπολεμάται το αίτημα της Ένωσης με το αίτημα της Αυτοκυβέρνησης. Το αίτημα της Ένωσης θεωρείται αίτημα εξ’ ολοκλήρου αστικό.(Εργάτης 15 του Μάη, 1949).

Πάντως η οργάνωση των Τροτσκιστών διασπάται και διαλύεται λίγο αργότερα. Ένας από τους λόγους είναι και το ότι ένα μέρος των μελών του γίνεται ενωτικό καθώς μαρτυρούν τα κείμενα συζήτησης που βλέπουμε στα τελευταία τεύχη του. Συνοπτικά βλέπουμε ότι πριν από την δεκαετία του'50, η Ελληνοκυπριακή αριστερά τείνει αμφιταλαντευόμενη να θέλει ανεξαρτησία χωρίς πάντα να την αντιθέτει στην ένωση) και συνδυάζει το αίτημα αυτό με μία έντονη εργατική πολιτική (δεν είναι τυχαίο που οι τελευταίοι εργατικοί αγώνες έγιναν τότε) και μια αντίληψη του κινδύνουπου εμπεριέχονταν μέσα σε μία πιθανή δικοινοτική αντίθεση (και ασφαλώς άλλους λόγους π.χ. γεωπολιτικούς).

Δεν ξέρω αν και εσείς όπως και εγώ θεωρείτε ότι η ιστορία έμπραχτα δικαίωσε τους φόβους των αριστερών της εποχής. Πάντως ενώ η Ελληνοκυπριακή κοινότητα εν σώματι ψηφίζει «Ένωση και μόνο Ένωση» το 1950 και ολόκληρη η δεκαετία δεν αφήνει χώρο για τίποτα άλλο, υποθέτω ότι και ανάμεσα στην αστική τάξη υπόκωφα υπάρχουν σκέψεις για ανεξαρτησία, διότι ασφαλώς δεν μπορεί να'ναι τυχαία που ο Μακάριος δίνει τη γνωστή εκείνη συνέντευξη το 1957 ή που το εθνικό συμβούλιο της εποχής συμμετέχει έστω και δυσανασχετώντας στις συνομιλίες της Ζυρίχης και του Λονδίνου.

Κάνοντας έναν απολογισμό της δεκαετίας του '50, μπορούμε συνοπτικά να πούμε ότι ολόκληρο το επαναστατικό δυναμικό του κυπριακού λαού Τουρκοκυπρίων και Ελληνοκυπρίων σπαταλήθηκε για να περιθωριοποιηθεί η συνειδητή συμμετοχή της εργατικής τάξης, για να κτιστεί η δικοινοτική

σύγκρουση και για να δοθεί όχι η αυτοκυβέρνηση, ούτε η Ένωση αλλά η εξάρτηση.

Για αυτό η Κυπριακή Συνείδηση είναι συνέχεια μία μόλις γεννημένη συνείδηση. Δεν ξεπέρασε ποτέ τη πρώτη βρεφική ηλικία. Κατά συνέπεια το πρόσωπό της είναι σημαδεμένο από τη θλίψη των βαθιών γηρατειών, και το κύριο αίσθημα που μπορεί να νοιώσει είναι ο αβέβαιος πόνος της ύπαρξης. Η Κυπριακή Συνείδηση υπάρχει καταπατημένη ανάμεσα στα πόδια των αντιπάλων της που‘ναι πιασμένοι σε μία ατελείωτη μάχη σώμα με σώμα. Από το ύψος του εδάφους όπου ευρίσκεται τους βλέπει σαν πελώριους γίγαντες. Παρά τα συνεχή ποδοπατήματα η Κυπριακή Συνείδηση σώζεται μόνο από το γεγονός ότι κανείς από τους γίγαντες δεν επικυριαρχεί ολοκληρωτικά. Αλλιώς η Κυπριακή Συνείδηση θα χανόταν.

Η Κυπριακή Συνείδηση νομίζει ότι είναι αδύνατη. Για αυτό παίζει τον ψόφιο κοριό, περιμένοντας καλύτερες μέρες.

Η Κυπριακή Συνείδηση είναι αδύνατη και ταπεινή. Το ξέρει και δεν μπαίνει στην μάχη. Αρκείται να καγχάζει την αδυναμία των πολύ πιο ισχυρών της αντιπάλων πουπαρ’ όλα αυτά είναι κι αυτοί αδύναμοι να επιβάλουν τη δική τους τάξη πραγμάτων. Στα αυτιά της οι φωνές τους ηχούν σαν κενολογία και φανφαρονισμός.

Η Κυπριακή Συνείδηση έχει την υπεροψία των περιθωριακών.

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Εντός των Τειχών (Τεύχος 35), Δεκαετία 1980-1989, 1988, Λευκωσία, Λευκωσία (νότια), Κυπριακή Συνείδηση

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:entostonteixon:no_35:kipriaki_sinidisi

Last update: **2020/08/29 13:36**

Η συνάντηση Ε/Κ και Τ/Κ του Βερολίνου: κοινή ανακοίνωση

Η συνάντηση Ε/Κ και Τ/Κ του Βερολίνου

Κωστής Αχνιώτης

Η συνάντηση αυτή έγινε στο Δυτικό Βερολίνο στις 13 με 16 του Μάη. Έλαβαν μέρος 20 περίπου άτομα από τις δύο πλευρές. Η σύνθεση της ομάδας αυτής ηθελημένα δεν ήταν αντιπροσωπευτική. Π.χ. στην ε/κυπριακή ομάδα, υπήρχαν δύο άτομα μόνο από το ΑΚΕΛ, παρά το ότι το ΑΚΕΛ αντιπροσωπεύει τις βασικές προσεγγιστικές - ανεξαρτησιακές απόψεις της Αριστεράς με το σκεφτικό ότι τα στελέχη τουλάχιστον, αυτού του κόμματος, μπορούν να συναντούν τους αντίστοιχους Τ/Κύπριους σε διάφορα συνέδρια των Ανατολικών χωρών και ακόμα μπορούν αν θέλουν να προκαλέσουν ακόμα και μαζικές συναντήσεις των μελών τους, στις χώρες αυτές. Γενικά επίσης δεν υπήρχαν ανώτερα στελέχη κομμάτων, με το σκεφτικό ότι αυτά τα στελέχη έχουν τις δικές τους συναντήσεις.

Οι ελπίδες που μπορεί να στηρίξει κανείς σε μια τέτοιου είδους συνάντηση, είναι ο απεγκλωβισμός της δικοινοτικής επικοινωνίας από το στερεότυπο και την δυσκαμψία που της προσέδωσε η παράδοση (και ουσιαστικά η παράδοση των κυβερνητικών διπλωματικών κατεστημένων) όπως επίσης και η ελπίδα ότι πιθανές εναλλακτικές προτάσεις, για την επανένωση της Κύπρου, θα προέλθουν από μια τέτοια πρακτική. Μέσα από μια τέτοια πρακτική, όπου οι άνθρωποι λειτουργούν αρχίζοντας από τις δικές του ανάγκες και επιθυμίες, γεννιέται κατά την άποψη μου, και εξελίσσεται η έκφραση ενός διακοινοτικού, αντιδιαθεσικού-ανεξαρτησιακού λόγου. Στο Βερολίνο δεν υπήρχαν ηγεσίες που παζαρεύουν, τι θα δώσει και τι θα πάρει ο καθένας, αναζητώντας τη “χρυσή” συμβιβαστική τομή. Στο Βερολίνο υπήρχαν άνθρωποι που πάσκιζαν να βρουν τον δρόμο του αγώνα, το δρόμο της νίκης για μέρος τουλάχιστον των πιο κάτω.

Τη νίκη της δικοινοτικής συνύπαρξης, τη νίκη της επανένωσης της Κύπρου, τη νίκη της έξωσης των ομοεθνών και αλλοεθνών ξένων στρατών, τη νίκη της κατάκτησης του δικαιώματος να καθορίζουμε την τύχη μας, εμείς ενωμένοι, τη νίκη ενάντια στην ιστορική φαλκίδευση που επέβαλαν τα εθνικιστικά κατεστημένα της δεξιάς, της εκκλησίας αλλά και της αριστεράς, τη νίκη ενάντια στην αντίθεση των κοινοτικών αστικών συμφερόντων.

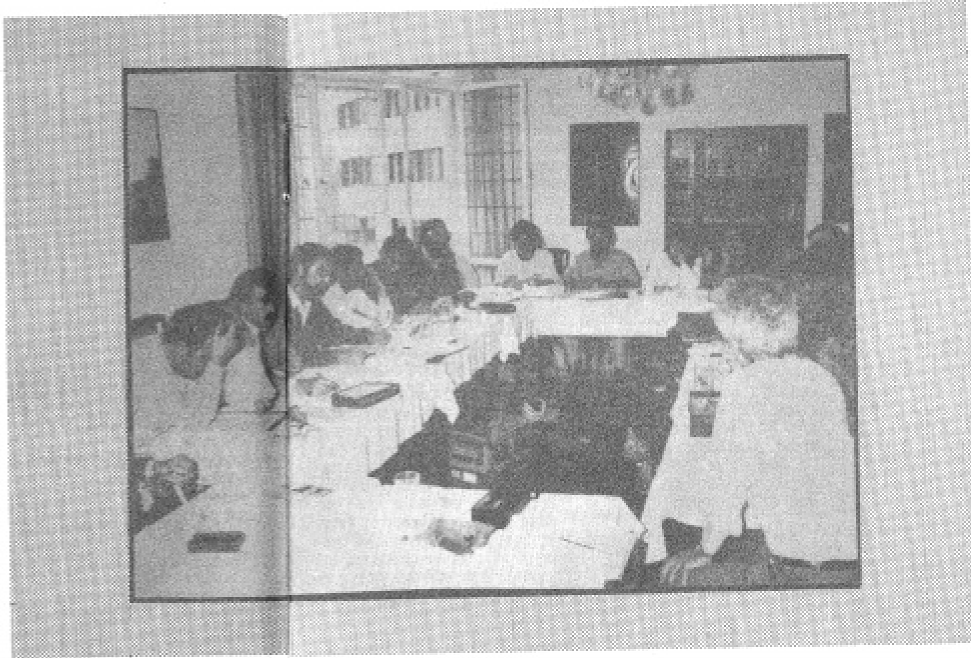
Το ότι δεν βγήκαμε από τη συνάντηση με ουσιαστικές νέες εισηγήσεις, αυτό δεν αναιρεί την πρόθεση ούτε και τη δυναμική μιας τέτοιας λειτουργίας. Η συνάντηση δεν μπορούσε να αντικαθρεφτίσει διεργασίες που ακόμα δεν αναπτύχθηκαν στη πολιτική ζωή των κοινοτήτων. Όμως πιστεύω, ότι οι εναλλακτικές πορείες, θα γεννηθούν μόνο επάνω σε μια διακοινοτική βάση. Γιατί ακριβώς μια τέτοια βάση, μπορεί να εκτοπίσει τον εθνικό ή έστω τον κοινοτικό υποκειμενισμό, και να γεννήσει επιτέλους μια σύνθεση στη μόνιμη αυτή αντίθεση.

Η επιδιωκόμενη όμως σύνθεση δεν ήταν μόνο διακοινοτική. Διάφορες δυνάμεις της αριστεράς βρέθηκαν από κοινού αντιμέτωπες με τη προβληματική ακριβώς της διακοινοικότητας. Αυτή η πρακτική επομένως μπορεί να βοηθήσει και στην αποσπασματική έστω συνεργασία μεταξύ ατόμων τουλάχιστον της αριστεράς και στον από κοινού προβληματισμό.

Πρέπει επίσης να σημειωθεί κι ένα άλλο γεγονός. Ότι η συνάντηση αποτελεί μια σημαντική παρέμβαση του περιβάλλοντος των Πρασίνων της Δυτικής Γερμανίας με το κυπριακό. Το “Ίδρυμα για την Δημοκρατία και το Περιβάλλον” που χρηματοδότησε και οργάνωσε τη συνάντηση (πρόσκειται στους Πράσινους) έχει μέχρι στιγμής μια μεγάλη διεθνιστική παρέμβαση σε πλήθος παγκόσμιων ζητημάτων από τη Λατινική Αμερική μέχρι την Ανατολική Ευρώπη και την Ασία. Μπορούμε να θεωρήσουμε αξιόλογο το γεγονός ότι ο εναλλακτικός χώρος της Ευρώπης ασχολείται με το

Κυπριακό, και σίγουρα πρέπει να σπρώχνουμε τα πράγματα προς αυτή την κατεύθυνση. Η μέχρι τώρα ενασχόληση της Ευρώπης με την Κύπρο, πολύ λίγες φορές, ξέφυγε από τα κυβερνητικά και κομματικά κατεστημένα. Ωστόσο υπάρχουν εκεί ένα σωρό κινήματα "εκτός ελέγχου" που μπορούν να είναι χρήσιμα και με την επίδραση τους στη κυπριακή πολιτική.

Μια αντίστροφη επίδραση επίσης μπορεί νάναι χρήσιμη. Παρά το ότι το Κυπριακό φτώχυνε μέσα στα μερικά σλόγκαν που επικράτησαν, παραμένει ένα πρόβλημα αρκετά ιδιότυπο, πολύπλοκο και πολυεπίπεδο. Η γνώση του μπορεί νάναι εξαιρετικά χρήσιμη στο ευρωπαϊκό κίνημα.

Οι συμμετέχοντες (κατ' αλφαβητική σειρά): Ιμπραχήμ Αζίζ, Μουσταφά Ακτούντς, Αϊτίν Μεχμέτ Αλή, Κώστας Αχνιώτης, Χριστίνα Βαλανίδου, Χριστάκης Γεωργίου, Νεσιέ Γιασίν, Θέμος Δημητρίου, Χασάν Ερτσιακιτζιά, Γιάννης Ιωάννου, Χρίστος Ηλιάδης, Ουλούς Ιρκάτ, Πεκτάς Κεζέ, Νιαζί Κιζιλγιουρέκ, Ζήνων Σταυρίδης, Αρίφ Τεσέν Τακσίν, Χουρέν Τυλκά και Πανίκος Χρυσάνθου.

κοινή ανακοίνωση

Ανταποκρινόμενοι θετικά στην πρόκληση που μας απεύθυνε το "Εκπαιδευτικό Ίδρυμα γαι τη Δημοκρατία και την Προστασία του Περιβάλλοντος", συναντηθήκαμε υπό την προσωπική μας ιδιότητα στο Βερολίνο μεταξύ 13ης και 16ης του Μάη και συζητήσαμε και εκφράσαμε τις απόψεις μας πάνω σε ορισμένα βασικά ζητήματα του κυπριακού.

Εμείς οι Ε/Κ και Τ/Κ που πήραμε μέρος στη συνάντηση, σε μια προσπάθεια να αντιληφθούμε ο ένας τα αισθήματα του άλλου, αποτολμήσαμε να εντοπίσουμε τις πολιτικές δυνάμεις και εξελίξεις που προκάλεσαν τη σύγκρουση στην Κύπρο και τον επακόλουθο διαχωρισμό των δύο κοινοτήτων που επιβλήθηκε καθώς και τη διχοτόμηση της χώρας μας.

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια συζητήθηκαν ορισμένες ζωτικές πτυχές:

1. Μια κριτική προσέγγιση της πρόσφατης ιστορίας της Κύπρου.

2. Διάφορες προτάσεις για τις αρχές που πρέπει να διέπουν τη λύση του κυπριακού προβλήματος.

Εκφράστηκαν διάφορες απόψεις και υποβλήθηκαν σε κριτική εξέταση κατά τρόπο εποικοδομητικό και καρποφόρο. Οι συμμετέχοντες στη συνάντηση δεσμεύτηκαν να συνεχίσουν τις συζητήσεις και συναντήσεις στο άμεσο μέλλον. Ανάμεσα στα άλλα η συνάντηση αναγνώρισε με έμφαση το πρόβλημα της ασφάλειας των δύο πλευρών, η οποία μπορεί να λυθεί μέσα στα πλαίσια ενός ενωμένου ανεξάρτητου κράτους με ομοσπονδιακή δομή μέσου του κοινού αγώνα των δύο κοινοτήτων.

Η συνάντηση έχει υπογραμμίσει ότι η μοίρα της Κύπρου πρέπει να βρίσκεται στα χέρια των ίδιων των Κυπρίων.

Οι Ε/Κ συμμετέχοντες στη συνάντηση έχουν με έμφαση απορρίψει την "Ένωση" και παρόμοια οι Τ/Κ έχουν απορρίψει τη "Διχοτόμηση" (TAKSIM) σαν πιθανές λύσεις του κυπριακού προβλήματος υπό οιανδήποτε μορφή. Και οι δύο πλευρές καταδίκασαν το σωβινισμό σαν εμπόδιο για την επανένωση του νησιού σήμερα. Τούτο καλλιεργήθηκε από τις άρχουσες τάξεις των δύο κοινοτήτων και τον ιμπεριαλισμό για την εξυπηρέτηση των δικών του συμφερόντων.

Απορρίπτουμε εμφατικά κάθε είδος ξένης επέμβασης υπό οιανδήποτε μορφή στις εσωτερικές υποθέσεις των Κυπρίων, των οποίων τα ανθρώπινα δικαιώματα καταπατούνται για πολλά χρόνια.

Η συνάντηση έχει επίσης συμφωνήσει στην ανάγκη για ένα ενωμένο, ανεξάρτητο ομόσπονδο κράτος, το οποίο μπορεί να πραγματοποιηθεί σαν αποτέλεσμα των κοινών και έντονων προσπαθειών από όλα τα δημοκρατικά τμήματα της Ε/Κ και Τ/Κ κοινότητας.

Σημειώνουμε με θλίψη το γεγονός ότι αυτή η συνάντηση χρειάστηκε να γίνει εκατοντάδες μίλια μακρυά από την Κύπρο. Επομένως απαιτούμε την άμεση αναγνώριση του βασικού μας δικαιώματος να συναντιόμαστε ελεύθερα στην πατρίδα μας καθώς και τη δημιουργία των συνθηκών για την εφαρμογή του.

Τέλος επιθυμούμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη και τις ευχαριστίες μας προς τους οργανωτές. "Το Εκπαιδευτικό Ίδρυμα για τη Προστασία του Περιβάλλοντος" που κατέβαλλαν κάθε δυνατή προσπάθεια για την πραγματοποίηση αυτής της συνάντησης.

*κ.α.

Δυτικό Βερολίνο, 16 Μάη 1989*

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Εντός των Τειχών (Τεύχος 41), Δεκαετία 1980-1989, 1989, Λευκωσία, Λευκωσία (νότια), Κυπριακό Πρόβλημα, Κίνημα Επαναπροσέγγισης

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:entostonteixon:no_41:berlin

Last update: **2020/07/14 17:05**

Το πιο κάτω κείμενο πρόκειται για αναδημοσίευση στο περιοδικό Εντός των Τειχών. Αρχικά εκδόθηκε στο περιοδικό Τραίνο στην Πόλη, στο Τεύχος 7.

ΓΙΑ ΕΝΑ ΔΙΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΕΠΑΝΑΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ

(ή γιατί η Επαναπροσέγγιση είναι στο βάθος μια ερωτική, που σ' αυτούς τους καιρούς σημαίνει επαναστατική επιθυμία)

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ Κύπρου είναι άρρηκτα δεμένη με τη γεωγραφική της θέση σαν το σημείο διασταύρωσης τριών ηπείρων και αναλογών πολιτισμών. Πολιτικά - στρατιωτικά αυτό σήμαινε ότι το νησί ήταν ένας απαραίτητος “σταθμός χωροφυλακής” ή “διακομιστικό κέντρο” για τις αυτοκρατορίες ή τους άρχοντες που κατά καιρούς επέβαλλαν την εξουσία τους στην περιοχή. Αυτή η συνεχής σχεδόν κατάκτηση - εξάρτηση του νησιού από ξένες δυνάμεις - έχει αφήσει μια βαθειά παράδοση υποτέλειας απέναντι στους ξένους και μια αδυναμία, ως τώρα, να αντιληφθούν οι Κύπριοι τους εαυτούς τους σαν κύριους του τόπου τους, σαν αυτόνομα άτομα σε μια αυτόνομη κοινωνία. Απ' την άλλη, η συνεχής διασταύρωση πολιτισμών και επιδράσεων έχει δημιουργήσει την υποδομή ενός μέλλοντος όπου η Κύπρος θα μπορούσε να λειτουργήσει σαν πολιτιστικό κέντρο - γέφυρα, μεταξύ των πολιτισμών που την περιβάλλουν. Αυτό είναι και το ιστορικό δίλημμα μπροστά μας αυτή τη στιγμή: Μια Κύπρος ενωμένη με αίσθηση της αυτονομίας και των ιστορικών της δυνατοτήτων ή μια Κύπρος διχοτομημένη - προέκταση ξένων εξαρτήσεων.

Η σημερινή ντε φάκτο διχοτόμηση είναι αποτέλεσμα των δύο κοινοτικών εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων (της ένωσης και του Τακσίμ) που εκφράζουν τη λογική της υποτέλειας στην πιο ακραία της μορφή. Σ' αυτά τα κινήματα η ελευθερία του νησιού, των Κυπρίων, ιδώθηκε σαν αδύνατη από μόνη της - μια λογική που έσπρωξε τον κόσμο να ψάχνει “ομοεθνείς” μεγάλους προστάτες στα κράτη της Ελλάδας και της Τουρκίας.

Οι ρίζες της επαναπροσέγγισης, αντίθετα, βρίσκονται στο δρόμο, στο ανεξαρτησιακό κίνημα ως το 74, στις λαϊκές εκδηλώσεις του 74-77 και στη γειτονιά - την παράδοση του πολιτιστικού πλουραλισμού που χαρακτήριζε το νησί ως τα μέσα αυτού του αιώνα. Σ' αυτά τα πλαίσια μπορεί οι επαναπροσεγγιτές να φέρουν την παραδοσιακή συμβίωση Ελλήνων και Τούρκων σαν απόδειξη του εφικτού της πολιτικής τους, αλλά στο βάθος το αίτημά τους έχει όλη την ανατρεπτικότητα του νέου απέναντι στον παλιό κόσμο. Γιατί η επαναπροσέγγιση είναι ένα αίτημα σε μια μετάμοντέρνα κοινωνία που έχει ήδη στην πλάτη της 30 χρόνια μιας, έστω και λειψής, ανεξαρτησίας και η οποία είναι εξ' αντικειμένου το πληροφοριακό κέντρο της Μέσης Ανατολής. Και αυτό είναι ένα νέο παιχνίδι. Η παλιά συμβίωση, η παλιά ταξική ενότητα των μεγάλων απεργειών του 1948, ή των εξεγέρσεων του περασμένου αιώνα έχει ηττηθεί ακριβώς γιατί δεν ανέπτυξε το δικό της αυτόνομο λόγο και πράξη, γιατί άφησε το Μισιαούλη και τον Καβάζογλου να δολοφονηθούν, γιατί ανέκτηκε τις σφαγές που διανίζουν την ιστορία μας απ' το 58 ως το 74.

Η παλιά συμβίωση δεν μπόρεσε να αντισταθεί στον εθνικισμό και στην πολιτιστική πόλωση και ομοιογενοποίηση που προώθησε στα κράτη που γέννησε σχεδόν νομοτελειακό η “συμφωνία καθ' υπαγόρευση” της Ζυρίχης.

Το παρελθόν πρέπει να ιδωθεί στις σωστές του διαστάσεις, όχι για να επαναληφθεί, αλλά για να ξεπεραστεί.

Ο εθνικισμός σαν ιδεολογία ομοιογενοποίησης, προβολής απειλητικών "Άλλων" και ταύτισης του πληθυσμού με το κράτος, υπήρξε ο βασικός μοχλός του διαχωρισμού. Η εσωτερικευμένη ιδεολογία της εξουσίας εισήχθηκε μέσω των εκπαιδευτικών συστημάτων απ' την Ελλάδα και την Τουρκία και ενίσχυσε το αίσθημα ανασφάλειας των Κυπρίων για τον εαυτό τους, με το να τους προσδιορίζει σαν βάρβαρο ελλειπτικό κομμάτι του εθνικού συνόλου - Ελληνικού ή Τουρκικού. Επίσης διαμόρφωσε τις εσωτερικές συγκρούσεις στα πλαίσια της μυθολογικής σύγκρουσης του Ελληνισμού και του Τουρκισμού.

Υπήρξαμε, λοιπόν, το πεδίο εκτόνωσης των εθνικιστικών φαντασιώσεων των "εθνικών κέντρων". Γι' αυτό είναι σημαντικό να γίνει κατανοητό ότι ο ανατέλλον κυπροκεντρικός εθνικισμός δεν οδηγεί πουθενά. Ναι θα στηρίξει ένα ενιαίο ανεξάρτητο κράτος, αλλά ο εθνικισμός είναι μια αντίδραση ανασφάλειας, αντανακλαστικό ενός φόβου για τον άλλο. Θα φτιάξει μια νέα πλειοψηφία των ψήφων ή των πολιτιστικών ομάδων που θα καταπιέσει πάλι κάποιες μειοψηφίες. Και όσο και αν οι Κύπριοι είναι ιστορικά δικαιολογημένοι να είναι εξοργισμένοι με εκείνες τις κοινωνικές ομάδες των οποίων η πολιτιστική ταυτότητα είναι ακραία ελληνική ή τουρκική, εν τούτοις είναι η πολυχρωμία των ετερογενών μειοψηφιών που ανοίγει το δρόμο στον πολιτιστικό πλουραλισμό, την ανοχή, την επαναπροσέγγιση και όχι τη δημιουργία μιας νέας εθνικής πλειοψηφίας. Η επαναπροσέγγιση προϋποθέτει την ύπαρξη "Άλλων" σαν πειρασμό για την κλειστή εθνική ομάδα. Μόνο έτσι μπορεί η κοινωνία να είναι δυναμική και οι Κύπριοι να επανοικειοποιηθούν τις ετερογενείς πολιτιστικές τους επιδράσεις.

Αυτή η πρακτική της επαναπροσέγγισης, είναι και άρρηκτα δεμένη με την έννοια της αυτονομίας και του σεβασμού - τουλάχιστον - προς κάθε τι το διαφορετικό. Αυτονομία είναι η συνειδητοποίηση της δυνατότητας αυτοκυβέρνησης και αυτοδιαχείρισης. Πέρα από τα οργανωτικά της συνακόλουθα είναι και μια έννοια ψυχολογική. Το αυτόνομο άτομο ή κοινωνία, κάνει επιλογές και αναλαμβάνει την ευθύνη των πράξεων του/της. Η αποφυγή ευθύνων στην Κύπρο (η μετατόπιση δηλαδή της "ρίζας του κακού" στο εξωτερικό, σε πλεκτάνες και συνωμοσίες) ίσως να είναι αποτέλεσμα αιώνων αποικιοκρατίας, αλλά η επιμονή 30 χρόνια μετά την ανεξαρτησία στη ζητιανιά και την υποτέλεια στους μεγάλους (για να μας λύσουν το πρόβλημα), μοιάζει τώρα πια με άρνηση ενηλικίωσης - ανάληψης ευθυνών. Οι Κύπριοι δε μιλάνε στους Κυπρίους - μιλάνε μέσω τρίτων. Όση αδιαλλαξία και αν υπάρχει απ' εδώ ή απ' εκεί, το γεγονός ότι σ' αυτό το νησάκι υπάρχουν δύο κράτη (άντε το ένα είναι ψευδό) των οποίων οι κάτοικοι για να επικοινωνήσουν (και μάλιστα σε μια εποχή ηλεκτρονική) πρέπει να χρησιμοποιούν μεσάζοντες, θα πρέπει να προβληματίσει σαν καθολική ντροπή. Και όμως η προτεραιότητα στις συζητήσεις δεν είναι γι' αυτό το ευτράπελο ή για τον διαχωρισμό του τόπου - το μάντρωμα δύο πολωμένων κοινοτήτων πίσω από εχθρικά στρατεύματα - αλλά για το πόσα μίλια παραπάνω ή λιγότερα θα πάρει η κάθε πλευρά σε μια τελική λύση. Κανένας δε θεωρεί ότι ο διαχωρισμός, η μη επικοινωνία μεταξύ Ε/Κ και Τ/Κ φτωχαίνει και τους δύο πολιτιστικά, ότι μας κρατά ακόμα σαν κοινωνία στο επίπεδο φέουδων και τσιφλικιών.

Μιλάμε στους εαυτούς μας και όχι σε άλλους. Η αυτοϊκανοποίηση μας, μ' αυτό το ναρκισιστικό διάλογο ομοίων, είναι χαρακτηριστική της μιζέριας μας. Μας ενδιαφέρει να μας καταλάβουν και να καταλάβουμε τους Αμερικάνους και τους Ρώσσους και όχι τους ανθρώπους που ζουν πέντε μίλια πιο βόρεια ή πιο νότια. Και όμως το κλειδί της αυτονομίας - ελευθερίας μας περνάει απ' αυτό ακριβώς το διάλογο μεταξύ μη ομοίων - ίσως και αντιθέτων. Κάποτε η Ε/Κ κοινότητα πρέπει να περάσει από την Αλόα και η Τ/Κ από το Κίονελλι. Μπροστά στα κοινά μας εγκλήματα, ίσως αναγνωρίσουμε τις ιστορικές μας ευθύνες.

Ο διάλογος Ντενκτάς - Βασιλείου ή άλλων ηγετών, κομμάτων, κ.λ.π. είναι διάλογος εμπορομεσιτών. Η επαναπροσέγγιση, της οποίας οι ρίζες είναι τα συνθήματα "η Κύπρος ανήκει στο λαό της", "οι Τουρκοκύπριοι είναι αδελφοί μας", του 74-75 μόνο σαν κίνημα από τα κάτω, απ' τη βάση, μπορεί να εκφράσει την ιστορική της δυναμική. Γιατί στο βάθος η επαναπροσέγγιση, προϋποθέτει μια περιέργεια, ένα πάθος για τον άλλο. Είναι η αντιδιαστολή του εθνικισμού - οι Έλληνες και οι Τούρκοι

να ξαναανακαλύψουν ο ένας τον άλλο, όχι σαν βαρβάρους που μας έσφαξαν το 22, το 63, το 67, το 74, αλλά σαν μετανάστες - γείτονες που επιστρέφουν. Σαν αυτόνομες οντότητες ενός κοινού ιστορικού πολιτισμού, που έφτιαξε το Ελληνόφωνο ρεμπέτικο: “που πας Μεμέτη μου που πας;” και τους στίχους του Χικμέτ τη δεκαετία του 40:

“Κι ύστερα γιατρέ / την κάθε αυγή / την κάθε αυγή γιατρέ / με τα χαράματα, / πάντα η καρδιά / μου στην Ελλάδα τουφεκίζεται”.

Ελλάδα, Τουρκία και Κύπρος, αποτελούσαν για 30 αιώνες κοινό πολιτιστικό - διοικητικό χώρο, απ' τον αρχαίο Ελληνικό πολιτισμό, ως την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Η αποτυχία της κοινωνικής επανάστασης, του ονείρου του Ρήγα για μια πολυεθνική ομοσπονδία, και η δημιουργία δύο εχθρικών κρατών - ιδεολογιών δεν μπορούν να εξαλείψουν αιώνες πολιτιστικής διαμόρφωσης.

Ο Τούρκος είναι η Ανατολή στο ασυνείδητο του Έλληνα, όπως ο Έλληνας είναι η Δύση στο ασυνείδητο του Τούρκου. Ο διχασμένος χώρος είναι και διχασμένος εαυτός.

Η Κύπρος είναι ίσως ο τελευταίος χώρος συμβίωσης με ελπίδα επαναπροσέγγισης του διχασμένου ιστορικού είναι. Γ' αυτό είναι και για χρόνια το κέντρο των εξελίξεων. Ίσως τελικά η πραγματικότητα να είναι ανάποδη απ’ ότι την φανταζόμαστε. Η Τουρκία και η Ελλάδα δεν μπορούν να μας λύσουν τα προβλήματά μας. Εμείς όμως, ίσως, μπορούμε να ανοίξουμε τη γέφυρα για τη λύση των δικών τους.

Όσοι υποστηρίζουν την επαναπροσέγγιση και δεν καταλαβαίνουν ότι στο βάθος το ζήτημα αυτό είναι ανατρεπτικό στο διαχωρισμό σαν κοινωνικό, πολιτικό, ψυχολογικό φαινόμενο, αυταπατώνται. Η επαναπροσέγγιση είναι και έκφραση μιας βαθύτερης διαδικασίας ιστορικού γεφυρώματος του ίδιου του ανθρώπου, εξάλειψης της αλλοτρίωσης, αναγνώριση του άλλου σαν ερωτικού είναι, και όχι σαν εχθρού. Προσφέρεται στους Κυπρίους αυτή τη στιγμή η πιθανότητα να ανοίξουν ένα νέο δρόμο ξεπεράσματος του εθνικισμού και των διαχωρισμών. Κάτι που ίσως μας βάλει και σαν αυτόνομη κοινωνία στο διεθνή χάρτη. Αλλιώς θα μας τραβάνε σε λίγα χρόνια οι 'Μεγάλοι” σε μια διεθνή διάσκεψη, όπως τους Καμποτιανούς τώρα, για μια ακόμα συμφωνία “καθ’ υπαγόρευση”.

Θα ανακαλύψουμε μέσα μας την ερωτική επιθυμία που καταργεί τα σύνορα ή θα μπλέξουμε με συνοικέσιο πάλι; Ή ας το πούμε έτσι: Θα προτιμήσουμε την αυτονομία - ελευθερία με τις ευθύνες και το δημιουργικό της χάος ή έχουμε βολευτεί και για τον επόμενο αιώνα σαν υπηρέτες πολυεθνικών;

Ο Τζεγκής και η Αλεξία έχουν ήδη βάλει μια υπογραφή στο ιστορικό δίλημμα. Εσείς; ● Α. Παναγιώτου

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Εντός των Τειχών (Τεύχος 42), Δεκαετία 1990-1999, 1990, Λευκωσία, Λευκωσία (νότια), Κυπριακό Πρόβλημα, Επαναπροσέγγιση, Δικοινοτισμός

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:entostonteixon:no_42:dikinotiko

Last update: **2020/07/14 17:05**

Η Κυπριακή ταυτότητα είναι γέννημα των ιστορικών εμπειριών του τόπου

Του κοινωνιολόγου **Αντρέα Παναγιώτου**

Η ΚΥΠΡΙΑΚΗ ταυτότητα παραμένει φαίνεται η ανομολόγητη πραγματικότητα του σήμερα στην Κύπρο - και ίσως το κλειδί για το μέλλον της. Αλλιώς δεν θα υπήρχε λόγος για τις υστερίες που παθαίνουν κατά καιρούς διάφοροι (κατά τα άλλα) ευγενείς Ελληνοπαθείς ή Τουρκοπαθείς με αυτό το φάντασμα που λέγεται «νεοκύπριοι» ούτε για τη λογοκρισία (σε στυλ ιεράς εξέτασης) που επιβάλλουν κατά καιρούς στις κυπροκεντρικές απόψεις. Φαίνεται ότι παρά τις τόσες αναγνώσεις πολλοί Ελληνοκεντρικοί - που θα έπρεπε να ξέρουν περισσότερα - δεν έχουν καταλάβει το στίχο του Βασίλη Μιχαηλίδη για την καταπίεση των ιδεών και της πολιτιστικής ταυτότητας:

«Το νιν αντάν να τρώει τη γη, τρώει τη γη θαρκέται / μα πάντα τζιείνο τρώεται, τζιαι τζιείνο καταλιέται»/

Η Κυπριακή ταυτότητα δεν πρόκειται να εξαφανιστεί με την καταπίεση, τη λογοκρισία και την παραπληροφόρηση. Απλά θα μείνει στα υπόγεια για ένα διάστημα. Άλλωστε δεν πρέπει να ξεχνούν ότι μια μέρα αποφασιστικής μεταλλαγής πολλών στον κυπροκεντρισμό, ήταν η 15 Ιουλίου 1974, όταν μερικοί άλλοι έλπιζαν ότι επιβάλλοντας τις γαλανόλευκες με τη βία θα έσβηναν την ιστορική μνήμη αυτού του τόπου.

Σ’ αυτά τα πλαίσια το άρθρο του κ. Καζαμία (24-25/8/92), με το οποίο απαντά στις απόψεις του Νεοκυπριακού Συνδέσμου για την εκπαίδευση ήταν μια ευχάριστη έκπληξη. Πρώτον το άρθρο είχε σοβαρά επιχειρήματα - κάτι στο οποίο δεν μας έχουν συνηθίσει τελευταία οι Ελληνοκεντρικοί που φαίνονται να ικανοποιούνται στην επανάληψη συνθημάτων, αφορισμών και απαιτήσεων να μιλούνε μόνο αυτοί. Και εδώ έγκειται και η δεύτερη έκπληξη: ότι ο κ. Καζαμίας επιζητεί το διάλογο.

Θεωρώ τα επιχειρήματα του κ. Καζαμία σημαντικά και πέρα απ’ την εκπαιδευτική πολιτική, γι’ αυτό θα διευρύνω συνειδητά τη συζήτηση. Τα επιχειρήματα του είναι μια εκλεπτυσμένη και αναλυτικά προσεγμένη παρουσίαση της Ελληνοκεντρικής άποψης για την κυπριακή ταυτότητα: ό,τι δηλαδή, είναι κάτι το «φτιαχτό» (αντί κάτι το «φυσικό», όπως το έθνος ας πούμε) το οποίο αν γίνει ηγεμονικό θα «επιβληθεί» στον πληθυσμό και θα οδηγήσει στον «αφελληνισμό» κ.ο.κ. Επιπλέον ο κ. Καζαμίας απευθύνει μια ανοικτή πρόκληση η οποία αξίζει να απαντηθεί «Τι είναι η Κυπριακή ταυτότητα;».

Το άρθρο που ακολουθεί επιχειρεί να κάνει δύο πράγματα:

α) Επειδή θεωρώ το άρθρο του κ. Καζαμία απ’ τις καλύτερες εκφράσεις της ελληνοκεντρικής άποψης, κάνω μια προσπάθεια να το αναλύσω - να αναλύσω τις έννοιες και τις ρητορικές τεχνικές που χρησιμοποιεί, οι οποίες οδηγούν στην παραπλανητική και εκφοβιστική άποψη ότι η κυπριακή ταυτότητα θα «επιβληθεί». Η κεντρική αιχμή του δικού μου επιχειρήματος είναι ότι οι ρητορικές αντιπαραθέσεις στα ελληνοκεντρικά επιχειρήματα στηρίζονται σε μια ασαφή έννοια που αποφεύγουν μονίμως να προσδιορίσουν - την έννοια του έθνους. Διότι αν αναγκάζονταν να προσδιορίσουν το έθνος σαν πολιτιστική ταυτότητα (με τα σημερινά επιστημονικά δεδομένα και όχι αυτά του 19ου αιώνα) τότε θα αναγκάζονταν να παραδεχτούν ακριβώς το αντίστροφο: είναι η ελληνική και η τουρκική εθνική ταυτότητα που εισήχθηκαν και επιβλήθηκαν στην Κύπρο - είναι αυτές οι εθνικές ταυτότητες που εκφράζουν το κράτος και την εξουσία σήμερα. Η Κυπριακή ταυτότητα αντίθετα είναι γέννημα των ιστορικών εμπειριών αυτού του τόπου.

β) Το δεύτερο μέρος του άρθρου προσπαθεί να προσδιορίσει την κυπριακή ταυτότητα σαν συνθετική και εισηγείται ένα πλουραλιστικό μοντέλο συνύπαρξης των πολιτιστικών ταυτοτήτων στην Κύπρο.

Μερικές φορές τα επιχειρήματα που ακολουθούν είναι γραμμένα με έντονο ύφος. Ο στόχος δεν είναι να θιγεί κανένας. Αυτές οι απόψεις προσφέρονται σαν πρόσκληση για περαιτέρω διάλογο. Ειλικρινά πιστεύω ότι ο πόλεμος τον οποίο έχουν ανοίξει οι Ελληνοκεντρικοί διανοούμενοι στην Κυπριακή ταυτότητα καθυστερεί και δυσκολεύει ένα αναπόφευκτο διάλογο που θα μπορούσε να ήταν πολύ δημιουργικός και για τις δύο πλευρές. Η Σαλαμίνα και η Αμαθούντα συνυπήρξαν στην αρχαιότητα και θα συνυπάρχουν στο μέλλον όταν ο Ελληνοκεντρισμός στην Κύπρο αποβάλει τις εφηβικές ανασφάλειες που του επιβάλλουν να πρέπει να τα βλέπει όλα ομοιόμορφα και γαλανόλευκα. Η ζωή είναι πολύ πιο περίπλοκη από τα χρώματα μιας σημαίας.

Ο φόβος της κυπριακής ταυτότητας

1) Οι ρητορικές αντιπαραθέσεις: έθνος-κράτος και «τεχνητές» ταυτότητες: Ο κ. Καζαμίας αφού αναγνωρίζει ότι η εθνικιστική προπαγάνδα στην εκπαίδευση δεν συνεισφέρει στην ειρηνική συμβίωση δύο κοινοτήτων με διαφορετικές γλώσσες και θρησκείες θέτει επί τάπητος τρία ασαφή εννοιολογικά ζητήματα (κατά τη γνώμη του) στην ανάλυση του Νεοκυπριακού Συνδέσμου:

α) Τι είδους κράτος θα στηρίξει το θεσμικό πλαίσιο της συνύπαρξης-συμβίωσης των δύο κοινοτήτων.

β) Ποια μορφή προώθησης (συναινετική-επιβολή) πρέπει να ακολουθήσει η δημιουργία και η εξάπλωση μιας «νεοκυπριακής» ταυτότητας - υποθέτοντας ότι αυτή η ταυτότητα μπορεί να βοηθήσει στη συνύπαρξη.

γ) Τι περιεχόμενο θα έχει αυτή η ταυτότητα;

Λέει χαρακτηριστικά ο κ. Καζαμίας:

«Ρωτάμε λοιπόν τους Νεοκύπριους: Ποια θα είναι η μη Ελληνική και θα προσθέταμε μη Τουρκική, Κυπροκεντρική «ιστορική μνήμη» που θα επιδιώξει να προάγει και να καλλιεργήσει μέσω του σχολείου και των άλλων ιδεολογικών μηχανισμών του, το νεοσύστατο κυπριακό κράτος;».

Αυτά τα τρία επιχειρήματα έχουν ένα εσωτερικό δομικό δέσιμο το οποίο οδηγεί στην παραπάνω ερώτηση. Ο στόχος, νομίζω είναι να καταδειχθεί ότι η κυπριακή ταυτότητα είναι κάτι το φτιαχτό, που θα επιβληθεί από την εξουσία (από ένα «τεχνοκρατικό κράτος»). Αυτός ο στόχος επιτυγχάνεται με διάφορα - γνωστά θα έλεγα - ρητορικά σχήματα αντιπαράθεσης.

Ας πάρουμε λοιπόν τη ροή των επιχειρημάτων του κ. Καζαμία. Αφήνοντας ασαφή (απ' τη δική του πλευρά) τον όρο έθνος και την ιστορική διαμόρφωση αυτού του φαινομένου στην Κύπρο (το γεγονός δηλαδή ότι είναι εισαγόμενο και ότι ουσιαστικά επιβλήθηκε στον παραδοσιακό κυπριακό πληθυσμό του 19ου αιώνα) ο κ. Καζαμίας προχωρεί στη διατύπωση της θέσης ότι το κυπριακό κράτος της Ζυρίχης ή της ομοσπονδίας που θα έλθει (κάπως-κάποτε) θα είναι διεθνικό. Αφού δεν θα είναι έθνος-κράτος θα είναι τεχνοκρατικό-διαχειριστικό λέει ο κ. Καζαμίας. Εδώ επιχειρείται η πρώτη ρητορική αντιπαράθεση: Έθνος-κράτος σαν δείγμα μιας φυσικής - ιστορικής εξέλιξης και τεχνοκρατικό κράτος σαν κάτι το ξένο, το αφύσικο, το αναγκαίο. Πίσω δηλαδή στο ευκταίο και το εφικτό. Αυτή η αντιπαράθεση είναι φτιαχτή για δύο λόγους:

α) Υποθέτει ότι το έθνος-κράτος είναι μια φυσιολογική (χωρίς επιβολή) εξέλιξη και δείχνει να αγνοεί ότι το έθνος-κράτος είναι το κατ' εξοχήν τεχνοκρατικό κράτος.

β) Αποσιωπά το ότι το έθνος δεν είναι η μόνη (και ούτε καν η πιο δημοκρατική) μορφή έκφρασης της συλλογικότητας των πολιτών απέναντι σ' ένα τεχνοκρατικό κράτος. Η έννοια «λαός» είναι και πιο δημοκρατική και πιο εκφραστική της κυπριακής εμπειρίας.

Ο αδιευκρίνιστος τρόπος που χρησιμοποιείται ο όρος έθνος οδηγεί στη δεύτερη ρητορική αντιπαράθεση:

Πώς θα εμπεδωθεί μια κυπριακή ταυτότητα, ρωτά ο κ. Καζαμίας, και εισηγείται δύο τρόπους-μοντέλα εμπέδωσης με δύο διευκρινιστικά παραδείγματα: το «συναινετικό» με τις ΗΠΑ και το μοντέλο της «επιβολής» με την Τουρκία σαν παράδειγμα. Η επιλογή και η πόλωση δεν είναι τυχαία βέβαια. Το συναινετικό ευκταίο μοντέλο αποδείχτηκε, μας λέει ο κ. Καζαμίας, ουτοπικό - τελικά οι ΗΠΑ δεν έχουν μια συναινετική ταυτότητα όπως διακηρύσσουν, αλλά μια λευκοκεντρική που επιβλήθηκε μέσα από διάφορους μηχανισμούς στους υπόλοιπους.

Αφού αυτό το μοντέλο είναι ανεφάρμοστο, λοιπόν, πάμε στο άλλο, αυτό της επιβολής - και το παράδειγμα εδώ (καθόλου τυχαίο βέβαια) είναι η Τουρκία - η βιαιότητα με την οποία οι νεότουρκοι και ο Αττατούρκ διαμόρφωσαν το τουρκικό έθνος απ’ τα υπολείμματα της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Και έτσι δίπλα απ’ το φόβο ότι ένα άψυχο τεχνοκρατικό κράτος θα φτιάξει μια πλαστή ταυτότητα, προστίθεται τώρα και ο φόβος της «καιόμενης Σμύρνης». Διότι φυσικά ο κ. Καζαμίας θα μπορούσε να επιλέξει οποιοδήποτε άλλο παράδειγμα επιβολής εκτός Τουρκίας. Η τελευταία όμως λειτουργεί σαν σκιάχτρο κινδύνου, «αφελληνισμού» κλπ. Σ’ αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και το άστοχο σχόλιο ότι οι «νεοκύπριοι» έχουν προκλητικό όνομα γιατί θυμίζουν τον όρο «νεότουρκοι». Ο κ. Καζαμίας ασφαλώς γνωρίζει ότι η προσθήκη «νέο» είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα του μοντερνισμού και ότι οι πρώτοι διδάξαντες στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου ήταν οι «νεοέλληνες». Αυτή η λογική και αυτά τα τεχνάσματα-αντιπαραθέσεις στη γενικότερη τους μορφή δεν είναι καθόλου άγνωστα τα τελευταία χρόνια στην κυπριακή κοινωνία. Εκφράζουν, θα έλεγα, τη νεοεθνικοφροσύνη μετά τον εξευτελισμό της πρωταρχικής της μορφής το 74. Ας εξετάσουμε λοιπόν πιο προσεχτικά την εννοιολογική ασάφεια και τη ρητορική δομή.

2) Έθνος και Επιβολή. Όποιος κατοικεί σε γυάλινο σπίτι δεν πετάει πέτρες: Το σημείο ταμπού είναι και το κλειδί για τη διερεύνηση των ψεύτικων διλημμάτων - το έθνος.

Το έθνος δεν είναι κάτι το αυτονόητο όπως το παρουσιάζει ο κ. Καζαμίας. Το έθνος αποτελεί μια συγκεκριμένη ιστορικά, πολιτιστική ταυτότητα που αναπτύσσεται στη μοντέρνα εποχή (και ιδιαίτερα τους δύο τελευταίους αιώνες) γύρω από ένα συγκεντρωτικό κράτος (ή την επιθυμία δημιουργίας ή ένωσης με ένα κράτος) και η οποία δημιουργεί την αίσθηση μιας φαντασιακής κοινότητας σε μια ομοιογενή (όσο το δυνατόν) κουλτούρα. Θα μπορούσε να αναφέρει κανείς διάφορες ποικιλίες ορισμών του έθνους, αλλά τα τρία στοιχεία που υπογραμμίστηκαν πιο πάνω (συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός, ρεαλιστική ή φαντασιακή ταύτιση με ένα κράτος, ομογενοποίηση της κουλτούρας) αποτελούν ιστορικά γεγονότα, τα οποία δεν μπορούν πλέον να αμφισβητηθούν. Υπάρχει βέβαια και η μυθολογία των ίδιων των εθνών - ότι είναι βιολογικές κοινότητες με χιλιετηρίδες ιστορίας κλπ τα οποία δύσκολα πλέον γίνονται αποδεχτά. Η πρόσφατη κοινωνική έρευνα έχει δείξει αρκετά καθαρά, ότι ακόμα και τα ιστορικά έθνη της Ευρώπης, όπως η Γαλλία (απ’ όπου άλλωστε ξεκίνησε και η ιδέα του έθνους σαν πολιτιστικής ταυτότητας νομιμοποίησης του Μοντέρνου έθνους-κράτους, μόλις πριν 200 χρόνια) αποτελείται από τουλάχιστον 1/3 απογόνους αλλοδαπών[1] και ότι η διαμόρφωση του αγροτικού πληθυσμού απ’ τις γλωσσικές, τοπικές, θρησκευτικές του ταυτότητες στην εθνική ταυτότητα του «Γάλλου» ήταν μια μακριά διαδικασία που κάλυψε ολόκληρο το 19ο αιώνα[2].

Όπως εύστοχα το θέτει ο Ernest Gellner:

«Είναι ο εθνικισμός που δημιουργεί τα έθνη και όχι αντίστροφα… Η βασική αυταπάτη του εθνικισμού είναι αυτή… Ο εθνικισμός είναι η γενική επιβολή της υψηλής κουλτούρας (high culture) ενώ προηγουμένως οι λαϊκές κουλτούρες γέμισαν τις ζωές της πλειοψηφίας και σε μερικές περιπτώσεις ολόκληρου του πληθυσμού. Αυτό σημαίνει τη γενικευμένη διάχυση, μέσω των σχολείων, του ιδιώματος πλου καλλιεργείται/επιβλέπεται απ’ την Ακαδημία που κωδικοποιείται για τις ανάγκες μιας ακριβούς γραφειοκρατικής επικοινωνίας. [Ο εθνικισμός] καθιερώνει μια απρόσωπη και ανώνυμη

κοινωνία, όπου τα απομονωμένα, ανταλλάξιμα άτομα, κρατιούνται μαζί λόγο αυτής της κουλτούρας που μοιράζονται»[3].

Κατά συνέπεια το έθνος-κράτος είναι όχι μόνο ένα τεχνητό δημιούργημα αλλά και το έθνος είναι η κατ' εξοχήν ιδεολογία του τεχνοκρατικού κράτους. Χρησιμοποίησα αυτό το απόσπασμα του Gellner διότι θεωρείται από τους κορυφαίους μελετητές σήμερα στον τομέα της εθνικής συγκρότησης. Θα μπορούσα να χρησιμοποιήσω και τον Max Weber[4] που παρακολουθώντας την προσπάθεια της Γερμανίας και άλλων ευρωπαϊκών εθνών να συγκροτηθούν σε ενιαία σύνολα στις αρχές του αιώνα, έλεγε τα ίδια. Σήμερα βέβαια έχουμε στοιχεία και έρευνες σχεδόν απ' όλες τις κοινωνικές επιστήμες που τεκμηριώνουν αυτές τις απόψεις[5].

ΕΚΑΝΑ αυτή τη σχετικά εκτενή αναφορά ελπίζοντας να αποφύγουμε σ' αυτό το διάλογο τις φαιδρότητες της περασμένης άνοιξης (μετά την επίμαχη εκπομπή του «Χωρίς Πλαίσια» στην οποία εμφανίστηκα) όταν «γέμισε ο τόπος» από «κοινωνιολόγους» που στην άνεση του μονόλογου που τους παρείχε η λογοκρισία που απαίτησαν και εφάρμοσαν, βάφτιζαν τα κυριότερα ρεύματα της κοινωνικής επιστήμης «περιθωριακά» και τα ιστορικά γεγονότα «ανιστόρητες απόψεις».

Ας επιστρέψουμε στην ανάλυση του κ. Καζαμία αν και η αναφορά στην εθνικιστική υστερία της περασμένης άνοιξης δεν ήταν τυχαία. Ήταν ένα δείγμα του πως λειτουργεί το έθνος και (δυστυχώς για την ιστορία του ελληνικού έθνους) μερίδα των Ελλήνων διανοουμένων της Κύπρου.

Το έθνος λοιπόν, δεν είναι φυσικό φαινόμενο - ο κ. Καζαμίας άλλωστε με τις δύο αναφορές του στην εμπέδωση των εθνικών ταυτοτήτων στις ΗΠΑ και την Τουρκία αναγνωρίζει ότι τα έθνη φτιάχνονται - δεν γεννιούνται οι άνθρωποι με το έθνος στο γενετικό τους κώδικα. Αλλά αν στη Γαλλία έπρεπε να καταπιεστούν οι τοπικές ταυτότητες ή έστω να επιβληθεί πολιτιστικά η εθνική ταυτότητα γιατί να αρνιόμαστε ότι κάτι ανάλογο συνέβηκε και εδώ; Οι Ρωμηοί[6] και οι Μουσουλμάνοι του 19ου αιώνα στην Κύπρο έμαθαν στον 20ό αιώνα δύο εισαγόμενες εθνικές ταυτότητες (την Ελληνική και την Τουρκική). Και αυτός ο διαχωρισμός ενθαρρύνθηκε απ' την πολιτική των Βρετανών αποικιοκρατών, ασχέτως αν το αρνιούνται σήμερα οι εθνικιστές. Είναι η αποικιοκρατία που μετέτρεψε τα θρησκευτικά (όχι γλωσσικά η βιολογικά) μίλλετ σε εθνικές ομάδες διοικητικά[7]. Και σ' αυτό βέβαια ταυτίστηκε με τους παραδοσιακούς θεσμούς εξουσίας (λ.χ. Την εκκλησιαστική ιεραρχία και τη μουσουλμάνικη ελίτ) που για δικούς τους λόγους προώθησαν το διαχωρισμό (όπως η διάλυση της κοινότητας των Λινοβάμβακων, μιας αίρεσης που συνδύαζε στοιχεία τόσο του χριστιανισμού όσο και του Ισλάμ[8]). Αυτός ο διαχωρισμός που εμφανίζεται σήμερα σαν «φυσικός» ήταν ένα έγκλημα σε βάρος της Κύπρου και του πλούτου της ιστορικής, πολιτιστικής της παράδοσης. Οι δύο εθνικές ταυτότητες που εισήχθησαν στην Κύπρο διαχώρισαν ένα πληθυσμό που κατοικούσε για αιώνες σε μικτά χωριά με έντονη πολιτιστική αλληλεπίδραση, όπως μαρτυρούν βασικά στοιχεία στην κουλτούρα, όπως η κουζίνα, η λαϊκή αρχιτεκτονική, οι καθημερινές συνήθειες ή ακόμα καο τα στοιχεία θρησκευτικής ανοχής και αλληλοσεβασμού. Ενός πληθυσμού του οποίου η ιστορία 3 αιώνων έχει πολύ περισσότερες στιγμές κοινών ταξικών αγώνων - ανεξαρτήτως θρησκευτικών διαχωρισμών - ενάντια στις ελίτ (1765, 1804, 1833, 1948) απ' ότι ενδοκοινοτικών διαμαχών[9]. Και τα σχολεία, σαν μηχανισμοί εμπέδωσης των εισαγόμενων εθνικών ιδεολογιών και προβολής της άλλης κοινότητας σαν «προαιώνιου εχθρού», έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στο διαχωρισμό[10].

Επιπλέον οι εισαγόμενες εθνικές ταυτότητες απέτρεψαν το γράψιμο και την κωδικοποίηση της κυπριακής διαλέκτου (η οποία θα μπορούσε να εξελιχθεί σε μια ελληνογενή αυτόνομη γλώσσα και των δύο κοινοτήτων μια και τη μιλούσαν Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι). Και είναι ειρωνικό να οδύρονται σήμερα οι Ελληνοκεντρικοί για την αναζήτηση ή χρήση 3ης γλώσσας (όπως τα αγγλικά) όταν η ιδεολογία τους είναι υπεύθυνη για την καταστροφή της πιθανότητας ανάπτυξης μιας ενδοκυπριακής (και μάλιστα ελληνογενούς και ομηρικής) γλώσσας για την επικοινωνία των δύο

κοινοτήτων. Βέβαια το πιο θλιβερό είναι ο πρακτικός διαχωρισμός που επιβλήθηκε μετά το 74 και του οποίου οι ρίζες πάνε πίσω στην απώλεια της ευκαιρίας αυτοκυβέρνητης Το 1947 (πριν αρχίσουν οι διακοινοτικές συγκρούσεις) και στην υπονόμευση της Ανεξαρτησίας και της Δημοκρατίας από το 60 ως το 74. Και το θεωρώ χαρακτηριστικό της νοοτροπίας που δημιουργεί ο εθνικισμός ότι ούτε ένα συγνώμη δεν έχει ακουστεί για όλα όσα υπόφερε ο τόπος, ούτε καν για την 15η Ιουλίου.

Φτάσαμε όμως εδώ που φτάσαμε. Οι εθνικές ταυτότητες είναι γεγονός στην Κύπρο. Ένας αιώνας εθνικής ιστορίας και εκπαίδευσης δεν ξεγράφονται και αν έχω επικεντρώσει την ανάλυση μου στην κριτική το έκανα για την ισορροπία του ιστορικού απολογισμού μια και η εθνικιστική υμνολογία είναι καθημερινή λιτανεία. Θα ήταν βέβαια παράβλεψη αν δεν αναφερθούν και τα θετικά, εκμοντερνιστικά στοιχεία που πρόσφεραν οι εθνικές ταυτότητες - και ιδιαίτερα τον αντιαποικιακό αγώνα του Ελληνοκεντρισμού στην Κύπρο ιδιαίτερα στην περίοδο 1940-1960.

3) Η έννοια του «κυπριακού λαού»: Αν μπορούμε να χωρίσουμε την πρόσφατη κυπριακή ιστορία σε 3 περιόδους θα μπορούσαμε να μιλήσουμε

α) για την παραδοσιακή εποχή της συμβίωσης που τελειώνει με της αρχές αυτού του αιώνα

β) με την περίοδο της επικράτησης των εισαγόμενων εθνικών οραμάτων που καλύπτει την περίοδο ως το 60

γ) και για την περίοδο της ανεξαρτησίας και της οριστικής διαμόρφωσης της μοντέρνας κυπριακής ταυτότητας.

Η Κυπροκεντρική τάση προσπαθεί να εκφράσει αυτή την τελευταία περίοδο μια ενοποιητική ταυτότητα δύο κοινοτήτων, που έχουν πια διαχωριστεί με γραμμές αίματος και που ωθούνται σε χειρότερες αντιπαραθέσεις από τον εθνικισμό. Παρά τις συνεχείς τραγωδίες (αποτέλεσμα μιας σχιζοφρενικής κατάστασης όπου ο εθνικισμός εξακολουθούσε να ηγεμονεύει με όνειρα από την Αθήνα και την Άγκυρα, σε μια ανεξάρτητη κοινωνία) έχει δημιουργηθεί και σαν όρος αλλά και σαν ταυτότητα πιστεύω η έννοια του «Κυπριακού λαού». Ο «λαός» υπερβαίνει τις ενότητες, χωρίς να τις εξαλείφει. Ο όρος «λαός» είναι πολιτικός όρος κατ’ εξοχήν.

Αναφέρεται στη συλλογικότητα των πολιτών, η οποία είναι η πηγή της κυριαρχίας/εξουσίας. Το κράτος διαχειρίζεται αυτή την εξουσία, αλλά ο λαός αποτελεί τον κριτή της τήρησης του κοινωνικού συμβολαίου. Αντίθετα το έθνος μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν μια αφαιρετική έννοια, η οποία να προσδιορίσει το κράτος σαν την πηγή και τον εκτελεστή-εφαρμοστή της εξουσίας/κυριαρχίας.

Φυσικά δεν μπορούμε να πάμε πίσω στη Ζυρίχη - ο εθνικισμός και οι μονοδιάστατες εθνικές ταυτότητες που δημιούργησε μας οδήγησαν από το διαχωρισμό της κοινωνίας στο διαχωρισμό του νησιού. Δεν θα εκπλαγόμουν αν διάφοροι ονειρεύονταν ακόμα τη διπλή ένωση ή την οριστική διχοτόμηση. Η αγάπη του Ελληνισμού και του Τουρκισμού μπορεί (και το απέδειξε στο παρελθόν) να είναι πάνω από την αγάπη αυτού του συγκεκριμένου νησιού και των ανθρώπων του. Δεδομένου του διαχωρισμού μιλάμε πλέον για διζωνική ή δικοινοτική ομοσπονδία. Ο στόχος ωστόσο της αντίληψης για ένα ενιαίο χώρο και λαό, βλέπει στο μέλλον. Η λύση θα είναι απλά το τέλος ενός βίαιου-στρατιωτικού διαχωρισμού. Το όνειρο μιας ενωμένης Κύπρου (σαν χώρου και σαν ανθρώπων) περνά πάνω από τις πληγές που άφησαν δεκαετίες εθνικισμού.

Άρα δε μιλάμε για κυπριακό έθνος, αλλά για λαό - για την ώρα τουλάχιστον. Τα έθνη είναι μονοδιάστατες ενότητες και πολιτιστικές ταυτότητες και η κυπριακή εμπειρία κάθε άλλο παρά μονοδιάστατη είναι. Ο φόβος που δημιουργεί η κυπριακή ταυτότητα είναι διπλός σ’ αυτά τα πλαίσια - είναι ο φόβος μιας πλούσιας ιστορικής παράδοσης που καταπιέστηκε απ’ τον εθνικισμό (ο φόβος της μνήμης και του παρελθόντος) και ο φόβος του μέλλοντος, του νέου - μιας εποχής όπου την ιστορία

μας θα τη γράφουμε εμείς εδώ και τώρα και όχι άλλοι για μας.

Οι εθνικές ταυτότητες είναι χρήσιμες ιδεολογίες για την εξουσία. Κάποιοι στο όνομα του Ελληνισμού και του Τουρκισμού, έχουν εξουσία (πολιτική και πνευματική). Κάποιοι λ.χ. σήμερα χρησιμοποιούν τον Ελληνισμό σαν μέθοδο μάρκετιγκ για να χειραγωγούν μερίδα ψηφοφόρων, αναγνωστών, ακροατών κλπ. Η καταπίεση της έννοιας της κυπριακής ταυτότητας, η παραπλανητική παρουσίαση της σαν αφύσικης, ξένης, περιθωριακής κλπ είναι μια άμυνα των προνομιούχων όπως θα έλεγε και ο Max Weber. Είναι το έθνος που είναι ξένο και εισαγόμενο και το οποίο προωθείται με τόσο πάθος από το κράτος που έφτιαξαν και επάνδρωσαν οι εθνικόφρονες του 60 και από την ελίτ των διανοουμένων που ήρθαν σπουδαγμένοι από την Αθήνα και Άγκυρα. Η κυπριακή ταυτότητα είναι γέννημα αυτής της κοινωνίας, αυτού του χώρου, αυτής της γης. Και αυτοί που την φοβούνται αντιστρέφουν την πραγματικότητα.

ΕΙΝΑΙ ειρωνικό οι Ελληνοκεντρικοί και οι Τουρκοκεντρικοί που προώθησαν μια πολιτιστική ισοπέδωση των ενδογενών κουλτούρων της Κύπρου, να μιλούν για μελλοντική επιβολή της Κυπριακής ταυτότητας. Όποιος κατοικεί σε γυάλινο σπίτι, δεν πετάει πέτρες.

Ένα πλουραλιστικό μοντέλο για την

κυπριακή ταυτότητα

1) Εθνική (National) και εθνιστική (ethnic) ταυτότητα: Έλληνες, Τούρκοι, Κύπριοι: Η κυπριακή ταυτότητα για ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Κύπρου δεν είναι κάτι που θα δημιουργηθεί, είναι ήδη μια πραγματικότητα. Αυτή την πραγματικότητα την παραδέχονται και πολλοί Ελληνοκεντρικοί, οι οποίοι είτε το αναφέρουν με έντονα και συχνά παραπλανητικά χρώματα. Χαρακτηριστικό της δεύτερης αντιμετώπισης είναι και η πρόσφατη ανταπόκριση του Χ. Μιχαηλίδη στην Ελευθεροτυπία των Αθηνών στις 24 Ιουλίου.

«Ο Γιώργος Θεοχάρους είναι από εκείνους (και είναι πολλοί) που πιστεύουν ότι για όλα τα κακά της Κύπρου ευθύνονται οι Έλληνες, κατά πρώτον λόγον, και οι Αγγλοαμερικάνοι κατά δεύτερο. Παραδέχεται δε ανοικτά ότι εγώ, ως Έλλην, δεν θεωρούμαι αδελφός, εν αντίθεση με κάποιον Τουρκοκύπριο με τον οποίο λέει, αισθάνεται ότι τον συνδέουν περισσότερα πράγματα».

Θα ήταν βέβαια πιο δίκαιος και ακριβής ο κ. Μιχαηλίδης (αν ήθελε πραγματικά να δώσει μια εικόνα της κυπροκεντρικής ταυτότητας) αν τόνιζε την αντιπάθεια και προς τον Ελληνοκεντρικό και προς τον Τουρκοκεντρικό εθνικισμό, αλλά το άρθρο του γενικά έχει τα στοιχεία της καρικατούρας και της προκατάληψης. Τονίζω απλά το γεγονός ότι αναγνωρίζει το μέγεθος του λαϊκού αισθήματος - «σαν και αυτόν υπάρχουν πάρα πολλοί στην Κύπρο. Τόσο πολλοί, μάλιστα, που θα ήταν ανοησία μας να μη λάβουμε υπόψιν τα όσα λένε, τα όσα πιστεύουν».

Το φαινόμενο της Κυπριακής ταυτότητας είναι υπαρκτό και ούτε περιορίζεται σε μια παράταξη ούτε στη δικιά μας κοινότητα. Άλλωστε είναι ο κύριος ‘Οζκιουρ που δήλωσε πρόσφατα στην Άγκυρα «Μητέρα Πατρίδα για μένα είναι μόνο η Κύπρος».

Τίθεται βέβαια το ερώτημα τι είδους ταυτότητα είναι η κυπριακή αν δεν είναι εθνική; Όπως ανάφερα και πιο πάνω ο κύριος πόλος αναφοράς της στο συλλογικό επίπεδο είναι ο «κυπριακός λαός», μια έννοια που περιλαμβάνει και τις δύο κοινότητες. Δεν αποτελεί ωστόσο μόνο πολιτική ταυτότητα - είναι και πολιτιστική. Κατ’ αρχήν βρίσκεται σε αντιπαράθεση με την Ελληνική και την Τουρκική εθνική ταυτότητα. Έχουμε να κάνουμε ουσιαστικά με τρεις ταυτότητες σ’ αυτό το νησί - Ελληνική, Τουρκική, Κυπριακή. Οι δύο πρώτες είναι εθνικές (national) η Τρίτη θα μπορούσε να αποκληθεί

εθνιστική (ethnic) - ένας όρος που χρησιμοποιείται τα τελευταία χρόνια στις κοινωνικές επιστήμες για να περιγράφει πολιτιστικές ομάδες, κοινότητες ή υποκουλτούρες οι οποίες με βάση κάποια κοινά πολιτιστικά, γεωγραφικά ή ιστορικά στοιχεία διεκδικούν αυτονομία από το έθνος-κράτος που τις περιβάλλει ή καταπιέζει[11]. Η βασική διαφορά μεταξύ εθνικής (national) και εθνιστικής (ethnic) είναι δομική: τα έθνη (nations) είναι συγκεντρωτικά πολιτικά και ισοπεδωτικά-ομοιογενοποιητικά πολιτιστικά φαινόμενα, ενώ οι εθνιστικές ομάδες (ethnic groups) διεκδικούν πολιτιστική αποκέντρωση. Στην κυπριακή περίπτωση η κυπριακή ταυτότητα διεκδικεί μια πολιτιστική αυτονομία απ’ τις εθνικές ιδεολογίες των Αθηνών και της Άγκυρας και μια πολιτική αποκέντρωσης/ανεξαρτησίας απ’ τα εθνικά κέντρα. Η κυπριακή ταυτότητα μ’ αυτή την έννοια είναι απάντηση στην εξάρτηση και την ομοιογενοποίησης που προώθησαν οι δύο εθνικές ταυτότητες στην Κύπρο.

Είναι αναπόφευκτο, νομίζω, ότι για ένα χρονικό διάστημα αυτές οι τρεις ταυτότητες θα συνυπάρχουν στην Κύπρο. Το θέμα είναι τι ρόλο θα παίξει η κυπριακή ταυτότητα σ’ αυτά τα πλαίσια. Εάν συνεχιστεί η καταπίεση και η λογοκρισία γύρω από την κυπριακή ταυτότητα και η καταστροφική διχοτομική λειτουργία του εθνικισμού κατά πάσα πιθανότητα θα εξελιχθεί σε εθνική. Ήδη οι σχέσεις της με την Ελληνική και την Τούρκικη είναι ανταγωνιστικές λόγω της αντιμετώπισης της από τους οπαδούς των δύο εθνικών ταυτοτήτων. Αν συνεχιστεί η σημερινή κατάσταση δεν θα μου φανεί καθόλου απίθανο να κλείσει και η κυπριακή ταυτότητα τα σύνορα της απέναντι στον Τουρκισμο και τον Ελληνισμό και συνδυάζοντας τα στοιχεία της πολιτικής (λαός) και πολιτιστικής ταυτότητας (ethnic group) να μεταλλαχθεί σε έθνος με μια δικιά του ιστορική μυθολογία και με πολιτιστικό στόχο την πλήρη ανεξαρτησία της Κύπρου απ’ την Ελλάδα και την Τουρκία. Αυτά τα τελευταία 30 χρόνια ανεξαρτησίας (έστω και περιορισμένης) είναι πια ένα ιστορικό γεγονός που δεν μπορεί μα εξαλειφθεί. Και όσοι ονειρεύονται διπλές ενώσεις και μόνιμες διχοτομήσεις, καλά κάνουν να το συνειδητοποιήσουν αν δεν θέλουν να βρεθούν στο μέλλον μπροστά σε ένα Κυπριακό αντιαποικιακό κίνημα ενάντια στις «μητέρες πατρίδες». Οι χώρες της Βαλτικής είχαν μόνο 20 χρόνια αυτόνομου βίου σαν Δημοκρατίες - κράτησαν όμως αυτό το σύντομο βίο στη συλλογική μνήμη για τις δεκαετίες που ακολούθησαν παρά τις διεθνείς συγκυρίες και παρά τα όσα έλεγαν η σοβιετική εκπαίδευση και τα ΜΜΕ.

Αντί αυτής της ανταγωνιστικής σχέσης ωστόσο η κυπριακή ταυτότητα θα μπορούσε να διαμορφωθεί σαν ο συνδετικός κρίκος ανάμεσα στις δύο εθνικές ταυτότητες - σαν μια Μεταμοντέρνα πολιτιστική ταυτότητα που θα συνθέτει τις διαφορές και θα λειτουργεί σαν γέφυρα. Για να λειτουργήσει έτσι πρέπει να γίνει ηγεμονική, αλλά όχι με την επιβολή (η επιβολή είναι χαρακτηριστικό των εθνών και μόνο αν μεταλλαγεί έτσι η κυπριακή ταυτότητα θα λειτουργήσει με αυτό τον τρόπο). Το μοντέλο που ταιριάζει στην κυπριακή ταυτότητα όπως αποδεικνύεται από 10,000 χρόνια ιστορία είναι ένα πλουραλιστικό μοντέλο αποδοχής του διαφορετικού σ’ ένα μωσαϊκό κουλτούρων.

Χαρακτηριστικά της κυπριακής ταυτότητας

Ας μου επιτραπεί να οριοθετήσω (όπως εγώ βλέπω τουλάχιστον) τις ρίζες της κυπριακής ταυτότητας για να δείξω πως το πλουραλιστικό μοντέλο είναι η πεμπτουσία της κυπριακής εμπειρίας. Αυτό το μοντέλο δεν αναιρεί τον Ελληνισμό και τον Τουρκισμό σαν πολιτιστικές ταυτότητες - τους αρνείται όμως την ολοκληρωτική επιβολή με την οποία λειτουργούν σήμερα. Και όντως αν ο Νεοελληνισμός θέλει να είναι συνέχεια του Αρχαίου δημοκρατικού πνεύματος και του «Αγαπάτε Αλλήλους» του Χριστιανισμού δεν έχει τίποτα να φοβηθεί. Αν όντως, όπως λέει ο Ν. Ορφανίδης «ο Ελληνισμός υπάρχει στο βαθμό της διάνοιξης ή επικοινωνίας με τους άλλους»[12] τότε σε μια Κύπρο γέφυρα πολιτισμών ίσως γνωρίσει τη δεύτερη αναγέννηση του. Η αρχαία Σαλαμίνα έγινε δεύτερη Αθήνα σ’ ένα νησί που εκτός από Έλληνες, κατοικούσαν αυτόχθονες Κύπριοι και Φοίνικες. Γιατί λοιπόν να μην μπορεί να επαναληφθεί το αρχαίο μεγαλείο;

Ποια είναι λοιπόν τα συστατικά στοιχεία της Κυπριακής ταυτότητας που εμφανίζονται από τις

κουβέντες του καφενέ εως τα κείμενα Ε/Κ και Τ/Κ διανοουμένων; Νομίζω ότι μπορούμε να διακρίνουμε 3 βασικά στοιχεία: την πρωταρχική ταύτιση με την Κύπρο σαν ενιαίο γεωγραφικό και ιστορικό χώρο, την οριοθέτηση της Κυπριακής εμπειρίας σαν γέφυρας ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση με την ταύτιση με την Ανεξαρτησία και τους αγώνες για τη διατήρηση της.

α) Η πρωταρχική ταύτιση με το γεωγραφικό χώρο της Κύπρου: Για τους Κύπριους ο χώρος Κύπρος είναι «ιερός» και υπεράνω διαφορών γλώσσας και θρησκείας. Ο τελευταίος όρος που προστέθηκε στο πολιτικό λεξιλόγιο σ' αυτό τον τομέα είναι ο όρος «κοινή πατρίδα».

Στη γενικότερη έννοια ο όρος εκφράζεται από το στίχο του Κυριακού Μάτση:

«Να γιατί δεν γνοιάζομαι αν τη γη αυτή την ζουν Τούρκοι για Έλληνες. Εκείνο που έχει αξία είναι να τη ζουν αυτοί που την ποτίζουν με τον ιδρώτα τους και να περπατούν πάνω της διαφεντευτές της, κυριαρχεί της».

Η ιστορική σημασία αυτής της ταύτισης με το χώρο του νησιού έγκειται σε μια ολική προσέγγιση της κυπριακής ιστορίας που δεν ακρωτηριάζει την ιστορική εμπειρία για να δικαιώσει την apriori θέση ότι η Κύπρος είναι Ελληνική ή Τουρκική. Η Κύπρος ήταν πάντα ένα μωσαϊκό κουλτούρων. Ο Ηρόδοτος λέει λ.χ. για τις εθνότητες στην Κύπρο στην αρχαιότητα.

«Άλλοι κατάγονται από τη Σαλαμίνα και τις Αθήνες, άλλοι απ' την Αρκαδία, άλλοι απ' την Κύνθο, άλλοι από τη Φοινίκη και άλλοι απ' την Αιθιοπία, όπως αυτοί οι ίδιοι Κύπριοι λεν»[13].

Ο γεωγράφος Σκύλαξ τον 4ο π.Χ. αιώνα αναφέρει ότι:

«Κατά την Κιλικία είναι η νήσος Κύπρος και οι πόλεις σ' αυτήν είναι οι εξής: Η Σαλαμίς Ελληνική… η Καρπασία, η Κερύνεια, η Λάπηθος των Φοινίκων και οι Σόλοι… το Μάριον Ελληνικές, η Αμαθούς αυτόχθονες (αρχαίοι Κύπριοι). Υπάρχουν και άλλες στο εσωτερικό Ελληνικές».[14]

Ο δε Γ. Λουκάς (ο οποίος είναι Ελληνοκεντρικός) αναφέρει στο λεξικό του: «Μαρτίνος δε ο Κρούτσιος, ο αναμορφωτής των Ελληνικών γραμμάτων εν Γερμανία, λέγει, κατά τον Λακρουά ότι κατά τον 6ο αιώνα μ.Χ. εν Κύπρω ομιλείτο η Ελληνική, η Ιταλική, η Αρμένικη, η Χαλδαϊκή και η Αλβανική»[15].

Ιστορικά η Κύπρος υπήρξε πάντα ένας χώρος πολιτιστικής συνύπαρξης και αλληλεπίδρασης. Γιατί να μην είναι και οι εμπειρίες των Μαρωνιτών, των Λατίνων και των Λινοβαμβάκων (για να αναφέρουμε μερικές κοινότητες μετά το 1000 μ.Χ.) σημαντικές στην αφήγηση, κατανόηση και ερμηνεία της κυπριακής ιστορίας; Δεμ ήταν πάντοτε αυτές οι κοινότητες μειοψηφίας του 1-2% ή ανύπαρκτες όπως τώρα οι Λινοβάμβακοι (και δεν είναι άσχετοι οι σημερινοί «εθνικοί εχθροί» με τον περιορισμό αυτού του πολιτιστικού πλούτου του νησιού στον 20ό αιώνα).

Το κοινό όλων αυτών των εμπειριών είναι αυτός ο χώρος. Και η κυπριακή ταυτότητα απ' αυτό τον πλούτο αντλεί την ιστορική της δυναμική. Είναι τα σημάδια αυτής της μνήμης που έκαναν και κάνουν τις εισαγόμενες εθνικές ταυτότητες τόσο επισφαλείς και που γέννησαν απ' τη δεκαετία του 1920 τα πρώτα σημάδια κυπροκεντρισμού με τη μορφή της αντίστασης στον εθνικισμό ή με τον τοπικισμό.[16]

β) Η εμπειρία της πολιτιστικής γέφυρας: Η μνήμη ότι η Κύπρος δεν υπήρξε ποτέ μονοδιάστατη ιδιοκτησία μιας κοινότητας / ταυτότητας (που εκφράζεται και στη σημερινή θλιβερή εποχή με την παρουσία δύο κατά τα άλλα ομοιόμορφων εθνικών λόγων να επιμένουν ότι η Κύπρος είναι ελληνική ή τουρκική) οδηγεί στη συνθετική ταυτότητα του Κύπριου η οποία αντιλαμβάνεται τον εαυτό της σαν γέφυρα ανάμεσα στον Τουρκισμό και τον Ελληνισμό σαν ακραίους πόλους.

Αυτή η σύνθεση που έχει ήδη τους Ε/Κ και Τ/Κ ήρωες της (που σκοτώθηκαν απ' τους εθνικιστές των δύο κοινοτήτων από το 58 ως το 74) μπορεί να αποτελέσει το κομβικό σημείο έλξης για να γίνει η Κύπρος μια πραγματική γέφυρα πολιτισμών ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση. Και ίσως δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η Κύπρος είναι το τελευταίο σημείο σύνδεσης ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία, δύο μοντέρνων εθνών-κρατών που γεωγραφικά ήταν για αιώνες (απ' την αρχαία εποχή) ενιαίο πολιτιστικό και πολύ συχνά διοικητικό σύνολο. Όπως δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η συμβίωση των σημερινών «εχθρών - εθνών» στην Κύπρο ήταν για αιώνες όχι απλά αρμονική, όπως έχουμε αναφέρει, αλλά με έντονα παραδείγματα πολιτιστικής αλληλεπίδρασης και κοινών κοινωνικών αγώνων που φτάνουν ως το 1948.

Αυτά τα στοιχεία συνθέτουν την «κοινή μνήμη» και «παράδοση» τα οποία όμως αποκτούν σίγουρα νέο περιεχόμενο στα πλαίσια της ανεξαρτησίας. Γιατί τώρα δεν τίθεται πια μόνο το ζήτημα της πολιτιστικής συνύπαρξης. Τίθεται και το ζήτημα ότι επιτέλους μετά από 2500 χρόνια αποικιοκρατίας μπορούμε να διεκδικήσουμε μια θέση στον κόσμο σαν αυτόνομη κοινωνία - μπορούμε να «δημιουργούμε τη δικιά μας ιστορία» αντί να πας την επιβάλουν οι άλλοι. Και η εμπειρία της γέφυρας εκτός απ' τη δυνατότητα συνύπαρξης που παρέχει, μας δίνει και τη δυνατότητα να δημιουργούμε μέσα απ' την πρό(σ)κληση της παρουσίας του άλλου - η ίδια η διαλεκτική των ιστορικών αντιθέσεων μπορεί να δημιουργήσει το «θαύμα» - την Κύπρο σαν πολιτιστικό κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου.

Αυτή, πιστεύω, είναι και η ιστορική δυναμική των τάσεων για «επαναπροσέγγιση» που εκφράζεται περισσότερο απ' την προσπάθεια διάφορων ομάδων επαγγελματιών για επαφή και ειλικρινή διάλογο ανάμεσα στις 2 κοινότητες, παρά απ' τις διακηρύξεις των πολιτικών.

γ) Ανεξαρτησία

Το 1960 αξίζει να εκτιμηθεί για αυτό που είναι: Ένα μοναδικό γεγονός στην κυπριακή ιστορία. Για πρώτη φορά μετά από 2500 χρόνια είχαμε τη δυνατότητα να αυτοκυβερνηθούμε. Πρέπει βέβαια να σεβαστούμε τις εθνικές ιδεολογίες που κυριάρχησαν στον αντιαποικιακό αγώνα παρά τα ιστορικά τους λάθη (διαχωρισμός, απώλεια ευκαιρίας αυτοκυβέρνησης το 47). Ήταν ιδεολογίες εκμοντερνιστηκές και το ότι ήθελαν να προσαρτήσουν την Κύπρο σε άλλο κράτος ίσως να είναι κατανοητό στα πλαίσια των συγκεκριμένων δεδομένων της εποχής. Είναι όμως και αυτά μέρος της κυπριακής ιστορίας και αξίζουν το σεβασμό. Η απαίτηση όμως να είναι αυτοί οι αγώνες υπεράνω κριτικής είναι χαρακτηριστική της αυταρχικής νοοτροπίας του εθνικισμού.

Η ανεξαρτησία όταν έγινε εμπειρικό βίωμα αγκαλιάστηκε απ' την πλειοψηφία των κατοίκων της Κύπρου. Με τους Ε/Κ ήταν φανερό στο ανεξαρτησιακό κίνημα που αναπτύχθηκε γύρω απ' τον Μακάριο και ενάντια στη διπλή Ένωση. Και θα ήταν το ίδιο φανερό στους Τ/Κ αν οι εθνικιστές και των δύο πλευρών δεν αλληλοβοηθούνταν στο να τους κλείσουν στα γκέττο της ΤΜΤ. Καθ' όλη τη διάρκεια της ανεξαρτησίας, αυτών των 30 χρόνων η διαπίστωση ότι μπορούμε να ζήσουμε ελεύθεροι χωρίς να είμαστε επαρχία κάποιου άλλου κράτους όπως τις προηγούμενες χιλιετηρίδες έχει γίνει υπαρξιακό βίωμα. Το πείραμα της ανεξαρτησίας πέτυχε - όχι μόνο οικονομικά αλλά και πολιτιστικά (στο βαθμό που το άφησε ο εθνικισμός). Θα αναφέρω χαρακτηριστικά το σχόλιο του Κυριάκου Χαραλαμπίδη για το τι ακολούθησε την ανεξαρτησία στον πολιτιστικό τομέα:

«Με τη στροφή που σημειώθηκε από τη μέρα της ανακήρυξης της Κυπριακής Δημοκρατίας, γνωρίσαμε μια επανάσταση στον πνευματικό τομέα που έχει τις διαστάσεις μιας ιμπρεσιονιστικής αντίληψης του κόσμου, μιας δίψας για ζωή, για κίνηση, για δημιουργία που αντιμάχεται στη στατικότητα και το ημίφως της περασμένης εποχής»[17].

Η πραγματική ζωή όμως ήταν διαχωρισμένη απ' την επίσημη ιδεολογία του κράτους. Το σχολείο, ο στρατός, το κράτος επέμεναν να είναι ελληνικά (η τούρκικα στους θύλακες) - η ζωή, η πραγματική

ιστορική εμπειρία, ήταν κυπριακή. Η κυπριακή ταυτότητα είναι γέννημα αυτής της εμπειρίας και ο λόγος της που άρχισε να διαμορφώνεται μετά το 74 είναι κατ' εξοχήν ανεξαρτησιακός. Και θα γυρίζει πάντα στην περίοδο 60-74 για να αντλεί έμπνευση και οράματα. Και αυτά τα οράματα όπως και τότε έτσι και τώρα και στο μέλλον θα είναι πλειοψηφικά - το πάθος για μια ενωμένη (όχι διχοτομημένη) ανεξάρτητη Κύπρο πηγάζει απ' αυτά. Το ότι σήμερα η φρασεολογία αυτών των οραμάτων (ανεξαρτησία, όχι στη διχοτόμηση) χρησιμοποιείται και απ' τους εθνικιστές είναι νομίζω χαρακτηριστικό.

3) Ένα πλουραλιστικό μοντέλο

Αυτά τα τρία στοιχεία της Κυπριακής ταυτότητας μπορούν όπως είπα και πριν, να μεταλλαγούν σε εθνική ταυτότητα. Η μη ύπαρξη κοινής θρησκείας ή γλώσσας δεν εμπόδισε ούτε τους Ελβετούς, ούτε τους Βέλγους, ούτε την πλειοψηφία των Ινδών να νοιώθουν ότι ανήκουν σε ένα έθνος. Αλλά ειλικρινά πιστεύω ότι η πιο χρήσιμη λειτουργία της κυπριακής ταυτότητας θα ήταν ο ρόλος της γέφυρας και η διάχυση ανοχής απέναντι στο διαφορετικό και το ετερογενές και η προώθηση και διαφύλαξη της ανεξαρτησίας.

Αν είναι να αντλήσουμε ένα εκπαιδευτικό μοντέλο απ' αυτή τη σκιαγράφηση, το μοντέλο όπως είπα θα είναι πλουραλιστικό. Η κυπροκεντρική αντίληψη δεν έχει να φοβηθεί και την παραμικρή λεπτομέρεια της κυπριακής ιστορίας. 'Ο,τι συνέβηκε, ο,τί γράφτηκε, ό,τι βιώθηκε σ' αυτό το χώρο, μας ανήκει. Σαν μνήμη και σαν υλικό για δημιουργία στο μέλλον. Τα σχολεία δεν πρέπει να πετσοκόβουν την ιστορία για να βολεύουν την ευθύγραμμη αντίληψη του κάθε έθνους. Ας μάθουμε, ή ας σεβαστούμε τουλάχιστον, όλες τις γλώσσες και τις διαλέκτους της Κύπρου. Είναι κακό να ξέρει κανείς ελληνικά και τούρκικα και να μην ντρέπεται να μιλά την κυπριακή διάλεκτο;

Και ας ανοίξουμε τη συζήτηση των ιστορικών αφηγήσεων για το παρελθόν. Να παρουσιαστούν τα γεγονότα και οι κυριότερες θεωρίες για τη δομή της ιστορικής πορείας. Ο πλουραλισμός προϋποθέτει όχι απλά την ανοχή αλλά και την ελευθερία της έκφρασης, της γνώμης, της σκέψης. Ο κ. Καζαμίας έχει δίκιο ότι το συναινετικό μοντέλο αποδείχτηκε μη λειτουργικό στις ΗΠΑ. Δεν αναφέρει όμως ότι το νέο μοντέλο που αναπτύσσεται μετά τη δεκαετία του 60 είναι ακριβώς αυτό - το πλουραλιστικό που δέχεται τη διαφορά και προσπαθεί μέσα απ' το διάλογο να εμπεδώσει τη συνύπαρξη και να ερεθίσει δημιουργικές συνθέσεις.

Αν ήταν να διαλέξω ένα σύνθημα για μια κυπροκεντρική εκπαίδευση και πολιτιστική πολιτική θα δανειζόμουν μια κινέζικα φράση (που εξέφρασε και μια μικρή πολιτιστική άνοιξη στην Κίνα του 50):

Αφήστε 100,000 λουλούδια να ανθίσουν.

Και επειδή αρκετοί απ' τους νεοεθνικόφρονες διανοουμένους (δεν εννοώ τον κ. Καζαμία που τον γνωρίζω πέραν του συγκεκριμένου κειμένου) ήταν τέως Μαοϊκοί, ελπίζω να δουν στη φράση ένα χέρι φιλίας. Μπορούν να διαλέξουν το διάλογο ή την αντιπαράθεση. Ελπίζω να είναι σοφότεροι απ' την περασμένη άνοιξη - και έτσι πιο κοντά στο πνεύμα των αρχαίων προγόνων που διεκδικούν.

Υποσημειώσεις:

[1] Gerand Noiviel, Le Creuset fransais, ed. du. Seuil, 1988.

[2] Eugene Weber, Peasants into Frenchmen, Stanford Univ. Preww 1976.

[3] Ernest Gellner, Nations and Nationalism, p. 57, Cornell University Press, 1983.

[4] Max Weber, structures of power in Essays in sociology, ed. Gerth and Mills. Oxford University

Press, 1981.

[5] Βλέπε μεταδομική ανθρωπολογία και γλωσσοκοινωνιολογία των διαλέκτων – social constructivist and contextualist theories of cultural identity – νέο φροϋδικές θεωρίες και τις σχέσεις του Εγώ με τον Άλλο στα πλαίσια του «Εθνικού Λόγου» κλπ. Ανάμεσα στα τόσα κείμενα που έχουν κυκλοφορήσει αξίζει ιδιαίτερή μνεία το κλασσικό πια βιβλίο του B. Anderson «Imagined Communities».

[6] Οι όροι Ρωμιός και Έλληνας παρά την πλαστή ταύτιση που έχουν σήμερα αναφέρονται σε δύο διαφορετικές πολιτιστικές ταυτότητες (με αντίστοιχες αναφορές στην Ορθοδοξία και τον αρχαίο πολιτισμό) που συγκρούστηκαν έντονα στη Βυζαντινή περίοδο αλλά και κατά τη συγκρότηση του νεοελληνικού έθνους. Θα μπορούσε κάποιος να δει στοιχεία αυτής της σύγκρουσης στην εκκλησιαστική διένεξη των 2 Κύριλλων στην Κύπρο στις αρχές του αιώνα.

[7] Για την φιλελληνική πολιτική των Άγγλων όσο η Κύπρος ήταν ακόμα νομικά μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (και άρα οι Άγγλοι ήθελαν να ενθαρρύνουν μια τάση απαγκίστρωσης) βλέπε πολιτική-δηλώσεις Υπουργού Αποικιών Κίμπερλεϋ (διορισμένος από τον επίσης φιλέλληνα Γλαδστών), τις δηλώσεις Τσώρτσιλ καθώς και τις δηλώσεις, αντιφάσεις και υποσχέσεις του κυβερνήτη Στορς πριν την εξέγερση του 1931. Για την πολιτική του «διαίρει και βασίλευε» υπάρχουν άπειρες αναφορές που θα ήταν περιττό να αναφερθούν εδώ.

[8] Για τον ρόλο και την ευθύνη της εκκλησίας και των Χριστιανών ιθύνοντων στη διάλυση αυτής της κοινότητας (μεγάλο μέρος της οποίας προσχώρησε στον Μουσουλμανισμό και «έγιναν» Τουρκοκύπριοι) βλέπε του, ιδιαίτερα συμπαθούς στους Ελληνοκεντρικούς, Έλληνα ιστορικού Ψυρούκη στο β’ τόμο της Ιστορίας της Ελλάδας, και την αναφορά του Κώστα Κύρρη στο: «Η Κύπρος μετάξι Ανατολής και Δύσης σήμερον» (1964)

[9] Βλέπε «History of Cyprus» του G. Hill, «οι σχέσεις Ε/Κ-Τ/Κ» του Μ. Ατταλίδη στον τόμο «Κύπρος» των Τενεκίδη-Κρανιδιώτη, το άρθρο «Symbiotic element in the history of the two communities in Cyprus» του Κ. Κύρρη.

[10] Για τη διαδικασία της σταδιακής εξάπλωσης του εθνικισμού των ελίτ και τη διαδικασία «εθνικού διαχωρισμού» (ethnic differentiation) μέσω των μηχανισμών της εκπαίδευσης, της εκκλησίας κλπ. βλ. το άρθρο του Π. Κιτρομηλίδη «From coexistence to confrontation. The dynamics of ethnic conflict in Cyprus» στον τόμο «Cyprus reviewed» του Μ. Ατταλίδη. Για τους «ιδεολογικούς πειθαναγκασμούς και την παιδαγωγική βία» στη δημοτική παιδεία βλ. Άννα Φραγκουδάκη. Τα αναγνωστικά βιβλία του Δημοτικού Σχολείου. Θεμέλιο 1979.

[11] Για κλασσικά κείμενα βλ. «Ethnicity» of Glazer-Moyaniham, and «Breakdown of Nations» of Leopod Koh. «Imagined Communities and the origins of the national question in the Balkans for devolution». Στα συγκεκριμένα ιστορικά πλαίσια θα μπορούσαμε να δούμε και τους όρους «Ελληνοκύπριος» - «Τουρκοκύπριος» σαν πρώιμες μορφές εθνικιστικής ταυτότητας απέναντι στον Ελληνισμό και Τουρκισμό.

[12] Νίκος Ορφανίδης, ο Ελληνισμός της Κύπρου και η Νεοελληνική Ταυτότητα, σελ. 26, περιοδικό Σύνταξη, τεύχος 31.

[13] Κυριάκος Χατζηιωάννου, Η Αρχαία Κύπρος, εις τας Ελληνικάς πηγάς, Τόμος Α’, Λευκωσία, σελ. 72-73.

[14] ο.π.

[15] Γλωσσάριο Γεώργιου Λουκά, εκδ. ΚΕΕ, 1979, σελ. 18.

[16] Θέσεις ΚΚΚ και εναντίωση στην εκλογική αποχή του «Εθνικού Συμβουλίου» - Επτάδικοι.

[17] Ομιλία του Κ.Χ. «Κυπριακή Λογοτεχνία της Εικοσαετίας 1960-80». Αναφέρεται στο βιβλίο «Ποιητική συνάντηση - νεότεροι Κύπριοι ποιητές», εκδόσεις «Παρατηρητής».

Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Μπροσούρες, Τραίνο στην πόλη (Ομάδα), Κυπριακή Συνείδηση - Διάλογος για μια Εμπειρία Χωρίς Όνομα (Μπροσούρα), Δεκαετία 1990-1999, 1992, Λεμεσός

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:brochures:kipriaki_sinidisi:part4

Last update: **2020/07/14 16:17**

Μεσόγειος: το υπόλοιπο κύπρος (Απομαγνητοφωνημένη Εισήγηση και Συζήτηση)

Ιστορικό σημείωμα

Το καλοκαίρι του 1994, ενώ ο πόλεμος στην πρώην γιουγκοσλαβία συνεχιζόταν και ο ελληνικός εθνικισμός εναντίον της μακεδονίας ήταν στο φόρτε του, το ετήσιο τριήμερο φεστιβάλ του ράδιο Ουτοπία (αυτο-διαχειριζόμενο κοινωνικό ραδιόφωνο στην Θεσσαλονίκη) είχε θέμα τον διεθνισμό / αντιεθνικισμό. Στις εκδηλώσεις είχαν προσκληθεί και συμμετάσχει σύντροφοι αναρχικοί από την Τουρκία και την Κύπρο. Το κείμενο "Μεσόγειος: το υπόλοιπο κύπρος" είναι η εισήγηση του Αντρέα Π. (μέλους, τότε, του περιοδικού "Τραίνο" στην κύπρο) και η συζήτηση που ακολούθησε. Η απομαγνητοφώνηση και επιμέλεια έγιναν από το περιοδικό Σαμποτάζ, το οποίο και δημοσίευσε το κείμενο, το φθινόπωρο του 1994.[1)]

Περιεχόμενο

Μεσόγειος: το υπόλοιπο κύπρος

Αντρέας (από το περιοδικό «Τραίνο»):

Εγώ θα επικεντρώσω την εισήγηση μου στην κυπριακή εμπειρία. Καταρχήν δεν μιλώ ούτε σαν έλληνας-κύπριος ούτε σαν τούρκος-κύπριος. Μιλώ σαν κύπριος. Δεν εννοώ πως υπάρχει κυπριακό έθνος, δεν με ενδιαφέρει κάτι τέτοιο. Με ενδιαφέρει η γεωγραφική και η ιστορική μου εμπειρία.

Η κύπρος είναι ένα ακριβό οικόπεδο μέσα στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα. Τυχαίνει να βρίσκεται βόρεια της διώρυγας του Σουέζ, τυχαίνει να βρίσκεται δίπλα στην Ιερουσαλήμ που είναι ένας σημαντικός σημειολογικός χώρος, είναι και εμπορικά χρήσιμη σήμερα, κατά συνέπεια έχουμε έξι στρατούς (εγγλέζικο, ελληνικό, τουρκικό, ελληνοκυπριακό, τουρκοκυπριακό, και ΟΗΕ) έχουμε βάσεις, έχουμε ένα κράτος κανονικό και ένα ημικράτος (το τουρκοκυπριακό), οι βάσεις είναι επίσης δύο ημικράτη…

Με όλα αυτά οι ιθαγενείς, 800.000 όλοι-όλοι, διαβιούμε μια κοινωνία που πάνω της πλανιέται διαρκώς η απειλή του πολέμου. Αυτό όμως που πλανιέται πιο έντονα πάνω από την κύπρο, τουλάχιστον όσο ζω εγώ, είναι το «εθνικό πρόβλημα». Στην κύπρο είναι αδύνατο (ή τουλάχιστον μέχρι πολύ πρόσφατα ήταν αδύνατο) να αρθρώσεις λόγο για οτιδήποτε, αν δεν μιλάς ταυτόχρονα για το κυπριακό. Φαντάζομαι πως όσοι από εσάς ζείτε στην βόρεια ελλάδα θα έχετε μια παρόμοια εμπειρία: κάθε λόγος πρέπει να αρθρώνεται σε σχέση με το μακεδονικό.

Αυτή ήταν και η αφετηρία της ομάδας μας. Η ομάδα διαμορφώθηκε τέλη της δεκαετίας του 70 - αρχές της δεκαετίας του '80. Ήταν οι τελευταίοι από την γενιά της αντίστασης (ενάντια στο πραξικόπημα, στο φασισμό κλπ), άνθρωποι επηρεασμένοι σε κάποιο βαθμό από τον Μάη του ‘68. Η προσπάθεια μας ήταν να αρθρωθεί ένας αμφισβητησιακός λόγος μέσα στην κυπριακή κοινωνία που να μην ασχολείται με το εθνικό, ξεπερνώντας την εθνική ενότητα.

Καθώς πολλοί από εμάς ήταν φοιτητές τότε, ξαναβρεθήκαμε στη κύπρο το '84-'85, και αρχίσαμε μια προβληματική και μια συζήτηση μέσα στην ομάδα, για το πώς αντιμετωπίζεται το πρόβλημα του «εθνικού». Υπήρχαν δύο οπτικές, που θα τις καταθέσω γιατί αφορούν διλήμματα που λίγο πολύ ξανα-αντιμετωπίσαμε στη διαδρομή και νομίζω πως απασχολούν γενικότερα τον αντιεξουσιαστικό εναλλακτικό χώρο.

Δίλημμα πρώτο: το «εθνικό» είναι ανοησία, δεν πρέπει να ασχοληθούμε μαζί του. Δεύτερη οπτική, που επικράτησε τελικά: αν το «εθνικό» είναι κάτι που ο κόσμος το βιώνει τόσο έντονα και η εξουσία το προβάλλει τόσο έντονα, προφανώς κάτι υπάρχει στο βάθος του κήπου. Δεν είναι δυνατό μια ιδεολογία να κυριαρχεί τόσο έντονα και να μην έχει κάποια βάση.

Κάναμε τότε μια ιστορική ανάλυση. Η βασική μας θέση ήταν πως το έθνος δεν είναι απλά μια ιδεολογία της εξουσίας. Δηλαδή το να λέμε πως η αστική τάξη ή το κράτος της έφτιαξαν το έθνος επειδή έτσι τους βόλευε είναι μια απλοϊκή άποψη. Το έθνος είναι μια πολύ συνολικότερη κουλτούρα της εξουσίας, είναι πολιτισμός - τουλάχιστον εμείς έτσι το θέτουμε.

Υπάρχουν πράγματα που είναι εντυπωσιακά με το έθνος. Για παράδειγμα όταν ερχόμουν με το αεροπλάνο στη Θεσσαλονίκη περάσαμε πάνω από το Αιγαίο. Είναι εντυπωσιακό πως οι ψαράδες της Λέσβου π.χ., βλέποντας απέναντι τους την ακτή δεν βλέπουν απλώς ακτή. Βλέπουν τουρκική ακτή. Δηλαδή η γη είναι «χρωματισμένη».

Στην κύπρο έχει γίνει το ίδιο. Υπάρχει ο Πενταδάκτυλος, μια οροσειρά στη βόρεια κύπρο. Ε, οι ελληνοκύπριοι επιμένουν να βλέπουν πως είναι η πιο ηρωική, η πιο όμορφη βουνοπλαγιά του κόσμου - ενώ είναι ένα κατάξερο βουνό. Αλλά η εθνική φαντασίωση έχει χρωματίσει αυτό το κατάξερο βουνό που βλέπουν κάθε μέρα, σαν το πιο ανθισμένο, γεμάτο ανεμώνες και δεν ξέρω τι άλλο, βουνό στον κόσμο. Από την άλλη μεριά οι τουρκοκύπριοι, για να σταμπάρουν τη γη, για να βάλουν σφραγίδα επάνω της, έχουν ζωγραφίσει με πέτρες μια τεράστια σημαία.

Νομίζω λοιπόν πως το έθνος ξεκινάει από το υποσυνείδητο των ανθρώπων και καθηλώνει το βλέμμα τους. Είναι βέβαια ιδεολογία του κράτους, η κατ' εξοχήν ιδεολογία του κράτους, και είναι επίσης η ιδεολογία που χρησιμοποιεί ο καπιταλισμός: μία “εθνική ενότητα” στην οποία δεν υπάρχουν ταξικές συγκρούσεις είναι ιδανική αγορά, για την καπιταλιστική συσσώρευση. Αλλά επιμένω πως ο εθνικισμός δεν είναι απλά μια ιδεολογία. Είναι ένας πολιτισμός. Και αν πρόκειται να αντιπαρατεθούμε στον εθνικισμό, πρέπει να αντιπαρατεθούμε κάνοντας μια κριτική του πολιτισμού, και όχι απλά μια ταξική θεωρία ή μια πολιτική θεωρία.

Με τούτα τα δεδομένα, σε μια κοινωνία μικρή που εκμοντερνίζεται βέβαια ραγδαία αλλά ζούσε και ζει με όλους αυτούς τους στρατούς και τις απειλές στα πέριξ, αρχίσαμε με βασική αιχμή της πρακτικής μας τον αγώνα για την αναγνώριση της διαφορετικότητας. Ήταν ένας αγώνας για να ανοίξουν τα όρια της κυπριακής κοινωνίας. Έγιναν διάφορες πρωτοβουλίες, βγήκε αργότερα το «τραίνο»…

Μέσα από αυτές τις εμπειρίες, που είχαν να κάνουν και με τους τουρκοκύπριους που κατοικούσαν ακόμα στη νότια κύπρο, και με την ιστορία της κύπρου, διαπιστώσαμε ένα άλλο πράγμα που δεν το είχαμε πιάσει από την αρχή: πώς λειτουργεί ο εθνικισμός σαν αποικιοκρατία.

Στην κύπρο δεν είχαμε ουσιαστικά μια αποικιοκρατία, την αγγλική. Είχαμε τρεις αποικιοκρατίες. Μια πολιτική (την αγγλική) και δύο πολιτιστικές: την ελληνική και την τουρκική. Για παράδειγμα επί αγγλικής κατοχής το πρόγραμμα των σχολείων καθοριζόταν από το υπουργείο παιδείας της Αθήνας και από το υπουργείο παιδείας της Άγκυρας.

Οι κύπριοι «εθνοποιήθηκαν». Γιατί οι παραδοσιακοί κύπριοι του 19ου αιώνα δεν ανήκαν σε έθνη αλλά σε θρησκευτικές κοινότητες. Ήταν ορθόδοξοι ρωμιοί - όπως λεγόντουσαν - δηλαδή χριστιανοί, ήταν μουσουλμάνοι, και υπήρχε και μια μεγάλη κοινότητα ενδιάμεση, οι λινοβάμβακοι, που ήταν χριστιανο-μουσουλμάνοι. Αυτή η κοινότητα διασπάστηκε κάθετα και δια της βίας. Οι περισσότεροι έγιναν μουσουλμάνοι και οι υπόλοιποι χριστιανοί.

Αυτοί η διαδικασία της “εθνικοποίησης” μέσα από την μεταγραφή των θρησκευτικών πεποιθήσεων σε εθνικές ταυτότητες (χριστιανοί = έλληνες και μουσουλμάνοι = τούρκοι) ευνοούσε την εγγλέζικη αποικιοκρατία. Γιατί αφού η κύπρος είναι ένα πολύτιμο οικόπεδο μέσα στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα, το τελευταίο πράγμα που χρειάζονταν οι αποικιοκράτες ήταν να διεκδικήσουν οι ιθαγενείς το οικόπεδο. Είναι πολύ πιο χρήσιμο να πεισθούν οι ιθαγενείς πως κατά λάθος βρίσκονται σε αυτό το οικόπεδο, ότι είναι έποικοι των Αθηνών ή της Άγκυρας, ότι είναι κάτι άλλο εν πάσει περιπτώσει, και πως άρα ανήκουν σε αυτό το κάτι άλλο.

Υπάρχει φυσικά η ιστορία αυτών των ιθαγενών που δείχνει τα αντίθετα. Τον 19ο αιώνα υπάρχουν κοινές αγροτικές εξεγέρσεις - πριν από την κάθοδο των άγγλων. Όταν ήρθαν οι άγγλοι χώρισαν διοικητικά τις θρησκευτικές κοινότητες, κάθετα, σαν εθνικές κοινότητες. Με διαφορετικά σχολεία, διαφορετικές γλώσσες κλπ. Αυτή η διαδικασία διαχωρισμού συνεχίστηκε, αλλά παρεμβλήθηκαν ήδη από την δεκαετία του '20 κινήματα μοντερνιστικά, όπως το εργατικό κίνημα που εξελίχτηκε αργότερα σε κομμουνιστικό, και ήταν κοινό όλων των κυπρίων.

Στην δεκαετία του '50 ο εθνικισμός ήταν μια σαφέστατα προσπάθεια να σπάσει το εργατικό κίνημα. Η ΕΟΚΑ για παράδειγμα, την οποία λιβανίζουν και οι δικοί μας και οι δικοί σας, εκτός από το να πολεμά τους εγγλέζους είχε σαφέστατο στόχο να πολεμά το εργατικό κίνημα. Η ΕΟΚΑ σκότωσε περισσότερους ελληνοκύπριους παρά άγγλους. Σκότωσαν πολλούς αριστερούς, ακόμα και με λιθοβολισμούς, μπαίνοντας μέσα στα σπίτια τους κλπ. Από την άλλη πλευρά η τουρκοκυπριακή εθνικιστική οργάνωση, η ΤΜΤ. εφάρμοσε ένα ακριβώς ίδιο σχέδιο. Με τις ίδιες ακριβώς μεθόδους, ίσως και χειρότερες, μιας και η τουρκοκυπριακή εργατική τάξη ήταν πιο μικρή αριθμητικά, άρα πιο αδύνατη. Έτσι, ενώ στην ελληνοκυπριακή πλευρά η εργατική τάξη κατάφερε κάποια στιγμή να αντισταθεί στην τρομοκρατία της ΕΟΚΑ αναγκάζοντας την να σταματήσει, στην τουρκοκυπριακή πλευρά η δράση της ΤΜΤ είχε αποτελέσματα, καθώς συνεχίστηκε από το '57 μέχρι το'62.

Το '60 παραχωρήθηκε στη κύπρο μια ανεξαρτησία περίεργη: δηλαδή έκατσαν η αγγλία, η ελλάδα και η τουρκία και έφτιαξαν ένα σύνταγμα της «ανεξάρτητης κύπρου» και το έδωσαν στους κυπραίους λέγοντας τους «αυτό είναι το σύνταγμα σας, και αν δεν το δεχτείτε θα σας αφήσουμε να σκοτώνεστε» - οπότε το «δεχτήκαμε». Εν πάσει περιπτώσει αυτό το σύνταγμα του '60 περιείχε ένα μέρος της κυπριακής ιστορικής εμπειρίας. Παραδεχόταν δηλαδή πως οι δύο κοινότητες στην κύπρο, όπως είχαν διαχωριστεί από την αγγλική αποικιοκρατία, είχαν μια έντονη αλληλεξάρτηση. Δεν κατοικούσαν σε διαφορετικά μέρη - υπήρχαν παντού κοινά χωριά, και υπήρχε και ένα κοινό κίνημα 30 - 40 χρόνων. Το σύνταγμα λοιπόν του '60 υποχρέωνε τις δύο ελίτ (ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή) να αλληλοεξαρτώνται στην διοίκηση της κύπρου.

Η ελληνοκυπριακή ελίτ, νοιώθοντας ίσως μια αριθμητική υπεροχή, προσπάθησε το '63 να απαλλαγεί από τις υποχρεώσεις που είχε στην βάση αυτού του συντάγματος, προσπάθησε να αλλάξει το σύνταγμα, και ουσιαστικά εξαπέλυσε μια μαζική επίθεση ενάντια στους τουρκοκύπριους. Έτσι οι τουρκοκύπριοι από το '64 μέχρι το 74 ήταν ουσιαστικά σε καθεστώς εγκλωβισμού. Όντας το 18% του πληθυσμού κατοικούσαν στο 4% του εδάφους.

Αυτό δεν σημαίνει πως η πλειοψηφία του πληθυσμού επικροτούσε αυτήν την πρακτική. Είναι χαρακτηριστικό πως ακόμα και σήμερα αν μιλήσεις είτε με ελληνοκύπριους είτε με τουρκοκύπριους, τα γεγονότα του '63-'64 δεν περιγράφονται σαν πόλεμος, συγκρούσεις, κλπ (όπως λέει η επίσημη ιδεολογία) αλλά σαν «φασαρίες»: «κάποιοι ήρθαν και κάνανε φασαρίες». Κάποιοι… Οι τουρκοκύπριοι πάντως αυτά τα χρόνια ήταν σε μια δυσμενή θέση ξεκάθαρα.

Επιπλέον η παρουσία της ελληνικής μεραρχίας από τότε στην κύπρο ήταν εντολή του ΝΑΤΟ, για να αντιμετωπιστεί ενδεχόμενο κομμουνισμού στην κύπρο. Σημειώστε πως τότε η κύπρος ήταν η μοναδική χώρα στην ανατολική μεσόγειο που είχε νόμιμο κομμουνιστικό κόμμα του βεληνεκούς του 45%. Έτσι η ελληνική μεραρχία βιώθηκε από τον απλό κόσμο (και τους ελληνοκύπριους και τους τουρκοκύπριους) σαν νεοαποικιακός στρατός. Αποσύρθηκε το '67, οπότε άρχισαν και κάποιες συνομιλίες, με μια στροφή των ελληνοκυπρίων προς την ανεξαρτησία. Διατηρώντας όμως την υπεροψία της πλειοψηφίας.

Θα κάνω μια παρένθεση εδώ, για να ξαναθυμίσω τις αγκυλώσεις που δημιουργεί ο «εθνικός λόγος». Λέει λοιπόν ο ελληνοκύπριος εθνικιστής: «μα είμαστε το 80%. Γιατί το 20%, οι τουρκοκύπριοι, να μπερδεύονται στα πόδια μας;»

Αυτή είναι η λογική του ελληνοκυπριακού εθνικισμού. Αλλά με την ίδια λογική, αν το κοιτάξει κανείς από άλλη οπτική γωνία, θα δει πως η κυπρος ανήκει στον γεωγραφικό χώρο της τουρκίας. Η κύπρος είναι 40 μίλια από την τουρκία. Συνεπώς θα μπορούσε, με την ίδια λογική πάντα, να απαντήσει κάποιος «μα είσαστε μια ελάχιστη μειοψηφία μέσα στον τούρκικο γεωγραφικό χώρο». Εξαρτάται που ζωγραφίζει ο καθένας τα σύνορα, με την φαντασία του: αν θέλεις να κόψεις τα σύνορα έτσι ώστε να φαντάζεσαι τη κύπρο σαν ένα αυτόνομο νησί στην αλάσκα, τότε ναι, οι ελληνοκύπριοι είναι πλειοψηφία. Αλλά έτσι, φυσικά, μπορεί η άλλη πλευρά να θυμηθεί την γεωγραφία, και να σου θυμίσει πως οι ελληνοκύπριοι είναι μια χριστιανική μειοψηφία σε μια θάλασσα μουσουλμάνων.

Το άλλο που είναι εντυπωσιακό με τον εθνικισμό στη κύπρο είναι πως η ελλάδα και η τουρκία, σαν χώρες του ΝΑΤΟ, ήθελαν να αποφύγουν τον πόλεμο. Αλλά ο εθνικισμός που οι ίδιες είχαν καλλιεργήσει τους οδηγούσε πλέον σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις. Είναι η περίπτωση που ο εθνικισμός, σαν κουλτούρα πλέον, δεν ελέγχεται από τις ελίτ οι οποίες τον έχουν ξεκινήσει.

Έρχομαι ξανά στην ιστορία. Το 74 έγιναν δύο πράγματα στη κύπρο. Ένα πραξικόπημα του ελληνικού στρατού βοηθούμενο από την ελληνοκυπριακή ακροδεξιά, και ακολούθησε, στις 20 Ιούλη, η τουρκική εισβολή. Οι αμερικάνοι και οι άγγλοι ήθελαν με αυτό το πραξικόπημα να ξεφορτωθούν τον Μακάριο, επειδή από την μια επέτρεπε την ύπαρξη του ΑΚΕΛ, ενώ από την άλλη ακολουθούσε ανεξάρτητη πολιτική έχοντας εντάξει την κύπρο στις αδέσμευτες χώρες. Ο ελληνοκυπριακός και ο ελληνικός εθνικισμός έκαναν τους δικούς τους λογαριασμούς, για πλήρη έλεγχο της κύπρου.

Σφαγές έγιναν και από τις δύο μεριές. Και από τους εθνικιστές ελληνοκεντρικούς σε πρώτη φάση, και από τον τούρκικο στρατό στη συνέχεια. Υπήρξαν όμως και συγκινητικές στιγμές ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων που αλληλοπροστατεύονταν.

Μέσα από αυτές τις εμπειρίες, διαπιστώνοντας όλα αυτά, εμείς αρχίσαμε να προβληματιζόμαστε ότι πρέπει ίσως να τοποθετήσουμε την αντίστασή μας στον εθνικισμό εν μέρει στην βάση της κοινής ταξικής παράδοσης, αφού στη κύπρο υπάρχει ένα ταξικό κίνημα 70 -80 χρόνων το οποίο ήταν και είναι αντιεθνικιστικό.

Επιπλέον αρχίσαμε να καταλαβαίνουμε πως ο εθνικισμός παίζει με την ανάγκη των ανθρώπων για κοινότητα και ταυτότητα. Ο εθνικισμός απευθύνεται στην πολιτιστική σφαίρα, προσφέροντας ταυτότητα, νόημα στην ύπαρξη. Αυτός είναι ο λόγος που μετά από 200 χρόνια ούτε η φιλελεύθερη,

ούτε η σοσιαλιστική ιδεολογία κατάφεραν να ανταπεξέλθουν στην “γοητεία” του εθνικισμού - το βλέπουμε καθαρά στις μέρες μας.

Οπότε αρχίσαμε να συζητάμε την δυνατότητα να δημιουργηθούν ταυτότητες πολιτιστικές που να είναι αντι-εθνικιστικές. Ένα πράγμα που διαπιστώσαμε οι πλείστοι της ομάδας ήταν πως δεν νοιώθαμε ούτε τούρκοι ούτε έλληνες. Νοιώθαμε κύπριοι, κύπριοι με την έννοια του '74: τότε, μετά το πραξικόπημα, έγινε μια ένοπλη ανεξαρτησιακή εξέγερση, μια λαϊκή εξέγερση, που είχε καταλάβει την Πάφο, και είχε δημιουργήσει ένα πνεύμα έντονα ανεξαρτησιακό.

Η συζήτηση επεκτάθηκε. Έγινε και μια τηλεοπτική συζήτηση που δημιούργησε στην κυπρο ένα τεράστιο σκάνδαλο. Επεκτάθηκε στο ζήτημα της κυπριακής συνείδησης, της κυπριακής ταυτότητας, κλπ. Η λογική που εμείς προσπαθήσαμε να διαμορφώσουμε σαν μια συνολικότερη πρόταση ήταν κόντρα στην εθνική φαντασίωση που μας θεωρεί όλους μια οικογένεια, πως είμαστε όλοι αδέλφια… Δεν είμαστε όλοι αδέλφια. Είμαστε διαφορετικοί. Η έννοια της διαφορετικότητας που ήταν η ακτιβιστική μας αιχμή τη δεκαετία του '80 μεταφέρθηκε έτσι σε ένα διαφορετικό πλαίσιο: να αντιπαραθέσουμε στον εθνικισμό πλουραλιστικές ταυτότητες. Όχι απέναντι στον εθνικισμό έναν άλλο «εθνικισμό», κάτι εξίσου μονοσήμαντο. Λέμε λοιπόν πως είναι δυνατό να υπάρχουν σήμερα στη κύπρο τούρκοι, έλληνες και κύπριοι. Αλλά πρέπει να σπάσει η λογική της πλειοψηφίας, πρέπει να σπάσει η λογική της εθνικής ομοιομορφίας και της ισοπέδωσης.

Μέσα από αυτή την προβληματική διαπιστώνουμε το πως εμπεδώνεται η εξουσία στην καθημερινότητα. Απλά πράγματα: γιατί αυτή η γλώσσα που μιλάω εγώ καθημερινά απαγορεύεται από όλα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, από το σχολείο, κλπ; Εμένα μου αρέσει η κυπριακή, αλλά δε με νοιάζει ιδιαίτερα αν θα επιβιώσει. Το σημαντικό είναι ότι απαγορεύεται. Πηγαίνει το πιτσιρίκι στο σχολείο, σηκώνει το χέρι του, και λέει «τσε». Και του απαντάει ο δάσκαλος «σκάσε, δεν υπάρχει αυτό, υπάρχει μόνο το και». Πρόκειται για βία, για μια βία σημειολογική, μέσα από την οποία εμπεδώνεται η εξουσία. Είναι κάτι που δεν το βιώνουν μόνο οι κύπριοι. Το βιώνουν όλοι οι μη πρωτευουσιάνικοι λαοί, όλες οι υποκουλτούρες, όλες οι διάλεκτοι που δεν ανήκουν στην κυρίαρχη κουλτούρα.

Θέλω να κάνω δύο τελευταίες αναφορές, στην ανεξαρτησία και στην ομοσπονδία. Είμαι ανεξαρτησιακός γιατί είμαι αναρχικός. Πιστεύω δηλαδή πως οι μικρές κοινωνίες λειτουργούν πιο δημοκρατικά. Και είναι ηλίου φαεινότερο πως η κυπριακή κοινωνία είναι, έστω και τώρα, πιο δημοκρατική από το αν ήταν προσαρτημένη στο ελληνικό ή στο τούρκικο κράτος. Υποστηρίζω επίσης την ομοσπονδία από μιαν αναρχική άποψη. Η αναρχική πρόταση απέναντι στο έθνος - κράτος, την εθνική ομοιογένεια όπου η πρωτεύουσα επιβάλλει έναν ομοιόμορφο νόμο παντού, πρέπει να είναι η ομοσπονδία. Η διζωνική ομοσπονδία που πιθανόν να εφαρμοστεί τελικά στη κύπρο δεν είναι η καλύτερη λύση. Πιο πρακτική θα ήταν η πολυ-περιφερειακή που υπήρχε πριν το 74. Αλλά αυτή την στιγμή αυτά έχουμε.

Έτσι, όσον με αφορά, ζώντας σε μια χώρα που έχει πληθυσμό τα δύο τρίτα της Θεσσαλονίκης και την έκταση του Σικάγο, και είναι παρόλη αυτή τη μικρότητα της χωρισμένη στα δύο με παράλογα τείχη, αυτό το οποίο κρίνω επείγον είναι να κλείσει το κυπριακό σαν πρόβλημα. Να μπορέσουμε να πάμε πάρα κάτω.

Αυτή την εποχή φαίνεται, ή τουλάχιστον έτσι το καταλαβαίνουμε εμείς στη κύπρο, ότι αυτοί που λόγω της αξίας του κυπριακού οικοπέδου δημιούργησαν το κυπριακό πρόβλημα, έχουν καταλάβει πως είναι αδύνατο να πείσουν τους κυπραίους να χωριστούν. Γιατί και από τις δύο πλευρές υπάρχουν ισχυρές δυνάμεις που επιμένουν στην επανένωση του νησιού με τον α ή τον β τρόπο. Έτσι υπάρχει μια διαδικασία να λυθεί το κυπριακό. Αυτή η διαδικασία ενισχύεται από την επιλογή των αμερικάνων και των ευρωπαίων να ξανακάνουν λειτουργικό τον άξονα Αθήνας - Άγκυρας. Εμένα δεν με ενοχλεί αν τη λύση του κυπριακού την προωθεί ο ΟΗΕ ή οι αμερικάνοι. Με ενδιαφέρει να λυθεί ένα πρόβλημα

περιττό. Αυτό το πρόβλημα δεν το δημιούργησαν οι κύπριοι, οι ιθαγενείς. Το δημιούργησαν άλλοι ενάντια στους ιθαγενείς. Για να καταλάβετε το παράλογο: αυτή τη στιγμή, αν βρισκόμουνα στη κύπρο, δεν θα μπορούσα να επικοινωνήσω με τον Μουράτ και τον Αχμέτ, γιατί το κράτος στο οποίο ανήκω και το κράτος στο οποίο ανήκουν δεν αναγνωρίζονται μεταξύ τους. Πρέπει να στείλω γράμμα στην ελλάδα, και από κεί να πάει στην τουρκία, και στο γυρισμό πρέπει να γίνει η ανάποδη διαδρομή.

Όταν ο τουρκοκύπριος Σαλίχ Ασκέρογλου αρνήθηκε να πάει στρατό έγινε κοινή ομάδα τουρκοκυπρίων και ελληνοκυπρίων για την υπεράσπιση του. Λοιπόν καθόμασταν η μισή ομάδα στη νότια Λευκωσία, η άλλη μισή στη βόρεια Λευκωσία, εκατό μέτρα οι μεν από τους δε, και για να επικοινωνήσουμε έπρεπε να τηλεφωνήσουμε στο Λονδίνο, από το Λονδίνο να τηλεφωνήσουν στην Άγκυρα, από την Άγκυρα στη βόρεια κύπρο, και ξανά πίσω. Για να επικοινωνήσουμε σε απόσταση εκατό μέτρων… Αυτά.

ΕΡ: Έχετε σταθερές επαφές με τουρκοκύπριους;

ΑΠ: Μετά τις τελευταίες εκλογές στη βόρεια κύπρο, ο Ντεκτάς (που είναι κλασσικός εθνικιστής του είδους «να βάλουμε σφραγίδα στη γη, να μείνει δική μας, τούρκικη») αναγκάστηκε κάτω από την πίεση τη κοινωνική να διώξει τους πιο ακραίους από την κυβέρνηση του, και να δώσει θέσεις στο μεγαλύτερο κόμμα της αριστεράς. Μετά από αυτό υπήρξε ένα ανεπίσημο «άνοιγμα» των «συνόρων». Υπολογίζουμε πως διακόσια άτομα την εβδομάδα πηγαινοέρχονται ανάμεσα στις δύο περιοχές, τυπικά παράνομα βέβαια, αλλά κάτω από κάποια διακριτική ανοχή τόσο της μιας όσο και της άλλης εξουσίας.

Εμείς είχαμε την πρώτη μας επαφή με τουρκοκύπριους της βόρειας κύπρου με την υπόθεση του Σαλίχ. Ήταν οπωσδήποτε μια επαφή δύσκολη, αλλά ο απλός κόσμος δέχτηκε την περίπτωση του καλά, αν και τα μήντια ελέγχονται κατά 90% από εθνικιστές. Τώρα σχεδιάζουμε να φτιάξουμε μαζί ένα κέντρο ερευνών ανατολικής μεσογείου, να ξανα-τοποθετήσουμε τη κύπρο πολιτιστικά στο γεωγραφικό της χώρο. Να καταλάβουμε πως η κύπρος βρίσκεται δίπλα στον λίβανο, στο ισραηλ, στην αίγυπτο, και όχι νότια του Λονδίνου, ανατολικά της Αθήνας, ή νότια της Άγκυρας. Βρισκόμαστε στη ανατολική μεσόγειο κουμπάρε…

Αν ανοίξει το Βαρόσι, θα είναι πρώτη πόλη μετά το ‘74 που θα μπορούμε να συναντιόμαστε κανονικά. Πάντως τους τελευταίους έξι μήνες υπάρχει πολύ μεγαλύτερη επαφή από ότι πριν.

Πρέπει να σημειώσω επίσης πως υπάρχει μια αυξημένη διάθεση επαναπροσέγγισης από επαγγελματικά σωματεία: γιατρούς, δικηγόρους, μηχανικούς, αρχιτέκτονες. Τέτοια κομμάτια των ελίτ και από τις δύο πλευρές βρίσκονται σε συχνή επαφή. Εμείς βρισκόμαστε σε επαφή κατά κύριο λόγο με την ομάδα που βγάζει στη βόρεια κύπρο το περιοδικό “Ελευθερία”, οι οποίοι κινούνται στον αριστερίστικο χώρο, καθώς και με την ποιήτρια Νεσσε που αναρχοφέρνει. Επίσης πεδίο επαφών είναι και οι φοιτητές στο αγγλία, που ζουν μαζί, εκεί.

ΕΡ: Μπορείς να πεις περισσότερα για αυτό το κέντρο ερευνών;

ΑΠ: Αυτό το κέντρο ερευνών της ανατολικής μεσογείου είναι μια πρωτοβουλία που ξεκίνησε από ανθρώπους που συμμετέχουν στο τραίνο, καθώς και οπό άλλους που συμμετέχουν σε διάφορες πρωτοβουλίες μας.

Είπα πιο πριν πως ένας από τούς στόχους του είναι να ξανατοποθετήσει την κύπρο στον γεωγραφικό της χώρο. Κατά την άποψη μας η ανατολική μεσόγειος αρχίζει από τα βαλκάνια και φτάνει μέχρι το ιράκ, τον αραβικό κόσμο. Έτσι έχουμε σαν ένα ακόμα στόχο να προωθηθούν εκδηλώσεις και δικτύωμα ανάμεσα σε εναλλακτικές προσπάθειες σε αυτές τις χώρες, ή τουλάχιστον στις πιο

κοντινές μας, δηλαδή νότια τουρκία, λίβανο, παλαιστίνη, ισραήλ, αίγυπτο. Από την άλλη μας ενδιαφέρει να γίνει μια σοβαρή αναλυτική δουλειά, να κατανοηθούν οι δυναμικές σε αυτόν τον χώρο, να βρεθεί το πως εντάσσεται αυτή η περιοχή στο παγκόσμιο σύστημα. Τι σημαίνει ο ισλαμισμός, γιατί αντιδρά έτσι ο κόσμος; Τι συμμαχίες πρέπει να φτιάξουμε ανάμεσα π.χ. στον κούρδο (τριτοκοσμικό προλετάριο τον ονομάζουμε στο τραίνο) την φεμινίστρια που παλεύει ενάντια στον ισλαμισμό στην αίγυπτο, τον κυπροκεντρικό στη κύπρο, έναν εξεγερμένο νεολαίο στη τουρκία, έναν αντιμιλιταριστή στη Σμύρνη, έναν μαρξιστή εδώ, έναν αναρχικό εκεί, έναν ομοφυλόφιλο κάπου αλλού. Όλα αυτά είναι υποκείμενα, φιγούρες, που εν δυνάμει μπορούν να αμφισβητήσουν διάφορες μορφές εξουσίας, αλλά συνήθως πατάει ο ένας πάνω στον άλλο. Πρέπει να φανταστούμε τους τρόπους που θα επιτευχθεί μια συνολική αμφισβήτηση της εξουσίας, σαν σύνθεση και συμμαχία μέσα σε ένα γεωγραφικό χώρο.

ΕΡ: (Αϊγκούτ): Μέχρι το 1965 υπήρχε κάποιο συνδικάτο που περιελάμβανε και τουρκοκύπριους. Υπάρχουν σήμερα δυνατότητες να ξαναοργανωθεί από κοινού αυτός ο κόσμος και να χαράξει μια αντιεθνικιστική - αντιεξουσιαστική πολιτική;

ΑΠ: Το συνδικάτο στο οποίο αναφέρεται ο σύντροφος είναι η ΠΕΟ, η κομμουνιστική συντεχνία, η οποία υπάρχει μέχρι σήμερα φυσικά σαν ελληνοκυπριακή. Ξεκίνησε σαν μη εθνικό συνδικάτο, αλλά χτυπήθηκε με δολοφονίες τόσο από την ΕΟΚΑ όσο και από την ΤΜΤ. Το '65 αποχώρησαν εντελώς οι τουρκοκύπριοι. Είναι τώρα πια δεδομένο πως υπάρχουν δύο εργατικά κινήματα στη κύπρο, ένα ελληνοκυπριακό και ένα τουρκοκυπριακό, τα οποία όμως είναι αδελφά, και το εννοούν. Να δώσω ένα παράδειγμα: όταν συζητιόντουσαν τα «μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης», όλοι οι πολιτικοί της κύπρου και όλα τα κόμματα ήταν εναντίον, εκτός από τον Κληρίδη. Αντίθετα όλες οι δημοσκοπήσεις έδειχναν πως τουλάχιστον το 55% των ελληνοκυπρίων ήταν υπέρ των μέτρων - αλλά ο Κληρίδης δεν είναι τόσο δημοφιλής. Λοιπόν η εξήγηση βρίσκεται στο ότι ένα μεγάλο μέρος της κοινωνικής βάσης της αριστεράς είναι υπέρ των μέτρων αυτών, ακριβώς για να υπάρξει μια λύση. Στη βάση των αριστερών κομμάτων, τόσο ανάμεσα στους ελληνοκύπριους αριστερούς όσο και στους τουρκοκύπριους, υπάρχει η μνήμη των κοινών αγώνων, στην οποία αναφέρθηκε ο Αιγκούτ.

ΕΡ: Μια ερώτηση προς τους συντρόφους από τη τουρκία: Πως έχει βιωθεί το κυπριακό στη τουρκία;

Μέσα στη ανάπτυξη του τούρκικου εθνικισμού, το κυπριακό βρίσκεται κάπου στη τρίτη ή τέταρτη θέση, από άποψη αξιολόγησης. Η αιχμή του εθνικισμού στη τουρκία είναι αυτή τη περίοδο η βοσνία. Επίσης εδώ και 5 - 6 χρόνια στη πρώτη θέση βρίσκεται και το κουρδικό, όπου μια ολόκληρη εθνότητα κατηγορείται σαν «τρομοκράτης». Εννοείται πως όταν στη τουρκία γίνεται λόγος για το κυπριακό, πρόκειται για τις απόψεις των τουρκοκυπρίων. Από την μεριά των αναρχικών και των αντιμιλιταριστών έχει αρχίσει τώρα να αντιμετωπίζεται το θέμα, με αφορμή την υπόθεση του Σαλίχ.

ΕΡ: Θέλω να κάνω μια διπλή ερώτηση: κατά πόσον ο ελληνοκεντρισμός (και ο τουρκοκεντρισμός αντίστοιχα) αντιπροσωπεύει το σύνολο των αφεντικών στη κύπρο εκφράζοντας - μέσα από μια πολιτική εξάρτηση - τα οικονομικά συμφέροντα τους; Δεν θα μπορούσαμε να υποθέσουμε πως ένα κομμάτι τουλάχιστον της εκεί αστικής τάξης βλέπει σήμερα με καλό μάτι την «εθνική» του χειραφέτηση, τόσο από την ελλαδα όσο και από την τουρκία; Και από την άλλη μεριά: η δική σας προβληματική για την κυπριακή ταυτότητα, σαφώς εχθρική απέναντι στον ελληνο- (και τουρκο-) εθνικισμό, μπορεί να κονταριστεί με μια άλλη ιδεολογία των αφεντικών, τον κοσμοπολιτισμό του κεφάλαιου; Αν τελικά συμβεί η αποκατάσταση της ενιαίας κρατικής οντότητας της κύπρου, υπό την αιγίδα αυτής της μη εθνικιστικής, μη αποικιοκρατικής, κοσμοπολίτικης κυπριακής ελίτ, σε ποια θέση θα βρεθείτε κοινωνικά, πολιτικά απέναντι σε αυτήν την νέα (με τα τωρινά δεδομένα) εξουσία;

ΑΠ: Καταρχήν ο εθνικισμός της κυπριακής ελίτ δεν πηγάζει αναγκαστικά από τα οικονομικά της συμφέροντα. Η κύπρος είναι το υπόλοιπο μιας διαίρεσης ανάμεσα στον ελληνικό και τον τούρκικο εθνικισμό. Υπό λογικές περιστάσεις υπήρχαν στην κύπρο όλες οι προϋποθέσεις να έχει δημιουργηθεί

ένα έθνος - κράτος. Καλώς δεν δημιουργήθηκε. Αλλά στη κύπρο αγκυλώθηκαν διάφορα πράγματα: μια τριπλή αποικιοκρατία, δύο εθνικά οράματα. Ταυτόχρονα δημιουργήθηκε ένα ενδογενές εργατικό κίνημα, διακοινοτικό. Τελικά οδηγηθήκαμε σε μια σχιζοφρένεια, που εμείς σαν ομάδα προσπαθήσαμε να αναλύσουμε.

Ο εθνικισμός παρέσυρε τις δύο ελίτ, που κανονικά θα λέγαμε πως είχαν διαφορετικά συμφέροντα. Και όντως υπάρχουν και στις δύο ελίτ πτέρυγες που επιμένουν να λυθεί το κυπριακό. Αλλά ο εθνικισμός χρησίμευε σε αυτές σαν τρόπος να εξαφανίσει η μία την άλλη. Επίσης ο εθνικισμός χρησιμεύει για να δημιουργεί δούλους. Το είπα άλλωστε από την αρχή: ο εθνικισμός δεν είναι για εμάς απλά μια ιδεολογία της ελίτ. Είναι η ιδεολογία του δούλου. Από την στιγμή που εντάσσεσαι σε αυτή τη φαντασιακή οικογένεια του έθνους, από τη στιγμή που υποτάσσεσαι στον φαντασιακό πατέρα - κράτος, από τη στιγμή που αποδέχεσαι πως ο καταπιεστής είναι αδελφός σου, και ο γείτονας γίνεται εχθρός σου, ε, τότε η αστική τάξη και των δύο κοινωνιών στη κύπρο έχει μεγάλο όφελος να συντηρεί και να επεκτείνει αυτές τις συνθήκες, άσχετα αν μερικές φορές υπάρχουν και συνέπειες στα δικά της συμφέροντα από άλλες μεριές. Τελικά και οι δύο αστικές τάξεις, και η ελληνοκυπριακή και η τουρκοκυπριακή έχουν πολλά να φοβούνται από τα στρώματα που τώρα τους στηρίζουν, αν αυτός ο κόσμος απεγκλωβιστεί από τους εθνικούς λόγους. Γιατί κάτω από την εθνικοφροσύνη πολλοί δέχονται να ανασταλούν τα δικαιώματα εξαιτίας των «εθνικών απειλών» κλπ. Άρα ο εθνικισμός δεν είναι μονάχα οικονομικά χρήσιμος, με μια στενή έννοια. Λειτουργεί και χρησιμεύει πιο σύνθετα, δημιουργώντας υποταγή. Και είναι χαρακτηριστικό το μίσος που δείχνουν ακόμα και εκείνα τα κομμάτια των ελίτ που είναι υπέρ της επαναπροσέγγισης μεταξύ τους απέναντι στον κυπροκεντρικό λόγο. Είναι ένα μίσος άσβεστο: να μην ακουστεί η κουβέντα «είμαι κύπριος σκέτος». Αυτή τη στιγμή η κυπριακή συνείδηση βιώνεται σαν κάτι έντονα αμφισβητησιακό του τρόπου με τον οποίο έχει δομηθεί η εξουσία στη κυπρο. Γιατί δέχεται πως μπορούμε να ζήσουμε όλοι μαζί, αλλά όχι στη βάση της θρησκείας ή της γλώσσας, ούτε όμως, από την άλλη μεριά, στη βάση ενός συνεταιρισμού, μιας ανώνυμης εταιρείας. Πρόκειται για ένα πλουραλιστικό πρότυπο. Ως προς τον κοσμοπολιτισμό: εγώ προσωπικά είμαι κοσμοπολίτης, δηλαδή θεωρώ τον εαυτό μου πολίτη του κόσμου. Αντιλαμβάνομαι όμως πως άλλο πράγμα εννοείς με τον κοσμοπολιτισμό της αστικής τάξης.

Είναι δύσκολο να σου απαντήσω. Από την μεριά η ενοποίηση του πλανήτη είναι κάτι που το ονειρεύτηκαν γενιές και γενιές επαναστατών, θα το πετύχει ο καπιταλισμός; Δεν ξέρω. Από την άλλη πάλι αυτός ο κοσμοπολιτισμός ισοπεδώνει - ιθαγενοποιεί όπως λέμε εμείς - τις τοπικές κουλτούρες, μέσα από τις οποίες ο κόσμος βρίσκει νόημα. Αυτή η ισοπέδωση δημιουργεί εθνικισμούς που συμφέρουν τις τοπικές ελίτ. Πρέπει να αντιμετωπίσουμε αυτόν τον κοσμοπολιτισμό με άλλες πολιτιστικές ταυτότητες, τοπικές, γεωγραφικές, οι οποίες όμως να είναι πλουραλιστικές. Δηλαδή απέναντι στη ισοπέδωση της ογγλοσαξωνικής κουλτούρας πρέπει να αντιπαραθέσουμε, για παράδειγμα, την ανατολική μεσόγειο, μια κουλτούρα πλουραλιστική. Ένα όραμα ενός κόσμου πολυσύνθετου.

ΕΡ: Πως αντιδρά (αν αντιδρά) η νεολαία στη κύπρο απέναντι στον εθνικισμό;

ΑΠ: Η νεολαία έχει αλλάξει ριζικά, σε σχέση με το όχι πολύ μακρινό παρελθόν. Πρέπει να σας πω καταρχήν πως μέχρι το ‘74 τα σχολεία και το εκπαιδευτικό σύστημα γενικά ήταν αποικία του ελληνικού και του τουρκικού υπουργείου παιδείας. Όπως τα είχαν φτιάξει οι άγγλοι ένα αιώνα πριν που είχαν έρθει στη κύπρο. Για να σκεφτείτε, όταν πήγαινα εγώ στο σχολείο κυπριακή ιστορία δεν μαθαίναμε. Απαγορευόταν να μιλάμε κυπριακά στο σχολείο. Χάρτη της κύπρου δεν είχαμε επίσης. Είχαμε κάτι χάρτες της ελλάδας, που είχαν στην άκρη ένα κουτί με τη κύπρο μέσα… Είναι ένα ενδιαφέρον οπτικό σύμβολο αυτοί οι χάρτες, γιατί εκμηδενίζουν τις αποστάσεις. Έχεις την εντύπωση πως η κύπρος είναι λίγο πιο πάνω από την ρόδο!!

Τέλος πάντων. Μετά το ‘74, εξαιτίας του έντονου ανεξαρτησιακού κλίματος που υπήρχε, είπαν να

τηρήσουν τουλάχιστον τα προσχήματα: φτιάξανε χάρτες της κύπρου όπου μπορείς να δεις το νησί στη κανονική του θέση, βάλανε και ένα μάθημα κυπριακής ιστορίας στα σχολεία. Αλλά, βασικά συνεχίζουν το ίδιο παραμύθι: καταγόμαστε από τους πρώτους έλληνες εποίκους που… ήρθαν το 600 π.χ. - τρέχα γύρευε τώρα… Έλα όμως που η κύπρος έχει ιστορία 8000 χρόνων, αφού υπήρχε αυτόχθονος πολιτισμός πριν τους φοίνικες και τους έλληνες - ξεχνά το, ας το να πάει…

Με όλα αυτά η κοινωνία έχει αναπτύξει ένα εκπληκτικό κατά τη γνώμη μου ανοσοποιητικό σύστημα απέναντι στον εθνικό λόγο. Και η νεολαία είναι η περισσότερο αδιάφορη: δεν ασχολούνται, ούτε έτσι ούτε αλλιώς. Αυτή νεολαία είναι η πρώτη μεταμοντέρνα γενιά στη κύπρο, που όταν πέφτει πάνω στα «νέα» περί κατοχής, κυπριακού προβλήματος, κλπ, σηκώνει τους ώμους και πάει παρά κάτω. Στην ουσία πίσω από αυτό η νεολαία κουβαλάει ακόμα τις ιδεολογικές αποσκευές της οικογένειας της. Υπάρχει η αριστερή νεολαία που αντιδρά στον εθνικισμό, υπάρχει η δεξιά που θεωρεί πως η ελληνική σημαία είναι η στιγμή του ύστατου οργασμού, και υπάρχουν και κάποια ρεύματα ροκ κουλτούρας.

Γενικά πάντως υπάρχει μια μεταμοντέρνα συμπεριφορά. Να, για παράδειγμα πριν μερικούς μήνες ήθελαν να κάνουν ένα συλλαλητήριο για τη μακεδονία στη Λευκωσία. Πήγαν λοιπόν στους μικρούς στα σχολεία και τους είπαν «θα πάτε στο συλλαλητήριο, έτσι δεν είναι;» -«Να πάμε, γιατί να μην πάμε; Αφού θα χάσουμε και μάθημα..» Μαζέψανε λοιπόν 15000 μαθητές από όλες τις πόλεις και τα χωριά της κύπρου, και τους στείλανε με πούλμαν στη Λευκωσία. Την άλλη μέρα όλες οι εφημερίδες γράφανε «σκάνδαλο». Γιατί; Γιατί από αυτές τις 15000 γύρισαν πίσω οι 2000. Οι άλλοι πήγαν στο συλλαλητήριο, και μετά πήραν τους δρόμους και έκαναν βόλτες στη Λευκωσία. Πού είναι το σκάνδαλο; Γιατί να τους νοιάζει η «εθνική υπόθεση»; Αυτοί ήθελαν να πάνε βόλτα. Πήγαν στο συλλαλητήριο να κάνουν το καθήκον τους, και ύστερα πήραν τους δρόμους.

Το κακό είναι πως αυτοί οι νέοι όταν βλέπουν τα κόμματα να συγκλίνουν σε κάτι, τότε λένε «αυτό είναι εντάξει, να το κάνουμε» - όπως έγινε με τα συλλαλητήρια για τη μακεδονία. Δηλαδή παρότι έχουν μιααδιαφορία για το «εθνικό» επί της ουσίας, μπορούν να πάρουν μέρος, τελικά, σε μια εθνικιστική έξαρση, που για αυτούς βέβαια δεν είναι εθνικιστική έξαρση, είναι κάτι σαν καθήκον. Μια νεολαία που συνειδητά την κρατάνε σε μια κατάσταση παιδικότητας, είναι εύκολο να οδηγηθεί εδώ ή εκεί, χωρίς να πολυκαταλαβαίνει τι κάνει, και χωρίς ίσως να την πολυνοιάζει να καταλάβει. Ελπίζω πως κάποια στιγμή θα βρουν ένα πιο συνειδητό δρόμο.

Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Ασαφής Αρχειοθέτηση, Τραίνο στην πόλη (Ομάδα), Δεκαετία 1990-1999, 1994, Άλλο Υλικό, Θεσσαλονίκη

[1]

Πηγή:Περιοδικό Sarajevo

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:other:ekdosistraino:traino_mesogios

Last update: **2020/08/16 19:28**

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ Η ΘΑΝΑΤΟΣ

γιατί ακόμα και αν δεν υπήρχε ομοσπονδία θα έπρεπε να την εφεύρουμε

Αυτό το κείμενο γράφτηκε προεκλογικά αλλά παραμένει επίκαιρο σε μια εποχή που οι “συνοικιακές παρεΐτσες” των κομματαρχών επιμένουν να παραγνωρίζουν το 70-80% των Κυπρίων που ψήφισαν ομοσπονδία την πρώτη Κυριακή των εκλογών.

Είναι γεγονός που δε χωρεί καμμίαν αμφισβήτηση ότι κάθε φορά που πλησιάζουμε σε κάποιας μορφής λύση στην Κύπρο, ή που διαφαίνονται, έστω, στον ορίζοντα -όπως συνηθίζεται να λέγεται- κάποια σημάδια, λύσης, εμφανίζονται λογής-λογής “μέτωπα”, είτε αυτά λέγονται “εθνικά” ή “εθνικής σωτηρίας” που έχουν σκοπό να διαλύουν τες όποιες ελπίδες συνεννόησης και συμβίωσης σ’ αυτόν τον τόπο. Και δυστυχώς για όλους μας συνήθως τα καταφέρνουν. Επίτευγμα τους δυστυχώς είναι και η κατάσταση στην οποία βρισκόμαστε σήμερα. Κατάφεραν όλοι αυτοί που ανεμίζουν τα λάβαρα του εθνικισμού και του μίσους -και από τις δύο πλευρές- μέσα σε δύο ουσιαστικά, δεκαετίες να μοιράσουν το νησί και να μας φέρουν σε μια κατάσταση όπου ένας ενδεχόμενος πόλεμος με τις όποιες γνωστές συνέπειες (συνέπειες που είναι γνωστό ποιος τις πληρώνει κάθε φορά και φυσικά και το 1974) να κρέμεται απειλητικά πάνω από τα κεφάλια μας.

Σήμερα λοιπόν, μέσα από κάποιες διαδικασίες -διαδικασίες που δεν μας βρίσκουν κατ’ ανάγκη σύμφωνους- βρισκόμαστε πάλι μπροστά στην προοπτική μιας ενδεχόμενης λύσης. Μιας λύσης με βάση την ομοσπονδία αυτή τη φορά. Και όπως ήταν περίπου αναμενόμενο ένα καινούργιο μέτωπο “εθνικής σωτηρίας” κάμνει την εμφάνιση του. Ένα μέτωπο μάλιστα δηλώνει ξεκάθαρα ότι μόνο σκοπόν έχει την παρεμπόδιση της υπογραφής ενδεχόμενης λύσης. Αυτό το μέτωπο με τη μυστήρια ομολογουμένως σύνθεση, αφού ξεκινά από την ΕΔΕΚ και το ΔΗΚΟ και καταλήγει στους εοκαβητατζήδες μέσω αρχιεπισκοπής έχει, ανάλογα με την περίπτωση, ενωτικές αλλά προπάντων φαντασιώσεις που έχουν να κάνουν με την προ την 74 κατάσταση όπου είχαμε στην κυριολεξία πλήρη Ελληνοκυρπιακή κυριαρχία και τους Τουρκοκύπριους σε ρόλο κομπάρσου στριμωγμένους σε μια γωνιά -λέγε θύλακες- να πληρώνουν ουσιαστικά μέσα στη φτώχεια και την εξαθλίωση την όλη κατάσταση. Αυτό το μέτωπο έχει επίσης είτε το θέλει είτε όχι, είτε το παραδέχεται είτε όχι, την αγάπη του Ντεκτάς και της κλίκας του αφού ούτε αυτοί -για τους δικούς τους λόγους φυσικά- δεν θέλουν ομοσπονδία.

Είναι γι’ αυτό που, τριχοτομώντας την τρίχα, μέσα από εθνεγερτικούς αλαλαγμούς και αστήριχτα επιχειρήματα προσπαθούν να μας πείσουν ότι ξέρετε, μπροστά μας δεν έχουμε μια λύση ομοσπονδίας αλλά συν–ομοσπονδίας και γι’ αυτό και για κείνο δεν θα λειτουργήσει και τελικά ξέρετε δεν θέλουμε να λειτουργήσει και τελικά θα ήταν καλύτερα ξέρετε να αφήσουμε τα πράματα όπως είναι μέχρι να βρούμε την ευκαιρία να πάρουμε και πάλι το πάνω χέρι και που ξέρεις, ίσως, όλα μπορούν να συμβούν σ’ αυτό τον κόσμο, πάλι με χρόνια με καιρούς…

> Η Κύπρος δεν είναι ούτε Ελληνική ούτε Τουρκική Όσες γαλανόλευκες και αν ανεμίσουμε στην πράσινη γραμμή αυτό

το γεγονός δεν πρόκειται να αλλάξει…

Για πολλούς, ακόμα και ανάμεσα στους υποστηριχτές της ομοσπονδίας η προ του 74 κατάσταση με το νησί τάχα μου ενωμένο είναι μια ευκταία κατάσταση, είναι το ιδεώδες δηλ., και αν τάσσονται υπέρ της ομοσπονδίας είναι γιατί βλέπουν ότι η επιστροφή σε κείνη την κατάσταση πραγμάτων είναι πλέον αδύνατη. Αυτή η προσέγγιση είναι εντελώς λανθασμένη. Πρέπει επιτέλους να καταλάβουμε ότι υπάρχει σ’ αυτό το νησί και μια άλλη κοινότητα που θέλει και έχει το δικαίωμα να ζήσει και ότι η επιστροφή στην προ του 74 κατάσταση είναι όχι μόνο ανέφικτη αλλά απευκταία και καταστροφική γιατί θα οδηγούσε και πάλι μέσα σε σύντομο χρόνο σε συγκρούσεις, καταστροφές και σκοτωμούς. Είναι γι’ αυτό που πρέπει, πέραν από φαντασιώσεις “εθνικής ολοκλήρωσης” και άλλες τέτοιες αηδίες, να συνειδητοποιήσουμε ότι η ομοσπονδία, δεν είναι και δεν πρέπει να είναι λύση ανάγκης αλλά η ιδεώδης λύση. Όσο πιο γρήγορα το καταλάβουμε αυτό τόσο το καλύτερο.

Φυσικά, θα ήταν ευχής έργο αν μπορούσε να υπάρξει μια πραγματική ομοσπονδία σε μια ελεύθερη κοινωνία ελεύθερων ατόμων. Αυτό θα εσήμαινε αποκέντρωση της εξουσίας και αυτοδιοίκηση των διαφόρων κοινοτήτων (όχι μόνο των Εθνικών). Αυτή την πιθανότητα την κατάστρεψε (για την ώρα) η ίδια λογική που δημιουργεί σήμερα τα μέτωπα “εθνικής σωτηρίας”. Η μόνη ρεαλιστική εφαρμογή ή έστω πλησίασμα αυτού του ευκταίου στόχου σήμερα είναι η διζωνική ομοσπονδία όπου οι “εθνικοί εχθροί” που έφτιαξαν τους εθνικιστές θα μπορούν τουλάχιστον να συμβιώνουν και να αυτοδιοικούνται. Σίγουρα υπάρχει πάντα η περίπτωση αποτυχίας. Αλλά αυτή η προσπάθεια είναι το ρίσκο που πρέπει να πάρουμε αν δεν θέλουμε να ζούμε μόνιμα αιχμάλωτοι των φαντασιώσεων και της δίψας για εξουσία των εθνικιστών. Η ομοσπονδία (διζωνική έστω) είναι ο μόνος τρόπος για επανένωση της κοινωνίας και δημιουργία προοπτικών για μια πραγματική επαφή των δυο κοινοτήτων και αμφισβήτησης των εξουσιών που τις καταπιέζουν στο όνομα των εθνικών εχθρών.

Σε ένα πιο πρακτικό και άμεσο επίπεδο -ιδιαίτερα σε μια εποχή που τα πυρηνικά θα πουλιούνται σύντομα απ’ ότι φαίνεται και στα περίπτερα και σε μιαν εποχή που όσοι τυγχάνουν να έχουν το ίδιο επώνυμο κάνουν πόλεμο ζητώντας απόσχιση- η ομοσπονδία, είναι μια απάντηση στην μανία των εξοπλισμών και στην προοπτική του πολέμου: γιατί κανένας πόλεμος δεν έλυσε οποιοδήποτε πρόβλημα, γιατί παρ’ όλα τα “ηρωικά” παραληρήματα του Γ.Γ. της ΕΔΕΚ από Βουλής, πόλεμος δεν σημαίνει τίποτε άλλο από σκοτωμένους, ακρωτηριασμένους, ανάπηρους και αγνοούμενους, γιατί πόλεμος σημαίνει πείνα, κρύο και δυστυχία και γιατί τέλος πόλεμος σημαίνει πρωτοφανή και ανεπανόρθωτη οικολογική καταστροφή! (Αυτό, δώρο στους “εθνικιστές οικολόγους” -τους μοναδικούς ανά την υφήλιο- της Ελλάδας και της Κύπρου).

Είναι επιτακτική ανάγκη λοιπόν η ομοσπονδία για ένα σωρό λόγους αλλά και για την ζωή, το γέλιο και τον έρωτα. Είναι ανάγκη αν νοιώθουμε όλους τους ανθρώπους συνανθρώπους μας χωρίς να τους χωρίζουμε σε Έλληνες και Τούρκους, σε ομόφυλους και βάρβαρους σε Ευρωπαίους και ανατολίτες. Είναι ανάγκη η ομοσπονδία γιατί δεν υπάρχει καμία άλλη προοπτική για τους κατοίκους αυτού του νησιού αν θέλουν να δημιουργήσουν ένα μέλλον όσο πιο ειρηνικό και ευτυχισμένο γίνεται σ’ αυτούς τους δύσκολους καιρούς που ζούμε. Ακόμα και αν δεν υπήρχε πουθενά στον κόσμο ομοσπονδία θα έπρεπε να την ανακαλύψουμε. Και μάλιστα αργήσαμε, αργήσαμε πάρα πολύ, έπρεπε να την είχαμε ανακαλύψει πολύ πριν το 74. Όμως, ότι έγινε, έγινε. Τουλάχιστον ας μην καταστρέψουμε αυτή την προοπτική καθηλωμένοι σε συναισθήματα και παρασυρμένοι από υστερικά εθνικιστικά συνθήματα. Γιατί το ζήτημα δεν είναι ποιος εθνικισμός και ποια κοινότητα θα θριαμβεύσει και θα επικρατήσει, αλλά αν θα επιβιώσουμε όλοι τελικά.

Μάριος Τρότσκυ

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Τραίνο στην πόλη - Τεύχος 10, Δεκαετία 1990-1999, 1993,

Λεμεσός, Ομοσπονδία, κυπριακό πρόβλημα

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:traino:no_10:omospondia

Last update: **2021/02/02 23:35**

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΛΛΟΤΡΟΙΩΣΗ

«ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΑΝΥΜΟΝΤΑΙ ΩΣ ΑΙΑΝΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΛΕΚΤΟΥ ΤΟΥΣ»

του Α.Π.

Η καταπίεση της κυπριακής γλώσσας/διαλέκτου ή η διαδικασία ιθαγενοποίησης των Κυπρίων

Η ιθαγενοποίηση των Κυπρίων

Το να μιλάς σημαίνει να είσαι σε θέση να χρησιμοποιήσεις μια σύνταξη να κατανοείς τη μορφολογία αυτής ή της άλλης γλώσσας αλλά σημαίνει πάνω απ' όλα να υιοθετήσεις μια κουλτούρα, να σηκώσεις το βάρος ενός πολιτισμού…

Κάθε αποικιοκρατούμενος λαός - δηλαδή κάθε λαός στην ψυχή του οποίου έχει καλλιεργηθεί ένα σύνδρομο κατωτερότητας με το θάνατο και τον ενταφιασμό της τοπικής πολιτιστικής δημιουργίας - βρίσκει τον εαυτό του πρόσωπο με πρόσωπο με τη γλώσσα του έθνους που τον εκπολιτίζει - με την κουλτούρα της μητέρας πατρίδας δηλαδή. Ο αποικιοκρατούμενος ανεβαίνει πάνω απ' το επίπεδο της ζούγκλας στο βαθμό που αφομοιώνει τα πολιτιστικά κριτήρια της μητέρας πατρίδας.

Frantz Fanon, Black skins, white masks

—

«Οι Κύπριοι αμύνονται ως Αίαντες της Διαλέκτου τους» είπε με φανερή απογοήτευση από την Κυπριακή κρατική τηλεόραση (και μιλούσε σε Κυπρίους βεβαίως) ένας συμπαθής ελληνοκεντρικός γλωσσολόγος που σπατάλησε χρόνια στην προσπάθεια του να εξελληνίσει τα Κυπριακά τοπονύμια. Για λόγους ανεξιχνίαστους (εκτός κι αν έφτασαν και στην Αναφωτία και τα Λατσιά οι νεοκύπριοι), οι Κύπριοι χαλούσαν τις πινακίδες που αντί Αναφωτία έγγραφαν Αναφωτίδα και αντί Λατσιά, Λακκιά (στο ελληνικό δηλαδή). Αυτή η υπόγεια αντίσταση των Κυπρίων στη «νεοελληνική κοινή» αξίζει να ερμηνευτεί, ιδιαίτερα σε μια εποχή που το γλωσσικό ζήτημα επανέρχεται.

Το γλωσσικό ζήτημα επανέρχεται κατά τακτικά χρονικά διαστήματα στην Κύπρο. Μέχρι τη δεκαετία του '50 η κύρια διάσταση αυτής της διαμάχης είχε τη μορφή του υποβιβασμού της Κυπριακής διαλέκτου στο επίπεδο της «ζούγκλας» - του πρωτογενούς υλικού. Από τη μια η Κυπριακή διάλεκτος παρουσιαζόταν σαν γνήσια αρχαιοελληνική λόγω της επιβίωσης λέξεων και εκφράσεων από την εποχή του Ομήρου. Από την άλλη όμως το εκπαιδευτικό σύστημα και η πλειοψηφία των διανούμενων τόνιζαν ότι οι Κύπριοι έπρεπε να μάθουν να μιλούν την Αθηναϊκή εκδοχή της Ελληνικής γλώσσας. Η Κυπριακή διάλεκτος ήταν η απόδειξη ότι οι Κύπριοι ήταν Έλληνες - τώρα μπορούσαν να την ξεχάσουν και να μάθουν να μιλούν την «σωστή» νεοελληνική κοινή. Η Κυπριακή διάλεκτος ήταν δηλαδή η γλώσσα των αμόρφωτων ιθαγενών τους οποίους έπρεπε να εκπολιτίσει, να κάνει ανθρώπους, το νεοελληνικό έθνος.

Δημιουργήθηκε έτσι μια σχέση εξουσίας ανάμεσα στην επίσημη Αθηναϊκή διάλεκτο/γλώσσα και την Κυπριακή διάλεκτο. Οι Κύπριοι όπως μαρτυρά η λαϊκή παράδοση των ποιητάρηδων και των τσιαττιστών δεν είχαν πρόβλημα στην έκφραση. Όχι μόνο μπορούσαν να εκφράζονται αλλά, όπως παρατηρήθηκε, η ίδια η δομή της διαλέκτου είχε μια μουσικότητα που έκανε τους Κύπριους να

αναπτύξουν μια πλούσια παράδοση λαϊκού ποιητικού λόγου (τόσο γραπτή όσο και προφορική). Η Κυπριακή διάλεκτος μ' αυτή την έννοια είναι η ζωντανή μνήμη της ιστορίας της Κύπρου. Ο πλούτος των ξένων λέξεων (αραβικών, λατινικών, ελληνικών, τουρκικών, αγγλικών) που διαθέτει είναι η ιστορική μνήμη των πολιτισμών που πέρασαν απ' την Κύπρο. Σ' αυτή τη γλώσσα που την ανέπτυξαν μόνοι τους οι Κύπριοι μπορούσαν και να εκφράζονται και να δημιουργούν.

Η νεοελληνική κοινή αντίθετα δημιουργήθηκε από τους διανοούμενους των Αθηνών σαν ένας μηχανισμός ομοιογενοποίησης του πληθυσμού του Ελληνικού κράτους που δημιουργήθηκε μετά το 1821. Ο στόχος αυτής της γλώσσας ήταν ιδεολογικός και πολιτικός. Ήθελε συνειδητά να εξαφανίσει τις Αρβανίτικες, βλάχικες διαλέκτους που μιλούσαν οι Έλληνες της Ηπειρωτικής Ελλάδας και να καταδικάσει στην παρακμή τις Ελληνογενείς διαλέκτους των νησιών της Ανατολικής Μεσογείου (Κέρκυρα, Κρήτη, Ρόδος, Κύπρος κ.λ.π.) και άλλων μερών της περιοχής.

«Για να καθιερωθεί η νεοελληνική σαν η ανώτερη γλώσσα έπρεπε όλες οι άλλες διάλεκτοι και τοπικοί πολιτισμοί να μετατραπούν σε ακατέργαστο υλικό… να εξαφανιστεί η ιστορική μνήμη».

Η επίσημη γλώσσα των Αθηνών (παρά τις διαμάχες καθαρεύουσας και δημοτικής) είχε πίσω της τον κρατικό μηχανισμό των Αθηνών αλλά και το γόητρο της «φαντασιακής κοινότητας» του Ελληνικού έθνους. Το να μιλάς λοιπόν τη νεοελληνική κοινή σήμαινε νομιμοφροσύνη στις επιταγές του εθνικού κέντρου αλλά και την υπόσχεση ότι θα ήσουν «Έλληνας». Ανώτερος άνθρωπος δηλαδή.

Για να καθιερωθεί η νεοελληνική σαν η ανώτερη γλώσσα έπρεπε όλες οι διαλέκτοι και οι τοπικοί πολιτισμοί να μετατραπούν σε «πρώτες ύλες», σε ακατέργαστο υλικό, που θα χρησιμοποιούσαν οι διανοούμενοι των Αθηνών για να φτιάξουν τη μυθολογία του Ελληνικού έθνους. Έπρεπε δηλαδή να εξαφανιστεί η μνήμη των τοπικών πληθυσμών. Έπρεπε πλέον να βλέπουν τους εαυτούς τους σαν φτωχούς συγγενείς / σαν την περιφέρεια του εθνικού κέντρου. Το ότι λ.χ. ο Κολοκοτρώνης μιλούσε βλάχικα, το ότι ο Μπότσαρης δεν ήξερε καμιά Ελληνογενή διάλεκτο, το ότι οι Σουλιώτες, οι Υδραίοι και Σπετσιώτες μιλούσαν Αρβανίτικα, το ότι πολλοί Έλληνες Μακεδονομάχοι μιλούσαν τη σλάβικη διάλεκτο της Μακεδονίας σβήστηκε τελείως απ' την ιστορική μνήμη. Το ότι στην Κύπρο άνθισαν και άλλοι πολιτισμοί εκτός από τον υποτιθέμενο Ελληνικό έπρεπε να ξεχαστεί.

Οι τοπικοί πληθυσμοί μετατράπηκαν έτσι πολιτιστικά σε «αποικιοκρατούμενους» ιθαγενείς. Όπως οι Ευρωπαίοι Αποικιοκράτες αναγνώρισαν ότι ο Αφρικανοί και οι Ασιάτες ήταν άνθρωποι, αλλά όχι ολοκληρωμένοι, και άρα έπρεπε να τους εκπολιτίσουν - έτσι και το εθνικό κέντρο αναγνώρισε Έλληνες από την Μολδαβία μέχρι την Καππαδοκία. Έπρεπε όμως αυτοί οι «εν δυνάμει Έλληνες» να μορφωθούν, να ξεχάσουν αυτά που ήξεραν, να μάθουν τη νέα γλώσσα, τη νέα παιδεία. Μόνο έτσι θα γίνονταν ολοκληρωμένοι άνθρωποι, Έλληνες δηλαδή.

Εθνική Αποικιοκρατία και η εξουσία της γλώσσας

Η διαδικασία αλλοτρίωσης των ανθρώπων από το άμεσο βίωμα τους, η καταστροφή της τοπικής δημιουργίας ήταν ανάλογη με αυτή της Αποικιοκρατίας όπως την περιγράφει ο Φανόν, ο Malcolm X και άλλοι αντι-αποικιακοί Επαναστάτες. Με μια ουσιαστική διαφορά. Εδώ πρόκειται για ένα σχετικά παραγνωρισμένο φαινόμενο - την **Εθνική Αποικιοκρατία**. Την επιβολή της κουλτούρας του κράτους

(της πρωτεύουσας) στην επαρχία. Από τη δεκαετία του 60 η συνειδητοποίηση αυτού του φαινομένου οδήγησε σε διάφορα κινήματα αποκέντρωσης-devolution που μερικές φορές κατέληξε στην καταγραφή των τοπικών διαλέκτων (Οξυτανία-Γαλλία) και στην αναγνώριση της διγλωσσίας στις σχέσεις διαλέκτου-επίσημης γλώσσας (ΗΠΑ).

Τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα αυτής της σχέσης εξουσίας ανάμεσα στην επίσημη γλώσσα του κράτους και την διάλεκτο ήταν η εμπέδωση των σχέσεων εξουσίας στην ίδια την κοινωνία. Ο δάσκαλος, ο ιερέας, ο δημόσιος υπάλληλος, ο πολιτικός, ο δημοσιογράφος, ο διανοούμενος διαχωρίζεται από τη μάζα των αμόρφωτων «χώρκατων» με τη χρήση της γλώσσας του εθνικού κέντρου. Ανέβαινες στην κοινωνική ιεραρχία στο βαθμό που μιλούσες «καλά Ελληνικά».

Η εξίσωση μέχρι το 74 ήταν: Η χρήση της «νεοελληνικής κοινής» σήμαινε ότι ήσουν μορφωμένος, ανώτερης τάξης, άνθρωπος της εξουσίας. Η χρήση της κυπριακής διαλέκτου αντίθετα σήμαινε χυδαιότητα, υποανάπτυξη, καθυστέρηση.

Χιλιάδες χρόνια ιστορίας ισοπεδώνονταν και ισοπεδώνονται μέσα στις σχολικές αίθουσες με την απαγόρευση της Κυπριακής διαλέκτου. Και φυσικά η πλειοψηφία καταδικαζόταν στη σιωπή. Τη δεκαετία του 50 ο Νίκος Κρανιδιώτης σ' ένα σχόλιο του στα Κυπριακά Γράμματα παρατηρούσε αυτή την αδέξια σιωπή των μαθητών, το γεγονός δηλαδή ότι παρέμεναν ακόμα ιθαγενείς.

Η κυπριακή διάλεκτος έχει την τάση που τόσο αντιπαθούν οι Ελληνοκεντρικοί - την τάση για μιγαδοποίηση.

«Μια από τις σοβαρότερες πνευματικές αδυναμίες των νέων μας είναι η **γλωσσική ανεπάρκεια**. Όχι μόνο η αμόρφωτη μα και η μορφωμένη νεολαία μας συναντά ανυπέρβλητες δυσκολίες, ιδιαίτερα στον προφορικό λόγο, του οποίου ο φυσικός ταχύς ρυθμός απαιτεί πλούσιο γλωσσικό θησαυρό και πλατειά γλωσσική κατάρτιση. **Περίοδοι γλωσσικά ανομοιογενείς** και άνισες, φράσεις ασύνδετες, προτάσεις χωρίς συνοχή, **εκφράσεις ανελλήνιστες**, λέξεις που δεν κυριολεκτούνται, επίθετα ξεθωριασμένα, **λεξιλόγιο φτωχό, σύνταξη χαλαρά**, όλα μαζί δημιούργησαν **ένα πενιχρό λόγο χωρίς στρογγυλότητα, χωρίς ακρίβεια,** χωρίς χάρη, μέσα στον οποίον καταφαίνεται ο τραχύς αγώνας κι η αδέξια - τις πιο πολλές φορές - προσπάθεια για την υπερνίκηση αλλεπάλληλων εκφραστικών δυσχερειών».

Και αυτά γράφονταν την εποχή του αγώνα της ΕΟΚΑ, για την υποτιθέμενη σήμερα «χρυσή νεολαία». Αντίθετα, 200 χρόνια πριν, όταν οι Κύπριοι δεν είχαν ακόμα «ιθαγενοποιηθεί» και η γλώσσα τους δεν είχε περάσει σε δεύτερη μοίρα, ο μοναχός Βαρσκυ τους βρήκε εντελώς διαφορετικούς: **«Σχεδόν όλοι στην Κύπρο είναι ταχείς στην αντίληψη και εύγλωττοι στην ομιλία».**

Γλώσσα, παιδεία και εξουσία:

Η καταπίεση των διαλέκτων

Όλοι οι μαθητές που είναι ομιλητές άλλης παραλλαγής της εθνικής γλώσσας από τη σχολική υφίστανται σαν πρώτο γλωσσικό μάθημα μόλις βρεθούν μέσα στην τάξη τη βιαιότατη καταδίκη της μητρικής τους γλώσσας. Ολόκληρο το σημασιολογικό δυναμικό, που διαθέτουν και χάρη στο οποίο επικοινωνούν θαυμάσια μέχρι εκείνη τη στιγμή με το

περιβάλλον, υποβιβάζεται από το δάσκαλο στην κατηγορία του λάθους («δεν είναι σωστό αυτό»), της κακής ποιότητας («πες το καλύτερα») και της μη γλώσσας («αυτό δε λέγεται»). Η καταδίκη αυτή της μητρικής του γλώσσας είναι για το μαθητή ξαφνική και άδικη αμφισβήτηση της ικανότητας που διαθέτει να χειρίζεται το λόγο και όλες τις περιπλοκές του με άνεση και δημιουργικότητα, είναι άρνηση της αναμφισβήτητης ικανότητάς του να εννοεί και να επικοινωνεί σε όλα τα επίπεδα, από την έκφραση αναγκών και επιθυμιών μέχρι την παράδοση μέχρι τη μετάδοση πληροφορίας και την έκφραση στο αφαιρετικό επίπεδο της φαντασίας.

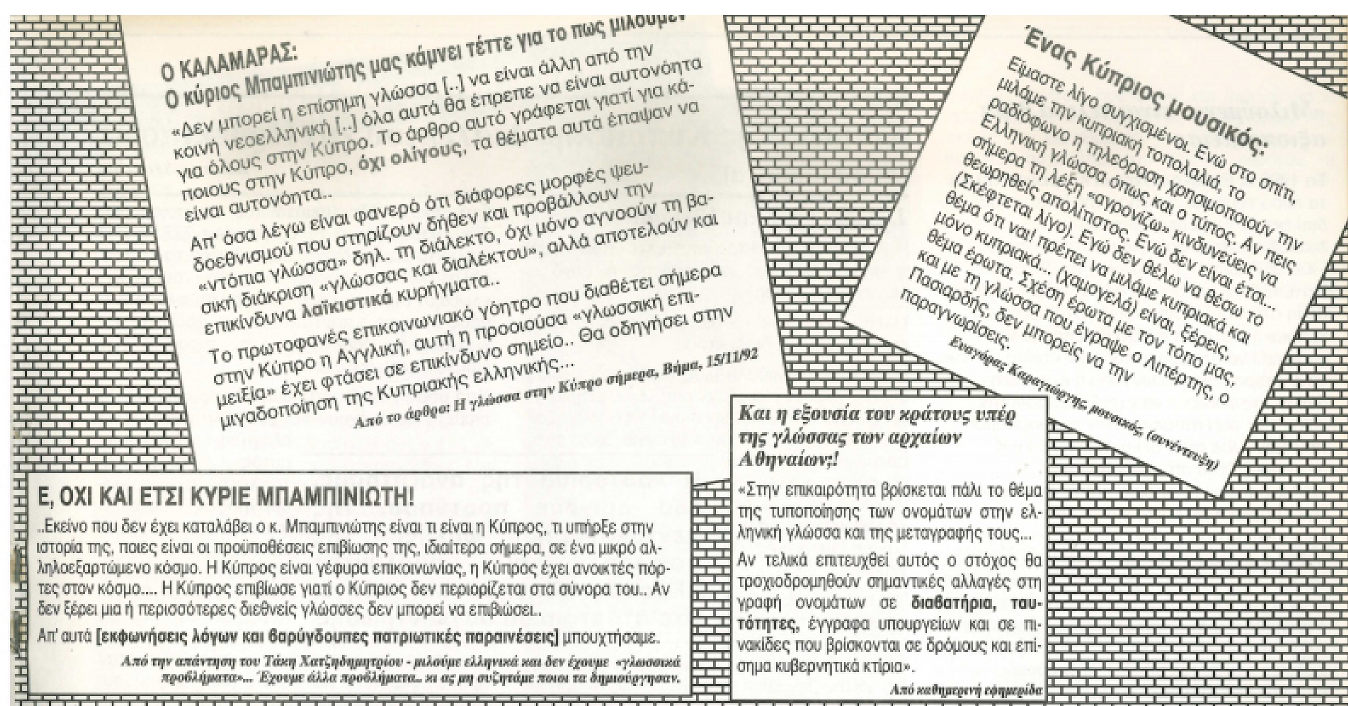
Μόλις βρεθεί στο καινούργιο περιβάλλον του σχολείου ο μαθητής ομιλητής (τοπικής ή κοινωνικής) διαλέκτου μαθαίνει από το δάσκαλο ότι δεν ξέρει να μιλάει, αντί να πληροφορηθεί ότι εκτός από τη γλώσσα του υπάρχει και η άλλη παραλλαγή του σχολείου, την οποία πρέπει να μάθει, γιατί είναι καταλληλότερη για τις σχολικές και τις επίσημες συνθήκες επικοινωνίας, άρα απαραίτητη για την εκπαιδευτική επιτυχία, αλλά και για την κοινωνική άνοδο. Αντί για αυτή την πληροφορία, που ανοίγει το δρόμο στην εκμάθηση της σχολικής γλώσσας από όλους ανεξαιρέτως τους μαθητές, κάνει ο δάσκαλος άθελά του και εξαιτίας των γλωσσικών μύθων κάτι εξαιρετικά βίαιο και παράλογο, αμφισβητεί στους μαθητές την ικανότητα του λόγου που κατέχουν. Λογική συνέπεια είναι αυτό που καθημερινά και συστηματικά συμβαίνει σε όλα τα σχολεία, οι μαθητές αυτολογοκρίνονται, παύουν να μιλούν μέσα στην τάξη και αντί να εκφράζονται αυθόρμητα, ψάχνουν κάθε φορά ποια θα ήταν η διατύπωση που αποδέχεται ο δάσκαλος. Έτσι, ψελλίζουν συνήθως σαν άλαλα όντα, διστάζουν και ξαναρχίζουν, και περιορίζονται μιμητικά στις έτοιμες διατυπώσεις του βιβλίου. Μέσα στην τάξη οι μαθητές βουβαίνονται, ενώ ξαναβρίσκουν όλη τη φυσική άνεση στο δημιουργικό λόγο, μόλις βρεθούν έξω από τις σχολικές συνθήκες και τη βαριά γλωσσική λογοκρισία του σχολείου.

Άννα Φραγκονδάκη, «Γλώσσα και ιδεολογία»

Μορφές Αντίστασης: Πολιτική και πολιτιστική αυτονομία

Την δεκαετία του 50, ωστόσο, είχε αρχίσει και μια αναβίωση του ενδιαφέροντος για τον γραπτό και προφορικό λόγο της Κυπριακής διαλέκτου. Πέρα απ' τη λαογραφία, μια σειρά από άρθρα του Τεύκρου Ανθία στη Χαραυγή στα τέλη της δεκαετίας του 50 άρχισαν μια μικρή στροφή στην επανεκτίμηση της Κυπριακής διαλέκτου. Κατά τη διάρκεια της Ανεξαρτησίας η προοδευτική συνειδητοποίηση των Κυπρίων ότι θα μπορούσαν να ζήσουν χωρίς να είναι επαρχία του εθνικού κέντρου έδωσε σίγουρα μια ώθηση στη διατήρηση της Κυπριακής διαλέκτου σε ορισμένα γκέττο. Από το 1960 ως το 74, ωστόσο, το Υπουργείο Παιδείας και ο στρατός (αυτοί οι μηχανισμοί με τους οποίους το Ελληνικό κράτος εμπέδωσε την Ελληνική Εθνική Ταυτότητα και τη γλώσσα του) παρέμειναν στα χέρια της Ελληνικής πρεσβείας. Έτσι η γελοιοποίηση της Κυπριακής διαλέκτου και το σύμπλεγμα κατωτερότητας των Κυπρίων συνεχίστηκε. Η γλώσσα ήταν ο μηχανισμός μέσα απ' τον οποίο η Αθήνα επέμεινε να υποβάλει στους Κυπρίους ότι ήταν φτωχοί ιθαγενείς χωρίς πολιτισμό μπροστά στα υποτιθέμενα μεγαλεία του Νεοελληνικού Έθνους. Η δυσφορία ωστόσο των Κυπρίων για τις συνεχείς παρεμβάσεις του κράτους των Αθηνών, για την μεραρχία που υπήρχε στην Κύπρο από το 64 ως το 67, οδήγησαν στην ανάπτυξη αυτού που ο Ατταλίδης ονομάζει «Κυπριακή συνείδηση». Ένα φαινόμενο που αρθρώθηκε με τη φράση «Η Κύπρος για τους Κυπρίους». Η φράση εμφανίστηκε σαν σύνθημα στους τοίχους και η ανάπτυξη της κυπριακής συνείδησης ανάμεσα στους Κυπρίους αποτέλεσε ένα απ' τα κατηγορητήρια εναντίον του Μακαρίου την περίοδο 72-74. Μετά το 74 οι υπόγειες κυπροκεντρικές τάσεις εμφανίστηκαν πιο δυναμικά και ανοικτά. Η σχέση ωστόσο της Κυπριακής συνείδησης με τη διάλεκτο δεν ήταν άμεση. Η κύρια αιχμή της Κυπριακής συνείδησης μέχρι πρόσφατα ήταν σε ένα μεγάλο βαθμό το πολιτικό

αίτημα για την ολοκληρωμένη ανεξαρτησία της Κύπρου. Μόνο σ' ένα δεύτερο επίπεδο αυτή η «συνείδηση» τόνιζε την ανάγκη πολιτιστικού διαλόγου (όχι απλά συμβίωσης) με τους Τουκροκύπριους. Ουσιαστικά οι νεοκύπριοι της δεκαετίας του 70 παρέμειναν αιχμάλωτοι της «ιθαγενοποίησης» που τους είχε επιβάλει η εθνική αποικιοκρατία του κράτους της «μητέρας πατρίδας». Μόνο προς το τέλος της δεκαετίας του 70 και αρχές της δεκαετίας του 80 με τη δημοσίευση της «Κυπριακής ιστορίας» του Κ. Γραικού άρχισε και η διαδικασία της πολιτιστικής αυτονομοποίησης της Κυπριακής συνείδησης. Είναι σ' αυτά τα πλαίσια που εμφανίστηκαν και ορισμένα άρθρα για την γκεττοποίηση και καταπίεση της Κυπριακής διαλέκτου. Σίγουρα σταθμός για μια τέτοια προβληματική είναι το άρθρο του Κ. Λεοντίου, αποσπάσματα του οποίου δημοσιεύουμε πιο κάτω. Ο κ. Λεοντίου δεν εντάσσει το κείμενο του στην προσπάθεια πολιτιστικής αυτονομοποίησης. Σε κάποιο σημείο του άρθρου του, μάλιστα, δηλώνει σαφώς ότι δεν θεωρεί την πολιτικοποίηση του γλωσσικού σαν σοφή ενέργεια. Το άρθρο είναι σταθμός, ωστόσο, γιατί χρησιμοποιεί μια σύγχρονη επιστημονική προσέγγιση για να αναλύσει την αυτογελοιοποίηση, την αυτοϋποτίμηση και τη γενικότερη σχιζοφρένεια που βιώνει ο Κύπριος όταν υποχρεώνεται να θεωρεί τη ζωντανή γλώσσα που μιλά σαν υποδεέστερη. Τονίζει στην αρχή το ασαφές του διαχωρισμού γλώσσας και διαλέκτου και καταλήγει με μια γενικότερη αναφορά στην καταπίεση της διαφορετικότητας απ' την ομοιογενή γλώσσα των εθνών.

Ο ΚΑΛΑΜΑΡΑΣ:
Ο κύριος Μπαμπινιώτης μας κάμνει τέττε για το πως μιλούμε!

«Δεν μπορεί η επίσημη γλώσσα [..] να είναι άλλη από την κοινή νεοελληνική [..] όλα αυτά θα έπρεπε να είναι αυτονόητα για όλους στην Κύπρο. Το άρθρο αυτό γράφεται γιατί για κάποιους στην Κύπρο, **όχι ολίγους**, τα θέματα αυτά έπαψαν να είναι αυτονόητα..

Απ' όσα λέγω είναι φανερό ότι διάφορες μορφές ψευδοεθνισμού που στηρίζουν δήθεν και προβάλλουν την «ντόπια γλώσσα» δηλ. τη διάλεκτο, όχι μόνο αγνοούν τη βασική διάκριση «γλώσσας και διαλέκτου», αλλά αποτελούν και επικίνδυνα **λαϊκιστικά** κυρήγματα..

Το πρωτοφανές επικοινωνιακό γόητρο που διαθέτει σήμερα στην Κύπρο η Αγγλική, αυτή η προιούσα «γλωσσική επιμειξία» έχει φτάσει σε επικίνδυνο σημείο.. Θα οδηγήσει στην μιγαδοποίηση της Κυπριακής ελληνικής...

Από το άρθρο: Η γλώσσα στην Κύπρο σήμερα, Βήμα, 15/11/92

Ένας Κύπριος μουσικός:

Είμαστε λίγο συγχισμένοι. Ενώ στο σπίτι, μιλάμε την κυπριακή τοπολαλιά, το ραδιόφωνο η τηλεόραση χρησιμοποιούν την Ελληνική γλώσσα όπως και ο τύπος. Αν πεις σήμερα τη λέξη «αγρονίζω» κινδυνεύεις να θεωρηθείς απολίτιστος. Ενώ δεν είναι έτσι... (Σκέφτεται λίγο). Εγώ δεν θέλω να θέσω το θέμα ότι ναι! πρέπει να μιλάμε κυπριακά και μόνο κυπριακά... (χαμογελά) είναι, ξέρεις, θέμα έρωτα. Σχέση έρωτα με τον τόπο μας, και με τη γλώσσα που έγραψε ο Λιπέρτης, ο Πασιαρδής, δεν μπορείς να την παραγνωρίσεις.

Ευαγόρας Καραγιώργης, μουσικός, (συνέντευξη)

Ε, ΟΧΙ ΚΑΙ ΕΤΣΙ ΚΥΡΙΕ ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗ!

..Εκείνο που δεν έχει καταλάβει ο κ. Μπαμπινιώτης είναι τι είναι η Κύπρος, τι υπήρξε στην ιστορία της, ποιες είναι οι προϋποθέσεις επιβίωσης της, ιδιαίτερα σήμερα, σε ένα μικρό αλληλοεξαρτώμενο κόσμο. Η Κύπρος είναι γέφυρα επικοινωνίας, η Κύπρος έχει ανοικτές πόρτες στον κόσμο.... Η Κύπρος επιβίωσε γιατί ο Κύπριος δεν περιορίζεται στα σύνορα του.. Αν δεν ξέρει μια ή περισσότερες διεθνείς γλώσσες δεν μπορεί να επιβιώσει..

Απ' αυτά **[εκφωνήσεις λόγων και βαρύγδουπες πατριωτικές παραινέσεις]** μπουχτήσαμε.

Από την απάντηση του Τάκη Χατζηδημητρίου - μιλούμε ελληνικά και δεν έχουμε «γλωσσικά προβλήματα»... Έχουμε άλλα προβλήματα.. κι ας μη συζητάμε ποιοι τα δημιούργησαν.

Και η εξουσία του κράτους υπέρ της γλώσσας των αρχαίων Αθηναίων;!

«Στην επικαιρότητα βρίσκεται πάλι το θέμα της τυποποίησης των ονομάτων στην ελληνική γλώσσα και της μεταγραφής τους...

Αν τελικά επιτευχθεί αυτός ο στόχος θα τροχιοδρομηθούν σημαντικές αλλαγές στη γραφή ονομάτων σε **διαβατήρια, ταυτότητες**, έγγραφα υπουργείων και σε πινακίδες που βρίσκονται σε δρόμους και επίσημα κυβερνητικά κτίρια».

Από καθημερινή εφημερίδα

Εθνικοφροσύνη, εξουσία και γλώσσα στην Κύπρο

Προς το τέλος της δεκαετίας του 80 η επανεμφάνιση ενός νέοεθνικόφρονα λόγου που πρόβαλε το εκδοτικό συγκρότημα ΔΙΑΣ οδήγησαν σε μια νεοελληνική αντεπίθεση. Η κύρια αιχμή αυτής της επίθεσης στο γλωσσικό ήταν αρχικά η χρήση της Αγγλικής. Η διαπίστωση ήταν βέβαια σωστή. Με το διαχωρισμό των Ε/Κ και των Τ/Κ μετά το 74 σταμάτησε οριστικά (για την ώρα) η αλληλεπίδραση Ελληνικής και Τουρκικής στην Κυπριακή διάλεκτο και αντικαταστήθηκε απ' την αλληλεπίδραση Ελληνικής και Αγγλικής (στην Ελληνογενή διάλεκτο). Ή εξέλιξη ήταν αναπόφευκτη για 2 λόγους: Η ίδια η οικονομική ανάπτυξη έκανε τα αγγλικά την απαραίτητη δεύτερη γλώσσα των Κυπρίων μια και το νησί είχε μετατραπεί σε εμπορικό κέντρο. Η ίδια η διάλεκτος, ωστόσο, φαίνεται να έχει την τάση που τόσο αντιπαθούν οι Ελληνοκεντρικοί - **την τάση για μιγαδοποίηση**. Ένα επίσης απαραίτητο χαρακτηριστικό για ένα χώρο που ήταν γεωγραφικό σταυροδρόμι για τόσους αιώνες.

Αυτά μπορούσαν βέβαια να τα αντιληφθούν οι Ελληνοκεντρικοί.

Είναι θέμα αξιοπρέπειας. Έχουμε και μεις γλώσσα. Μιλούμεν. Στο όνομα 10,000 χρόνων ιστορίας.

Η επίθεση ωστόσο πήγαζε μάλλον από δυο άλλους παράγοντες. Εν μέρει η σύγχρονη νεοεθνικοφροσύνη υποστηρίζει μεν την ανεξαρτησία, αλλά βλέπει πια (όπως και οι εθνικιστές του Ντεκτάς) ότι στην Κύπρο θα ζουν 2 λαοί, 2 έθνη. Άρα η τρίτη γλώσσα, τα αγγλικά, που είχε καθιερωθεί σαν η γλώσσα επικοινωνίας των 2 κοινοτήτων πρέπει να εξαφανιστεί. Να μιλά ο καθένας τη γλώσσα του λένε λίγο πολύ οι νεοεθνικόφρονες και δεν υπάρχει λόγος επικοινωνίας. Ένας απ' αυτούς εισηγήθηκε μάλιστα να κτίσουμε ένα τοίχο (αλά Βερολίνου) στην Κύπρο για να διαχωρίσουμε τους Έλληνες και τους Τούρκους.

Ο άλλος λόγος, και ο πιο ουσιαστικός, είναι η ίδια η εξουσία της γλώσσας. Διότι το κράτος των Αθηνών προωθούσε την «ιθαγενοποίηση» των Κυπρίων για να κρατά την Κύπρο εξαρτωμένη αλλά αυτή η διαδικασία γινόταν και γίνεται μέσα από ντόπιους μηχανισμούς και φερέφωνα εξουσίας. Όπως παρατηρεί ο P. Loizos στο άρθρο του για την άνοδο του Ελληνικού εθνικισμού στην Κύπρο, η αναβίωση του ενωτισμού ανάμεσα σε ορισμένα στρώματα του πληθυσμού όπως οι δάσκαλοι τη δεκαετία του 70 είχε να κάνει με τον εκτοπισμό τους απ' τη θέση γοήτρου/status που είχαν, απ' τους απόφοιτους αγγλικών πανεπιστημίων (γιατρούς, δικηγόρους κ.λ.π.). Με τον ίδιο τρόπο η Ελληνοκεντρική διανόηση σήμερα νοιώθει να απειλείται γιατί τα αγγλικά αντικαθιστούν την Ελληνική σαν γλώσσα «εκπολιτισμού». Είναι τα αγγλικά τώρα που είναι η γλώσσα που οδηγεί στην κοινωνική άνοδο, σε ένα νησί όπου το κύριο εισόδημα έρχεται απ' τον τουρισμό και τις Υπεράκτιες επιχειρήσεις. Ιστορικά βέβαια αυτή η σύγκρουση είχε αρχίσει από πιο παλιά (απ' τις αρχές του αιώνα) και εντάθηκε τη δεκαετία του 50. Τότε η Ελληνοκεντρική διανόηση χρησιμοποίησε τον αγώνα της ΕΟΚΑ για να αποθαρρύνει την εξάπλωση των αγγλικών. Η αστική τάξη πάντα συγκατάνευε σε τέτοιους αγώνες γλωσσικής καθαρότητας και τους ενθάρρυνε. Υπήρχε και εδώ όμως το κόλπο. Οι αστοί ενθάρρυναν τους Ελληνοπαθείς να υποστηρίζουν την Ελληνική ενάντια στην Αγγλική ενώ οι ίδιοι έστελαν τα παιδιά τους σε αγγλόφωνα σχολεία. Η πρόσφατη εμπειρία γελοιοποίησης του κ. Αναστασιάδη (προέδρου της επιτροπής Παιδείας της Βουλής) ήταν χαρακτηριστική. Ο Αναστασιάδης ήταν η αιχμή της επίθεσης ενάντια στο πανεπιστήμιο Κύπρου. Εν μέρει γιατί η βιβλιογραφία του πανεπιστημίου είναι στα αγγλικά και γιατί έτσι υποτίθεται ότι το πανεπιστήμιο «αφελληνίζει» το νησί. Όταν ξέσπασε μια οργισμένη αντίδραση των πολιτών ενάντια στον βουλευτή η «ατάκα» που έπιασε τόπο ήταν η αποκάλυψη ότι τα παιδιά του Ελληνοπρεπέστατου βουλευτή σπουδάζουν στην Αγγλία.

Η χρήση της γλώσσας στην Κύπρο τα τελευταία 40 χρόνια είναι ο πολιτιστικός μηχανισμός που στηρίζει την ταξική διάρθρωση, τις ομάδες γοήτρου και την πρόσβαση στην εξουσία.

Η βασική υποκρισία του Ελληνικού εθνικισμού στην Κύπρο είναι αυτή: Ενώ είναι αυτός που δημιούργησε την νομιμοποίηση της εξουσίας, μέσω της γλώσσας, τολμά σήμερα να διαμαρτύρεται για την «άνιση» σύγκρουση του με την Αγγλική. Μα ποιος κατάστρεψε την τοπική κουλτούρα, ποιος μετάτρεψε τη ζωντανή μας γλώσσα σε φολκλορικό έκθεμα αγαπητοί νεοέλληνες; Τις δομές εξουσίας για τη σημερινή επικράτηση της αγγλικής τις έθεσε ο Ελληνικός εθνικισμός με την καθιέρωση «σωστής» και «λάθος» γλώσσας.

«Μιλούμεν» - είναι τελικά θέμα αξιοπρέπειας

Το 1992 οι Ελληνοκεντρικοί έστρεψαν τελικά τα πυρά τους και εναντίον της Κυπριακής διαλέκτου.

Εν μέρει βέβαια η δικαιολογία/έναυσμα ήταν το πρόγραμμα «Χωρίς Πλαίσια» του Απρίλη του 92 όπου διατυπώθηκε για πρώτη φορά, τηλεοπτικά, η θέση ότι νεοελληνική κοινή καταπιέζει την κυπριακή διάλεκτο και ότι θα έπρεπε να γραφτεί ένα αλφάβητο της τελευταίας. Σε ένα γενικότερο επίπεδο ωστόσο η Κυπριακή διάλεκτος φαίνεται να έχει ξεπεράσει την κρίση της γκεττοποίησης και του μαρασμού που διάγνωσε στην δεκαετία του 80 ο Κ. Λεοντίου. Πέρα απ' τον χώρο των επιθεωρήσεων (ο οποίος πάντα συντηρούσε την Κυπριακή διάλεκτο για το λαϊκό κοινό) η κυπριακή άρχισε να χρησιμοποιείται και σε σοβαρά θέατρα (όπως αυτά του Γ. Νεοφύτου). Αλλά ο καθοριστικός παράγοντας ήταν η κατάργηση του κρατικού μονοπώλιου στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Η ανάγκη τηλεφωνημάτων χαλάρωσε τους γλωσσικούς κώδικες - τώρα πια μπορεί να ακούσει κανένας την Κυπριακή διάλεκτο και σαν ημι-δημόσιο λόγο (απ' το ραδιόφωνο). Το ότι οι μεταμεσονύχτιες ώρες των ραδιοφώνων κατακλύζονται από τσιατιστά είναι χαρακτηριστικό. Η Κυπριακή διάλεκτος ήταν για ένα αιώνα τώρα, η κρυφή γλώσσα της νύχτας. Ακόμα και η οργισμένη αντίδραση διαφόρων στο άρθρο του Μπαμπινιώτη ήταν χαρακτηριστική. Αντιδρούν βέβαια σαν εξελληνισμένοι ιθαγενείς αλλά τουλάχιστον αντιδρούν στο «εθνικό κέντρο».

Έχει αρχίσει να διαμορφώνεται μια νέα αστική (των πόλεων) κυπριακή διάλεκτος με έντονο επηρεασμό τόσο απ' την Ελληνική όσο και απ' την Αγγλική.

Σίγουρα βέβαια η γελοιοποίηση της διαλέκτου είναι ακόμα εδώ. Όπως και η αυτοϋποτίμηση των Κυπρίων. Για αυτό τραυλίζουν μπροστά στην εξουσία. Δεν «ξέρουν» να μιλήσουν σύμφωνα με τις επίσημες γλώσσες. Στο δρόμο όμως και στην καθημερινότητα αμύνονται «ως Αίαντες» όπως είπε και ο Μ. Χριστοδούλου. Γι’ αυτό άλλωστε η Ελληνοκεντρική «συναπαρτσιά» της εξουσίας πολεμά με τόσο πάθος κάθε ίχνος της κυπριακής διαλέκτου. Το θέμα δεν είναι απλά η επανεμφάνιση ενός νεο-καθαρευουσιανισμού. Ο στόχος είναι η ίδια η υπόσταση των Κυπρίων. Είναι έκδηλο άλλωστε στο λόγο των Ελληνοκεντρικών. «Οι Κύπριοι αντιστέκονται… «οι Κύπριοι δεν καταλαβαίνουν», «δεν είναι ζήτημα μόνο των Κυπρίων» κ.λ.π. λες και οι ίδιο γεννήθηκαν στο Κολωνάκι. Είναι βέβαια και ταξικό το ζήτημα. Γ ι’ αυτό οι διανοούμενοι της Ελληνοπληξίας αγκαλιάζουν με τόσο πάθος τις ανοησίες της γλωσσικής καθαρότητας των Μπαμπινιώτηδων και άλλων καλαμαράδων αποστόλων του συντηρητισμού. Ψάχνουν εναγωνίως να βρουν βάθρο πάνω στο οποίο να στηρίξουν την εξουσία τους. Αυτοί θα μιλούν σαν «Ελληνες» και οι υπόλοιποι θα είναι οι ανορθόγραφοι που αφού δεν ξέρουν τους γραφειοκρατικούς νόμους της γραμματικής θα είναι δικαιολογημένα καταδικασμένοι στη σιωπή. Και η εξουσία της Ελληνοκεντρικής λαγνείας των καθαρών λέξεων θα θεμελιωθεί επιτέλους στο όνομα των συμφερόντων του «έθνους».

Γι’ αυτό αντιστέκονται οι Κύπριοι. Γι’ αυτό τα «λαϊκά στρώματα» δεν θα μιλήσουν ποτέ την επίσημη γλώσσα. Είναι ταξική και πολιτιστική αντίσταση. Γιατί στο βάθος το ζήτημα δεν είναι εθνικό θέμα - Είναι θέμα αξιοπρέπειας. Έχουμε και εμείς γλώσσα. Μιλούμεν. Στο όνομα 10,000 χρόνων Ιστορίας.

Χρήσεις της Κυπριακής Διαλέκτου και Προεκτάσεις (Αποσπάσματα)

Κώστας Λεοντίου

---

1. Διάλεκτος και Γλώσσα

Η Κυπριακή διάλεκτος αποτελεί υποσύστημα ή υποσύνολο του συστήματος ή συνόλου «ελληνική γλώσσα».

Όλες οι γλώσσες του κόσμου υποδιαιρούνται σε πολυάριθμες διαλέκτους.

Η επιλογή ή επιβολή μιας διαλέκτου ως επίσημης γλώσσας μιας χώρας, δεν στηρίζεται σε αισθητικά ή άλλα κριτήρια, τα οποία εξάλλου είναι σχετικά και υποκειμενικά, αλλά ανταποκρίνεται σε οικονομικές, κοινωνικές ανάγκες και εξαρτάται από γεωγραφικές, πολιτικές, ιστορικές συγκυρίες.

Πρέπει επίσης να τονίσουμε πως και αυτά ακόμη τα κριτήρια και όρια που καθορίζουν τις διαφορές γλώσσας - διαλέκτου δεν είναι σταθερά. Ένας Νορβηγός μπορεί να κατανοήσει ένα Δανέζο, μιλώντας ο καθένας τη γλώσσα του, ενώ αυτό είναι πολύ πιο δύσκολο αν όχι αδύνατο για ένα κάτοικο του Πεκίνου, που εκφράζεται στο Μανδαρίνο πρότυπο και τον κάτοικο της Καντώνας που μιλά τη διάλεκτο του.

α) Δεν υπάρχουν καθαρόαιμες διαλέκτοι, ούτε καθαρόαιμες γλώσσες. Η τόσο θαυμαζόμενη γαλλική αποτελεί κράμα λατινικής, γερμανικής και κελτικής.

Ο «κόκορας» της πανελλήνιας αποτελεί ονοματοποιία, ο πετεινός της διαλέκτου μας προέρχεται από τ' αρχαία. Ο «χουρμάς» ξενόγλωσσο, το «φοινίκι» είναι ελληνικό.

β) Όλες οι γλώσσες εξελίσσονται. Το ίδιο συμβαίνει φυσικά και στις διαλέκτους.

2. Κυπριακή διάλεκτος και παιδεία

Η Κυπριακή διάλεκτος αντιμετωπίζεται με πολύ εχθρικό τρόπο από πολλούς εκπαιδευτικούς. Οι διαλεκτόφωνοι μαθητές γίνονται συχνά αντικείμενο προσβολών, έντονων επικρίσεων, τιμωριών, ειρωνικών σχολίων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πολλοί από τους εκπαιδευτικούς που υιοθετούν αρνητικές στάσεις ως προς την αντιμετώπιση του θέματος, προέρχονται από μικροαστικό ή/και αγροτικό περιβάλλον και είχαν κάποτε υποστεί ανάλογες προσβολές. Έχοντας συνδέσει το θέμα της αποδιαλεκτοποίησης με την κοινωνική ανέλιξη και επιτυχία, εξασκούν με υπερβάλλοντα ζήλο ό,τι θεωρούν ιερό, σχεδόν ιεραποστολικό καθήκον, σύμφωνα με τη λογική, αν μπορούμε να την αποκαλέσουμε έτσι, πολλών μηχανισμών καταπίεσης.

«Βασανίστηκα, καταπιέστηκα, ξεπέρασα αυτά τα στάδια, τώρα που διαθέτω και γω εξουσία θα εκτονωθώ με τη σειρά μου, καταπιέζοντας, χωρίς ποτέ μου να αμφισβητώ την εγκυρότητα ή ηθικότητα ή αποτελεσματικότητα των μεθόδων αυτών».

Πρέπει εδώ να γίνει μνεία του εξαιρετικού βιβλίου «le parler Croquant», στο οποίο περιγράφεται και αναλύεται ο ταπεινωτικός τρόπος με τον οποίο αντιμετώπιζε η παραδοσιακή παιδεία την οξιτανική γλώσσα στη Μεσημβρινή Γαλλία (Προβηγγία).

3. Πολιτική ορολογία και κυπριακή διάλεκτος

Εν αρχή, τα «ζοππόβορτος» και «τζιτζιροζάμπιες». Ο μέσος Κύπριος πήρε με το πρώτο επίθετο το ημιεπίσημο χρίσμα του και το κίνημα των αδεσμεύτων το βάφτισμα από τον καλό αστό πολιτικό ηγέτη.

Στα πρώτα ήδη βήματα του πολιτικού μας βίου, μάθαμε πως το να βρίσκεις λέξεις στη διάλεκτο και να διανθίζεις μ' αυτές το κατά τ' άλλα καθώς πρέπει κείμενο σου, εγκλωβίζοντας τις, ίσως για προληπτικούς λόγους υγιεινής - παρεμπόδιση μεταδοτικής μολυσματικής ασθένειας, στην τυραννία των εισαγωγικών, αυτό είναι chic.

Υπό μορφή αναθεματισμών και αφορισμών, τα επίθετα αυτά έχουν και μια άλλη μυθολογική

εξήγηση. Θεέ μου, αυτός ο καταπληκτικός αρθρογράφος, αυτό ο υπέροχος γλωσσοπλάστης, αυτός ο εξαίρετος ρήτορας, γνωρίζει, ποιος θα τόλεγε - και τη γλώσσα των κοινών θνητών, την οποία χρησιμοποιεί όπου πρέπει και όταν πρέπει σύμφωνα με δόσεις μιας σοφής συνταγής που προσφέρονται προς τον καταναλωτή - ακροατή, θεατή, αναγνώστη και που σκορπούν - συνήθως - μερικά γελάκια κατάπληξης και δέους για την απροσδόκητη και αναπάντεχη ικανότητα.

Φυσικά η τοπολαλιά έχει σαν κύρια αποστολή τη δημιουργία εντυπώσεων. Τα υβριστικά επιθέτων μιας περιφρονημένης διαλέκτου, αυτό αποτελεί πια το άκρον άωτον του υποβιβασμού.

4. Ο μύθος του κυπριώτικου σκετς

Πρόσφατη ανακοίνωση που αναφερόταν σε άλλη ανακοίνωση ανάφερε ανάμεσα στ’ άλλα και τα εξής:

«Οι συνεδρίες της Βουλής δεν είναι κυπριώτικο σκετς». Ας αναλύσουμε και ας ερμηνεύσουμε την απλή αυτή φράση. Οι συγγραφείς της θα πιστεύουν και θα υποστηρίζουν ότι η βουλή είναι ένα σοβαρό και αξιοσέβαστο σώμα. Οι συνεδρίες της βουλής πρέπει λοιπόν να τυγχάνουν του ανάλογου σεβασμού.

Υπεραμυνόμενοι του γοήτρου της, τη διαχωρίζουν με την αρνητική αυτή σύγκριση, με την παρεμβολή του αναγλύφου «δεν» από οποιαδήποτε παρομοίωση ή ταύτιση με το κυπριώτικο σκετς.

Υποβάλλεται λοιπόν σαφώς πως το κυπριώτικο σκετς δεν είναι σοβαρό. Φυσικά θά' λεγε κανείς: «Αφού πρόκειται πολύ συχνά για ηθογραφικές κωμωδίες».

Ναι αλλά ας μη συγχίζουμε τις έννοιες γελοίο και κωμικό. Ότι είναι κωμικό δεν σημαίνει πως είναι και ευκαταφρόνητο. Απόδειξη: Δεν ανάφεραν κωμωδία του Αριστοφάνη, του Μολιέρου ή έστω του Ψαθά σαν παραδείγματα προς αποφυγή.

Έτσι επανελήφθη εδώ μια πλατεία διαδεδομένη εντύπωση πως το σκέτς αποτελεί συχνά σημείο αναφοράς για μη κολακευτικές συγκρίσεις.

Μα τι συμβαίνει επιτέλους με τα κυπριώτικα σκετς; Ποια είναι η μυθολογία τους;

Ο κόσμος του, στατικός, απολιθωμένος, τυποποιημένος, όπως ένα τυπογραφικό κλισέ. Τα στοιχεία της υπερβολής της εκζήτησης, του κατευθυνόμενου, υπό έλεγχο αυθορμητισμού αποτελούν σχεδόν κατά κανόνα το σήμα κατεκαθέν του. Λέξεις απηρχαιωμένες, ξεχασμένες, ανασύρονται από τη ναφθαλίνη για να ξενίσουν και να ξαφνιάσουν πρώτους απ' όλους τους ίδιους τους Κυπρίους, στην καταπληκτική τουλάχιστον πλειοψηφία τους.

Η θεματολογία τους επαναλαμβάνεται τροποποιημένη, αναθεωρημένη, διορθωμένη, προβάλλοντας ένα μικρόκοσμο ερμητικά κλειστό, που διαιωνίζεται σ’ ένα απρόσιτο γκέττο, καλά φυλαγμένο από τους θεματοφύλακες.

Δεν φτάνει παρά σπάνια - και όπως ο απόηχος μιας άλλης πραγματικότητας λιγότερο ψευδοαυθεντικής ίσως, αλλά το ίδιο, αν όχι περισσότερο γνήσιας.

Ο άλλος κόσμος που δε ζει σε γραφικά χωριουδάκια, ο κόσμος των συνοικισμών 1, 2, 3, ο κόσμος των πόλεων, των εργοστασίων, των πολυκατοικιών που ξεφυτρώνουν σαν μανιτάρια, ο κόσμος που αναπνέει και κολυμπά σε ένα μολυσμένο περιβάλλον, ο κόσμος που

δεν γυροφέρνει την ανία του στα παραδοσιακά καφενεδάκια αλλά στα cafés και στις δισκοθήκες, αυτός ο αντιεξωτικός, πεζός κόσμος που εκφράζεται σε μια διάλεκτο που δεν μπορεί νάναι παρά κυπριακή, δεν έχει θέση στο σκέτς παρά μόνο σπάνια ή περιστασιακά, όπως κάποιος παρείσαχτος μουσαφίρης. Κι αν κάποιος απ' αυτούς εισδύσει στην καλά οροθετημένη νησίδα του κυπριώτικου σκετς, νοιώθει τόσο άνετα, τόσο βολικά όσο και μια κυρία με τας καμελίας που θες από λάθος θες από παρεξήγηση, βρέθηκε μπλεγμένη σε μια ταινία καράτε.

5. Πρωτογενή και δευτερογενή προβλήματα

Η αντιπαράταξη διαλέκτου-γλώσσας-διαλέκτου δημιουργεί και πολλά άλλα προβλήματα.

Άλλοι Κύπριοι αντιμετωπίζουν προβλήματα στην έκφραση που οδηγεί σε προβλήματα ευφράδειας και ευγλωττίας.

Αυτό μπορεί να επεκταθεί και σε άλλους τομείς όπως η ικανότητα για αυτοσχεδιασμό ή και απλής και σαφούς μετάδοσης μηνυμάτων (πολλοί γιατροί διαπιστώνουν πως οι ιθαγενείς τους δυσκολεύονται να τους πουν με ακρίβεια που πονούν).

Πολλά άτομα μετά τις οδυνηρές εμπειρίες που δέχτηκαν όταν εκφράστηκαν στη διάλεκτο τους, προσβολές, υποτιμήσεις, κλείνονται στον εαυτό τους.

6. Αντί επιλόγου - Ο Ρατσισμός και τα δίδυμα αδελφάκια του

Το τροπάρι το γνωρίζουμε καλά.

Στο όνομα μιας υποτιθέμενης νόρμας, στο όνομα μιας καταναγκαστικής ομοιογενειοποίησης, στο όνομα της ανωτερότητας της επιστροφής στις αγνές και ανόθευτες ρίζες, η νοοτροπία της αναζήτησης του αμιγούς προτύπου, της πεντακάθαρης φυλής, της άσπιλης και αμόλυντης γλώσσας, γνωρίζουμε που οδήγησε και οδηγεί, όταν βασιλέψει και θριαμβεύσει σ’ όλο το μεγαλείο της:

Στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως, στα κρεματόρια στον σφαγιασμό, ή σε άλλες πιο εξευγενισμένες μεθόδους άμεσου ή αργού θανάτου.

Η περίφημη ανωτερότητα, η ευαγγελιζόμενη και πολυδιαφημισμένη αναδημιουργία του έκπαγλου ξανθού προτύπου και πρωτοτύπου που πρόβαλε στο λυκαυγές της Ιστορίας της φυλής, η εκκαθάριση του πάλλευκου αυθεντικού αρχετύπου, απ' όλα τα μικρόβια, τα παράσιτα, πού το παραμόρφωσαν και το μόλυναν, απ' όλες τις σκουριές, όλα τα νοσογόνα και νοσηρά στοιχεία, όλες τις αλλογόνες ουσίες που το αλλοίωσαν, καθ’ οδόν, αυτός ο τέλειος κόσμος, δεν είναι παρά ο μακάβριος ευφημισμός της ανυπόφορης μαύρης κατάμαυρης μονοτονίας της προβατοποιημένης ομοιομορφίας.

Και η ιδανική επικοινωνία στο τέλειο πρότυπο, δεν είναι παρά το παρανοϊκό παραλήρημα του Δικτάτορα και ο μονότονος ήχος από τις ιαχές μιας ομόφωνα κακόφωνης αγέλης, που πνίγει τις κραυγές πόνου όλων αυτών που δεν ταίριασαν στα μέτρα της προκρουστικής μετριότητας.

Ο γραφειοκράτης λόγος της εξουσίας και η κυπριακή αντίσταση (για την

τυποποίηση των κυπριακών ονομάτων στην νεοελληνική κοινή)

Μενέλαος Χριστοδούλου:

«Έγινε η ανάλογη διαφώτιση, όμως καθυστερούν οι υπηρεσίες να το εφαρμόσουν γιατί δεν κατενοήθη η σημασία της τυποποίησης. Εγώ που ήμουν γραμματέας της Κυπριακής Επιτροπής τυποποίησης αντιμετώπισα φοβερό πόλεμο. Το Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων ειδοποίησε κοινοτάρχες και δημάρχους, ότι κατά την τυποποίηση του κράτους που παρουσιάστηκε στον ΟΗΕ, το όνομα του χωριού τους θα γραφτεί στην πινακίδα με αυτό τον τρόπο. **Ούτε ένας δεν δέχτηκε…**

Ερ.:

Η τυποποίηση των ονομάτων έχει αρχίσει ήδη να εφαρμόζεται σταδιακά στις πινακίδες;

Μ.Χ.:

Άρχισε αλλά ηγέρθη πόλεμος και το έργο συνεχώς σταματούσε. Τώρα εφαρμόζεται, εκτός από τις περιπτώσεις που αντιδρούν οι αρχές των διαφόρων χωριών. Η τυποποίηση του Δήμου έξω από τη Λευκωσία είναι Λακκιά, όχι Λατσιά, διότι είναι το κοινό ιστορικό όνομα, από το λάκκος. Τα Λατσιά είναι Τούρκικη προφορά, πρόσφατη. Είναι όπως το Τζυρκά. Αν το Τζυρκά δεν γινόταν Κυθρέα από πριν θα μπορούσα εγώ σήμερα να το σταματήσω; Ακόμα και τα παραδοσιακά ονόματα της Κύπρου **κυπροποιούνται** σήμερα και ακούγεται από το ραδιόφωνο «Γλυτζιώτισσα» και γράφεται σε σχολικά βιβλία «Τριμιθκιώτισσα».

Πως να αρνηθείτε 20 αιώνες ιστορίας (από την Αθήνα χωρίς Ελληνοπληξία)

Μου έστειλε ένα γράμμα, λίγες μέρες αργότερα. «Φτωχό μου παιδί, Επονίτη μαζί και Αζέλμα», έγραφε ο σοφός. «Με ρώτησες επανειλημμένα πότε μια λέξη είναι ελληνική. Σε πήρα από τα μούτρα και σου απάντησα: Όταν την χρησιμοποιεί ο ελληνικός λαός, βλαμμένη. Συγχώρεσε με. Δεν κατάλαβα την αγωνία σου. Ξέρω πως ζεις και γράφεις σε χώρα, όπου ψαλιδοκώληδες φιλόλογοι ρίχνουν βιτισιές. Ξέρω πως τρέμεις μην σου ξεφύγει κανένα Μπορντέλο, κανένας ντιλεταντισμός και σε παραλάβουν αυτά τα φιλολογικά σκατόμυαλα, που θέλουν να καταργηθούν όλες οι Τούρκικες, φράγκικες, αγγλικές λέξεις και όροι από το λεξιλόγιο μας. Το να αρνηθεί κανείς όλες αυτές τις «ξένες» λέξεις και ρίζες, που αφθονούν στα σύγχρονα Ελληνικά, ισοδυναμεί - στο όνομα ενός ηλίθιου εθνικισμού - με το να απαρνηθεί είκοσι αιώνες ιστορίας του ελληνικού λαού. Αυτά είναι αιτήματα ανθρώπων που δεν ψυλλιάστηκαν τίποτα από ιστορία. Που δεν κατάλαβαν αυτό το αδιάκοπο και αυστηρό γαμήσι που είναι από χιλιάδες χρόνια η ιστορία του μεσογειακού χώρου, με όλους τους λαούς που δάνεισαν και δανείστηκαν, έδωσαν και πήραν, έσφαξαν και σφάχτηκαν, βίασαν και βιάστηκαν, αλλά και αλληλοφιλοξενήθηκαν, χορέψανε, γλέντησαν και φάγανε μαζί. Χωρίς τις χιλιάδες «ξένες» λέξεις που υπάρχουν στη σύγχρονη ελληνική γλώσσα, δεν θα μπορούσαμε να μιλάμε. Άσε, λοιπόν, τους φιλόλογους να εξελληνίζουν το μακιγιάζ και να το βαφτίζουν ψιμυθίωση, άστους να φτωχαίνουν ακόμα περισσότερο τη γλώσσα και κοίτα τη δουλειά σου. Και αν πάει ποτέ κανένας ψαλιδοκώλης

στον Παράδεισο, ας ζητήσει από τον Παντοδύναμο να καταργήσει αυτή την περσική λέξη. Αν τέλος με ρωτάς γιατί τα κάνουν όλα αυτά, θα σου απαντήσω: Επειδή αμφιβάλλουν βαθειά και δίκαια για την Ελληνική ταυτότητα τους. Γ ι' αυτό και φοβούνται να ζητήσουν έναν τούρκικο καφέ στα καφενεία. Εδώ, όμως, θα σε αφήσω. Μιλώντας για Losers, νιώθω να μου έρχεται στούφος. Au revoir, ma petite».

Μαλβίνα Καράολη

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Τραίνο στην πόλη - Τεύχος 10, Δεκαετία 1990-1999, 1993, Λεμεσός, Εθνικισμός/Ακροδεξιά, Κυπριακή Διάλεκτος

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:traino:no_10:dialect

Last update: **2020/10/27 15:09**

Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΩΝ ΙΘΑΓΕΝΩΝ ή η Ιστορική δυναμική της Κυπριακής ταυτότητας σας διεκδίκηση αξιοπρέπειας

Όταν ξυπνούν οι ιθαγενείς

Οταν ο Frantz Fanon, ένας γαλλόφωνος νέγρος διανοούμενος της δεκαετίας του 50-60, άρχισε να αναλύει την προσωπική του εμπειρία και αυτήν των ομόχρωμων συμπατριωτών του, βρέθηκε σε ένα αδιέξοδο.

Τα ίδια τα πνευματικά όπλα με τα οποία τον είχε εξοπλίσει η γαλλική κουλτούρα άρχισαν να στρέφονται ενάντια στη «μητέρα πατρίδα» . Οι ίδιες οι επιταγές της γαλλικής κουλτούρας (για αξιοπρέπεια και προσωπική αυτονομία) τον οδηγούσαν να αντικρύσει με μια αδίσταχτη λογική την κρυφή αλήθεια της σχέσης του με τη Γαλλία - παρέμενε ένας ιθαγενής, ένας νέγρος με λευκή μάσκα. Μερικές δεκαετίες αργότερα ένας άλλος τριτοκοσμικός ιθαγενής, ο Ινδός Salman Rushdie που επίσης έγινε αποδεχτός από την κουλτούρα της μητρόπολης, θα έκφραζε αυτή την οδυνηρή διαπίστωση με σαρκαστική ειρωνεία, σε ένα μυθιστόρημα:

«Ένοιωσε τη γέννα εκείνης της αδυσώπητης οργής που θα έκαιε μέσα του, χωρίς να υποχωρεί, για περισσότερο από ένα τέταρτο του αιώνα - που θα εξάτμιζε την παιδική λατρεία του πατέρα και θα τον έκανε ένα μοντέρνο άνθρωπο - ένα άνθρωπο που θα έκανε ότι καλύτερο μπορούσε από εδώ και μπρος, να ζήσει χωρίς Θεό οποιοσδήποτε είδους, κάτι που θα τροφοδοτούσε, ίσως, την φλόγα της αποφασιστικότητας του να γίνει αυτό που ο πατέρας του δεν ήταν, δεν μπορούσε να γίνει, δηλαδή, ένας σωστός και καλός Άγγλος.

…Τις χειμωνιάτικες νύχτες, αυτός που δεν είχε κοιμηθεί παρά κάτω από ένα σεντόνι, κοιμόταν τώρα κάτω από βουνά μαλιού και ένοιωθε σαν φυσιογνωμία από αρχαίο μύθο, καταδικασμένο από τους Θεούς να έχει ένα βράχο να πιέζει πάνω το στήθος του. Αλλά δεν πειράζει, θα γινόταν Άγγλος ακόμα και αν οι συμμαθητές του κρυφογελούσαν με τη φωνή του και τον άφηναν έξω από τα παιχνίδια τους, γιατί αυτοί οι αποκλεισμοί αύξαναν την αποφασιστικότητα του - και ήταν τότε που άρχισε να παίζει θέατρο, να βρίσκει μάσκες που θα αναγνώριζαν αυτοί οι τυπάδες, χλωμές μάσκες, μάσκες κλόουν μέχρι που τους έπεισε ότι ήταν εντάξει, ότι ήταν άνθρωπος σαν και αυτούς. Τους κοροΐδεψε με τον ίδιο τρόπο που ένα ευαίσθητο ανθρώπινο ον μπορεί να πείσει γορίλλες να τον δεχτούν στην οικογένεια τους, να τον χαϊδεύουν, να τον αγκαλιάζουν και να του μπουκώνουν μπανάνες στο στόμα».

Η σχέση των Κυπρίων με την ιδεολογία του Ελληνικού εθνικισμού ήταν ανάλογη με την εμπειρία του Φανόν και του Rushdie. Διαπαιδαγωγηθήκαμε για περίπου ένα αιώνα με τις υποτιθέμενες αρχές του νεοελληνικού έθνους. Δεν μπορεί κανείς να αμφισβητήσει ότι οι Κύπριοι πήραν στα σοβαρά τα οράματα και τις υποσχέσεις. (Άσχετα αν διατηρούσαν κρυφές ή φανερές αμφιβολίες για τον ολοκληρωτισμό της εισαγόμενης εθνικής ταυτότητας).

Έμαθαν λ.χ. για την αρχαία Ελληνική Δημοκρατία και πίστεψαν σε αυτή ν για να αναγκαστούν τελικά να υπερασπιστούν τη δημοκρατία με το αίμα τους απέναντι στο κράτος των Αθηνών και τους εθνικόφρονες του «Ελληνισμού» στην Κύπρο την 15η του Ιούλη.

Πίστευαν, επίσης, πολύ περισσότερο (από όσο επέτρεπε ο Ελληνοχριστιανισμός των Αθηνών φαίνεται) στο «αγαπάτε αλλήλους» του Ναζωραίου για αυτό οι εθνικόφρονες φρόντισαν να τους εξηγήσουν με τη βία ότι έπρεπε να μισούν «τους εθνικούς εχθρούς». Αγάπησαν οι Κύπριοι τον πόνο των νεοελλήνων, τον αγώνα τους για μια αξιοπρέπεια, για να αντιμετωπίσουν μετά οι ίδιοι την υπεροπτική συμπεριφορά των πρέσβεων-νομαρχών, των στρατιωτικών και των διανοουμένων του

Ελληνικού κράτους. Αυτό το κράτος των Αθηνών και ο Ελληνικός Εθνικισμός στην Κύπρο και την Ελλάδα δεν σεβάστηκαν ούτε για μια στιγμή τα λόγια τους, τα οράματα που εξήγαγαν τόσο πλουσιοπάροχα την κυπριακή αποικία - πολέμησαν με πρωτοφανές μίσος (ακόμα και σε συνεργασία με τον άσπονδο εχθρό του, την Τουρκία) το πρώτο αυτοχθόν όραμα ελευθερίας που γεννήθηκε σε αυτόν το τόπο - την Ανεξαρτησία όπως και κάθε απόπειρα των κυπριών να δράσουν σαν αυτόνομα ιστορικά υποκείμενα αντί σαν τυφλά όργανα του «εθνικού κέντρου».

Οπως ο Φανόν και ο Rushdie διεπίστωναν με τραγική οργή ότι οι «μητέρες πατρίδες» τους ξεγέλασαν, έτσι και οι Κύπριοι διαπιστώνουν σχεδόν καθημερινά με μια αυξανόμενη οργή τα «ψεύτικα τα λόγια τα μεγάλα» της Αθήνας και της Άγκυρας. Αυτή η οργή (που είναι και μια έκφραση ενηλικίωσης - οδυνηρής ή λυτρωτικής) μπορεί να εκφράζεται με μια γελοία όσο και χυδαία επίδειξη νεοπλουτισμού (ο ιθαγενής μπορεί να επιδεικνύει πλέον ότι έχει και αυτός τα μαγικά μπιχλιμπίδια των αποικιοκρατών) με μια εκδικητική στροφή σε άλλους προστάτες-μητέρες (την ΕΣΣΔ παλιά, την Αγγλία, το κυπριακό κράτος για τους Τουρκοκύπριους) ή με αυτήν την παγερή αδιαφορία απέναντι στις εθνικές εξάρσεις. Ή πιο αυθεντικά, ίσως να εκφράζεται με αυτόν τον καθημερινό σημειολογικό ανταρτοπόλεμο που εκνευρίζει τόσο τους νεοεθνικόφρονες. Με την κλοπή και το κάψιμο των Ελληνικών σημαιών. Με τη δήλωση είμαι Κύπριος, όχι Ελληνας. Με την ντροπαλή αλλά αδίσταχτη υπεράσπιση της διαλέκτου. Με την δειλή προσθήκη για την «κυπριακή ιδιαιτερότητα» στους εθνικιστικούς παροξυσμούς για την Ελληνική ταυτότητα. Ή έστω και σαν ψευδής συνείδηση με τις απαιτήσεις των νεόεθνικόφρονων «να αναλάβει η Ελλάδα της ευθύνες της». (Η κομπλεξική κραυγή του δουλοπάροικου που αναζητά αφέντες).

Η κυπριακή ταυτότητα σαν Μαύρη Τρύπα

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα μας τα οποία βασίζονται σε επιστημονική έρευνα και ανάλυση, οι Μαύρες Τρύπες δεν θα έπρεπε να υπάρχουν. Υπάρχουν όμως. Αρχικά εμφανίστηκαν σαν επιστημονικές υποθέσεις αλλά τώρα είναι ένα αποδειγμένο γεγονός με αρκετά αποδεικτικά στοιχεία. Παραμένουν όμως ένα μυστήριο. Τώρα θεωρούνται σαν τα επίκεντρα αστρικών εκρήξεων που μπορεί να είχαν συμβεί χιλιάδες ή δεκάδες χιλιάδες χρόνια πριν. Αστέρια που υπήρχαν και τα οποία δεν θα υπάρξουν και πάλι.

Το αστέρι στην αρχική του μορφή έχει διαλυθεί. Οι βράχοι και η σκόνη σκορπίστηκαν σαν μετεωρίτες προς όλες τις κατευθύνσεις με τόση απίστευτη ταχύτητα ώστε η κίνηση τους μπορεί να είναι αιώνια. Όμως κάτι φαίνεται να κατέχει ακόμα τη θέση του Άστρου που διαλύθηκε από την έκρηξη. Κάτι το οποίο ξεπερνά τα όρια και τις παραμέτρους των κατηγοριών σκέψης που υπάρχουν. Ενώ έχει βάρος δεν μπορεί κανείς να το δει. Δεν έχει «σώμα». Δεν έχει ούτε δομή, ούτε σχήμα, ούτε αρχή, ούτε τέλος.

Έχοντας όμως αυτή την εντυπωσιακή «μη -ύπαρξη» στο μυαλό, πρέπει να δούμε επίσης ότι μια μαύρη τρύπα έχει την απίστευτη ικανότητα να ελκύει και να απορροφά κάθε μορφή ενέργειας η οποία φτάνει μέσα στο πλαίσιο επιρροής της. Η ύπαρξη της λοιπόν είναι μια Αρνητική Φύση (Αρνητική Φύση

> ή Φύση της Άρνησης;) Δηλαδή είναι ένα κενό το οποίο δείχνει μια νεκρή ύπαρξη του παρελθόντος με τη δυνατότητα να επηρεάζει την ενέργεια των μελλοντικών μεταμορφώσεων της προηγούμενης της μορφής.
>
> Υπάρχει μόνο στην αιωνιότητα, με επιρροή αλλά χωρίς παρουσία.
>
> **Χωρίς να έχει υπάρξει.**
>
> **Ένα αστρικό υποσυνείδητο.**

Ο γυμνός βασιλιάς

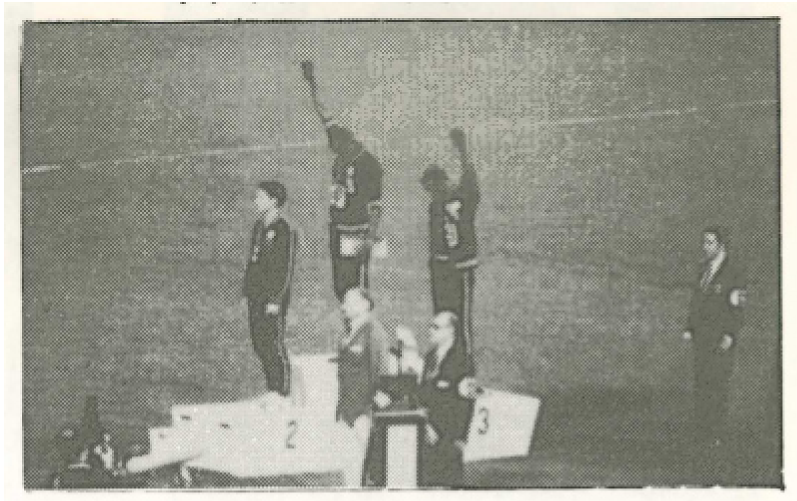
Ο βασιλιάς είναι πλέον γυμνός. Ο Ελληνικός εθνικισμός (όπως και ο Τουρκικός που μας ήρθε με κάποια καθυστέρηση) δεν έχει πλέον τίποτα να προσφέρει - ούτε και σαν αντίπαλος σε κάποιο διάλογο. Μοιάζει με ένα ιεραπόστολο που με τη βοήθεια των τοπικών ζαπτιέδων της δυτικής Αποικιοκρατίας επέβαλε κάποτε την εξουσία του στο όνομα - του εκπολιτισμού, της απελευθέρωσης, της σωτηρίας των ιθαγενών. Κάτω από την σκιά των όπλων και της τρομοκρατίας του λόγου και της βίας, οι ιθαγενείς μορφώθηκαν σιγά σιγά, δοκίμασαν τις ιδέες και τις πραμάτειες του ιεραποστόλου, επεσκέφθηκαν την ίδια τη χώρα του και έφτιαξαν ένα χωριό πολύ πιο πλούσιο, πολύ πιο μορφωμένο… όπως ακριβώς τους έλεγε ο ιεραπόστολος ότι θα έπρεπε να είχαν κάνει. Και ο εθνικόφρονας ιεραπόστολος φαντάζει ακόμα πιο γελοίος όσο η χώρα από όπου «ήρθε», αλλάζει και μεταβάλλεται. Αλλά αυτός επιμένει ακόμα σε όνειρα άλλων εποχών γιατί έχει μάθει να υπακούει… Ο ιεραπόστολος βγάζει πλέον άναρθες κραυγές προσπαθώντας να ξαναβάλει τους ιθαγενείς στη σειρά. Και αυτοί υπακούνε ακόμη - ποιος ξέρει γιατί; Από το βάρος της συνήθειας, το φόβο της εξουσίας ή τη λύπηση, τον οίκτο.

Γιατί, για ποιο άλλο πράγμα αξίζει ο τωρασινός νεοελληνισμός εθνικισμός παρά για οίκτο; Αυτή η ιδεολογία που ξεκίνησε υποτίθεται για να αναβιώσει την αρχαία Ελλάδα και κατάντησε μια ιδεολογία της εξουσίας με ανασφάλειες που ξεσπούν με μοναδική συχνότητα σε γελοίες, πλέον, εκτονώσεις συλλαλητηρίων στυλ Νυρεμβέργης: Αυτοί, οι εθνικόφρονες απόγονοι των αρχαίων Ελλήνων; what a joke όπως θάλεγαν και οι Βρεττανοί προστάτες τους. Οι αρχαίοι Έλληνες ήταν ο ηγεμονικός πολιτισμός της κλασσικής αρχαιότητας. Η ταυτότητα του Έλληνα ήταν τίτλος τιμής τότε… Οι Έλληνες μιλούσαν υπεροπτικά για τους εαυτούς τους και αποκαλούσαν βαρβάρους τους μη-Έλληνες. Δεν αντιμετώπιζαν τους εχθρούς τους σαν ύπουλους, καταχθόνιους συνωμότες. Η μονομαχία Αχιλλέα - Έκτωρα δεν ήταν μια μονομαχία καλού και κακού. Ήταν μια σύγκρουση ίσων, ένας αγώνας τιμής. Δεν φοβόντουσαν τη συρρίκνωση γιατί απλά ήταν τιμή να ήταν κάποιος Έλληνας.

Ήθελαν να είναι λίγοι σαν άνθρωποι του αριστοκρατικού ήθους όπως θάλεγε και ο Νίτσε. Και όταν κάποιος αρνιόταν την ταυτότητα που του πρότειναν, την τιμή να γίνει Έλληνας, ούτε τον λιθοβολούσαν, ούτε τον λογόκριναν. Όταν ο φιλόσοφος Ζήνωνας από την Κύπρο αρνήθηκε τον τίτλο του Αθηναίου η πόλη όχι απλά σεβάστηκε την επιθυμία του αλλά φρόντισε να γραφεί στον τάφο του η επωνυμία που αυτός - σαν γνήσιος Κύπριος - ήθελε: Ζήνων ο Κιτιεύς.

Τι σχέση μπορεί να έχουν αυτοί οι υπεροπτικοί ατομικιστές της αρχαιότητας με αυτή την γελοία εθνικοφροσύνη που για 150 χρόνια ζητιανεύει οπαδούς ανά την υφήλιο και εδάφη για να προσαρτήσει στο κράτος των Αθηνών; Και ιδιαίτερα στην Κύπρο που η εθνικοφροσύνη του νεοελληνισμού ξεκίνησε 3 φορές τα τελευταία 40 χρόνια να ξαναεφεύρει το πρόσωπο της και κατέληξε και τις 3 φορές στο νεοφασισμό. Τη δεκαετία του 40 ξεκίνησε σαν αριστερός λαϊκισμός για την ένωση και κατέληξε στην τρομοκρατία του Γρίβα το '58. Την δεκαετία του '60 ξεκίνησε σαν αμφισβήτηση του ρόλου της

εκκλησίας στην πολιτική και κατέληξε στην 15η του Ιούλη. Τη δεκαετία του 80 ξεκίνησε με ήχους από το ρεμπέτικο, υπό την ευλογία του ΠΑΣΟΚ και με την εικόνα του Άρη Βελουχιώτη για να καταλήξει το 1992, να γίνει όργανο του Αρχιεπισκόπου και να βγάζει φασιστικούς κροασμούς για λογοκρισία και «εθνικό φρονηματισμό». Πρέπει να εθελοτυφλεί κανείς για να περιμένει οτιδήποτε άλλο από τον εθνικισμό στην Κύπρο. Είναι ένας γυμνός βασιλιάς - και κάτω από τα ρούχα φαίνεται ο σκελετός της εξουσίας σ' αυτή την κοινωνία. Γιατί αυτή είναι η πραγματική ιστορία του εθνικισμού στην Κύπρο τον 20ό αιώνα. Η αναδόμηση της εξουσίας. Στο όνομα του ελευθεριακού λόγου της Αρχαίας Αθήνας η εθνικοφροσύνη έφτιαχνε και φτιάχνει δούλους. Γιατί η ίδια η εθνικοφροσύνη είναι η ηθική των δούλων, ο ακραίος φόβος για το διαφορετικό…

1968: Η Μαύρη Αυτονομία απέναντι στη ομοψυχία του Αμερικάνικου έθνους.

—

Οι άγνωστοι γείτονες Ο Έλληνας, ο Τούρκος και ο Κύπριος ιθαγενής

Αξίζει βέβαια πολύ περισσότερα η νεοελληνική εμπειρία. Όταν αποδοθεί η αρχαία Ελλάδα εκεί που αξίζει (στην παγκοσμιότητα) και το Βυζάντιο εκεί που του αρμόζει (σαν μια Μεσαιωνική πολυεθνική Αυτοκρατορία της Ανατολής) και οι νεοέλληνες απελευθερωθούν από τη δυναστεία του εθνικόφρονα λόγου, τότε απ' τον Μακρυγιάννη ως τον Βελουχιώτη και από τους ρεμπέτες μέχρι τους ροκάδες της δεκαετίας του 80 υπάρχει μια άλλη καταπιεσμένη πραγματικότητα.

Αυτοί οι απόγονοι της Πολυεθνικής Ρωμιοσύνης του Μεσαίωνα που έπλεξαν στα καταγώγια του Πειραιά τη μουσική των δερβίσηδων σε Ευρωπαϊκούς δρόμους που έδωσαν την τελευταία μάχη της Ευρωπαϊκής επανάστασης το 1949 στα βουνά του Γράμμου, που μετέφεραν το Μάη του '68 στους δρόμους της Αθήνας τη δεκαετία του 80… αυτοί οι άνθρωποι με το δικό τους πόνο και όνειρα, είναι επίσης ιθαγενείς του «εθνικού οράματος». Η φωνή τους πνίγεται στα κρατικά κανάλια και η μεταφορά των αποήχων τους εδώ πέρα - μια μεταφορά που οργανώνει με τεχνοκρατική ακρίβεια η Ελληνική πρεσβεία και οι νεκρόφιλοι συνεργάτες της, δολοφονούν την αυθεντικότητα του ήχου τους.

Υπάρχει μια άλλη Ελλάδα και μια άλλη Κύπρος απ' αυτή που κατασκευάζουν τα υπουργεία και οι εθνικόφρονες. Είναι και οι δυο ιθαγενείς μπροστά στον Εθνικό λόγο της εξουσίας. Αυτοί οι δυο ιθαγενείς είναι άγνωστοι μεταξύ τους. Όταν συναντηθούν δεν θάναι ούτε μητέρα-κόρη, ούτε αδέλφια. Δεν θα υπάρχει ούτε παράπονο ούτε ενοχή για το 74. Περιέργεια ίσως. Μετά την πτώση του εθνικού τείχους θα ανακαλύψουν ότι είναι γείτονες - ίσοι και διαφορετικοί. Και στο τραπέζι θα κάθεται και ο Τούρκος ιθαγενής. Και θα μιλήσουν όλοι μαζί για τους ξεκληρισμένους μουσουλμάνους της Κρήτης και τους ξεκληρισμένους χριστιανούς της Σμύρνης - για τους νεκρούς της Τόχνης και

τους πρόσφυγες της Κερύνειας.

Θα πείτε βέβαια παρατράβηξε αυτή η φαντασίωση. Μα αυτά δεν είναι φαντασίωση… λάθος κάνετε… είναι το ειρωνικό χαμόγελο ενός ιθαγενή που ξέρει. Ενός απογόνου του Ζήνωνα αν θέλετε. Γιατί το «Κιτιεύς» όπως και το «Κύπριος» σήμερα ήταν, είναι και θα είναι θέμα αξιοπρέπειας.

Αλληλεγγύη «Ιθαγενών»: γράμμα από την Ελλάδα για την Κυπριακή ταυτότητα

Φίλε Αντρέα,

παίρνω το θάρρος να σε αποκαλέσω έτσι, παρά το ότι δεν έχουμε γνωριστεί ποτέ, γιατί οι λέξεις αυτές βρίσκονται πιο κοντά στις σκέψεις και στα νοιωσίματα που με γέμισαν ακούγοντάς σε να μιλάς σε εκείνη την περιβόητη πια εκπομπή του ΡΙΚ τον Απρίλη που μας πέρασε. Βρισκόμουν τότε, για πρώτη φορά στην Κύπρο, στη Λεμεσό, φιλοξενούμενος και η συγκυρία της τηλεοπτικής σου εμφάνισης μου πρόσφερε την ευκαιρία να συνειδητοποιήσω βαθειά μέσα μου αυτό που τις είκοσι μέρες της παραμονής μου γίνονταν μέρα με τη μέρα όλο και πιο καθαρό στα μάτια μου: την αγωνία των ανθρώπων της Κύπρου και την παράλληλη προσπάθεια τους να έχουν τη δική τους ζωή, φωνή, πολιτισμό, ιστορική μνήμη. Την αγωνιώδη προσπάθεια τους να συνεχίσουν να πορεύονται θεσμίζοντας τη δική τους ταυτότητα, πραγματικά ανεξάρτητοι ενάντια στα σχέδια των σωματέμπορων της πολιτικής και της διανόησης σε Αθήνα, Άγκυρα, Λονδίνο και στα φερέφωνα τους στη Λευκωσία. Αν και «καλαμαράς», δεν ένοιωσα καθόλου θιγμένος απ' τα λεγάμενα σου. Ένοιωσα ντροπή μα ταυτόχρονα και «συνενοχή». Συνενοχή γιατί αν και σε τρομακτικά μικρότερη κλίμακα - με ίδιες (;) όμως αιτίες - αισθάνομαι και γω τη φωνή του δικού μου τόπου (Επτάνησα, Κέρκυρα) να χάνει όλο και πιο πολύ τα δικά της χαρακτηριστικά και να ενσωματώνεται στους άχρωμους και ομοιόμορφους κώδικες του Κράτους - πατέρα της ελληνικής επικράτειας.

Τ’ αναφέρω αυτά προσπαθώντας να βρω - και να δικαιολογήσω ίσως - τα κίνητρα της συμφωνίας και της συμπάθειας μου μαζί σου.

Λίγο μετά την επιστροφή μου στην Αθήνα έφτασε στα χέρια μου το 9ο βαγόνι του τραίνου των ονείρων σας. Δεν θα αναλωθώ σε επαίνους που η αλήθεια τους, θά' ναι δύσκολη μέσα από ένα γράμμα να βρεθεί. Θά' θελα απλά ν’ αναζητήσω τους δυνατούς τρόπους με τους οποίους θα μπορέσω να γίνω συνοδοιπόρος στο δικό σας ταξίδι, και πρώτα απ' όλα να γνωρίσω τα προηγούμενα 8 βαγόνια.

Ειλικρινά δικός σου

Διονύσης

Υ.Γ.: Κάποιες «απαραίτητες» διευκρινίσεις.

Αγαπώ (και πονώ) την Κύπρο, τον τόπο, τους ανθρώπους, τη γλώσσα τον πολιτισμό, -ελπίζω- για λόγους διαφορετικούς απ' ότι οι περισσότεροι συμπατριώτες μου. Ελπίζω τουλάχιστον η δική μου αγάπη να είναι λιγότερο …ασφυκτική.

Ιστορική περιπλάνηση: Η κρυφή αλήθεια της Αυτονομίας πίσω από την «εθνικιστική αναβίωση»

Η αμφισβήτηση που εκφράζει η κυπριακή ταυτότητα είναι μέρος μιας βαθύτερης Ιστορικής διαδικασίας. Πίσω απ' την υστερική αναβίωση του εθνικισμού σήμερα, κρύβεται μια άλλη ιστορική αλήθεια - η διαδικασία αποσύνθεσης/αποδόμησης των μεγάλων φαντασιακών κοινοτήτων που εκφράζουν τα έθνη. Η βίαιη (πολιτιστικά και στρατιωτικά) ενοποίηση ολόκληρων περιοχών υπό την κρατική ιδεολογία του έθνους τα τελευταία 200 χρόνια φαίνεται να βρίσκεται σήμερα σε διπλή κρίση - από τα μέσα και απ' τα έξω. Από τα έξω η ολοκλήρωση του καπιταλισμού σαν παγκόσμιου συστήματος έχει μετατρέψει τα σύνορα σε διοικητικές περιφέρειες μιας παγκόσμιας αγοράς. Η ίδια η εθνική κουλτούρα μετατρέπεται πλέον σε καταναλωτικό προϊόν-εμπόρευμα για την παγκόσμια κουλτούρα των Μέσω Μαζικής Ενημέρωσης. Οι εθνικές μυθολογίες μετατρέπονται σε θεάματα και τουριστικά σουβενίρ - είναι μάλιστα και μέρος του μεταμοντέρνου chic να τρως ethnic, να ντύνεσαι ethnic, να ακούς ethnic μουσική… και να σκοτώνεσαι ethnic θα μπορούσε βέβαια να συμπληρώσει κανείς.

Οι εθνικές διαμάχες, ωστόσο, φαντάζουν όλο και πιο παράλογες από τους δέκτες της τηλεόρασης - μοιάζουν αυξανόμενα με θρησκευτικούς πολέμους σε μια αθεϊστική εποχή. Τα έθνη θα παραμείνουν βέβαια για ένα διάστημα μια ιδεολογία συγκρότησης της εξουσίας σε τοπικό επίπεδο - αλλά η πιο διαβρωτική κίνηση γίνεται στο εσωτερικό τους. Τα ανομοιόμορφα κομμάτια (περιφέρειες, πολιτιστικές ομάδες, μειοψηφίες) που ισοπέδωσε το έθνος - κράτος, έχουν αρχίσει τώρα (στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και της συγκρότησης υπερεθνικών ενοτήτων (όπως η Ευρώπη και η Βόρεια Αμερική) να διεκδικούν την αυτονομία της. Ο φόβος της αποσκίρτισης της Σκωτίας πλανιέται ακόμα πάνω από την Βρεττανία. Ο ίδιος φόβος πλανιέται και στην Ιταλία, στην Ισπανία, στη Γαλλία κλπ. Φαίνεται ότι οι βαθυστόχαστοι πολιτικοί αναλυτές που για χρόνια τώρα έμαθαν να βλέπουν την πραγματικότητα μέσα από τα εθνικά χρώματα αδυνατούν να δουν τη νέα πραγματικότητα. Πόσοι λ.χ. αντιλαμβάνονται ότι ο εμφύλιος στη Γιουγκοσλαβία δεν είναι απλά αποτέλεσμα της «κατάρρευσης του κομμουνισμού» αλλά ουσιαστικά η διάλυση του έθνους των νοτιοσλάβων; Στις αρχές του 20ού αιώνα οι Κροάτες, οι Σλοβένοι και οι Βόσνιοι ήθελαν να ενωθούν με τη Σερβία.

Αυτή η διαδικασία εσωτερικής αποσύνθεσης των εθνών εμφανίζεται σήμερα, όπως θάλεγε και ο Μαρξ, με τα ρούχα του παρελθόντος. Σαν εθνικισμός. Όμως, οι ρίζες αυτών των αυτονομιστικών κινημάτων πάνε πίσω στα αντιεξουσιαστικά ρεύματα της δεκαετίας του 60. Τότε γεννήθηκε ουσιαστικά και ο όρος devolution που χρησιμοποιείται σήμερα για να περιγράφει αυτή τη διαδικασία αποσύνθεσης και ήταν τότε επίσης που η επαναστατική αριστερά έπαιρνε τις πρωτοβουλίες για την πολιτιστική αυτονόμηση των Οξυτανών στη Γαλλία, των μειοψηφιών στις ΗΠΑ, των ιθαγενών πληθυσμών κλπ. Αυτά τα κινήματα ονομάστηκαν ethnic (εθνιστικά-πολιτιστικά) σε αντιδιαστολή

προς το εθνικά (national).

> Η Κυπριακή συνείδηση νομίζει ότι είναι αδύνατη. Γ' αυτό παίζει τον ψόφιο κοριό, περιμένοντας καλύτερες μέρες. Η Κυπριακή συνείδηση είναι αδύνατη και ταπεινή. Το ξέρει και δεν μπαίνει στην μάχη. Αρκείται να καγχάζει την αδυναμία των πολύ πιο ισχυρών της αντιπάλων που παρ' όλα αυτά είναι και αυτοί αδύναμοι να επιβάλουν την δικιά τους τάξη πραγμάτων. Στα αυτιά της οι φωνές τους ηχούν σαν κενολογία και φανφαρονισμός.
>
> Η Κυπριακή συνείδηση έχει την υπεροψία των περιθωριακών.
>
> Κωστής Α.

Η αυτονομία των συλλογικών υποκειμένων (πολιτιστικών ομάδων, μειοψηφιών, γεωγραφικών κοινοτήτων) είναι ουσιαστικά η απάντηση στον νεοεθνικισμό. Η σύγχρονη τάση αποσκίρτησης από τα έθνη κράτη, είναι ακόμα αιχμάλωτη του εθνικιστικού λόγου. Όταν όμως οι ιθαγενείς της εθνικής αποικιοκρατίας ξεφύγουν και από την ιδεολογική ηγεμονία του παρελθόντος θα ανακαλύψουν ότι η αυτονομία που διεκδικούν συμβαδίζει με την δυναμική της παγκοσμιοποίησης. Οι νέες αυτονομίες θα ανακαλύψουν τον πραγματικό τους δυναμισμό όχι σε «εθνικά καθαρές κοινωνίες», αλλά σε πλουραλιστικές ομοσπονδιακές πολιτείες. Θα ανακαλύψουν δηλαδή την κρυφή αλήθεια του συνθήματος των μειοψηφιών της δεκαετίας του 60: **Ίσοι αλλά διαφορετικοί.** Ο Άλλος, ο διαφορετικός, θα πάψει να είναι πηγή άγχους και θα γίνει πρό(σ)κληση για εξερεύνηση. Ερωτική συνάντηση.

Η Κύπρος σαν μεταμοντέρνα εμπειρία

Η αντίσταση των Κυπρίων στα εθνικά κέντρα είναι με αυτή την έννοια μέρος μιας παγκόσμιας διαδικασίας αυτονομοποίησης - η ιστορική πρόκληση να ξανασυναντηθούν οι Ελληνόφωνοι και οι Τουρκόφωνοι σε μια ενωμένη κοινωνία είναι το απαραίτητο συμπλήρωμα της μεταμοντέρνας κυπριακής ταυτότητας. Και ίσως να είναι βέβαια και το πρώτο βήμα για να αναγνωρίσουν οι Έλληνες και οι Τούρκοι ιθαγενείς την κοινή τους κληρονομιά και να ξαναδημιουργήσουν την πλουραλιστική κοινωνία που υπήρχε στην περιοχή πριν πλακώσει η πανούκλα των εθνών, τον περασμένο αιώνα.

Αν κάποιος έλεγε πριν 70 χρόνια, το 1920, ότι οι Αυτοκρατορίες θα διαλύονται σε λιγότερο από 40 χρόνια, σίγουρα θα αντιμετώπιζε την οργή και την ειρωνεία των εθνικά σκεπτόμενων διανοούμενων της Ευρώπης. Το 1920 οι Αποικιοκρατίες φαίνονταν να διευρύνονται. Σήμερα είναι νεκρές. Αύριο, ίσως, αποδειχτεί ότι η περίοδος των εθνών σ' αυτόν τον πλανήτη ήταν μια παροδική οδυνηρή εμπειρία. Ένα διάλειμμα 200 χρόνων. Ή ίσως μια μεταβατική στιγμή από τις παραδοσιακές αυτοκρατορίες στον κόσμο της μεταμοντέρνας Αυτονομίας. Αύριο ίσως ξαναδημιουργήσουμε πάλι, σε μεταμοντέρνο φόντο, τους παλιούς δρόμους με τους όπου γης περιπλανώμενους, να συμβιώνουν όπως την Αρχαία Αθήνα, την Αρχαία Αμαθούντα, τη Σμύρνη. Ήδη οι μεγαλουπόλεις των μητροπόλεων (η Νέα Υόρκη, το Λονδίνο, το Παρίσι, το Βερολίνο) μοιάζουν με προμυνήματα του πλουραλισμού των μεταμοντέρνων κοινωνιών. Ίσως αυτή να είναι η ιστορική αλήθεια της εξέγερσης των ιθαγενών. Η άνοιξη μιας νέας πραγματικότητας. Της συμβίωσης και του έρωτα με το διαφορετικό.

Και για την Κύπρο αυτό σημαίνει την άνθιση μιας πλουραλιστικής κοινωνίας σε μια γέφυρα πολιτισμού. Σε ένα χώρο που η ιστορία θα συμβιβαστεί, επιτέλους, με τη γεωγραφία.

Μια χούφτα άνθρωποι

Η προσγείωση στον Κυπριακό χώρο (σχόλιο μετά το ...Χωρίς Πλαίσια)

Μια χούφτα πλάσματα είσαστε. Μετρημένοι στα δάκτυλα. Έτσι μας είπαν, κι ένοιωσα τόση συγκίνηση, κι ακόμα νιώθω έτσι όταν σκέφτομαι εκείνες τις μέρες κι είναι τούτη η συγκίνηση που με κάνει να γράφω τούτη την ώρα. Πάντα ένοιωθα να αιωρούμαι πάνω από τον Κυπριακό χώρο και να θέλω να κατέβω. Ένοιωθα ότι είχα το δικαίωμα να κατέβω αλλά με εμπόδιζαν τούτες οι Ελληνικές σημαίες, ο Εθνικός ύμνος, το μπλε γενικά. Ποτέ μου δεν φορούσα - κι ούτε φορώ μπλε. Μου θυμίζει ακόμα τη στολή του σχολείου και το σχολείο γενικά. Στις 7 Απριλίου είδα εκείνο τον «Τουρκόσπορο» τον αναρχικό, τον «ανιστόρητο», τον «θρασύ», τον «απαράδεκτο», τον είδα να μιλά... που; Στην κυπριακή τηλεόραση ή στο μόνο ζωντανό πρόγραμμα. Τον είδα; Προσγειωμένος αυτός στον Κυπριακό χώρο, κι εγώ τόσα χρόνια και να μην μπορώ να κατέβω, κι εγώ τόσα χρόνια να αιωρούμαι σαν το φάντασμα πάνω από τούτο το χώρο κι αυτός να μιλά και να γίνονται τα λόγια του κλωστή που σαν ξετυλιγόταν κι έσμιγε με τον αέρα κι ανέβαινε, κι έφτανε κοντά μου..., την έπιασα και προσγειώθηκα.

Προσγειώθηκα και μου είπαν ότι είμαστε μια χούφτα πλάσματα - είναι να μην συγκινείσαι μετά από τόση μοναξιά που πέρασα;

Κ.Β.

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Τραίνο στην πόλη - Τεύχος 10, Δεκαετία 1990-1999, 1993, Λεμεσός, Κυπριακή Συνείδηση

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi**

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:traino:no_10:natives

Last update: **2020/08/28 14:24**

ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΚΥΠΡΙΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ;

της Aydin Mehmet Ali

Αυτή είναι μια διαφοροποιημένη εκδοχή ενός άρθρου που παρουσιάστηκε στο συνέδριο με τίτλο "εις αναζήτηση λύσης του Κυπριακού" που έγινε στο LSE στις 15 Φεβρουάριου 92. Μετά από την πρώτη παρουσίαση του άρθρου η "Ευρωμανία" έχει φτάσει στο ζενίθ της και μπορούμε να δούμε πολλά άλλα παραδείγματα. Όμως τα βασικά σημεία δεν έχουν αλλάξει.

"Και πραγματικά ελπίζομε και ευχόμαστε να δούμε την Κύπρο στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα όπου ανήκει, όπως μια Ευρωπαϊκή χώρα". Παρόμοια συναισθήματα εκφράζονται εδώ και αρκετό χρόνο σε διάφορες συνεδριάσεις στο Λονδίνο, στην Κύπρο και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Εκτός από τους Κύπριους άλλοι, μη Κύπριοι, που νομίζουν ότι κάνουν χάρη στην Κύπρο, παίρνοντας αυτή τη θέση, έχουν εκφράσει τέτοιες απόψεις με μεγάλη αυτοπεποίθηση. Ακόμα και ο βουλευτής του Tottenham σε μια συνέντευξη του στην Παροικιακή εφημερίδα το 1992 εξέφραζε απόψεις όπως. "Η Κύπρος χρειάζεται να είναι μέρος της Νέας Ευρώπης- πολλές από τις παραδόσεις της είναι Ευρωπαϊκές και είναι κοντά στην Ευρώπη". Και "μικρές χώρες όπως η Κύπρος χρειάζονται προστασία ιδιαίτερα τη Στρατιωτική προστασία που προσφέρει η Ευρώπη. Επιπρόσθετα πιστεύω ότι η Κύπρος διά μέσου της Ευρώπης μπορεί να βοηθηθεί και στην επίλυση του χωρισμού ή του διαχωρισμού της χώρας". Θέλω να διαφωνήσω με τη λογική αυτών των θέσεων και υπάρχουν πολλές εμπειρικές αποδείξεις που υποστηρίζουν την αντίθεση μου. Παρόμοια επιχειρήματα που υποστηρίζουν την "Ευρωπαϊκότητα" και τη "λευκότητα" ή "non blackness" των Κυπρίων έχουν εμφανιστεί και σε άλλες συζητήσεις στο Λονδίνο. Σίγουρα η Ευρωπαϊκότητα των Κυπρίων θα πρέπει να απασχολεί και τους Κύπριους που ζουν στην Κύπρο. Η συζήτηση στο Λονδίνο περιστρέφεται γύρω από θέματα εξασφάλισης χρηματικών πόρων, αφού αυτοί οι πόροι παρέχονται σύμφωνα με το διαχωρισμό των φυλετικών ομάδων. Σε ένα άρθρο ο Πιθάρας, ένας από τους διοργανωτές του φεστιβάλ Camden το 1991 έχοντας κάνει την παρατήρηση ότι οι ομάδες τεχνών των Ασιατών και Μαύρων συζητούν ενώπιον των πιθανών χρηματοδοτών με επιχειρήματα όπως:

"Οι Κύπριοι δεν δικαιούνται αυτά τα λεφτά επειδή στην πραγματικότητα δεν είναι Μαύροι" παρατήρησε, "σημαντικό είναι ότι οι Κύπριοι είναι μια λευκή Ευρωπαϊκή μειονότητα με ιστορικό αποικιακό και με έντονη νεοαποικιακή ύπαρξη. Αυτή η πραγματικότητα προκαλεί αμηχανία στους παραγωγούς τηλεοράσεως, διευθυντές και σε άλλους ανάλογους επαγγελματίες".

Παρόμοια επιχειρήματα προβάλλει και η VIGAR (1991) σε έρευνα που έκαμε για το Arts Council με τίτλο "Cypriot Cultural Interests and Aspirations". Φοβάμαι ότι αυτά τα επιχειρήματα μου προκαλούν ανησυχία γιατί δεν τα δέχομαι ως τον προσδιορισμό της ταυτότητας μου σαν μια τουρκοκύπρια γυναίκα. Εγώ δεν θεωρώ τον εαυτό μου ούτε Ευρωπαία ούτε Λευκή.

Από τη δεκαετία του 1960 σαν μια ενεργός κοινοτική ακτιβίστρια σκεφτόμουν και εργαζόμουν για πολλά από τα θέματα που έχουν να κάνουν με το ρατσισμό και την Ευρωπαϊκότητα στο γενικότερο πλαίσιο του αντι-ρατσισμού. Έχω προβάλει και συζητήσει θέματα σχετικά με το κατά πόσο οι Τουρκόφωνες κοινότητες αποτελούν μέρος των μαύρων κοινοτήτων της Βρεττανίας από το 1983. Έχω καταπιαστεί με αυτά τα θέματα σε συζητήσεις διαλέξεις, work shops και σε ένα άρθρο του 1983. Αυτή τη στιγμή η κύρια μου προβληματική είναι η Ευρωπαϊκότητα ή όχι της Κύπρου και των Κυπρίων.

Βρίσκω ότι πρέπει να ρωτήσω τον εαυτό μου μερικές απλές αλλά όχι απλουστευμένες ερωτήσεις: 1)

Οι Κύπριοι είναι Ευρωπαίοι; 2) **Η Κύπρος είναι μέρος της Ευρώπης,** 3) **γιατί οι Κύπριοι θέλουν να έχουν Ευρωπαϊκή ταυτότητα και να είναι μέρος της Ευρώπης;** Σε όλη τη διάρκεια αυτής της μέρας σε αυτό το συνέδριο έχει επικρατήσει η αναμφισβήτητη υπόθεση της Ευρωπαϊκότητας της Κύπρου.

Ο John Mucdonald, ένας Καναδός δημοσιογράφος στη δική του παρουσίαση ανάφερε για την Κύπρο ότι "αξίζει να είναι στην Ευρώπη". Κατά κάποιον τρόπο να ανήκεις στην Ευρώπη είναι τιμή, ή κάτι το επιθυμητό, κάτι που όταν σου δοθεί είναι κάτι σαν ανταμοιβή. Οι περισσότεροι ομιλητές ξεκινούν με αυτή την αρχή. Σαν άτομο που έχει ζήσει στην Ευρώπη τα τελευταία 30 χρόνια και που έχει ταξιδέψει σχεδόν σε όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες θέλω να αμφισβητήσω αυτή την άποψη. Θέλω να την αμφισβητήσω γιατί νομίζω ότι αποτελεί ένα μέρος της αδυναμίας μας να αναγνωρίσουμε την πραγματική θέση μας όπως αντικατοπτρίζεται και σε άλλες πτυχές της ζωής μας εμποδίζοντας μας έτσι να βρούμε μια λύση στα προβλήματα μας.

Πιστεύω ότι τα δυο πρώτα ερωτήματα μπορούμε εύκολα να τα απαντήσουμε. Γεωγραφικά, Ιστορικά, Εθνικά, Οικονομικά κοινωνικοπολιτιστικά σχήματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν σαν πλαίσιο για ένα πειστικό επιχείρημα ότι η απάντηση και στις δυο ερωτήσεις είναι: Όχι οι Κυπραίοι δεν είναι Ευρωπαίοι.

Η τρίτη ερώτηση αποτελεί και την ουσία του θέματος. Πιο δύσκολη να απαντηθεί αλλά πιο αποκαλυπτική αφού διεισδύει βαθειά μέσα στην ψυχοσύνθεση των Κυπρίων και της Κυπριακής ταυτότητας. Είναι αναπόσπαστα συνδεδεμένη με το θέμα της ταυτότητας. Αν και έχω τοποθετηθεί για τις δυο πρώτες ερωτήσεις και ισχυρίστηκα ότι οι απαντήσεις είναι εμφανείς, γι' αυτή τη συζήτηση θέλω να καταπιαστώ με ορισμένους από τους σημαντικούς του παράγοντες.

Γεωγραφικά Είμαστε Μέλος της Ευρώπης;

Όχι αν και η φαντασία μας απεγνωσμένα το επιθυμά.

Σε οποιονδήποτε χάρτη, όσο Ευρωκεντρικός και αν είναι, είμαστε καθαρά μέρος της Μέσης

Ανατολής. Είμαστε στη διασταύρωση των τριών Ηπείρων, Ασίας, Ευρώπης, Αφρικής. Ο χαρακτήρας μας, η ιστορία μας, η κουλτούρα μας, η οικονομία, η ψυχολογία, η κοινωνιολογία και οι θρησκείες μας όλο το είναι της κοινωνίας αντανακλούν ακριβώς αυτή την πραγματικότητα. Η κατάσταση του είναι μας μπορεί να είναι μια σύνθεση πλούσια και ώριμη, αποτέλεσμα της πολυπρόσωπης κοινωνίας μας ή το αποτέλεσμα σχιζοφρενικού διχασμού όμοιο με ένα παιδί που διχάζεται.

Μπορεί να είμαστε είτε σε μια κατάσταση σύγχισης χωρίς να γνωρίζουμε ποιοι είμαστε, ποιοι θα είμαστε αύριο ή σε ποιους θα ανήκουμε (α… αυτή η απεγνωσμένη επιθυμία να ανήκουμε… να είμαστε ιδιοκτησία κάποιου) ή να είμαστε ήσυχοι και ασφαλείς γνωρίζοντας τον εαυτό μας.

Μήπως η γεωγραφική μας μικρότητα μας έχει δημιουργήσει ένα φόβο ότι δεν μπορούμε να επιβιώσουμε από μόνοι μας. **Μήπως πρέπει να ανήκουμε σε κάτι για να επιβιώσουμε; Μήπως η μικρότητα κατ’ ανάγκην σημαίνει ότι θα μείνουμε σαν ένα παιδί που επιδιώκει συνεχώς να ανήκει κάπου;** Ποιος είναι ο ρόλος του μεγάλου αδελφού, ή της μεγάλης αδελφής ή μητέρας στη συνέχιση αυτού του μύθου; Εννοείται ότι είναι αναγκαίο να δημιουργήσουμε δεσμούς οικονομικούς, πολιτικούς, εκπαιδευτικούς και πολιτιστικούς δεσμούς με άλλες χώρες σε ένα αλληλοεξαρτώμενο κόσμο με σοσιαλιστικές ή καπιταλιστικές σχέσεις.

Απλά επειδή οι Ευρωπαίοι μας διεκδικούν στις ιστορίες τους σαν μέρη της αποικιοκρατίας τους, αυτό δεν μας κάνει Ευρωπαίους. Απλά επειδή τους “ανήκαμε” δεν μας κάνει ευρωπαίους.

Και οι Ευρωπαϊκές Εισβολές;

Μήπως αυτές οι εισβολές έφεραν Ευρωπαίους που εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο κι άλλαξαν το χαρακτήρα του πληθυσμού και τη δημογραφία του; Νομίζω ότι πρέπει να κάνουμε ένα διαχωρισμό ανάμεσα στους Μεσογειακούς λαούς που εισέβαλαν και εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο, όπως οι Γενοβέζοι Βενετοί και οι Λουζινιανοί (και υπάρχουν λίγα στοιχεία για εγκατάσταση) και στους Βορειο-Ευρωπαίους.

Επιπλέον τι θα πούμε για τους πιο σημαντικούς εισβολείς όπως οι Φοίνικες οι Οθωμανοί από την Ασία, οι Άραβες της Μέσης Ανατολής και την Αφρική, οι Έλληνες απ' τις Μυκήνες και τη Μικρά Ασία. Τι να πούμε για τις αρχαίες ελληνικές εισβολές; Μήπως ήταν Ευρωπαίοι; Η δική μου ιστορική έρευνα λέει ότι μπορεί να μην ήταν.

Οι Αρχαίοι Έλληνες ήρθαν από τις ακτές και τα βασίλεια της Μ. Ασίας και των Βαλκανίων. Τελευταίως, ήρθαν και λίγοι εκτοπισμένοι Έλληνες από την Ανατολή που αναγκάστηκαν να φύγουν από τα σπίτια τους ως αποτέλεσμα του πολέμου της Ανεξαρτησίας της Τουρκίας στις αρχές του 1920 και εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο με την ενθάρρυνση της Βρεττανικής αυτοκρατορίας. Οι περισσότεροι ως γνωστόν πήγαν στην Ελλάδα όπου ήταν γνωστοί και σαν “ανατολίτες”. Ιστορικά και αντικειμενικά νομίζω ότι δεν μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι είμαστε Ευρωπαίοι. Στην καλύτερη περίπτωση είμαστε ένα μείγμα Μεσογειακών, Ασιατικών, Αφρικανών και Αραβικών λαών.

Εθνικά Ποιοι Είμαστε;

Ποιος ξέρει πως ήταν οι πρώτοι Κύπριοι; Αποκαλούντο Ευρωπαίοι και στη λίθινη εποχή; Προήλθαν από την Ευρώπη; Η ανθρωπολογία μας δείχνει την ανέλιξη και μετανάστευση πληθυσμών από την Αφρική προς την Ευρώπη και όχι το αντίθετο. Και τι συμβαίνει όταν πρέπει να λάβουμε υπόψιν και τις τελευταίες έρευνες… που δείχνουν ότι όλες οι φυλές κατάγονται από μια Αφρικάνα γυναίκα; Για μερικούς Κύπριους που με σθένος υπερασπίζονται την Ευρωπαϊκότητα τους και ούτε καν εξετάζουν την πιθανότητα να μην είναι Ευρωπαίοι αντιλαμβάνομαι ότι όλες αυτές οι απόψεις προκαλούν σοκ.

Μήπως με αυτό λέω ότι είμαστε μαύροι; Έτσι φαίνεται. Αν απομακρυνθούμε από την παγκόσμια σκηνή και τις κινήσεις των αρχαίων πληθυσμών και συγκεντρωθούμε στις σύγχρονες εθνικές ομάδες στην Κύπρο, δεν μπορεί να μας διαφύγει το γεγονός ότι η μεγαλύτερη εθνική μας ομάδα μετά από την πλειοψηφία είναι οι Τουρκοκύπριοι. Και οπωσδήποτε οι Τουρκοκύπριοι δεν είναι Ευρωπαίοι. Εθνικά η πλειοψηφία των Τουρκοκύπριων προέρχεται από την Ασιατική και την Κεντρική Ασία.

Μερικοί είναι Αραβικής και Αφρικανικής προλεύσεως και ένας μικρός αριθμός είναι Ρωσσικής και Βαλκανικής προελεύσεως. Και όμως ακόμα και ανάμεσα στους Τουρκοκύπριους υπάρχει μια απεγνωσμένη ανάγκη να είναι Ευρωπαίοι. Άλλες εθνικές ομάδες όπως οι Αρμένιοι και οι Μαρωνίτες, δεν είναι ούτε αυτές Ευρωπαϊκής καταγωγής αλλά κατάγονται από τη Μέση Ανατολή. Παραδέχομαι ότι τελευταίως μια μικρή ομάδα Κυπρίων γενιούνται στην Ευρώπη ως αποτέλεσμα γάμων με Ευρωπαίες και Ευρωπαίους. Θα είναι πολύ ενδιαφέρον να δούμε πως θα διαλέξουν να καθορίσουν την ταυτότητα τους.

Επικρατεί η άποψη ότι η ομάδα της πλειοψηφίας, δηλαδή η Ελληνοκύπριοι είναι Ευρωπαίοι. Με τα πιο

πάνω επιχειρήματα θέλω να αμφισβητήσω αυτή την άποψη. Αν το επιχείρημα της Ευρωπαϊκότητας των Ελληνοκυπρίων είναι βασισμένο στους αρχαίους Έλληνες, στους Μυκηναίους και τους Αχαιούς που εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο, και από τους οποίους οι σημερινοί Ελληνοκύπριοι ισχυρίζονται ότι κατάγονται, από που προήλθαν αυτές οι ομάδες; Φαίνεται ότι προήλθαν από τις ακτές της Ανατολίας και τη Βαλκανική Χερσόνησο. Και πως επηρεάστηκε και άλλαξε εκείνη η κουλτούρα μετά από τρεις χιλιάδες χρόνια ως αποτέλεσμα εισβολών και κοινωνικοπολιτιστικών αναμείξεων. Μήπως προσπαθούμε να αποδείξουμε την Ευρωπαϊκότητα μας με επιχειρήματα ότι καταγόμαστε από τους αρχαίους Έλληνες που έτυχε να ζήσουν στην Κύπρο πριν τρεις χιλιάδες χρόνια; Έτσι η άποψη ότι οι Κύπριοι είναι Λευκοί Ευρωπαίοι μου προκαλεί σημαντικά προβλήματα.

Ακόμα και εξετάζοντας τις εθνιστικές ομάδες που υπάρχουν τώρα στο νησί, η παραπάνω θέση μου προκαλεί σοβαρά προβλήματα σε διάφορα επίπεδα. Εάν οι Κύπριοι θεωρούνται Ευρωπαίοι γιατί θεωρείται σαν δεδομένο ότι οι Ελληνοκύπριοι είναι λευκού Ευρωπαίοι - κάτι για το οποίο ακόμα δεν έχω πειστεί - αυτό στηρίζεται σε ρατσιστική προκατάληψη μια και οι άλλες κοινότητες δεν είναι “ευρωπαίοι”. Η δήλωση / θέση είναι άρνηση της ύπαρξης των άλλων κοινοτήτων ως Κυπρίων εκτός αν είναι Ελληνοκύπριοι. Το επιχείρημα υποδαυλίζει ουσιαστικά τη σοβινιστική θέση ότι η Κύπρος είναι Ελληνικό νησί. Πρέπει να εξασκείται περισσότερη προσοχή και σκέψη όταν γίνονται τέτοιες απόλυτες και ισοπεδωτικές δηλώσεις, ιδιαίτερα από ριζοσπάστες ή διανοούμενους που θα έπρεπε να ξέρουν περισσότερα. Στη χειρότερη περίπτωση αυτό το επιχείρημα εκφράζει την κρίση ταυτότητας των Κυπρίων. Γιατί να θέλεις να είσαι Ευρωπαίος όταν δεν είσαι;

Οικονομικά είμαστε ευρωπαίοι;

Δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι η οικονομική επιβίωση ή ανάπτυξη της Κύπρου εξαρτάται από την Ευρώπη

Στην πρόσφατη κατάσταση της ύφεσης και του προστατευτισμού της καπιταλιστικής Οικονομικής πολιτικής, όπου η Ευρώπη προσπαθεί να δημιουργήσει προστατευόμενες αγορές απέναντι στο “φίλο” της, τις ΗΠΑ από τη μια και απέναντι στο νέο πανίσχυρο “εχθρό”, την Ιαπωνία, δεν δημιουργείται η κατάλληλη ατμόσφαιρα για τη συμπερίληψη ενός ασήμαντου μέλους το οποίο μάλιστα παίρνει και τον αέρα του “σημαίνοντος μέλους” (partner) χωρίς καμιά πραγματική δύναμη ανάμεσα στα κεντροευρωπαϊκά λευκά μέλη. Είναι αρκετά σαφές ότι η Ευρωπαϊκή κοινότητα κυριαρχείται από το lobby των λευκών Ευρωπαίων οι οποίοι θα θέσουν σαν προτεραιότητα αιτήσεις από ανάλογες χώρες συμπεριλαμβανομένων των βορείων λευκών κρατών όπως της Λεττονίας, της Εσθονίας και της Λιθουανίας. Άρα τι πιθανότητες έχει ένα μικρό νησί στην πιο μακρινή ανατολική άκρη της Μεσογείου της οποίας η γεωγραφική θέση, κατά πόσο ανήκει ή όχι στην Ευρώπη είναι αμφίβολη; Και τι οικονομική σημασία έχει για τα Ευρωπαϊκά κράτη;

Δεν είναι η πραγματική θέση της Κύπρου σημαντική στις οικονομικές της δυνατότητες προς την Ασία και την Αφρική; Δεν είναι πιο σημαντικές οι δυνατότητες της Κύπρου στην παραγωγή, το εμπόριο και τις εξαγωγές παρά να βασίζεται στον τουρισμό, ο οποίος μπορεί να εξαφανιστεί με μια μονοκοντυλιά - λ.χ. πόλεμος του Κόλπου. Επιπλέον ο τουρισμός δεν εξαρτάται από τη συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Μπορεί να συνεχιστεί και ανεξάρτητα από αυτήν. Μπορεί η Κύπρος να γίνει ηγεμονική οικονομικά με άλλους τρόπους εκτός από το να στραφεί προς την Ασία και την Αφρική; Μπορεί να γίνει κέντρο της ανώτερης εκπαίδευσης για τους λαούς της Αφρικής και της Ασίας; Με το υψηλό ποσοστό αποφοίτων Πανεπιστημίου και εξειδικευμένων τεχνικών, μπορεί να γίνει κέντρο για συσσώρευση κεφαλαίου αναλαμβάνοντας τον παλιό ρόλο της Βηρυτού; Μπορεί να γίνει κέντρο της πληροφόρησης και της πληροφοριακής τεχνολογίας; Μπορεί να γίνει ένα κέντρο του “άριστου”.

Ψυχολογικά, είναι η Κύπρος μέρος της Ευρώπης;

Νομίζω ότι αυτό είναι το κεντρικό μας πρόβλημα σαν Κύπριοι. Αυτό που με εντυπωσιάζει είναι ότι

δεν έχουμε καν κοιτάξει ή αναλύσει το τι σημαίνει Ευρωπαίος. Τι σημαίνει να είσαι Ευρωπαίος για ένα γάλλο μεσο-αστό άνδρα και τι σημαίνει για Αλγερική κοπέλλα, τρίτης γενιάς, που γεννήθηκε στο Παρίσι; Τι σημαίνει

για την κυρία τάδε στο Hampshire που αγαπά την όπερα και σε ένα Κύπριο δεύτερης γενιάς, που αγαπά τη reggae και μένει σε πολυκατοικίες στην πόλη; **Τι είναι αυτό που κάνει τον ένα Ευρωπαίο και τον άλλο όχι;** Ποιος αποφασίζει για τα κριτήρια τα οποία εναποθέτουν τον "Ευρωπαϊσμό" σε μερικούς και όχι στους άλλους; Και υπάρχουν πραγματικά οι αξίες τις οποίες προσδιορίζουμε σαν Ευρωπαϊκές και στις οποίες θέλουμε τόσο απενγωσμένα να ενσωματωθούμε ή είναι μέρος ενός μύθου ο οποίος προάγεται και διαιωνίζεται;

Βλέπω τις διεκδικήσεις μας, ότι είμαστε Ευρωπαίοι, σαν μέρος της κρίσης ταυτότητας που ζούμε. Έχουμε μεταφέρει την κρίση της ταυτότητας από τις παλιές μας μητέρες, τις "μητέρες πατρίδες" την Ελλάδα και την Τουρκία, και την έχουμε πάρει στο κατώφλι της Ευρώπης. Οι παλιές μητέρες έχουν αποτύχει, μας έχουν προδώσει, έτσι αναζητούμε μια άλλη "μητέρα". Μετακινούμαστε από το να είμαστε το παιδί με τις 3 μητέρες (Ελλάδα, Τουρκία, Βρεττανία) στο να γίνουμε το παιδί μιας πολλαπλής μητέρας - της Ευρώπης. Αν μπορούσε να μας πάρει στην αγκαλιά της, να μας πει ότι όλα θα πάνε καλά. "Η μαμά είναι εδώ, μην ανησυχείς". Σχεδόν προσπαθούμε να χαθούμε, να εξαφανιστούμε ανάμεσα στα άλλα αδέλφια μας, τα άλλα "ευρωπαϊκά" παιδιά. Θυμίζει την ιστορία της γυναίκας που ζούσε σε ένα παπούτσι με τα πολλά της παιδιά και το μικρό παιδί - η Κύπρος - να αναζητά προστασία από τη γριά γυναίκα που ζει σ' αυτό το παπούτσι.

Η επιθυμία μας να μπούμε στην Ευρώπη πηγάζει από την επιθυμία μας να βρούμε μια ταυτότητα - προσπαθήσαμε να είμαστε Έλληνες, προσπαθήσαμε να είμαστε Τούρκοι, ανακαλύψαμε ότι δεν μπορούσαμε να είμαστε ούτε το ένα ούτε το άλλο - η κυπριοσύνη μας συνειδητά ή ασυνείδητα έμπαινε στη μέση. Έτσι τώρα αναζητούμε μια νέα ενοποιητική ταυτότητα που να μας συμπεριλαμβάνει όλους - Ευρωπαίοι. Ποιος μπορεί να πάει ενάντια σ' αυτό; Έχει όλες τις προϋποθέσεις και τα επιθυμητά στοιχεία που χρειαζόμαστε. Επιτέλους θα έχουμε μια ταυτότητα: Ευρωπαίοι. Μπορούμε να είμαστε και Έλληνες και Τούρκοι μέσα σ' αυτό. Αφού και οι άλλοι μπορούν να είναι Γερμανοί, Γάλλοι και Τούρκοι μέσα σε αυτή τη μεγάλη ταυτότητα. Και δεν υποτίθεται ότι υπάρχουν πλέον ερωτήσεις κατά πόσο είσαι Ανατολικό - ή Δυτικό - Γερμανός, κομμουνιστής ή καπιταλιστής Γερμανός. Μπορείς να είσαι Βρεττανός. Αλλά είσαι Μαύρος ή Λευκός Βρεττανός;

Αυτή η ερώτηση είναι σημαντική για τις Ευρωπαϊκές κοινωνίες και την πολιτική τους και θα γίνει ακόμα πιο σημαντική σε θέματα ισότητας και βασικών δικαιωμάτων στην Ευρώπη. Αλλά εμείς στην τυφλή μας αναζήτηση για "ευρωπαϊσμό" τείνουμε να αγνοούμε αυτά τα στοιχεία. Και βεβαίως μερικοί από εμάς αρχίζουμε ήδη να αποκαλούμε τους εαυτούς μας Κυπρο-Βρεττανούς. Αναζητούμε απεγνωσμένα μια ταυτότητα που θα μας απελευθερώσει κάπως από την υποχρέωση, την αναγκαιότητα να αποδεχτούμε την πραγματική μας ταυτότητα - ότι είμαστε Κύπριοι. Η επιθυμία μας να γίνουμε "Ευρωπαίοι" είναι μια ακόμα μάταιη προσπάθεια να αρνηθούμε αυτή την αδίστακτη πραγματικότητα. Φοβάμαι ότι η αναζήτηση θα συνεχιστεί…

Μπορούμε επίσης να πούμε ότι θα αποκτήσουμε κάποια αίσθηση ισορροπίας, δικαιοσύνης και ισότητας όταν γίνουμε μέλη. Οι Ευρωπαίοι, αυτοί που έχουν "εκπολιτίσει" τις ηπείρους και τον κόσμο θα εμφυσήσουν αυτή την ευαισθησία και σε μας. Σαν Τουρκοκύπριοι θα πραγματοποιήσουμε τη σχεδόν ψυχωτική μας επιθυμία να αποδείξουμε - λες και χρειάζεται να αποδειχτεί - ότι είμαστε ίσοι. Θα γίνουμε ίσοι με όλους τους άλλους πολίτες της Ευρωπαϊκής κοινότητας και κατά συνέπεια ίσοι με τους Ελληνοκύπριους στην Κύπρο. Η Μητέρα Ευρώπη θα διασφαλίσει ότι θα πάρουμε τα βασικά μας ανθρώπινα δικαιώματα οπουδήποτε μέσα στην κοινότητα και άρα και στην ίδια τη χώρα μας καθώς οι Ελληνοκύπριοι θα αναγκαστούν να μας τα δώσουν. Να ήταν τόσο εύκολο… Μια ματιά στις μαύρες κοινότητες στην Κοινότητα θα αποκαλύψει τα λάθη του επιχειρήματος.

Ενώ οι Τουρκοκύπριοι θα πετύχουν την “ισότητα” τους, οι Ελληνοκύπριοι θα αποκτήσουν “προστασία”. Δεν θα υπάρχει πια ο μπαμπούλας της Τουρκίας να επεμβαίνει και να τους απειλεί με βία και παραβίαση. Η μητέρα Ευρωπαϊκή κοινότητα θα διασφαλίσει ότι αυτό δεν θα συμβεί αλλά πιο σημαντικά θα φροντίσει να τιμωρηθεί παραδειγματικά ο ένοχος. Μια γρήγορη ματιά στην Ευρώπη και ειδικότερα σ’ αυτό που ήταν κάποτε η Γιουγκοσλαβία θα δείξει τα λάθη αυτής της θέσης.

Αναζητούμε τη δικαιοσύνη. Σαν ένας μικρός λαός έχουμε μια πολύ ανεπτυγμένη αίσθηση δικαιοσύνης - προσωπικής, πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής δικαιοσύνης. Και όμως θέλουμε να μπούμε στο αποκλειστικό (exclusive) club των τέως αποικιοκρατών που ήταν υπεύθυνοι για την παραβίαση κάθε έννοιας δικαιοσύνης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων - αυτά δηλαδή που τους ζητάμε να μας δώσουν, να εφαρμόσουν - σε όλο τον κόσμο. **Θα είμαστε στη μοναδική θέση να είμαστε η μόνη αποικιοκρατούμενη χώρα ανάμεσα στις αποικιακές.** Φαινόμαστε ανίκανοι να απαλλαγούμε από τη ψυχολογία του να είμαστε αποικιοκρατούμενοι, πέφτουμε στο ιστορικό σύνδρομο του αποικιοκρατού μενού και κάνουμε βήματα για να ανοίξουμε την πόρτα σε ένα ακόμα αποικιοκράτη: την ευρωπαϊκή κοινότητα. Αυτή τη φορά δεν υπάρχουν ημίμετρα - τους προσκαλούμε όλους, την κολλεκτίβα των αποικιοκρατών που βίασαν, λεηλάτησαν, εκμεταλεύτηκαν και υποδούλωσαν το περισσότερο μέρος του πλανήτη.

Έτσι, αν είμαστε Μέσα-ανατολίτες γιατί να θέλουμε να είμαστε Ευρωπαίοι; Γιατί να θέλουμε να είμαστε Ευρωπαίοι όταν δεν είμαστε; Νομίζουμε ότι θα μπούμε σε ένα πιο ειρηνικό, πιο δυνατό, πιο πολιτισμένο, πιο σταθερό οικονομικά και πολιτικά, πιο ίσο κόσμο; Και τι θα γίνει με τους πολέμους σ’ αυτό που ήταν κάποτε η Γιουγκοσλαβία, η Βόρειος Ιρλανδία, με το ρατσισμό, τις εξεγέρσεις των (Inner city) πόλεων, το φασισμό, τη φτώχεια σε κάθε Ευρωπαϊκή πόλη; Γιατί θέλουμε να γίνουμε μέρος αυτού του πράγματος; Γιατί δεν γινόμαστε αυτό που είμαστε: Κύπριοι, ένα μείγμα από κουλτούρες και λαούς, μια Μεσανατολίτικη μειοψηφία.

Υποσημειώσεις:

1. Λ. Πύθαρος, Camden Cypriot Festival, Παρουσίαση 16 Μαΐου 1991, Λονδίνο.
2. Maria Vigor, Cultural diversity: Cypriot Cultural Interests and Aspirations, National Arts and Media Strategy Unit, Arts Council, 1991, London.
3. Audin Mehmet Ali. Are the Turkish Communitities part of the Black Communities? 1983.
4. Η συγγραφέας εννοεί την αρχαία Κιλικία (σημ. μεταφραστή).

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΙΘΑΓΕΝΩΝ ΓΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΑΡΧΑΙΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

;

ο ήλιος δικός μας!

τα χωράφκια δικά μας!

τα ψάρκα δικά σας!

alea jacta est

χαρίζω τα' την τζ̆ην βέρκαν. Θέλη τη κανένας;

οι τσαίρες δικές μας!

έν μας θέλη κανένας εμάς;

εγώ είμαι ερωτευμένος με την φύσην!

α-π-ι-σ-τ-ε-υ-τ-ό!

εμείς έν θέλωμεν κανέναν!

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Τραίνο στην πόλη - Τεύχος 11, Δεκαετία 1990-1999, 1994, Αντιρρησίας Συνείδησης Γιάννης Πάρπας, Λεμεσός, Κυπριακή Συνείδηση

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:traino:no_11:dialogos4

Last update: **2020/08/31 11:50**

Γενιές Ανεξαρτησίας - Ο Μετά-Αποικιακός Άνθρωπος

Του Α. Παναγιώτου

Τι σημαίνει να είσαι Μετα-αποικιακός άνθρωπος; Τί σημαίνει να είσαι Κυπραίος που μεγάλωσε μετά το 1960; Η ΕΟΚΑ και η ΤΜΤ ήταν μνήμες - τα μάθαμε στο σχολείο, τα ακούσαμε στις γειτονιές, στα σπίτια. Όσοι κοντεύουν τα 40 ίσως να θυμούνται κάποιες φωνές, κάποιες διαδηλώσεις ανάμικτες με αξεπέραστα οιδοιπόδεια και όλες τις αναστολές και ενοχές που επιφυλάσσει μια πατριαρχική-παραδοσιακή κοινωνία στα παιδιά που μεγαλώνουν. Μεγαλώσαμε χωρίς να μάθουμε την ιστορία της χώρας μας. Μάθαμε την ιστορία που έγραφαν οι εθνικιστές - που όπως πάντα λιβάνιζαν τα γένια τους. Πέρασαν χρόνια για να ανακαλύψουμε ότι η ΕΟΚΑ (και η ΤΜΤ για τους Τουρκοκύπριους) ήταν ένα επεισόδιο - άντε μια φάση - ενός μεγαλύτερου αντι-αποικιακού κινήματος. Συγκινηθήκαμε από τη θυσία του Αυξεντίου και του Μάτση για να ζήσουμε στο πετσί μας την εξουσία και το κράτος που έφτιαξαν στο όνομα τους οι καπετάνιοι της ΕΟΚΑ. Τα σχολεία της Ελληνοχριστιανικής παιδείας, το καψόνι και τον εξευτελισμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στο στρατό, την υπεροψία των καλαμαράδων αξιωματικών, το φασισμό των γριβικών της ΕΟΚΑ Β.

Παρακολουθήσαμε την ιστορία να εξελίσσεται μπροστά στα έκπληκτα παιδικά μας μάτια. Οι “φασαρίες” του 63. Οι μεγάλοι μιλούσαν για σφαγές, για Έλληνες και Τούρκους μασκοφόρους. Ύστερα έγιναν οι βομβαρδισμοί. Ήρθε η Μεραρχία. Και ο Γρίβας. Κανένας δεν ήξερε πια τι ήθελαν οι μεγάλοι. Χτες ήθελαν ένωση. Σήμερα έβριζαν τους καλαμαράδες.

Εμείς οι μιτσιοί, χωριζόμαστε, στις γειτονιές τζιαι επαίζαμε πόλεμο. Στα χωρκά έφτιαχναν “στρατό”. Εμφανίστηκαν όπλα στα σπίτια. Ύστερα έγινε κάποιο πραξικόπημα στην Ελλάδα… η Ελλάδα… τι ήταν η Ελλάδα και αυτή η μανία με την Ένωση που φαινόταν να απασχολεί τόσο τους δασκάλους; Η Ελλάδα έμοιαζε με εκείνο το δικέφαλο πουλί που είχαν τα βιβλία της Ιστορίας για το Βυζάντιο. Το ένα κεφάλι ήταν μια μυθολογική φιγούρα - γενναίοι (Σπαρτιάτες)ελεύθεροι (Αθηναίοι) κατακτητές του κόσμου (Μακεδόνες) μυθικά πλούσιοι (όπως οι Αυτοκράτορες της Κωνσταντινούπολης)… μπροστά τους, εμείς, οι μιτσιοί με τα κοντοπαντέλονα ξεχασμένοι σε ένα βράχο της Ανατολικής Μεσογείου, είμαστε απλά οι φτωχοί συγγενείς… Και ύστερα ήταν το άλλο κεφάλι. Ψεύτικο, μοχθηρό, που ήθελε να σκοτώσει το Μακάριο, να στείλει τους κομμουνιστές εξορία, να καταργήσει τη δημοκρατία, να χωρίσει την Κύπρο στα δυο…

Είμαστε παιδιά τότε… ώρες, ώρες απορούσαμε τι να σήμαινε η Ένωση…Θα έκτιζαν καμιά γέφυρα από τον Ακάμα μέχρι την Αθήνα ή θα έβαζαν βίτζι να τραβήξει την Κύπρο κοντά στην Αθήνα…; Μπορεί να είχαμε παιδικές ερμηνείες αλλά ξέραμε κάτι που οι μεγαλύτεροι δεν είχαν αντιληφθεί τις προηγούμενες δεκαετίες… Και πού να το αντιληφθούν οι άνθρωποι αφού ακόμα και η γεωγραφία είχε αλλάξει στα πλαίσια του εθνικού πυρετού; Στους χάρτες που κυκλοφορούσαν τότε η Κύπρος ήταν σε ένα κουτούϊ στο χάρτη της Ελλάδας. Εμείς όμως ξέραμε ότι η Κύπρος βρισκόταν στην Ανατολική Μεσόγειο. Και εδώ βρισκόταν και η ανωμαλία, έτσι και αλλιώς. Είμαστε μια γενιά που μεγάλωσε με το ράδιο και την τηλεόραση. Γι’ αυτό και τα σχολικά φασιστικά παπαγαλίσματα τα βάζαμε από το ένα αυτί και τα βγάζαμε από το άλλο. Ξέραμε ότι υπήρχε ένας πολύ μεγάλος κόσμος εκεί έξω. Εκεί ανακαλύψαμε, αμυδρά ψηλαφώντας το απόφθεγμα του Ρέμπω “Η ζωή είναι αλλού”.

Για μας, οι Άγγλοι ήταν φαντάσματα παρά κατακτητές… Τους βλέπαμε καμιά φορά στις βάσεις και ακούγαμε ότι οι “Αγγλοαμερικάνοι” ήθελαν να κόψουν την Κύπρο στα δυο και να δώσουν ένα κομμάτι στην Ελλάδα και ένα Τουρκία… Δεν τους θέλαμε…αλλά τα βράδυα ακούγαμε τον BFBS… τα ελάχιστα προγράμματα του ΡΙΚ τότε με αγγλικά τραγούδια… Τι επεισόδιο και αυτό το ΡΙΚ τότε… ένα εθνικά ορθό ίδρυμα όπως το Υπουργείο Παιδείας του Σπυριδάκη (του απερίγραπτου εκείνου κυρίου που είπε το αμίμητο “η Κύπρος δεν ανήκει στους Κυπρίους, ανήκει στον Ελληνισμό”, τόσο μίσος πια για τους ιθαγενείς;)… Η Κυπριακή γλώσσα ήταν εγκλωβισμένη σε ένα ημίωρο scetch κάθε Κυριακή… τα

“λαϊκά”, (η σημερινή “εθνική μουσική”, Καζαντζίδης και Ρεμπέτικα) επίσης εγκλωβισμένα σ’ ένα ημίωρο - στο λαϊκό κομπολόι. Και εκείνη η ακατάσχετη προπαγάνδα για την Χούντα, το εθνικό κέντρο, τα έργα του Πατακού… τα βιβλία στο σχολείο με το πουλί της Χούντας… Ζούσαμε μια παράξενη κατοχή - την κατοχή αυτών που υποτίθεται μας απελευθέρωσαν… των Ελληνοχριστιανών εθνικιστών…

Ίσως αν ζούσαμε σε άλλες εποχές να μην μας ενοχλούσε… Αν μέναμε σε απομονωμένα χωρκά, αν μαθαίναμε μόνο αυτά που ήθελε η εξουσία, αν … όμως όπως λέει και ο Αζίς Νεσίν, τα πράγματα έτσι ήρθαν αλλά έτσι δεν θα πάνε για μας… Εμείς και όσοι γεννήθηκαν μετά την παγκόσμια αντι-αποικιακή Επανάσταση στα μέσα του 20ού αιώνα είχαμε μπλέξει τα μπούτια μας με τη μοίρα, με την Ιστορία… Είμαστε τα παιδιά της Επανάστασης, έτσι μας είπαν, και μας υποσχέθηκαν ελευθερία…

Ποιος θυμάται άλλωστε (πόσοι από μας είχαμε γεννηθεί τότε) τη “ΜΑΧΗ” του Σαμψών, τότε στις αρχές της δεκαετίας του '60 που έβγαινε με πρωτοσέλιδα “Viva Fidel”. Ακούσαμε και μεις για το Fidel, για τον Che Guevara, για τους βιετκόγκ… Μαθαίναμε έξω απ' τα σχολεία.

Ζούσαμε, όπως ο μυθικός ήρωας του Salman Rushdie στους “Σατανικούς στίχους” τη δικτατορία των εθνικών ηρώων… Ιδού λοιπόν ο μεταποικιακός άνθρωπος: Ο άνθρωπος που ακολουθώντας το ίδιο το πνεύμα της αντι-αποικιακής εξέγερσης αρνείται να υποταχτεί στους νέους ντόπιους αφέντες. Ο άνθρωπος που δεν δέχεται στο όνομα της ιδεολογίας και της θυσίας του Αυξεντίου να καταπιέζεται από τους δήθεν (ή τους πραγματικούς) συντρόφους του. **Είμαστε η γενιά που απαίτησε να πάψει η ζωή να είναι αλλού.** Φάγαμε πρωινές φέτες ψωμιού και σούπα σε συσσίτια του ΟΗΕ αλλά ξέραμε ότι ο θαυμαστός κόσμος που έδειχνε το γυάλινο κουτί στο καφενείο του χωρκού (ή στο σπίτι όταν καταφέραμε να αγοράσουμε και μεις τηλεόραση) υπήρχε σ’αυτόν τον πλανήτη. **Οι φαντασιώσεις μας κυμαίνονταν σε ένα παράξενο μήκος κύμματος ανάμεσα στους βιετναμέζους αντάρτες και τους χίππιδες…** Εμείς, έστω και χωρίς να το καταλαβαίνουμε, δεν είμαστε πλέον οι ιθαγενείς που εγκλώβισετο αποικιακό (Βρεττανικό, Ελληνικό,Τούρκικο) βλέμμα στην υποανάπτυξη. Είμαστε Κύπριοι Πολίτες.

ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ '68

Το '68 μας άλλαξε τόσο ριζικά που ίσως μέχρι σήμερα να μην το καταλαβαίνουμε… Εκείνος ο παράξενος παπάς στον οποίο είχαν εναποθέσει οι μεγάλοι την ελπίδα για ελευθερία… Ο Μιχαλάκης από την Παναγιά, ο βοσκός… που είχε πάει έξω στον κόσμο και είχε γίνει ίσος με εκείνους τους μεγάλους που βλέπαμε στην τηλεόραση… Ο Μακάριος… ο εκλεκτός γιος μιας κρυφομητρικής κοινωνίας… άνοιξε την αυλαία της πραγματικής Κυπριακής Επανάστασης του 20ού αιώνα… Το εφικτό και το ευκταίο… δύσκολες λέξεις για μια βαθειά εμπειρία… Βαπτίζοντας και χαιρετίζοντας την “Ένωση” σαν ευκταίο, ο Μακάριος και η πλειοψηφία αποχαιρετούσε αυτή την δουλοπρεπή φαντασίωση που ταύτιζε την ελευθερία με την προσάρτηση στο κράτος των Αθηνών. Ο Μακάριος επέστρεφε δειλά στην πραγματικότητα - στο εφικτό. Στη γεωγραφία της Ανατολικής Μεσογείου, στην εμπειρία της Ανεξαρτησίας… στην πραγματικότητα ότι η Κύπρος δεν ήταν νησάκι ή μεγαλόνησος - αλλά χώρα.

Ξανάγιναν εκλογές στην Κύπρο τότε κι άρχισαν οι διακοινοτικές συνομιλίες. Οι εκλογές έγιναν μέσα στο ίδιο κλίμα τριτοκοσμικής υστερίας όπως το 1960. Μόνο που τότε οι ενωμένοι καπετάνιοι της ΕΟΚΑ δήλωναν απροκάλυπτα ότι αν έχαναν τις εκλογές “υπήρχαν και τα αυτόματα” ενώ το ’68 οι καπετάνιοι που βολεύτηκαν στο κράτος ακόνιζαν τα μαχαίρια με τους καπετάνιους που δεν βολεύτηκαν. Σε σύγκριση με την τρομοκρατία, τις δολοφονίες και τις απειλές της περιόδου ’58-62, η υστερία του’68 ήταν ήπια… Έπεσαν γιαούρτια και φωνές… Με ένα ειρωνικό τρόπο ο Μακάριος κέρδισε και τις 2 φορές σαν σύμβολο της Ανεξαρτησίας - το 1960 με το “ΝΕΝΙΚΗΚΑΜΕΝ” που απέκλειε την Ένωση και το 1968 με το “Εφικτό” που νομιμοποιούσε την Ανεξαρτησία σαν την

Ιστορικά αναγκαία πραγματικότητα.

Με διαφορετικούς Ιστορικούς συμμάχους όμως. Ενώ το 1960 ο Μακάριος του “NENIKHKAMEN” ήταν ο υποψήφιος της κεντροδεξιάς το ’68 είχε γίνει ο λαϊκός ήρωας της κεντροαριστεράς. Οι μεμονωμένες φωνές των φιλελευθέρων αστών (του Κληρίδη το ’60, του Ευδόκα το ’68) και των προλεταρίων διανοουμένων (όπως ο Σέρβας) που μιλούσαν για τις βάσεις τουλάχιστον της Αστικής Δημοκρατίας είχαν πάρει δεύτερη θέση μπροστά στη σύγκρουση που ερχόταν… είχαμε μπει για καλά στην τροχιά του παγκόσμιου χρόνου… Ψυχρός πόλεμος, το ΝΑΤΟ ήθελε την Κύπρο αβύθιστο αεροπλανοφόρο και το Μακαριακό - ανεξαρτησιακό κίνημα ταυτιζόταν με τους Άραβες και τους αδέσμευτους σε ένα παιχνίδι που έμοιαζε με ισορροπία στην κόψη του ξυραφιού…

Η Αριστερά παρά την τρομοκρατία και τα φακελώματα επέμενε να είναι η πιο μαζική πολιτική δύναμη, να διαδηλώνει ενάντια στις βάσεις, να υπάρχει… Ήταν τότε που ο Λυσσαρίδης και η ΕΔΕΚ, σαν το κόμμα “των ομάδων του γιατρού”, οργάνωνε εκδηλώσεις ενάντια στη Χούντα και δεχόταν τις επιθέσεις των εθνικοφρόνων…

Εμείς σαν παιδιά βλέπαμε και μεγαλώναμε… Ακούσαμε για κάποιον Λέλλο Δημητριάδη που είπε “Η Κύπρος για τους Κυπρίους” και ξεσήκωσε θύελλα αφορισμών… και εσύ να απορείς σε ποιον άλλο θα μπορούσε να ανήκει η Κύπρος; Η αντεπανάσταση ξεκίνησε γρήγορα… το εθνικό μέτωπο, η ΕΟΚΑ Β, ο Γρίβας, τα εθνικόφρονα σωματεία, οι σύνδεσμοι αγωνιστών… όλοι αυτοί, όπως λένε οι κοινωνιολόγοι, που ένοιωσαν να απειλείται η κοινωνική και ιδεολογική τους θέση από την Ανεξαρτησία… οι εκπρόσωποι της εθνικής δικτατορίας… Σε λίγο άρχισαν οι συγκρούσεις των ενόπλων… Μια βόμβα δεξιά μια βόμβα αριστερά… Και ο πρώτος νεκρός… ο Κόκος Φωτίου… Ξαναβγήκαμε στους δρόμους… για τον Μακάριο, για τον Γρίβα… για το μέλλον, για το παρελθόν… Οι μαθητές στην Κύπρο ήταν η νεολαία αφού η εθνική δικτατορία δεν μας άφησε να φτιάξουμε πανεπιστήμιο…

Η Ελλάδα σαν ιερή φαντασίωση απομακρυνόταν μέρα με τη μέρα… Όσοι την είδαν, σε μια σχολική εκδρομή, σαν φοιτητές, έπαθαν σοκ… Η Αθήνα ήταν μια καταθλιπτική φτωχόπολη… Τα ξερονήσια και ο μπάτσος στη γωνιά ήταν σκληρές πραγματικότητες γι’ αυτούς που πίστευαν τις “λαοθάλασσες” που υποδέχονταν τον Πατάκκο στα “Ελληνικά επίκαιρα” που προβάλονταν ανελειπώς στα σινεμά…

Η σύγκρουση στην Κύπρο, ήταν σύγκρουση Κυπρίων… Και ανάμεσα στις διαδηλώσεις για το Μακάριο και το Γρίβα άφηναν οι μεγαλύτεροι φαβορίτες ή μαλιά, φορούσαν παντελόνια καμπάνα, έφτιαχναν ροκ συγκροτήματα στο Βαρώσι και τη Λεμεσό… μπουάτ καλλιτεχνών… και ο Πασιαρδής απορούσε τότε με τους καλαμαράδες που ζητούσαν να “παραδοθούμε”…“δίχως λόγια και αντιρρήσεις και άλλα ανάλογα”: “Τέτοιους όρους ούτε οι Πέρσες στα χρόνια εκείνα τα σκληρά δεν έθεσαν με τέτοιο ύφος και απευθείας. Και ετούτοι, αδελφοί προς αδελφούς! Αθηναίοι προς Σαλαμιναίους! Ετσι πέρασαν μέρες μες την απειλή. Και βγήκε ο λαός στην αγορά και φώναξε. Κατέβηκαν απ' τα χωριά και τις πόλεις”.

Η ΓΕΝΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ - Η Γενιά του '70

Εκείνες τις μέρες του 72-74 τα πράγματα φαίνονταν να φτάνουν σε οριακά σημεία. Κάθε νέα δολοφονία της ΕΟΚΑ Β αυξάνανε τις χιλιάδες που συνέρρεαν έξω από την Αρχιεπισκοπή ή στην πλατεία της ΠΑΣΥΔΥ απαιτώντας από το Μακάριο να τολμήσει… Ο φανταστικός ομφάλιος λώρος με την Αθήνα είχε καταντήσει καρκίνωμα, έρχονταν φήμες για νέα σχέδια για διπλή Ένωση, και οι σύνδεσμοι αγωνιστών γιόρταζαν τους εθνοσωτήρες της 21 Απριλίου τους οποίους καλούσαν να απλώσουν τα φτερά του πουλιού τους στην Κύπρο. Ο Μακάριος δίσταζε… ο βυζαντινισμός ενός αρχιεπισκόπου που έλπιζε να κερδίσει ολοκληρωτικά το παιχνίδι με τους Τουρκοκύπριους και οι αναστολές του μικρού Μιχαλάκη από την Παναγιά να έρθει σε πλήρη ρήξη με τις εικόνες των παιδικών του χρόνων. Επέμενε, στα μπαλκόνια, να μιλά λες και ενδιέφερε κανένα πλέον η Ένωση…

Ίσως γιατί η ιδεολογία της Ένωσης ήταν η νομιμοποιητική ιδεολογία του κράτους το οποίο επάνδρωναν οι μηχανισμοί που έφτιαξαν οι καπετάνιοι της ΕΟΚΑ από το ’60… Στο δρόμο τα συνθήματα πλήθαιναν… Η Κύπρος για τους Κύπριους… Έξω η Χούντα…

Στις αρχές του 74 πέθανε ο Γρίβας… Τον έκλαψαν απαρηγόρητα εκείνοι που είχαν μείνει ακόμα στα οιδοιπόδεια του ιθαγενή που αναζητούσε μητέρα-αφέντη. Η αντιπαράθεση συνεχίστηκε… από τη μια η ΕΟΚΑ Β της Ελλάδας, του Ελληνοχριστίανισμού, της χούντας… Στις 19 Ιουνίου το κλίμα ανάμεσα στον κόσμο είχε φτάσει σε οριακό σημείο… συγκροτήθηκε παγκύπριο συλλαλητήριο με στόχο να πάει στο προεδρικό και να απαιτήσει από το Μακάριο να ολοκληρώσει την Επανάσταση που εξάγγειλε το ’68. Να στείλει στην Ελλάδα τους Χουντικούς αξιωματικούς… Μύριζε εξέγερση η ατμόσφαιρα. Ο Μακάριος άφησε το προεδρικό και “πήγε να τους βρει”. Διαβεβαίωσε τον κόσμο ότι το “τείχος του λαού” θα σταματούσε το φασισμό και πήγε, μετά, στο γραφείο του και έγραψε στον Γκιζίκη την επιστολή για ανάκληση των Ελλήνων αξιωματικών από την Κύπρο. Είχαμε μπει πια σε τροχιά πολέμου, αντεπανάστασης, επανάστασης… Ο Πλουτής ο Σέρβας, ο οποίος (σαν προλετάριος διανοούμενος) δεν συμπάθησε ποτέ το Μακάριο, έγραφε για το συγκρότημα της λαϊκής οργής στις 19 Ιουνίου 1974:

“Ορατό και βροντερό ήταν το τείχος του λαού. Όμως αόρατη και νυσταλέα η βούληση του Ηγέτη, όσο ωραία και διεγεργετικά κι αν ήταν αυτά που έλεγε. Ουσιαστικά ο Ηγέτης ήταν ο αναποφάσιστος. Εξακολουθούσε να μην πιστεύει σ' αυτά που πίστευε ο λαός…”

Ο Μακάριος δεν ήταν πια ηγέτης. Ήταν το σύμβολο ενός κινήματος αλλά ο ίδιος έστω και αν ήταν ποιητής αδυνατούσε ακόμα να αρθρώσει τους στίχους της αλήθειας… Ένα μήνα αργότερα στις 19 Ιουλίου στο συμβούλιο Ασφαλείας, του ΟΗΕ, θα έλεγε τα πράγματα με το όνομα τους (για την Ελληνική εισβολή, για την Ανεξαρτησία) αλλά είχε αργήσει…

Εμείς οι μιτσιοί ξέραμε ότι οι καλαμαράδες επερίπαιζαν μας. Τα είδαμε στην ποδοσφαιρική “ένωση”. Όταν η ομόνοια νικούσε τον Παναθηναϊκό 2-0 μέσα στην Αθήνα και έχασε τα τελευταία 10 λεπτά με 4-2 με 2 πέναλτυ… Τα σημάδια των καιρών έρχονταν από παντού…

Όμως είχε ωριμάσει ήδη το πρώτο κομμάτι της γενιάς της Ανεξαρτησίας. Στις ένοπλες ομάδες της ΕΔΕΚ αλλά και στη νεολαία του κόμματος, άρχισε να εμφανίζεται μια νέα γενιά εκτός από τους παραδοσιακούς οπαδούς - μέλη των ομάδων του Λυσσαρίδη. Η ΕΔΕΚ τότε ήταν η δυναμική μορφή της Αντίστασης στο φασισμό. Μια νέα γενιά με απόηχους από το παγκόσμιο και το ευρωπαϊκό '68 άρχισε να αναζητά το νέο (και να το δημιουργεί) σ’αυτή την γωνιά της Ανατολικής Μεσογείου.

ΑΝΤΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΝ ΙΟΥΛΙΟ ΤΟΥ 74

“θα βγω στους δρόμους, στις πλατείες με ντουφέκια, φωνές”

Το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου ήταν μια αντεπανάσταση που προκάλεσε μια αυτοχθόνια Επανάσταση. Μόλις ακούστηκαν τα νέα για την κίνηση του στρατού η αντίδραση, αρχικά μουδιασμένη, απέκτησε μετά Επαναστατική δυναμική. Η φυγάδευση του Μακάριου από το πολιορκούμενο προεδρικό και η άνεση με την οποία κυκλοφορούσε μέχρι να φτάσει στην Πάφο ήταν χαρακτηριστική. Το πραξικόπημα ήταν μια εισβολή της Χούντας - Ελληνικού κράτους την οποία υποστήριξε η ΕΟΚΑ Β. Σήμερα το διακηρύσσει και η ίδια η ακροδεξιά για να αποφύγει τις δικές της ευθύνες. Οι Κύπριοι φασίστες παρασύρθηκαν, λέει… σώπα.

Οι Κυπραίοι αλληλοφυγαδεύονταν. Ήδη όμως στη Λευκωσία, στην Αρχιεπισκοπή στις φτωχογειτονιές του Καϊμακλιού άρχισε η ένοπλη αντίσταση. Στα βουνά του Τροόδους συγκροτούνταν ένοπλες ομάδες. Στη Λεμεσό είχε ήδη καταληφθεί η στρατιωτική διοίκηση και μια αυθόρμητη διαδήλωση

ζητούσε από τη μητρόπολη και την Αστυνομία όπλα… Στην Πάφο, όταν έφτασε ο Μακάριος και βγήκε στο μπαλκόνι να χαιρετήσει το πλήθος της πόλης που είχε ήδη απελευθερωθεί με την επίθεση του κόσμου στα στρατόπεδα, αντιμετώπισε ένα πρωτόγνωρο θέαμα:

“Υπήρχαν εκατοντάδες, ίσως χίλιοι ένοπλοι, οι οποίοι μόλις είδαν το Μακάριο σήκωσαν τα όπλα στον αέρα σε ένα αγωνιστικό χαιρετισμό…ήταν συγκλονιστικό θέαμα… Υπήρχε μια ατμόσφαιρα εξέγερσης” είπε μετά από χρόνια ο κ.Ομήρου (εκφωνητής τότε στον ελεύθερο σταθμό της Πάφου) καθώς περιέγραφε την ατμόσφαιρα στην Ελεύθερη Πάφο τον Ιούλη του 74. Έγιναν μάχες στη Λεμεσό και τη Λάρνακα. Τελικά ο Μακάριος, για να αποφύγει τον “εμφύλιο” έφυγε. Οι ένοπλοι κρύφτηκαν. Άλλοι εκτελέστηκαν. 5 μέρες μετά, το Τούρκικο κράτος έδωσε τη δικιά του παρουσία. Νέα παρέμβαση - εισβολή. Όλα έμοιαζαν με ένα καλοστημένο παιχνίδι. Οι δικοί μας οι φασίστες, μετά οι δικοί τους. Η Αθήνα η Άγκυρα και η σκιά των σχεδίων του ΝΑΤΟ (από το ’65) για διχοτόμηση - διπλή ένωση / προσάρτηση. Ο κόσμος τελικά δεν υποτάχτηκε. Μετά τον πόλεμο ξαναβγήκε στους δρόμους. Και όχι μόνο στην Κύπρο. Ο Ελληνικός λαός ανέτρεψε τη Χούντα με μια πολιτική απεργία ενάντια στην επιστράτευση. Αυτή τη φορά πολύ λίγοι περίμεναν την Ελληνική αεροπορία. Όταν μάλιστα μερικοί Έλληνες στρατιώτες κατάφεραν να έρθουν με ένα αεροπλάνο, το αεροπλάνο καταρρίφθηκε από τους Ελληνοκυπρίους… που δεν ήξεραν. Ο Ελληνικός λαός έκανε επιτέλους τη δικιά του δημοκρατική Επανάσταση. Στην Κύπρο το πραξικόπημα συνεχίστηκε για μερικούς μήνες… Τον Αύγουστο δολοφονήθηκε από τους φασίστες ,με αστυνομικά όπλα, ο Λώρος Λοΐζου - το σύμβολο της νέας γενιάς που ωρίμαζε μέσα στην ΕΔΕΚ… Ένας ποιητής στον οποίο άρεσαν τα Μίκυ Μάους…

Ο Μακάριος γύρισε το Δεκέμβρη σε μια θριαμβευτική ατμόσφαιρα. Τα επόμενα 5-6 χρόνια ήταν η ολοκλήρωση μιας διαδικασίας που υπογράφτηκε το ’60, διακηρύχτηκε το ’68 αλλά έγινε δημόσιο βίωμα τότε… με πρωτοπορία της νεολαίας της ΕΔΕΚ και την ευρύτερη Αριστερά. Λίγα πράγματα άλλαξαν στο κράτος αυτό καθ' αυτό - εκτός ίσως από την άνοδο των Μακαριακών δεξιών στη θέση των γριβικών.

Η Ανεξαρτησία όμως και η αξιοπρέπεια που συνεπάγεται έγιναν βιώματα. Παρά τις απειλές των υπολειμμάτων της ΕΟΚΑ Β που εξακολουθούσαν να έχουν τα κρυμμένα καλασνίκωφ, οι μπουάτ και τα στέκια της εποχής έπαιζαν με σχεδόν μανιοκαταθλιπτική τάση Θεοδωράκη, και πολιτικά τραγούδια. Το outfit της νέας γενιάς των επαναστατών: Γένια, στρατιωτικό πουκάμισο, παλαιστινιακό σσιάλι. Διάβαζαν Ραϊχ και Τρότσκυ (παρά Μάο όπως στην Ελλάδα) και γέμιζαν οι τόποι με κούζες και πιθάρκα σε μια αναζήτηση μιας κυπριακότητας που είχε καταπιεστεί για δεκαετίες. Οι μουσικοί ανακάλυψαν την Κυπριακή δημοτική και μεσαιωνική μουσική. Ακόμα και οι Τουρκοκύπριοι ξαναμπήκαν ορμητικά στο προσκήνιο της Ιστορίας μας μετά τη συντριβή της Ελληνοκυπριακής υπεροψίας το 74. Η μαζική Αριστερά του ΑΚΕΛ είχε άλλωστε πολλά να πει - στα συλλαλητήρια κυριαρχούσε το σύνθημα “Η Κύπρος ανήκει στο λαό της” “Οι Τουρκοκύπριοι δεν είναι εχθροί μας, οι Τουρκοκύπριοι είναι αδελφοί μας”.

Ήρθε στην Κύπρο ο Τούρκος σκηνοθέτης Γίλμαζ Γκιουνέϊ να συμπαρασταθεί στον “Κυπριακό λαό”. Ο κ. Χαραλαμπίδης πόζαρε τότε ένοπλος στις αφίσες της ΕΔΕΚ και τραγούδησε το “τέσσερα τζιαι τέσσερα” σαν εθνικό ύμνο. Ο Κώστας Γραικός έγραφε τότε την “Κυπριακή ιστορία” που θα αποτελούσε το underground best seller στα τέλη του 20ού αιώνα στην Κύπρο και την πιο σημαντική επανερμηνεία της Κυπριακής Ιστορικής εμπειρίας, αυτόν τον αιώνα. Ήταν μια πολιτιστική Επανάσταση. Μια Επανάσταση μέσα στον πόνο της τραγωδίας και το θυμό μιας αξιοπρέπειας που δεν τη σεβάστηκε κανένας. Εμείς μεγαλώναμε… βγαίναμε διαδηλώσεις ενάντια στους Αγγλους και κάποτε περνούσαμε και βρίζαμε από την Ελληνική πρεσβεία. Και διαδηλώσεις υπέρ του Σοφιανού που ήταν τότε υπουργός Παιδείας και ήθελε να αναμορφώσει το εκπαιδευτικό σύστημα…

Η εξουσία είχε αλλάξει πολύ λιγότερο. Όμως οι συνεργάτες του Μακαρίου επεκράτησαν πλήρως. Ακόμα και η ακροδεξιά είχε ενταχτεί στο κόμμα του Κληρίδη, του Mr. Marmelade, του ανθέλληνα, του άθεου που δεν παντρεύτηκε Ελληνίδα… σύμφωνα με την προ του 74 εθνικοφροσύνη. Μετά το

θάνατο του Μακαρίου το 77, ο διάδοχος, ο κ. Κυπριανού “βοηθήθηκε” από μια μυστήρια απαγωγή του γιου του για να εκλεγεί άνετα Πρόεδρος. Ο Λυσσαρίδης και η ηγετική κάστα της ΕΔΕΚ άρχισαν να αποβάλουν τους αριστεριστές της σοσιαλιστικής νεολαίας. Η νεολαία της δεκαετίας του 70 πραγματοποίησε τις διακηρύξεις και μετά αποκλείστηκε.

Η ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 80

Εισαγωγή στην κοινωνία του θεάματος:

“βγήκε λοιπόν σεργιάνι το χαφιεδότσουρμο

αυτοί που αποτελούνε τον εθνικό κορμό”

Η εξουσία αποκατέστησε την κυριαρχία της τη δεκαετία του ’80. Αλλά μπήκαμε και σε μια νέα εποχή - αυτή του θεάματος, της αντεστραμμένης εικόνας. Από τη μια ήταν η οικονομική ανάπτυξη χωρίς το φόβο των καλασνίκωφ. Από τη άλλη ήταν η επιστροφή του Ελληνικού κράτους στον νεαποικιακό του ρόλο. Η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία λειτούργησε σαν “ύστατη ελπίδα” για τις φαντασιώσεις όσων είχαν μείνει ακόμα με τα συμπλέγματα του ιθαγενή. Το ΠΑΣΟΚ “αντιπροσώπευε την Ελληνική Αριστερά” που συμπαραστάθηκε στους Κυπραίους στις δύσκολες εποχές της απειλής της διπλής ένωσης τη δεκαετία του ’60 - ο Α. Παπανδρέου είχε τότε υποστηρίξει το Μακάριο ενάντια στους “Αγγλοαμερικάνους”. Οι Κυπραίοι ανακάλυψαν πιο γρήγορα απ' τους Έλληνες ότι οι κυβερνήσεις και οι ιδεολογίες της αλλάζουν αλλά το κράτος μένει. Το ΠΑΣΟΚ επέμενε στη θεωρία του “Εθνικού Κέντρου”.

Ο “χώρος” της νέας αριστεράς, μπήκε σε κρίση. Πολλοί απ' τους επαναστάτες της δεκαετίας του 70 έφυγαν (για σπουδές ή περιοδείες στον κόσμο που ήταν αλλού) αποβλήθηκαν, περιθωριοποιήθηκαν, πήγαν σπίτι τους… και άλλοι συνέχισαν στα υπόγεια… τα συμβολικά ή τα πραγματικά. Υπήρχε και ένα ιδεολογικό αδιέξοδο και η διαμόρφωση μιας νέας πραγματικότητας.

Ο “αντιμπεριαλιστικός αγώνας” έφτασε και εδώ μπροστά στην αδυσώπητη πραγματικότητα της μοναξιάς. Οι διαδηλώσεις άρχισαν να αραιώνουν… Τα αδιέξοδα της καθημερινότητας άρχισαν να κτυπούν την πόρτα της κυπριακής νέας Αριστεράς που δεν ήξερε τι να απαντήσει… Όπως και αλλού άλλωστε… Υπήρχε όμως και μια δομική αλλαγή. Ο στρατιωτικός διαχωρισμός των 2 κοινοτήτων που επεβλήθηκε το 74 οδήγησε σε μια παράλληλη αυτόνομη εξέλιξη των Ε/Κ και Τ/Κ. Μετά το '74 η Τουρκοκυπριακή κοινότητα βρέθηκε μπροστά στην πραγματικότητα του εθνικού οράματος που έγινε εφιάλτης. Οι Τουρκοκύπριοι μπορούσαν να κοιμούνται ήσυχοι χωρίς το βόφο του σχεδίου “Ακρίτας” - μιας ξαφνικής επίθεσης των Ελληνοκυπρίων και μιας μαζικής σφαγής. Και βρέθηκαν τώρα μπροστά από το “σωτήρα” - την Τουρκία. Η ίδια η αποκατάσταση της κοινότητας σε συνθήκες ασφάλειας άρχισε να διαβρώνει την ένοπλη ηγεμονία των εθνικιστών. Οι Τουρκοκύπριοι διανοούμενοι άρχισαν να ασφυκτιούν και να τονίζουν την κυπριακή διάσταση της ταυτότητας τους. Στις εκλογές του '81 η αντιπολίτευση κέρδισε τη ψηφοφορία και μόνο μετά από παρέμβαση της Τουρκίας κατάφεραν να παραμείνουν οι εθνικιστές στην εξουσία. Ήδη όμως είχε διαμορφωθεί μέσα από την υπόσχεση ελευθερίας του αγώνα των εθνικιστών και τη διαπίστωση ότι αυτή η ελευθερία, η ανεξαρτησία, κινδύνευε ακριβώς απ' αυτούς που είχαν αρθρώσει την υπόσχεση, **μια νέα Τουρκοκυπριακή γενιά της Ανεξαρτησίας.**

Η Ελληνοκυπριακή γενιά του '60, η Τουρκοκυπριακή του '74. Και οι δύο παιδιά μιας

υπόσχεσης ελευθερίας και μιας εμπειρίας κυπριακής Ανεξαρτησίας.

Στην Ελληνοκυπριακή κοινότητα το τέλος της πολιτικής των καπετανάτων και των καλασνίκωφ, ο πόλεμος στο Λίβανο, οι ξένες επενδύσεις και η έμμεση συμμετοχή (κοινοβουλευτική στήριξη βασικά) της Αριστεράς στην κεντροαριστερή κυβέρνηση Κυπριανού (μέχρι το '85) οδήγησαν σε μια αλματώδη οικονομική ανάπτυξη και στη δημιουργία ενός υποτυπώδους κράτους πρόνοιας. Πολλοί αφομοιώθηκαν στο κράτος, στην κοινωνία των νεόπλουτων. Ίσως να ήταν και δίκαιο. Να δικαιούνταν τα παιδιά της στέρησης και των συσσιτίων του ΟΗΕ τα πλούτη που τους υποσχέθηκε η τηλεοπτική εικόνα. Αργά αλλά σταθερά η Ελληνοκυπριακή κοινότητα πέρασε απ'την στρατευμένη οικονομία, στην οικονομία της κατανάλωσης και μετά στην κοινωνία του θεάματος.

Η ιστορία είχε σταλώσει. Σε σχέση με την περίοδο πριν το 74 η μετέπειτα περίοδος έλαμπε με την απουσία ιστορικών γεγονότων… Λεπτομέρειες της Ιστορίας. Οι Τουρκοκύπριοι εθνικίστες ανακήρυξαν κράτος ακούεις τζιαιεσού, στην Βόρεια Κύπρο υπό τη σκιά τουΤούρκικου στρατού κατοχής. Το '85 οι συνομιλίες πλησίασαν σε λύση ώσπου ξεπετάχτηκε ο Ανδρέας των Αθηνών ή είδε κάποιο φάντασμα ο Κυπριανού και δεν υπόγραψε.Το Κυπριακό και η Τουρκία ήταν για το ΠΑΣΟΚ το απαραίτητο αντιστάθμισμα για τα Βαλκανικά του ανοίγματα. Ο εχθρός βρισκόταν στην Ανατολή όχι στο Βορρά. Αριστερός εθνικισμός. Το ΠΑΣΟΚ σαν διαχειριστής του Αθηναϊκού κράτους επέστρεψε στην νεοαποικιακή πολιτική απέναντι στην Κύπρο. Με αριστερό προφίλ. Ρεμπέτικο και ΕΑΜικό Kitsch. "Η Ελλάδα που αντιστέκεται… και που δεν ξέρει που πατά και που πηγαίνει". Ο Σαβόπουλος εθνόκαφρος. Οι Κυπραίοι εθνικόφρονες να ψαχνουν να βρουν σχέση ανάμεσα στον Άρη Βελουχιώτη και το Γρίβα, τον ΕΛΑΣ και την ΕΟΚΑ. Χαμολαιοντισμοί. Και εσύ που έκανες μαθητικές γιορτές για το ΕΑΜ τότε που οι εθνικά ορθοί καθηγητές μιλούσαν για Εαμοβούλγαρους να σκέφτεσαι ότι είναι κρίμα που δεν άφησαν το Βελουχιώτη να μπει στην Αθήνα το 1944 και να κάνει το Γρίβα μια μάτσα ρεπανόφυλα… να ησυχάσουν κι αυτοί και εμείς.

Οι αντεσταμμένες εικόνες δεν ήταν βέβαια τυχαίες. Μπαίναμε σε μια νέα ιστορική στιγμή: **Η κοινωνία του θεάματος, η ψευτοαντίθεση, η αντεστραμμένη εικόνα…** Ξαφνικά ήταν μπροστά μας. Η Ελληνική πρεσβεία (στην οποία υπηρέτησαν τότε οι κύριοι Δούντας και Στοχορόπουλος - ο δε τελευταίος υποστηρίζει τελευταία ανοικτά τη διπλή ένωση / αποδοχή της διχοτόμησης) άρχισε να αναζητά τέως επαναστάτες για να τους συνταξιοδοτήσει στον εθνικό αγώνα της Αθήνας να ξαναεπιβάλει την κυριαρχία, την νεοαποικιακή επιρροή της στην Κύπρο. Ο Κυπριανού αποδείχτηκε όντως μικρό παιδί του Μακαρίου. Τότε το '72, υπό τη σκιά του Μακαρίου, τόλμησε να αντισταθεί στη χούντα, την τότε Ελληνική κυβέρνηση.

Τη δεκαετία του 80, μόνος του, πρόεδρος, δεν άντεξε, γονάτισε. Γαντζώθηκε στην Αθήνα. Η ΕΔΕΚ, το κόμμα της αντίστασης, μετατράπηκεσε παράρτημα του ΠΑΣΟΚ. Μια ηγεσία άσχετη με τον κόσμο που εκπροσωπούσε. Παρέμεινε σταλωμένη στο 9-10% του 74 - οι ψηφοφόροι του 74 που στην αδιαφορία της εποχής συνέχιζαν να ψηφίζουν ένα κόμμα που γινόταν το αντίθετο του εαυτού του.

Η ακροδεξιά παρέμεινε στο κόμμα του Κληρίδη που υποστήριζε τον ιστορικό συμβιβασμό. Το ΑΚΕΛ έκανε την ιστορική μεταλλαγή από τον μακροχρόνιο, αντιμπεριαλιστικό κλπ αγώνα στην ομοσπονδία και την άμεση λύση το '85. Σαν εργατικό κόμμα είχε τις δικές του αντιεθνιστικές παραδόσεις… και άντεξε τον πειρασμό.

Οι αντιστάσεις διαχύθηκαν στην κοινωνία. Ήδη στη Λεμεσό ο "χώρος" είχε κάνει μια ριζική μεταλλαγή από τον αριστερισμό σε μια διάχυτη αντιεξουσιαστική - εναλλακτική νοοτροπία, από τις αρχές της δεκαετίας του '80 σε μια βραχύβια αλλά καθοριστική σειρά μαζώξεων σε μια γκαλερί που ονομάστηκε κκιλίμι… και άρχισαν ήδη οι πρώτες κινήσεις για αντίσταση στην οικοπεδοποίηση των παραλιών της πόλης… Σ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 η Λεμεσός θα λειτουργούσε σαν ο χώρος της εναλλακτικής σκηνής… πορείες με μοτόρες… ροκ συγκροτήματα ή απόπειρες… αντιεθνιστικές πρωτοβουλίες… πρωτοβουλίες ενάντια στον κοινωνικό ρατσισμό… οικολογία,

πράσινες ηχώ και μπαράκια…

Στη Λευκωσία αντίθετα η εθνική μουντάδα μιας μοιρασμένης πόλης πήρε νέες διαστάσεις με την άνοδο του θεάματος. Μια παρεξηγημένη ερμηνεία της Κυπριακής εμπειρίας από τον Έλληνα ιστορικό Νίκο Ψυρούκη και η αναζήτηση του εύκολου νέου, όπως του εύκολου κέρδους, οδήγησε στην εμφάνιση ενός “χώρου” ενωτικίζοντος Αριστερισμού… Αιγαίο, Αυτοδιάθεση, Ένωση… Ανάμεικτος κόσμος… Γέφυρα προσαρμογής για ανθρώπους που γύρισαν στην Κύπρο απ’ την Αθήνα και αδυνατούσαν να δουν τη σημειολογία μιας άλλης χώρας… επιμένοντας ότι αφού η Κύπρος δεν ήταν όπως η Αθήνα, ήταν επαρχία και αφού δεν έμοιαζε με Ελληνική Επαρχία τότε ήταν αλλοτροιωμένη…

Άλλοι αναζητούσαν βάλσαμο στην πληγή του 74. Άλλοι έλπιζαν ότι υπήρχε πραγματικά ένας άλλος Ελληνικός πολιτισμός. Υπήρχε αρχικά κάτι ανθρώπινο ανάμεικτο με τη λαφαζανιά στην ακραία κυπριακή της εκδοχή. Οι θαμώνες βέβαια επέμεναν Ελληνικά. Και όσο η Κυπριακή πραγματικότητα επέμενε να αλλάζει στο δικό της ρυθμό, στο δικό της Ιστορικό χρόνο που δεν θύμιζε Αθήνα (η Κύπρος ποτέ δε θύμιζε Αθήνα) η αδυναμία κατανόησης μετατράπηκε σε υστερία. Μίσος. **Αντεστραμμένη εικόνα.** Ένας κόσμος που έκανε διακοπές στα εξάρχεια και στην Κύπρο ήταν συνειδητά η ασυνείδητα όργανο του Ελληνικού κράτους. Άλλοι θυμήθηκαν τα εοκαβητικά τους χρόνια και άρχισαν να μοιράζουν απειλές. Η “επίκαιρη” (εφημερίδα ανώνυμου χρηματοδότη) που εισήγαγε το δημοσιογραφικό χαφιεδισμό. Και ο αγαπητός Λάζαρος αδυνατούσε και αδυνατεί βεβαίως να αντιληφθεί το μέγεθος της αντίφασης ή της υποκρισίας να αγωνίζεται από τη μια ενάντια στη βία της αστυνομίας ενάντια στους Ελληνοκύπριους και μετά να ενθαρρύνει τη βία ενάντια στους Τουρκοκύπριους και τους μη εθνικά σκεπτόμενους. Ο φιλτάτος Β.Ν. Πτωχόπουλος να υμνεί την εκκλησία (την μαγκιά της φυλής) να γράφει “καλός Τούρκος, νεκρός Τούρκος” σε ακροδεξιές φυλλάδες και να επιμένει να το παίζει Αθηναίος αριστεριστής. Καλά εδώ είναι οι Ζουλού; Τόσο ιθαγενείς είναι οι θαμώνες;

Μπορεί κάποιοι να τα χρηματοδοτούσαν όλα αυτά, όπως φημολογείται. Οι περισσότεροι όμως μάλλον δεν ήξεραν. Στη θετική του πλευρά ο “χώρος” των “Ενωτικών Αθηνάϊζοντων” της Λευκωσίας ήταν τουριστικό attraction - μια νότα Αθήνας στη θλίψη της Λευκωσίας. Ήρθαν μερικά καλά συγκροτήματα στο Αιγαίο. Νέες λέξεις, νέο στυλ. Μια νέα προσπάθεια των Ελλήνων της Κύπρου να δημιουργήσουν αντί νανμισούν αυτή τη χώρα; Μπα… Το μίσος για κάθετι κυπριακό παρέμεινε αμείωτο - για την ιστορία, την γλώσσα, τους αυτόχθονες. Ίσως κάτι να βγει στο μέλλον… Την δεκαετία του '80 ωστόσο αυτός ο χώρος ήταν η τέλεια αντεστραμμένη εικόνα του κυπριακού θεάματος. Ένας χώρος που σύχναζε η Εξουσία και το έπαιζε φολκλορικά “εναλλακτικός”. Οι μόνοι που πείστηκαν ήταν οι ίδιοι οι λειτουργοί του θεάματος - οι δημοσιογράφοι της Λευκωσίας που είχαν σαν επάγγελμα την αναπαραγωγή της αντεστραμμένης εικόνας. Σαν τέλειοι γιάππηδες γαντζώθηκαν από τα θετικά των εισαγωγών από την Αθήνα για να κρύψουν το γεγονός ότι στην Κύπρο εκπροσωπούσαν ότι πιο συντηρητικό, δουλοπρεπές και ρατσιστικό…

Οι δομικές αλλαγές και η εκδημοκρατικοποίηση της περιόδου Βασιλείου (η ολοκλήρωση του Ιστορικού σχεδίου της εκμοντερνιστικής Κεντροαριστεράς του '40) ξύπνησε την ίδια λυσσασμένη αντίδραση όπως των εθνικοφρόνων της δεκαετίας του '40. Οι εισαγώμενοι επαναστάτες εξ Αθηνών μετατράπηκαν σε θιασώτες του “Πατρίς, θρησκεία, οικογένεια”. Η αντεστραμμένη εικόνα και πάλιν. Ο Λ. Μαύρος να μιλά για ανθρώπινα δικαιώματα κάνοντας εκστρατεία ενάντια στον έρωτα του Τζέγκις και της Αλεξίας. Για μερικούς υπήρξε το ίδιο σύνδρομο που κινητοποίησε τον κόσμο της ΕΟΚΑ Β στις αρχές του 70. Κοινωνιολογική και ιδεολογική ανασφάλεια. Η αίσθηση απώλειας ή μη επιτυχίας ενός status που πίστευαν ότι θα έπρεπε να έχουν σαν οπαδοί του Αθηναϊκού κράτους. Όπως πολύ γλαφυρά το έθεσε ο Σάββας Παύλου το 1992 στη συζήτηση στην Πράσινη Ηχών για το κλείσιμο της εκπομπής “Χωρίς Πλαίσια”.

“Να μην κλείσει το Χωρίς Πλαίσια. Να έρθετε μαζί μου να απαιτήσουμε να το κάνω ΕΓΩ το

πρόγραμμα”. Η δίψα για εξουσία μιας φαιδρής συνομοταξίας που αυτοβαπτίστηκαν ελληνοκεντρικοί, της ενότητας του Ελληνικού κράτους, του Ματαφιά και των ΜΑΤ όταν στην Αθήνα οι μπάτσοι δολοφονούσαν τον Καλτεζά. Αλλά αυτοί πήγαιναν για τουρισμό στα εξάρχεια. Είναι να απορείς όντως για το τι νοιώθει ο Β. Ν. Πτωχόπουλος με αυτόν τον περίγυρο. Μπορεί και να τον παρεξηγήσαμε… Στο μαγαζί του στήθηκε η πρώτη μεγάλη soap opera του κυπριακού θεάματος. Η μεταλλαγή της παραδοσιακής σε μεταμοντέρνα εθνικοφροσύνη. Στη λογική της αμπελοφιλοσοφίας του νεοφασισμού. Αυτοί που είχαν ήθος κρατήθηκαν μακριά. Ο Θέμος Δημητριού συνέχισε να αγωνίζεται, με τους άλλους, στην **Αριστερή πτέρυγα** και να οραματίζεται την Ένωση της Αριστεράς και την ομοσπονδία των λαών της Ανατολικής Μεσογείου. Ο Κωστής ο Αχνιώτης στάθηκε ηρωικά στην παλιά Λευκωσία εκδίδοντας το περιοδικό εντός των τειχών που συγκέντρωσε και έκφρασε για ένα διάστημα το πνεύμα της πολιτιστικής επανάστασης του 70 και την γενιά της αντίστασης. Ένα έντυπο σαν μια ιστορική καμπή. Το τελευταίο εκδοτικό ανάγγειλε το μέλλον. Οι αριστεροί του ΑΚΕΛ κατέλαβαν την ΕΔΟΝ και μέσα από την εφημερίδα τους, **τη Νεολαία,** άνοιξαν συζητήσεις πρωτάκουστες για την κυπριακή Αριστερά σε δημόσιο επίπεδο - για τις δολοφονίες των μασκοφόρων του Γρίβα το '58, για την Κυπριακή συνείδηση. Μια άλλη ομάδα Τροτσκιστών έφτιαξε **την Εργατική Δημοκρατία** που παρά το δογματισμό της υπήρξε μια από τις πιο συγκροτημένες (και στενοκέφαλες) Μαρξιστικές-λενιστικές ομάδες των τελευταίων δεκαετιών. Στη Λεμεσό ο Πιερής, η Αντωνία και ο Δήμος δοκίμασαν να φτιάξουν εναλλακτικές καλλιέργειες - και τελικά έφτιαξαν και τη **Χρυσαλλίδα** που λειτούργησε σαν σημείο αναφοράς του αναρχίζοντος, εναλλακτικού χώρου της πόλης που προσπάθησε να χωνέψει τις πιο ετερογενείς επιδράσεις από την Ευρώπη και την Αμερική. Εκεί γεννήθηκε και το Τραίνο. Λίγα μέτρα πιο κάτω, ο Γόρης αναζητούσε την πόρτα για τον αρχαίο Ερωτικό πολιτισμό της Κύπρου. Και υπήρξαν και ένα σωρό άλλα μπαράκια, στέκια, ομάδες και άτομα που αναζητούσαν και αναζητούν το νήμα που συνδέει την εμπειρία της Ανεξαρτησίας με το πνεύμα της Αντίστασης του '74 της πολιτιστικής Επανάστασης της δεκαετίας του 70 και τη μεταμοντέρνα εμπειρία της παγκοσμιότητας που μας περιβάλλει. Μέχρι και κυπριακά undeground έντυπα εμφανίστηκαν στη Νέα Υόρκη **(Κοκκινοσκουφίτσα)** και την Αθήνα **(Αρκούδα).**

ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΓΚΟΝΤΟ - Οι γενιές μετά το 80

Και ύστερα είναι αυτοί που μεγάλωσαν μετά το 80. Η πρώτη γενιά υλικής αφθονίας σε μια Ανεξάρτητη χώρα. Που δεν έμαθε για την Ιστορία των αγώνων που δημιούργησε την έστω υποτυπώδη δημοκρατία που βίωνε. Μια γενιά που δεν έζησε μεγάλα ιστορικά γεγονότα. Που κατά καιρούς την τραβάνε στην πράσινη γραμμή για να φωνάξει στους αγνώστους, που ανακαλύπτει σιγά σιγά την επαναστατική δυναμική του συνθήματος “Η Κύπρος ανήκει στο λαό της”. Αυτοί ξέρουν ότι έχουν δικαιώματα.

Είναι όμως μια γενιά μη - πολιτική. Βιώνει τα υπαρξιακά προβλήματα που θεωρητικοποιήθηκαν τη δεκαετία του 70 από τη νέα Αριστερά και που δημιουργήθηκαν μαζικά με τις μεταμοντέρνες μεταλλαγές της δεκαετίας του 80. Νέες φωνές, νέα σώματα. Λικνίζονται σε νεολαϊκιστικά στέκια. Μπερδεύουν τους μουσικούς ήχους - ανατολή και ροκ, Ελληνικά, αγγλικά, κυπριακά. Πετροβολούν την αστυνομία στα γήπεδα, στα στέκια τους. Ίσως κοινωνιολογικά να ζούμε τη μεταπολεμική γενιά των αρχών του 60 στη Δύση.

Μια γενιά που αφού χόρτασε (από φαΐ και παραμύθια) ανακαλύπτει ότι η ζωή είναι πολύ περισσότερα πράγματα από ένα γεμάτο στόμα και ένα τηλεοπτικό clip. Το ιστορικό replay βέβαια δεν γίνεται. Αυτή η γενιά είναι μέρος της παγκόσμιας γενιάς του 1990. Όμως κρατώντας τις αντιστοιχίες θα πρέπει να ανακαλύψει τις θεωρίες και τα οράματα των υπογείων της δεκαετίας του 80 - της νέας Αριστεράς που γεννήθηκε με την Αντίσταση του 74. Ίσως αυτή η γενιά ίσως η επόμενη γενιά… θα έρθει μια γενιά που δεν θα αγωνιστεί πια για τα φαντάσματα του παρελθόντος - αλλά **για τον εαυτό της, για τα συμφέροντα μιας γενιάς που εκπροσωπεί το** μέλλον όχι τους γονιούς τους, τους παππούδες τους, τα κόκκαλα και τις θυσίες του τάδε η της τάδε. Μια γενιά που θα ολοκληρώσει το ιστορικό project (ναι, έτσι, αγγλικά) των γενιών της Ανεξαρτησίας.

Την "επικράτηση" των Μετα-αποικιακών ανθρώπων - των ελεύθερων ανθρώπων. Τότε ίσως να πάψουν να μας δουλεύουν, οι πολιτικάντηδες που γεννήθηκαν το 1930, να αντιληφθεί ο αρχιεπίσκοπος ότι η δουλειά του είναι στις εκκλησίες, να αντιληφθεί το κεφάλαιο ότι το παραμύθι του εθνικού προβλήματος παρατράβηξε σαν δικαιολογία, να αντιληφθούν οι ξένες πρεσβείες ότι άλλο διπλωματία και άλλο εισβολές… Και αν δεν το αντιληφθούν θα υπάρχει ένα κίνημα ζωής να τους αντιμετωπίσει. Διότι όπως και να το κάνουμε, έστω και χωρίς το Λένιν, έχουμε κόψει στάδια. Το κίνημα που είναι αναγκαίο στη σημερινή πραγματικότητα της Κύπρου είναι μια επανάσταση της καθημερινότητας. Αντιλαμβανόμενοι την Ιστορία και τη γεωγραφία στην οποία ζούμε. Είναι για αυτό που θα μπορούσε κάποιος να πει ότι η γενιά της Αντίστασης του 74 ήταν η πρώτη νεολαία της Κύπρου σε 50 χρόνια, που λειτούργησε αυτόνομα, σαν γενιά. Προσπάθησε να συγχρονισθεί με τον ιστορικό χρόνο των Ευρωπαϊκών μητροπόλεων, ζώντας τις ιστορικές αντιφάσεις της Κύπρου, ταυτιζόμενη με την Παλαιστινιακή Αντίσταση - με τη γεωγραφία που μας περιβάλλει. Ήταν ένα κίνημα ανάμεσα στο Βιετνάμ και την καταλλημένη Σορβώνη. Γέφυρα. Ένα νεολαϊστικό πολιτιστικό-δημοκρατικο κίνημα αξιοπρέπειας σε μια γέφυρα πολιτισμών. Είμαστε, όπως λένε, νευραλγικός χώρος. Στο κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου. Και σε ένα ενοποιημένο κόσμο οινευραλγικές γέφυρες πρωτοπορούν κάποτε.

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Τραίνο στην πόλη - Τεύχος 11, Δεκαετία 1990-1999, 1994, Αντιρρησίας Συνείδησης Γιάννης Πάρπας, Λεμεσός, Ιστορία του Χώρου, Κυπριακή Συνείδηση

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:magazines:traino:no_11:anexartisia

Last update: **2020/07/14 17:05**

Σειρά Ανα-Δημοσιεύσεων για το Κυπριακό – 1. Κυπριακή συνείδηση και Κυπριακή Δημοκρατία (Ηλεκτρονικό Άρθρο)

Ιστορικό σημείωμα

Αυτό το ηλεκτρονικό άρθρο δημοσιεύτηκε τον Δεκέμβρη του 2015 στην ιστοσελίδα 3533. Πρόκειται για αναδημοσίευση κειμένου του Αντρέα Παναγιώτου που εκδόθηκε αρχηκά στο περιοδικό «Χρονικό» (τεύχος 160) της εφημερίδας Πολίτης στις 17/4/2011.

Περιεχόμενο

Σειρά Ανα-Δημοσιεύσεων για το Κυπριακό – 1. Κυπριακή συνείδηση και Κυπριακή Δημοκρατία

του Αντρέα Παναγιώτου

Εισαγωγή

Η έννοια της κυπριακής συνείδησης εμφανίστηκε την δεκαετία του 1960 και συνόδευσε την Κυπριακή Δημοκρατία στα πρώτα της βήματα σαν ένας όρος ο οποίος αναφερόταν στην ανάπτυξη λαϊκής ταύτισης με την ανεξαρτησία. Μετά το 1974 μια σειρά από άλλοι όροι (κυπριωτισμος, κυπροκεντρισμος) χρησιμοποιήθηκαν για να περιγράψουν ανάλογα φαινόμενα. Στο κείμενο που ακολουθεί θα γίνει αρχικά μια διερεύνηση της περιόδου εμφάνισης της έννοιας και ακολούθως θα γίνει μια ανάλυση των ιστορικών καταβολών (πριν το 1960) και των ιστορικών προεκτάσεων (μετά το 1974) τόσο της έννοιας όσο και των αντιπαραθέσεων που προκάλεσε. Η ανάλυση θα βασιστεί στην βιβλιογραφία των κοινωνικών επιστημών και οι βασικές «περιοχές» διερεύνησης θα είναι οι εξωτερικές δυναμικές της γεωπολιτικής και οι μορφές του εσωτερικού δημόσιου λόγου.

Η γενεαλογία της έννοιας

Η έννοια της κυπριακής συνείδησης εμφανίστηκε με 2 διαφορετικούς τρόπους: σαν όρος δαιμονοποιησης και σαν αναλυτική εννοια/πλαισιο. Για την άκρα δεξιά υπήρξε ένας αρνητικός όρος ο οποίος έκφραζε την απομυθοποίηση της ιδεολογίας της ένωσης. Σαν τέτοιος ο όρος εμφανίστηκε και το 1972 στην αντιπαραθεση των 3 μητροπολιτών με τον Μακάριο. Σύμφωνα με τον Ν. Περιστιανη ένας από τους λόγους που πρόβαλαν οι μητροπολίτες εναντίον του Μακαρίου εστιαζόταν στο ότι: «Η πολιτική της κυβέρνησης του παρεξεκλινε της ευθείας εθνικής οδού αποβλέπουσα εν τη πραγματικοτητι εις την δημιουργιαν Κυπριακής συνειδήσεως.»[1] Σε αυτό το πλαίσιο η κυπριακή συνείδηση εμφανιζόταν σαν το προϊόν είτε μιας συνομωσίας (του Μακάριου, «των συνεργατών του» και των «κομμουνιστών») είτε σαν ένα είδος ηθικής διαφθορας/παρακμης. Όπως παρατήρησε εύστοχα ο Περιστιανης αυτή η αντίδραση ήταν βέβαια «κοντόφθαλμη» αλλά έκφραζε μια πραγματικότητα – τη συνειδητοποίηση της ευρύτερης κρίσης των παραδοσιακών (και θεολογικών) αξιών σαν αποτέλεσμα της διαδικασίας του «εκμοντερνισμου και της εκκοσμικευσης».

Την αναλυτική οπτική την έκφρασε ένας από τους πιο σημαντικούς διανοούμενους εκείνης της

περιόδου, ο Θεόδωρος Παπαδόπουλος στο κείμενο του «Η κρίσις της κυπριακής συνειδήσεως» του 1964. Ο Παπαδόπουλος αναγνώρισε την μετατόπιση του πληθυσμού υπέρ της ανεξαρτησίας και προσπάθησε να την ερμηνεύσει με ιστορικούς όρους. Σύμφωνα με αυτή την ανάλυση η αντίφαση ανάμεσα στην θεωρία της ένωσης και την πρακτική μεταστροφή υπέρ της ανεξαρτησίας δεν ήταν προϊόν των 3 χρόνων της ανεξαρτησίας αλλά βαθύτερη: η τάση προς την ανεξαρτησία έκφραζε το γεγονός ότι η Κύπρος είχε διαφορετική εμπειρία, και ιδιαίτερα διαφορετικούς «κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτικούς θεσμούς», από την Ελλάδα τουλάχιστον από το 1191 όταν «η Κύπρος απεσπασθη από του βυζαντινού ελληνισμού». Σε αυτήν την ανάλυση η κυπριακή συνείδηση εμφανίζεται όχι σαν είδος προβλήματος αλλά σαν είδος συλλογικής ιστορικής συνείδησης των κατοίκων της Κύπρου.

Οικοδομώντας πάνω σε αυτήν την ανάλυση ο Μ. Ατταλιδης το 1979 ανέπτυξε ένα κοινωνιολογικό πλαίσιο για το φαινόμενο τονίζοντας πιο έντονα την οικονομική πραγματικότητα (και τα οικονομικά συμφέροντα διαφόρων ομάδων του πληθυσμού) αλλά και τις αντιφάσεις που προέρχονταν από την διαφορετική «θέση» που είχαν Κύπρος και Ελλάδα στο παγκόσμιο σύστημα – η μεν πρώτη ήταν αποικία η οποία εντασσόταν στον τότε αναδυόμενο μετααποικιακό κόσμο ενώ η Ελλάδα ανήκε στην δυτική συμμαχία και είχε τα δικά της συμφέροντα και προβληματα/εξαρτηση. Επιπρόσθετα όμως ο Ατταλιδης τόνισε και την ιστορική συνύπαρξη ελληνοκυπρίων (ε/κ) και τουρκοκυπρίων (τ/κ) σαν μια τοπική-κυπριακή διάσταση που ερχόταν σε αντίθεση με τις κυρίαρχες εθνικές ιδεολογίες στην Ελλάδα και την Τουρκία. Ο Θ. Παπαδόπουλος είχε αναφερθεί επίσης έμμεσα στην ύπαρξη «της τούρκικης μειονότητας» σαν βασικής παραμέτρου της κυπριακής εμπειρίας η οποία απέκλειε την επιλογή της ένωσης. Σε αυτήν την περίπτωση όμως οι τ/κ ήταν ημιαορατοι σαν ένα είδος ιστορικού «υπόλοιπου» – ήταν μέρος της κυπριακής εμπειρίας αλλά όχι ενεργό υποκείμενο της κυπριακής συνείδησης. Υπήρξαν βέβαια και άλλες αναλύσεις τότε (λ.χ. του Λανιτη,[2] του Κυρρη[3] και της αριστεράς σαν πολιτικού-κοινωνικού χώρου) οι οποίες τόνιζαν ότι χωρίς την συνεργασία ελληνοκυπρίων-τουρκοκυπρίων οι επιλογές των πρώτων θα υπονομεύονταν από εξωτερικές επεμβάσεις οι οποίες θα χρησιμοποιούσαν την τουρκοκυπριακή κοινότητα σαν δικαιολογία. Η εστίαση του Ατταλιδη στην δικοινοτική διάσταση μετά το 1974 δεν ήταν τυχαία – εκφραζε και την οδυνηρή ιστορική εμπειρία του 1974 η οποία επανέφερε επιτακτικά στο προσκήνιο την εσωτερική πλουραλιστική διάσταση και την ανάγκη επαναπροσέγγισης, όπως παρατήρησε ο Παπαδακης στην ανάλυση του για τις μεταμορφώσεις των ε/κ ιστορικών αφηγήσεων. [4]

Η γενεαλογία της έννοιας, κατά συνέπεια, παραπέμπει σε 3 βασικά χαρακτηριστικά της κυπριακής συνείδησης:

Υπήρξε ένα νεωτερικο πολιτικό-πολιτιστικό φαινόμενο το οποίο έκφρασε την τοπική δυναμική του εκμοντερνισμου και σαν τέτοιο αντιμετωπίστηκε με καχυποψία από τους συντηρητικούς και ασκήθηκαν πιέσεις για λογοκρισία της δημόσιας έκφρασης του.

Έκφρασε μια έμφαση σε ένα είδος κυπριακής αυτονομίας η οποία ταυτιζόταν με την ανεξαρτησία πολιτικά, αλλά η οποία είχε και κοινωνικές, οικονομικές, πολιτιστικές και «ψυχολογικές» διαστάσεις και αίτια.

Κωδικοποίησε την αναγνώριση ότι ένα βασικό στοιχείο της κυπριακής ιστορικής εμπειρίας ήταν η συνύπαρξη διαφορετικών κοινοτητων/θρησκειων/κουλτουρων. Αυτή η αναγνώριση, ωστόσο, εγκλωβίστηκε την δεκαετία του 60 στα περιθώρια που καθόρισε το ελληνοκυπριακο «καθεστώς έκτακτης ανάγκης» το οποίο προέκυψε από την κρίση του 1963-64 και το οποίο μονοπωλούσε την συνταγματικά δικοινοτική πολιτεία.

Η ενωτική κριτική: η «συνομωσία» των ψιθύρων και οι ανυπότακτοι κύπριοι

Ολοκληρώνοντας την αναφορά του στο φαινόμενο της κυπριακής συνείδησης, ο Ατταλιδης εστίασε σε ένα ερώτημα το οποίο έχει ευρύτερες προεκτάσεις για την λειτουργία των κυπριακών πολιτικών και πολιτιστικών δομών:

«..το ερώτημα είναι γιατί, με δεδομένη την διάχυτη ύπαρξη αυτών των απόψεων.. δεν αρθρώνονταν ιδεολογικά σε ένα ευρύτερο πλαίσιο;»[5]

Ιδιαίτερα την περίοδο 1964-67 ο δημόσιος λόγος συχνά φαινόταν να υπερθεματίζει στην ενωτική ρητορική. Αυτή η αντίφαση είναι έκδηλη και στις ερμηνείες για την περίοδο: από την μια υπάρχει η ερμηνεια/θεωρία ότι τότε υπονομεύτηκε η ένωση ενώ από την άλλη ότι ο συναισθηματικός ενωτισμος ευκόλυνε τις τούρκικες παρεμβάσεις.

Η κυπριακή ενωτική ακροδεξιά και οι ελληνικές κυβερνήσεις της περιόδου φαίνεται να θεωρούσαν ότι στην Κύπρο άνθιζε ένα είδος «ανθελληνισμου» με στόχο την υπονόμευση της ένωσης. Ο Σ. Παπαγεωργιου (ιστορικός και συνεργάτης του Γρίβα) παραθέτει το ακόλουθο απόσπασμα από άρθρο εφημερίδας «αντιπολιτευόμενης την Κυπριακή Κυβερνησιν»:

«Ο Θεός της Ελλάδας επεφυλασσεν επί των ημερών μας την μεγάλην του ευνοιαν, να φερη εις Κυπρον τον Στρατον του Έθνους. Όνειρα και πόθοι αιώνων ελάμβαναν σάρκα και οστά. Και όμως εντεύθεν δεν εξεπηγασε, δεν εξεδηλωθη εθνική ευφρόσυνη. Εωσφορικαι δυνάμεις εμιανον την μεγάλη στιγμήν. Παρέσυραν τον λαον. Του παρέστησαν ως τέρας τον Ελληνικον Στρατον. Του συνεσκοτισαν την ελπιδοφορον πραγματικότητα και του ειπον ότι κατακτηται και όχι ελευθερωται είναι οι Έλληνες φαντάροι. Και τι άλλο χωρίς ίχνος εντροπής δεν διέδωσαν.»[6]

Ανάλογες απόψεις εκφρασε και ο έλληνας υπουργός άμυνας Π. Γαρουφαλιας αλλά και ελληνικές εφημερίδες. Τέτοιου είδους κείμενα, όμως, δεν φαίνεται να είχαν δημοσιευθεί στον ελληνοκυπριακο τύπο ο οποίος μάλλον κυριαρχειτο από ένα ρητορικό ενωτισμο – οπότε η κατηγορία ήταν ότι γινόταν εκστρατεία «ψιθύρου».Ο «ψίθυρος», όμως, είναι και ένα είδος έκφρασης που μπορεί να είναι το αποτέλεσμα λογοκρισίας η φόβου. Η περίπτωση της έκφρασης «Η Κύπρος για τους Κύπριους» είναι εκφραστική. Η πρώτη φορά που διατυπώθηκε ήταν το 1898 από τον παραδοσιακό πολιτικό Α. Λιασιδη σε μια αναφορά του στο ότι έπρεπε να αντικατασταθούν οι βρετανοί υπαλληλοι/αξιωματουχοι με κύπριους.[7] Την ίδια έκφραση επανέλαβε και ο ηγέτης των εθνικιστών στις αρχές του 20ου αιώνα, ο μητροπολίτης Κιτίου, σε μια έκκληση του προς τους τ/κ για κοινή ψηφοφορία.[8] Όταν όμως η ίδια διατύπωση εκφράστηκε προφορικά από τον βουλευτή Λ. Δημητριάδη το 1968, ένα μήνα μετά την επανεκλογή του Μακάριου με σύνθημα το εφικτό, η ακροδεξιά εφημερίδα «Πατρίς» το έκανε πρωτοσέλιδο θέμα με τίτλο «Η υποκρισία των ανθελλήνων».[9]

Είναι σαφές ότι είχε αναπτυχθεί μια αντιπαραθεση ανάμεσα στην ελληνική και την κυπριακή κυβέρνηση και ότι η αντιπαραθεση της εμπειρίας της ανεξαρτησίας με την προοπτική μετατροπής της Κύπρου σε διχοτομημένη (η τριχοτομημένη) περιοχή προκαλούσε λαϊκή δυσφορία και απομυθοποίηση της φαντασιακης «μητέρας-πατρίδας» και των ελληνικών στρατευμάτων. Όταν ο τόνος της πολιτικής ρητορικής από την Αθήνα έπαιρνε την μορφή διαταγών η τοπική αντίδραση ήταν αυτονόητα έντονη. Έγραφε λ.χ. η αθηναϊκή εφημερίδα «Ελευθερία» για το θέμα του «εθνικού κέντρου» και το ποιος πρέπει να αποφασίζει για το κυπριακό:

«Την χαραξιν της γραμμης και την εκτελεσιν της θα εχη εις το ακεραιον η ελληνική κυβερνησις. Δεν χωρεί πλέον ούτε πολυαρχία, ούτε ανευθυνον παρασκηνιον. Ο κ. Μακάριος θα εκτελη εντολας. Και εις τας Αθηνας υπαρχει Υπουργικον Συμβουλιον δια να αποφασιζη.»[10]

Η ελληνική αριστερά και η αριστερίζουσα πτέρυγα της «Ένωσης Κέντρου» υποστήριζε τον Μακάριο – αλλά οι σχέσεις των 2 χωρών συνέχισαν να οξύνονται μετά την ανατροπή της κυβέρνησης Παπανδρέου το 1965 και ιδιαίτερα μετά το πραξικόπημα του 1967 όταν η χούντα απαιτούσε

επιτακτικά να αποφασίζει σαν «εθνικό κέντρο». Το ότι ο Μακάριος σε περιόδους κρίσης, (όπως το 1972 αλλά και στην επιστολή του προς την χούντα πριν το πραξικόπημα) τόνιζε εμφαντικά ότι δεν ήταν «διωρισμενος νομάρχης η τοποτηρητής» δεν ήταν τυχαίο – έκφραζε το ευρύτερο κλίμα τοπικής δυσφορίας.

Εκτροπή νοήματος: μιλώντας για την ανεξαρτησία μέσα από τους κώδικες της ένωσης

Μια άλλη σχολή ερμηνείας εκείνης της περιόδου τονίζει τον εκτός τόπου και χρόνου ενωτισμο σαν αιτία των μετέπειτα προβλημάτων. Το ιστορικό πλαίσιο των 2 ψηφισμάτων τα κυπριακής βουλής υπέρ της ένωσης, το 1964 και το 1967, ίσως να βοηθήσουν στην κατανόηση των ρητορικών του δημόσιου λόγου.

Τον Ιούλιο του 1964 άρχισαν στην Γενεύη συζητήσεις για το μέλλον της Κύπρου οι οποίες κατέληξαν στο σχέδιο Ατσεσον. Ο Μακάριος ανησυχώντας για τις εξελίξεις πήγε στην Αθήνα στις 27 Ιουλίου. Στις 30, φεύγοντας, έδωσε δημοσιογραφική διάσκεψη όπου απέρριπτε το σχέδιο το οποίο διαμορφωνόταν – προκαλώντας την δυσφορία της ελληνικής κυβέρνησης για τον τρόπο της παρέμβασης του.[11] Την ίδια ακριβώς ημέρα η κυπριακή βουλή έγκρινε ομόφωνα ψήφισμα στο οποίο γινόταν μεν αναφορά στο «δικαίωμα αυτοδιαθέσεως» (το οποίο παρέπεμπε στην ένωση) αλλά η βασική του έμφαση ήταν ότι «ο κυπριακός λαός δέον να αποφασιση ελευθέρως και αδεσμευτως δια το μέλλον ολόκληρης της Νήσου». Οι κωδικές λέξεις εδώ ήταν το «ελευθέρως και αδεσμευτως» (το οποίο παρέπεμπε σε αντίθεση στην επιβολή «νατοϊκής λύσης») και το «ολόκληρης» – το οποίο έκφραζε αντίθεση στο σχέδιο Ατσεσον και στις φήμες για διπλή ένωση. Από τότε η έκφραση «ατόφια» η «γνήσια ένωση» η οποία υιοθετήθηκε στον κυπριακό δημόσιο λόγο έκφραζε μια έμμεση αλλά σαφή αντίθεση-αντίσταση στα «δυτικά σχέδια» για διπλή ένωση. Έτσι η στήριξη της ανεξαρτησίας γινόταν μέσα από την χρήση της ενωτικής ρητορικής.

Το 1967 η κυπριακή βουλή έγκρινε ένα ακόμα ψήφισμα στο οποίο μάλιστα γινόταν πιο σαφής αναφορά στην ένωση. Η ιστορία της συγκεκριμένης συνεδρίας είναι εκφραστική για τον κωδικοποιημένο τρόπο με τον οποίο λειτουργούσε τότε ο δημόσιος λόγος. Μετά την άνοδο της χούντας στην εξουσία στην Ελλάδα υπήρξε ένα κριτικό κλίμα στην Κύπρο – και όχι μόνο ανάμεσα στην αριστερά. Σε αυτό το πλαίσιο η ελληνική πρεσβεία αλλά και οι εφημερίδες της ενωτικής ακροδεξιάς άρχισαν μια εκστρατεία ενάντια σε κύπριους πολιτικούς. Η βουλή κλήθηκε τότε να πάρει θέση. Το θέμα όπως το είχε εγγράψει ο Λ. Δημητριάδης ήταν: «Αι εκφραζομεναι απειλαι ωρισμενων προσωπων η οργανισμων εν Κυπρω η και εν Ελλαδι, και η ληψις των ενδεικνυομενων νομικων η πολιτικων μέτρων.» Ο Μακάριος είχε τοποθετηθεί στο θέμα (και τις απειλές της χούντας) τηρώντας μια στάση ισορροπημένης ουδετερότητας η οποία όπως παρατήρησε ο Κρανιδιώτης συγκάλυπτε το θέμα για χάριν της «εθνικής ενότητας». Ανάλογα έπραξε και η βουλή. Ο Γ. Κληριδης (σαν πρόεδρος της βουλής και εκπρόσωπος της φιλελεύθερης δεξιάς) και ο γ.γ. του ΑΚΕΛ έκαναν παραπλήσιες τοποθετήσεις οι οποίες παρέπεμπαν στο ψήφισμα του 1964 για «γνήσια ένωση» «χωρίς ανταλλάγματα» εκφράζοντας έτσι την κριτική τους για τις πιέσεις των Αθηνών. Στο τελικό ψήφισμα η κωδικη διατύπωση ήταν για ένωση «ενιαίας και ολόκληρης της Κύπρου».[12] Έτσι η κριτική προς την χούντα διατυπώθηκε και πάλιν κωδικοποιημένα χρησιμοποιώντας την ηγεμονικη ρητορική της ένωσης. Μερικούς μήνες μετά ο Μακάριος κήρυξε ανοικτά την πολιτική του «Εφικτού» και την νομιμοποίησε με τις προεδρικές εκλογές του 1968. Το ποσοστό των ψήφων που έγκρινε την στροφή του Μακάριου ήταν ειρωνικά σχεδόν το ίδιο με το ποσοστό των ε/κ που είχαν υπογράψει υπέρ της ένωσης το 1950 – η μεταλλαγή του 96%[13] σε 18 χρόνια είναι εκφραστική της ρευστότητας των επιλογών της εποχής.

Οι δυναμικές του ηγεμονικού λόγου: το απαγορευμένο, το εθνικό υπερεγώ και το status των συμβόλων

Για να κατανοηθούν τόσο η συγκεκριμένη περίοδος (1964-68) που σηματοδότησε την εγκατάλειψη της ιδεολογίας της ένωσης, αλλά και ο κωδικοποιημένος τρόπος με τον οποίο εκφραζόταν ο δημόσιος λόγος πρέπει να δούμε την διαπλοκή του λόγου και της εξουσίας σαν discourse το οποίο διαμορφώνει ηγεμονικά «καθεστώτα αλήθειας». Οι πρόσφατες εξελίξεις στον χώρο των κυπριακών κοινωνικών επιστημών έχουν αρχίσει να απομυθοποιούν τον ηγεμονικό λόγο και σε αυτό το πλαίσιο η ένωση δεν εμφανίζεται πια σαν το «ιερό, προαιώνιο» αίτημα αλλά σαν μια συγκεκριμένη μορφή της ηγεμονικής ιδεολογίας-πλαισίου το οποίο καθιερώθηκε στις αρχές του 20ου αιώνα και οδηγήθηκε στην κρίση μετά το 1960. Είναι πια σαφές επίσης ότι ποτέ δεν υπήρξε ιστορικά ομοιομορφία απόψεων στην κυπριακή κοινωνία – σαν σύνολο η στο εσωτερικό των κοινοτήτων. Το ηγεμονικό «καθεστώς αλήθειας» λειτουργεί με την λογοκρισία των εσωτερικών ιστορικών διαφοροποιήσεων, συμφερόντων και συγκρούσεων και την κατασκευή της μυθολογίας για μια μοναδική «φυσική» αλήθεια. Και φυσικά οι διαχειριστές αυτού του μυθολογικά «εθνικά ορθού» διεκδικούσαν και ανάλογη εξουσία και status.

Στην ανάλυση του 1964 ο Θ. Παπαδόπουλος είχε προκρίνει 3 πιθανές λύσεις της αντίφασης που ανέλυσε: την ανάπτυξη κυπριακής εθνικής συνείδησης, την ένωση, η την συνύπαρξη της ελληνικής εθνικής ταυτότητας με την πολιτική ταυτότητα του πολίτη της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το τελευταίο μοντέλο ήταν αυτό το οποίο επικράτησε τότε σαν ένα είδος συμβιβασμού ανάμεσα στο προηγούμενο καθεστώς αλήθειας (της ένωσης) και της νέας πραγματικότητας η οποία διαμορφώθηκε από την ανεξαρτησία. Αυτή η μεταβατική μορφή δυαδικής ταυτότητας ωστόσο ήταν σαφώς ευάλωτη καθώς το μεταααποικιακό καθεστώς της δεξιάς (και των 2 κοινοτήτων) είχε νομιμοποιηθεί με βάση τον εθνικισμό. Υπήρχε με αυτήν την έννοια κρίση νομιμοποίησης των διαχειριστών της πολιτείας και σε αυτό το πλαίσιο οι κωδικοποιημένες διατυπώσεις εκφραζαν ένα είδος μεταλλαγής εννοιών στο κυρίαρχο πλαίσιο.

Ο τρόπος με τον οποίο η ηγεμονική ιδεολογία διαχεόταν και μιλούσε μέσα από τα άτομα αναλόγως των συγκυριών και των δεδομένων φαίνεται από τις ενδιαφέρουσες αναφορές του Π. Περσιανη στον Φ. Πετριδη γυμνασιάρχη και διανοούμενο της δεξιάς. Το 1959 όταν κυκλοφόρησε η είδηση για τις συμφωνίες της Ζυρίχης ήταν αρνητικός. Ακολούθως ταυτίστηκε με το όραμα του Μακάριου για μια νέα πολιτεία που θα έκφραζε νέες προοπτικές και όπου θα συνυπάρχον η ανεξάρτητη πολιτεία με την ελληνική εθνική ταυτότητα. Στην φορτισμένη συγκυρία του 1963-4 έβγαζε πύρινους λόγους στους μαθητές για «την γαλανόλευκη», ενώ το 1965 επανήλθε στην θέση του για ένα «εσωτερικώς ισχυρών κράτος» υποστηρίζοντας μάλιστα, σύμφωνα με τον Περσιανη, ότι η ελληνοκυπριακη εκπαίδευση «έπρεπε να παύσει να εφαρμόζει δουλικά την οργάνωση και τα προγράμματα της ελληνικής εκπαίδευσης τα οποία δεν ανταποκρίνονταν στις σύγχρονες ανάγκες, και να προχωρήσει στην υιοθέτηση νέων, διαφορετικών από εκείνα της Ελλάδας». [14] Ήταν η εποχή που η Αθήνα απαιτούσε την απόλυτη ευθυγράμμιση της κυπριακής εκπαίδευσης με την ελληνική. Έτσι η ιστορική πραγματικότητα και οι συγκυρίες επέτρεπαν μια ρευστότητα και μια ελαστικότητα που ευνοούσε την ανάδυση πολλαπλών ερμηνειών της ελληνικότητα ακόμα και στον χώρο της κεντροδεξιάς.

Για να κατανοηθεί το πλαίσιο αυτών των κωδικοποιημένων εκφράσεων των μεταλλαγών ταυτότητας πρέπει να δούμε ότι η δημόσια έκφραση τότε δεν ήταν ελεύθερη. Υπήρχε βέβαια μια προϊστορία λογοκρισίας από την εποχή της αποικιοκρατίας. Αλλά η είσοδος στην ανεξαρτησία δεν έγινε με διεύρυνση των περιθωρίων δημόσιας έκφρασης. Μάλλον το αντίθετο. Το 1958 είχε εξαπολυθεί ένα πογκρόμ εναντίον της αριστεράς (με δικαιολογίες συχνά ότι οι αριστεροί είχαν εκφραστεί κριτικά είτε για την ΕΟΚΑ είτε για άλλα θέματα τα οποία οι ένοπλοι θεωρούσαν «ιερά» και απαγορευμένα) και στις 2 κοινότητες. Αυτές οι επιθέσεις, όπως παρατήρησε ο P. Loizos,[15] λειτούργησαν σαν ένα είδος προειδοποίησης για όσους ενδεχομένως θα ήθελαν να εκφραστούν κριτικά για την νέα εξουσία. Η απαγωγή του δεξιού δημοσιογράφου Φαρμακίδη (ο οποίος εκφραζόταν κριτικά για το νέο καθεστώς) από στελέχη της ΕΟΚΑ το 1960 λειτούργησε για να εμπεδώσει την ευρύτερη εικόνα για τα επιτρεπτά όρια του δημόσιου λόγου. Η συμβολική μορφή του Π. Γιωρκατζη αξίζει να αναλυθεί στο πλαίσιο αυτών των αντιφατικών δυναμικών (νομιμοποίησης και λογοκρισίας) της νέας πολιτείας και

των διαχειριστών της – ιδιαίτερα στο «καθεστώς έκτακτης ανάγκης» όπως ορθά αποκάλεσε ο Ν. Τριμικλινιωτης την εσωτερική νομικό-πολιτική δομή της κρατικής εξουσίας. Στην τ/κ κοινότητα η δολοφονία των δημοσιογράφων Γκιουρκαν-Χικμετ το 1962 λειτούργησε επίσης προς την ίδια κατεύθυνση. Σε αυτό το πλαίσιο διαμορφώθηκε ντε φάκτο ένα χάσμα ανάμεσα στον καθημερινό λόγο και στον επιτρεπτό δημόσιο λόγο – και η λογοκρισία του δημόσιου λόγου έγινε σαφής κατά την διάρκεια των δικοινοτικών ταραχών και της διάχυσης της βίας, όταν οι εφημερίδες (και των 2 κοινοτήτων) αναπαρήγαν τις επίσημες θέσεις παραβλέποντας τα εξόφθαλμα στοιχεία για τα εγκλήματα σε βάρος της άλλης κοινότητας. Σε αυτό το πλαίσιο για να μιλήσεις δημόσια έπρεπε να εκφραστείς μέσα από τον κυριαρχο/ηγεμονικο λόγο. Στον καθημερινό λόγο υπήρχαν όμως και διαφορετικές αφηγήσεις όπως τεκμηρίωσε η ανθρωπολογική έρευνα τόσο του Loizou όσο και του Παπαδακη.

Η περίοδος 1968-74 έκφρασε την ολοκλήρωση της αντιπαράθεσης της ακροδεξιάς και την χούντας με το πλειοψηφικό πια ρεύμα υπέρ της ανεξαρτησίας. Σε αυτό το πλαίσιο η κυπριακή συνείδηση έκφρασε την εμπειρία της καθημερινότητας όπως αυτή μεταλλασσόταν ιστορικά. Η ένωση σε εκείνο το πλαίσιο έκφρασε όχι απλά τους συναισθηματικούς συνειρμούς του προηγούμενου «καθεστώτος αλήθειας», αλλά και ένα είδος διεκδίκησης status. Όπως παρατήρησε ο Loizos η έντονη υποστήριξη της ακροδεξιάς από ορισμένα στρώματα (όπως οι εκπαιδευτικοί) αλλά και η ρητορική που αρθρωνόταν, εκφραζε ένα κλίμα κρίσης για την πιθανή υποβάθμιση του status όσων χρησιμοποιούσαν σαν είδος πολιτιστικού κεφαλαίου τον ακραίο ελληνοχριστιανισμο σαν μορφή ελληνικότητας. Ήταν μια σύγκρουση που συνεχιζόταν από την δεκαετία του 1940.

Η θέση της ακροδεξιάς ήταν χαρακτηριστική σαν σύμπτωμα αυτής της κρίσης του αυταρχισμού. Ενώ εκπροσωπούσε μια μικρή μειοψηφία (4 -10% σύμφωνα με τα εκλογικά αποτελέσματα της περιόδου 1968-70) και θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι δεχόταν πιέσεις από την πλειοψηφία αλλά και τον κρατικό μηχανισμό από το 1960, ταυτόχρονα εμφανιζόταν σαν φορέας της ηγεμονικής ιδεολογίας, σαν ένα είδος «εθνικού υπερεγώ»/λογοκριτή και απαιτούσε συμμόρφωση με τις απόψεις της ανεξαρτήτως του μεγέθους της. Η αιτία αυτής της παραδοξότητας πήγαζε εν μέρει από την στήριξη που είχε από το ελληνικό κράτος (αλλά και από την Δύση ευρύτερα) το οποίο έλεγχε άμεσα η έμμεσα 2 βασικούς τοπικούς κρατικούς μηχανισμούς – τον στρατό και την εκπαίδευση. Ταυτόχρονα όμως η ακροδεξιά έκφραζε και ένα τοπικό αυταρχισμό σύμφωνα με τον οποίο η δική της ιδεολογία ήταν «εθνικά ορθή» διότι ήταν νομιμοποιημένη στο «καθεστώς αλήθειας» του ελληνοχριστιανισμου. Όταν λ.χ. παραπονιόταν η ακροδεξιά για την μη δημοκρατική προεκλογική εκστρατεία του 1968, η για τις πιέσεις εναντίον υποστηρικτών της δεν μιλούσε εκ μέρους του συνόλου των πολιτών. Αντίθετα κατηγορούσε τον Μακάριο γιατί «ανεχόταν» τους κομμουνιστές και φυσικά δεν θεωρούσε προβληματική την άσκηση βίας εναντίον τους η άλλων.

Οι καταβολές της αντιπαράθεσης: από το θρησκευτικό στο εθνικό καθεστώς αληθειας/ταυτοτητας

Σήμερα είναι κατανοητό ότι η μετάβαση από την παραδοσιακή στην μοντέρνα κοινωνία συμπεριλάμβανε και την δημιουργια/κατασκευη νέων μορφών ταυτότητας – το έθνος σε αυτό το πλαίσιο ήταν η πολιτικό-πολιτιστική ταυτότητα η οποία αντιστοιχούσε στο νεωτερικο πλαίσιο. Η ανάλογη αντιπαραθεση στην Ελλάδα εκφράστηκε μέσα από την σύγκρουση γύρω από την ταυτότητα του Ρωμιού και του Έλληνα όπως υπέδειξε ο Π. Κιτρομηλιδης.[16] Αυτή η αντιπαραθεση μεταφέρθηκε στην Κύπρο στα τέλη του 19ου αιώνα και κορυφώθηκε στην εκκλησιαστική κρίση της περιόδου 1900-10. Σε εκείνη την σύγκρουση συμπυκνώθηκαν 3 αντιπαραθεσεις: η πολιτική αντιπαραθεση διαλλακτικών – αδιάλλακτων σε σχέση με την στάση των χριστιανων-ε/κ απέναντι στην αποικιακή διοίκηση, μια αντιπαραθεση με στοιχεία ταξικής σύγκρουσης όπως τεκμηρίωσε ο Ρ. Κατσιαουνης,[17] και η πολιτιστική αντιπαραθεση της παραδοσιακής Ρωμιοσύνης και του ελληνικού εθνικισμού η οποία

έκφραζε μια αντιπαραθεση γύρω από την ταυτότητα των κυπρίων ιθαγενών. Η ρωμιοσύνη δεν εστίαζε την ταυτότητα ούτε στην γλωσσική συγγένεια ούτε στην σύνδεση με την αρχαιότητα ενώ η φαντασιακη της γεωγραφία εστιαζόταν στην Ιερουσαλήμ και την Κωνσταντινούπολη παρά την Αθήνα. Και με βάση την κυπριακή ιστορική-κοινωνιολογική εμπειρία ήταν λογικό ότι οι παραδοσιακοί έδειχναν σαφώς περισσότερη κατανόηση για την πολιτιστική συνύπαρξη χριστιανισμού- Ισλάμ. Φαινομενικά στο τέλος της δεκαετίας κέρδισαν οι νεωτερικοι εθνικιστές και η ελληνική ταυτότητα υποσκέλισε την παραδοσιακή ταυτότητα του ρωμιού. Μια πιο προσεκτική, ωστόσο, ανάγνωση των δεδομένων δείχνει ότι το τελικό αποτέλεσμα ήταν ένα είδος συμβιβασμού μέσα από τον οποίο η τοπική εκκλησία εκμοντερνιστηκε και μετατράπηκε σε ένα παράλληλο θεσμό πολιτικής έκφρασης για την ε/κ κοινότητα.

Η τ/κ κοινότητα βίωσε μια ανάλογη μεταμόρφωση μετά το 1920. Αυτή η μεταμόρφωση, ωστόσο, ήταν σαφώς πιο ριζοσπαστική καθώς ο κεμαλισμος (ο αντίστοιχος εισαγόμενος εθνικισμός) ήταν ριζικά αντί-θρησκευτικός. Σε ένα κείμενο της δεκαετίας του 1930 ένας τ/κ διανοούμενος έγραφε:

«Το κτίσιμο ιεροδιδασκαλείων είναι συνώνυμο με την δολοφονία της κοινότητας. Ενώ αλλα έθνη έβαζαν ένα τέλος στην επιχείρηση του παράδεισου αυτές οι αλεπούδες και οι λύκοι προσπαθούν να αδειάσουν τις τελευταίες σφαίρες τους πάνω μας.»[18]

Αυτή η μεταλλαγή από την παραδοσιακή θρησκευτική ταυτότητα στην νεωτερικη εθνική είχε ουσιαστικά ολοκληρωθεί μέχρι την δεκαετία του 1930. Τα σχολεία και ο έντυπος λόγος έγιναν οι βασικοί μηχανισμοί κατασκευής των νέων ταυτοτήτων και διάχυσης τους στην κοινωνία. Η ιδιομορφία στην περίπτωση της Κύπρου ήταν ότι αυτές οι ιδεολογίες εισήχθηκαν ουσιαστικά από τις γειτονικές χώρες – την Ελλάδα και την Τουρκία – αντί να αναπτυχθουν/κατασκευαστουν τοπικά.

Το πλαίσιο: η εποχή των αυτοκρατοριών και το έθνος σαν φαντασίωση εκμοντερνισμου

Το βασικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύχθηκαν αυτές οι ιδεολογίες ήταν το βρετανικό αποικιακό πλαίσιο στην ευρύτερη εποχή της δυτικής αποικιοκρατίας. Η κάθοδος των βρετανών επιτάχυνε τις διαδικασίες εκμοντερνισμου και ένταξε την Κύπρο στο αποικιακό πλαίσιο της τότε παγκόσμιας ηγεμονικής δύναμης. Η ελληνική εθνική ιδεολογία η οποία είχε αποκτήσει την μορφή της Μεγάλης Ιδέας έκφρασε εκείνη την περίοδο το «όραμα» της αναβίωσης μιας μικρής βυζαντινής αυτοκρατορίας με άξονα τον ελληνικό εθνικισμό – και αυτό το όραμα «περιφερειακής δύναμης» εντασσόταν συνήθως στα πλαίσια της βρετανικής ηγεμονίας στο παγκόσμιο σύστημα. Στην αντίπερα όχθη η οθωμανική αυτοκρατορία ήταν σε παρακμή και η δική της προσπάθεια εξισορρόπησης αντιφάσεων και πιέσεων οδηγούσε επίσης στην προσπάθεια προσεταιρισμού της Βρετανίας απέναντι στον κίνδυνο ρωσικής επέκτασης – αλλά και της Γερμανίας απέναντι στην Μ. Βρετανία. Σε αυτό το πλαίσιο η Βρετανία ενθάρρυνε μεν το εκμοντερνισμο των τοπικών θεσμών αλλά η σχέση της με τους δυο εθνικισμούς ήταν επιλεκτική. Μέχρι τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο διάφοροι βρετανοί αξιωματούχοι (με πιο γνωστή την περίπτωση του Τσωρτσιλ το 1907) ενθάρρυναν η έδειχναν κατανόηση για το ζήτημα της ένωσης αλλά και για την πολιτιστική μετατόπιση προς την ελληνική εθνική ταυτότητα. Είναι αυτό το πλαίσιο (του μύθου της «αγγλοελληνικής φιλίας») που δημιούργησε και το εντυπωσιακά φιλοβρετανικο κλίμα ανάμεσα στην ε/κ ελίτ όπως παρατήρησε ο Γιωργαλλιδης στην ανάλυση του για την πρώτη περίοδο της αποικιοκρατίας.[19] Το αποκορύφωμα αυτής της λογικής ήταν η προσφορά της Κύπρου στην Ελλάδα κατά την δεκαετία του 1910. Η ένωση και ο ελληνικός εθνικισμός ανκαι ελαφρώς πιο αντιπολιτευτικός από ότι οι παραδοσιακοί διαλλακτικοί πολιτικοί, ήταν ένα βοηθητικό πλαίσιο για τους βρετανούς στον βαθμό που νομικά η Κύπρος άνηκε ακόμα στην οθωμανική αυτοκρατορία. Αντίθετα οι βρετανοί ήταν πιο καχύποπτοι απέναντι στην εμφάνιση του τουρκικού εθνικισμού και μέχρι την δεκαετία του 1930 στηρίχθηκαν σχεδόν αποκλειστικά στους παραδοσιακούς τ/κ πολιτικούς που δεν φαίνονταν να αμφισβητούν την βρετανική κυριαρχία.

Αυτό το πλαίσιο της εποχής των αυτοκρατοριών ενθάρρυνε την λογική της προσάρτησης της Κύπρου στα γειτονικά κράτη και οι εισαγόμενοι εθνικισμοί μεταφράζονταν εσωτερικά, όπως το απέδωσε η R. Bryant, σαν ένα είδος «φαντασίωσης εκμοντερνισμου». Αυτή η εποχή άρχισε να μπαίνει σε κρίση μετά τον πρώτο παγκόσμιο και κατέρρευσε μετά τον δεύτερο καθώς στα πλαίσια του παγκόσμιου συστήματος περάσαμε από την εποχή των αυτοκρατοριών στην εποχή της αποαποικιοποιησης.

Η μεταβατική περίοδος και οι αμφιταλαντεύσεις του αποικιακού λόγου

Μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο η ένωση έπαψε να είναι μια από τις επιλογές της Βρετανίας καθώς αυξήθηκε δραματικά η γεωπολιτική σημασια/αξια της Κύπρου. Εκείνη την περίοδο η αποικιοκρατία βρέθηκε μπροστά σε 2 εσωτερικές μορφές πίεσης: τον αυξανόμενη πίεση από μερίδα των ενωτικών και από την ανάδυση μιας ριζοσπαστικής αριστεράς η οποία αμφισβητούσε το αποικιακό σύστημα συνολικά. Σε αυτό το πλαίσιο οι βρετανοί προσπάθησαν να προσεταιριστούν παραδοσιακές τοπικές δυνάμεις (όπως οι «επταδικοι» της δεκαετίας του 1920) με τον ίδιο τρόπο που προσπάθησαν να διατηρήσουν την συμμαχία με τον ελληνικό εθνικισμό και τους ενωτικούς.

Ο ελληνικός εθνικισμός στις δεκαετίες που ακολούθησαν προσπαθησε/προσπαθει να λογοκρίνει την συμβιωτική του σχέση με την βρετανική αποικιοκρατία αλλά και την συγκριτικά προνομιούχα του θέση στο γεωπολιτικό-γεωπολιτιστικο αποικιακό «βλέμμα». Αν συγκρίνει κανείς λ.χ. την στάση των βρετανών απέναντι στους άραβες (της Αιγύπτου η της ευρύτερης Μέσης Ανατολής) όπως την ανέλυσε ο E. Said στην μνημειώδη εργασία του, «Orientalism», με την στάση τους απέναντι στους ε/κ, υπάρχει σαφής διαφορά. Η εικόνα των αράβων κωδικοποιήθηκε σαν μια πολιτιστική-κοινωνική έκφραση της υποτιθέμενης «παθητικότητας» της ανατολής, ενώ αντίθετα η εικόνα των ε/κ οικοδομήθηκε σαν ενδεχόμενων συμμάχων. Η χριστιανικη-ε/κ κοινότητα για το αποικιακό βλέμμα ήταν συνοριακή – ήταν μεν ανατολική (γεωγραφικά αλλά και με βάση την παραδοσιακή ρωμέϊκη κουλτούρα) αλλά η μεταλλαγή της σε ελληνική (με παραπομπές στην αρχαιότητα) την καθιστούσε εν δυνάμει «δυτική». Αυτή ήταν η γεωπολιτική διάσταση της «φαντασίωσης του εκμοντερνισμου» μέσα από τον εισαγόμενο εθνικισμό. Και για αυτό άλλωστε και ένα μεγάλο μέρος της ρητορικής του ελληνικού εθνικισμού μετά το 1940 εστιάστηκε στην «απογοήτευση» από τις βρετανικές υποσχέσεις.

Η περίπτωση του Υπουργού αποικιών Amery είναι χαρακτηριστική της αμφιταλάντευσης των βρετανών μετά το 1920 ανάμεσα στην επιδιωκόμενη συντήρηση της συμμαχίας με τον ελληνικό εθνικισμό και την προσπάθεια έλεγχου της αμφισβήτησης της αποικιοκρατίας. Ο Amery είχε εισηγηθεί προς το τέλος της δεκαετίας του 1920 να γίνουν σκέψεις για την πιθανότητα ανάπτυξης «κυπριακού πατριωτισμού» (ενός όρου ο οποίος προϋπήρξε και σαφώς χρησιμοποιήθηκε και μετά σε ποικίλα πλαίσια) σαν αντίβαρου στις πιέσεις για ένωση. Ταυτόχρονα όμως ήταν και ένας συγκριτικά «φιλέλληνας» αποικιακός αξιωματούχος, ο οποίος είχε εισηγηθεί την πιθανότητα οι ελληνοκύπριοι να έχουν διπλή υπηκοότητα (ελληνική και αποικιακή) στα πλαίσια μιας ελληνοβρετανικής «συμπολιτείας», ενώ η εισήγηση του για πιθανή τοπική αποικιακή σημαία ήταν ένας συνδυασμός της ελληνικής και της βρετανικής. Η σύγκριση με την Μέση Ανατολή είναι εκφραστική – ενώ υπήρχε αποικιακή οδηγία από το 1926 που απαγόρευε την χρήση «εξωτερικών σημαιών» στην Παλαιστίνη, ο Amery διαμήνυσε στον κυβερνήτη Στορς, το 1928, ότι είχε αμφιβολίες για την εφαρμογή του μέτρου και στην Κύπρο. [20]

Μετά την εξέγερση του 1931 οι βρετανοί πήραν κατασταλτικά μέτρα ενάντια στις τοπικές πολιτικές δυνάμεις – τους εθνικιστές και των 2 κοινοτήτων αλλά και τους κομμουνιστές (που αντιμετώπιζαν καταστολή και προηγουμένως) οι οποίοι είχαν αρχίσει να αναδύονται σαν η τρίτη πολιτική δύναμη η οποία θα μπορούσε να ενθαρρύνει ένα τοπικό δικοινοτικό πατριωτισμό. Αυτή η προοπτική ήταν σαφώς η χειρότερη πιθανότητα για τους αποικιοκράτες όπως φαίνεται και από την ανάλυση του κυβερνήτη Πάλμερ το 1936 όταν εξέφραζε την προφητική (με βάση ότι ακολούθησε μετά το 1960) διάγνωση ότι ο «κυπριακός πατριωτισμός» («εθνικισμός») θα διαδεχόταν τον ελληνικό και σαν πιο

επικίνδυνος, για τα αποικιακά συμφέροντα, έπρεπε να καταπολεμηθεί η πιθανότητα σύντομης εμφάνισης του:

«Η συγκρότηση ενός κυπριακού εθνικισμού ο οποίος σίγουρα θα επικρατήσει όταν Ένωση μετατραπεί σε ξεπερασμένο πιστεύω, πρέπει να μετατοπιστεί όσον πιο πολύ γίνεται στο μέλλον. Προς το παρόν ελάχιστα έχει αναπτυχθεί. Οι Κύπριοι είναι είτε «εθνικοί» των περιφερειών τους, είτε έλληνες είτε τούρκοι.»[21]

Αυτές οι επιλεκτικές συμμαχίες των αποικιοκρατών είτε με τις ηγεμονικές εθνικές ιδεολογίες είτε με παραδοσιακές μορφές τοπικής ταυτότητας ήταν εμφανείς και στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Αρχικά οι βρετανοί αντιμετώπισαν εχθρικά τον κεμαλισμο. Αργότερα μετά την δεκαετία του 1940, συμμάχησαν μαζί του είτε σαν αντίβαρο στον ενωτισμό είτε στον κομμουνισμό. Την δεκαετία του 1930, όμως, όπως τεκμηρίωσε ο Ahmet An, άρχισε να διαμορφώνεται ανάμεσα στους τ/κ μια τάση υπέρ της δικοινοτικής συνεργασίας – ιδιαίτερα σε σχέση με τις φιλελεύθερες διεκδικήσεις για αυτονομία. Αυτή η τάση του κεμαλισμου ευνοήθηκε σαφώς από τις επιπτώσεις του κλίματος της «ελληνοτουρκικής φιλίας» των Βενιζέλου – Ατατουρκ. Και όπως παρατήρησε ο Αριφ Ταχσιν (μια νευραλγική μορφή στην διαμόρφωση του αυτόνομου συνδικαλισμού των τ/κ δασκάλων) την περίοδο 1930-50 η νέα γενιά των τ/κ «…ήταν φιλικά προσκείμενοι προς την ανεξαρτησία. Έτσι μας είχαν εκπαιδεύσει στα σχολεία. Στην εποχή την δική μου, τους μαθητές τους είχαν προκαταλάβει ενάντια στους άγγλους και όχι ενάντια στους Ελληνοκύπριους.»[22]

Ο εκμοντερνισμος των ιθαγενών και η μεταμόρφωση της ένωσης σε στρατηγική

Η θέση για υποστήριξη της ανεξαρτησίας σαν επιλογής εμφανίστηκε την δεκαετία του 1920 από τους κομμουνιστές. Την ίδια περίοδο η ιδεολογία της ένωσης γινόταν αυξανόμενα ένα ρητορικό πλαίσιο μέσα και γύρω από το οποίο συγκροτούνταν συγκυριακές στρατηγικές. Στα μέσα της δεκαετίας του 1920 εμφανίστηκε για πρώτη φορά ένα είδος τοπικής νεωτερικης πολιτικής (με επιρροές από τον βενιζελισμο) η οποία τόνιζε την ανάγκη μεταρρυθμίσεων, όπως οι διαλλακτικοί πολιτικοί της προηγούμενης περιόδου, αλλά η έμφαση ήταν σε ένα είδος αυτονομίας σε ένα μοντέρνο πλαίσιο δημοκρατικής αυτοκυβέρνησης – σαν σταδίου προς την ένωση μεν, η οποία, όμως, μετατοπιζόταν στον απώτερο μέλλον. Ο Νικόδημος Μυλωνάς, ο οποίος εμφανίστηκε και σαν ηγέτης της εξέγερσης του 1931, ήταν υποστηρικτής αυτής της πολιτικής.

Την δεκαετία του 1930 (μετά την καταστολή των οκτωβριανών) είχε αναπτυχθεί ένας τοπικός λόγος ο οποίος έδινε έμφαση στην αποκατάσταση του συντάγματος και την παραχώρηση κάποιας μορφής αυτονομίας στην Κύπρο. Αυτός ο πολιτικός λόγος ήταν ένα σημείο σύγκλισης των φιλελευθέρων, οι οποίοι εκφράζαν μερίδα των νέων μεσαίων στρωμάτων, με την λαϊκή-κομμουνιστική αριστερά. Η ένωση παρέμεινε το ηγεμονικό ιδεολογικό πλαίσιο και μάλιστα απλωνόταν στο σύνολο του πληθυσμού καθώς η εκπαίδευση καθόριζε πια τα πλαίσια ταύτισης των νεώτερων γενεών. Αλλά καθώς οι ιθαγενείς βίωναν πια τον εκμοντερνισμο που υποσχόταν προηγουμένως ο εθνικισμός, γινόταν και πιο απαιτητικοί. Η απροθυμία λ.χ. των φιλελευθέρων να υποστηρίξουν την ένωση την δεκαετία του 30 είχε να κάμει και με την δικτατορία του Μεταξά.[23]

Αυτή η στρατηγική διάσταση έγινε πιο έντονη την δεκαετία του 40. Όταν ήρθε στην Κύπρο τον Αύγουστο 1944 ο αντιπρόσωπος του αποικιακού γραμματέα, η κυπριακή αριστερά, η οποία στον ιδεολογικό της πυρήνα ήταν ανεξαρτησιακη μέχρι το 1940, οργάνωσε μαζικές διαδηλώσεις με αίτημα την άμεση ένωση – αντίθετα η δεξιά απείχε. Η συγκυρία ήταν επεξηγηματική για τις αποκλίνουσες στρατηγικές: η κυρίαρχη δύναμη στην ελληνική αντίσταση ήταν το ΕΑΜ. Όταν οι βρετανοί οδήγησαν την ελληνική αριστερά στον εμφύλιο και την στρατιωτική ήττα, η δεξιά ξανάγινε ρητορικά ενωτική απέναντι στην αριστερά που βρέθηκε να υποστηρίζει μεν την ένωση στο τότε κυρίαρχο πολιτιστικό πλαίσιο, αλλά με μια Ελλάδα στην οποία η αριστερά βρισκόταν υπό διωγμό.

Η πιο νευραλγική ιστορική στιγμή ήταν το 1947-48. Εκείνη την περίοδο οι βρετανοί σαν απάντηση στις λαϊκές κινητοποιήσεις πρότειναν σύνταγμα αυτοκυβέρνησης. Η Διασκεπτική που ακολούθησε, η πρώτη ουσιαστικά συζήτηση για ένα μετααποικιακό καθεστώς, διασταυρώθηκε μαζί με ένα έντονο κλίμα ταξικής και ιδεολογικής αντιπαράθεσης. Οι βρετανοί συζητούσαν μεν με την αριστερά στην Διασκεπτική ενώ ταυτόχρονα ήταν ντε φάκτο σύμμαχοι με την ενωτική δεξιά και ακροδεξιά τόσο στα πλαίσια του υπό διαμόρφωση τότε ψυχρού πόλεμου όσο και των τοπικών αντιπαραθέσεων. Η δεξιά ενώ επάνδρωνε τον αποικιακό μηχανισμό επέμενε ότι οι αποκλεισμένοι (η αριστερά και τα κοινωνικά στρώματα που εκπροσωπούσε) ήταν προδότες (άρα έπρεπε να παραμείνουν αποκλεισμένοι) και παρέπεμπε ρητορικά, σαν «τεκμήριο», στο ότι δεν υιοθετούσαν την πολιτική της ρητορικής διεκδίκησης της άμεσης ένωσης. Η «άμεση ένωση», όμως, ήταν εκτός συζήτησης και η δεξιά δεν έκανε τίποτε για να πιέσει τους βρετανούς. Αντίθετα η ακροδεξιά εθναρχια, μετά τον θάνατο του Λεοντιου το 1947, επανέφερε την ρητορική της «αγγλοελληνικής φιλίας» ενάντια στις απεργίες και τις συγκρούσεις των εργατών με τις αποικιακές δυνάμεις το 1948. Σε εκείνο το κλίμα η ρητορική της ένωσης ήταν ένα ιδεολογικό πλαίσιο το οποίο εχρησιμοποιείτο στρατηγικά από την δεξιά ενάντια στην αριστερά. Υπήρχε ένα είδος αξιολόγησης «ελληνικότητας» στις τελετές αποκλεισμών των αριστερών. Η διαδικασία δαιμονοποιησης της συμμετοχής στην πολιτική με αιτήματα της υλικής πραγματικότητας (οικονομικά-ταξικά, ανάγκη εκδημοκρατικοποιησης-εκλογων-συνταγματικων δικαιωμάτων) ήταν μέρος του συντηρητικού λόγου τον οποίο υιοθέτησε η δεξιά τότε – και ο οποίος πήγαζε από την ακροδεξιά. Υπήρχαν βέβαια και άλλες τάσεις στην ε/κ δεξιά – αλλά η στροφή στην ακραία συντηρητική ρητορική έκφρασε και μια σημαντική ιστορική μετατόπιση: ο ελληνικός εθνικισμός ο οποίος είχε εισαχθεί σαν εκμοντερνιστικη ιδεολογία στα τέλη του 19ου αιώνα, μετατρεπόταν πια σε αντί-μοντέρνα ρητορικη/ιδεολογια μπροστά στις κοινωνικές και πολιτιστικές μεταμορφώσεις του εκμοντερνισμου.

Ταυτόχρονα οι συζητήσεις για την αυτοκυβέρνηση που ώθησαν την αριστερά στην θέση για «πλήρη αυτοκυβέρνηση» το καλοκαίρι του 1948 έδειχναν ότι είχε αρχίσει πια να διαμορφώνεται μια νέα μορφή νεωτερικης κυπριακής κουλτούρας. Η αριστερά ήταν ο ιδεολογικό-πολιτικός χώρος που έκφραζε εν μέρει μαζικά αυτήν την νέα κουλτούρα αλλά οι διαστάσεις της απλώνονταν σίγουρα στο κεντρώο φιλελεύθερο χώρο τον οποίο έκφρασε πολιτικά ο Ι. Κληριδης και δημοσιογραφικά ο Θαλής Παπαδόπουλος.

Η διάχυση του κυπριακού μοντερνισμού και η εποχή της αποαποικιοποιησης

Αυτή η νεωτερικη τοπικη/ιθαγενης κουλτούρα είχε αρχίσει να διαμορφώνεται από την δεκαετία του 1930 και εκφράστηκε με την προσπάθεια άρθρωσης ενός νεωτερικου λόγου ο οποίος αντιμετώπιζε την κυπριακή ιστορική και νεωτερικη εμπειρία σαν άξια αυτόνομης ανάλυσης – αντί μόνο στην ρητορική σκιά της εθνικής «επιβεβαίωσης» των «ελληνικών καταβολών» με την οποία ερμηνευόταν η κυπριακή εμπειρία στην πρώτη αποικιακή περίοδο.[24] Τα περιοδικά «Κυπριακά Γράμματα» και «Πάφος» εκφρασαν αυτήν την στροφή προς την «εντοπιοτητα» στους χώρους της ε/κ διανόησης.

Η έκρηξη των κοινωνικών κινημάτων την δεκαετία του 1940 διεύρυνε τα πεδία της έκφρασης αυτού του είδους του κυπριακού νεωτερικου λόγου. Είναι σε αυτήν την περίοδο που εμφανίζεται η «κυπριακή επιθεώρηση» λ.χ. σαν ένα είδος μαζικής έκφρασης η οποία συνδύαζε την λαϊκή απήχηση με την εμπλοκή «έντεχνων» δημιουργών. Σε αυτό το πλαίσιο δημιουργήθηκε το «κυπριακό νεωτερικο υπόστρωμα» το οποίο διασταυρώθηκε τις επόμενες δεκαετίες με την νέα τεχνολογία (ιδιαίτερα του ραδιόφωνου) και έδωσε νέες μορφές έκφρασης στην κυπριακή δημιουργία και την κυπριακή μαζική κουλτούρα – όπως ήταν το σκετς, η νεώτερη κυπριακή μουσική κ.ο.κ.

Υπήρχε όμως και μια άλλη διάσταση της δεκαετία του 40 που ήταν νευραλγική: η διαμόρφωση κοινής διακοινοτικής πολιτικής. Εκείνη την δεκαετία η ταξική διάσταση φαίνεται να ήταν κυρίαρχη σε μεγάλα στρώματα του πληθυσμού δημιουργώντας μια καταλυτική νεωτερικη στιγμή. Η συμμετοχή

ε/κ και τ/κ σε κοινούς αγώνες σφράγισε ουσιαστικά μια εναλλακτική (σε σχέση με την ηγεμονική) ιστορική αφήγηση η οποία επιβίωσε παρά τον αποκλεισμό της από την εξουσία και την κατά περιόδους καταστολή της.

Σε αυτό το πλαίσιο η δεκαετία του 50 όπως το έθεσε ο Loizos αποτέλεσε την αντεπίθεση των συντηρητικών μπροστά στην νεωτερικη εξέγερση:

«Το γεγονός ότι η εκκλησία αισθανόταν συνεχώς να πιέζεται και από τις δυο αυτές κατευθύνσεις, από τον μοντερνισμό των απόφοιτων των ευρωπαϊκών πανεπιστημίων και από τον υλισμό της αριστεράς, ίσως εξηγεί εν μέρει το σθένος και το χρόνο που διάλεξε η Εκκλησία να δεσμευτεί με την ΕΟΚΑ.»[25]

Η στροφή της εθναρχιας προς ένα δυναμικό αντιαποικιακο αγώνα μετέβαλε, όμως, τον συντηρητικό λόγο της δεξιάς – και άρχισε να εμφανίζεται ένα είδος «μεταβατικά μοντέρνου» το οποίο έκφρασε σαν μορφή ο Μακάριος. Η συντηρητική στροφή, για την αριστερά, είχε αρχίσει από το 1949 όταν επέστρεψε στον ενωτισμο σαν στρατηγική εθνικής ενότητας. Η ΕΟΚΑ ήταν μια αντίδραση όσο και μια συνέχεια του κλίματος της δεκαετίας του 40. Σαν αντίδραση χρησιμοποιούσε την ένωση και την Ελλάδα σαν ιδεολογία νομιμοποίησης της εξουσίας της και αποκλεισμού της αριστεράς. Η μορφή του Γρίβα εκφράζει αυτήν την διάσταση. Σαν συνέχεια ολοκλήρωσε τον αντιαποικιακο αγώνα και κατέληξε, παρά την ιδεολογία της, σε ένα πλαίσιο το οποίο παρέπεμπε στις συζητήσεις του 1947-48 για την αυτοκυβέρνηση. Την θυσία για την «ελευθερία» (όπως κωδικοποιήθηκε αρχικά η ανεξαρτησία) την εκφράζουν μορφές όπως ο Αυξεντίου και ο Ματσης.

Η ανεξαρτησία ήταν ουσιαστικά η αναπόφευκτη δομική λύση του κυπριακού αντιαποικιακου ζητήματος με δεδομένη την γεωπολιτική θέση της Κύπρου και τον συνακόλουθο εσωτερικό πλουραλισμό της.

Το ιστορικά αναπόφευκτο: η εκπαίδευση σαν χώρος μυθολογίας και εξουσίας

Η εκπαίδευση απέκτησε από την αρχή του 20ου αιώνα νευραλγική σημασία και μετατράπηκε στον χώρο όπου κατασκευάστηκαν οι μυθολογίες της εξουσίας. Ανκαι η εθνική μυθολογία εστιάζει στην αντιπαραθεση Βρετανών και εκκλησίας, ουσιαστικά η πρώτη μεγάλη ρήξη έγινε ανάμεσα στους χριστιανους-ε/κ κατά το αρχιεπισκοπικό του 1900-10 όταν δημιουργήθηκαν διαφορετικά σχολεία για κάθε παράταξη – και όπως τεκμηρίωσε ο Κατσιαουνης υπήρχε σαφής διαφορά στην εκπαιδευτική έμφαση των 2 παρατάξεων από πριν.[26] Αντιπαραθέσεις στον χώρο των σχολείων υπήρξαν και την δεκαετία του 1920 και του 1940 – και στις 2 περιπτώσεις μάλιστα αποβλήθηκαν από τα σχολεία αριστεροί δασκαλοι/καθηγητες η μαθητές σαν μέρος της εκστρατείας πειθαρχίας της εθναρχιας και της αποικιοκρατίας.

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο η εκκλησία και οι πολιτικοί που την εκφραζαν αγωνίζονταν ενάντια στις προσπάθειες των βρετανών να συγκεντροποιησουν το σύστημα, να το εγκοσμικευσουν και να το ελέγξουν. Η προσπάθεια των βρετανών, όμως, παρουσιάζεται με σαφή στοιχεία υπερβολής και λογοκρισίας των άλλων παραμέτρων αντιπαράθεσης. Διότι η εκκλησία (και γενικά οι προύχοντες διαχειριστές των εκπαιδευτικών θεσμών) είχαν να αντιμετωπίσουν και την εσωτερική-κυπριακή κριτική: από τους δασκάλους (σαν εργαζόμενους) και από τους διαφωνούντες (αριστερούς και φιλελευθέρους) για την εκπαιδευτική (η και ιδεολογική) έμφαση των σχολείων. Όπως παραδέχεται λ.χ. ο Περσιανης, στην ανασκόπηση του για τις σχέσεις εκκλησίας-αποικιοκρατίας, ένας βασικός παράγοντας για την διαμόρφωση και έγκριση της επίμαχης νομοθεσίας του 1929 ήταν οι διαμαρτυρίες και η δυσφορία των δασκάλων για την ανάγκη εξορθολογισμου του συστήματος.[27]

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα της περιορισμένης αποικιακής παρέμβασης ήταν το ζήτημα των βιβλίων – και κατά συνέπεια της διδακτέας ύλης. Παρά την Παλμεροκρατια οι βρετανοί συνέχιζαν να

επιτρέπουν την εισαγωγή (η την ανατύπωση) των βιβλίων από την Ελλάδα « ακόμα και κατά την περίοδο του Β Παγκόσμιου πολέμου όταν εμφανίστηκε η ευκαιρία λόγω της γερμανικής κατοχής της Ελλάδας».

Η εκκλησία καλλιέργησε τον μύθο ότι «οι αγώνες της» είχαν να κάμουν με μια υποτιθέμενη συνομωσία αμφισβήτησης της «ελληνικότητας» της Κύπρου. Όπως φαίνεται, όμως, και από το ρητορικό πλαίσιο των αναφορών του Αιμιλιανιδη (ενός από τους ιδεολόγους του ελληνικού εθνικισμού) σε ένα κείμενο του 1944, η αντιπαραθεση για το ζήτημα της καταγωγής των κύπριων ήταν μέρος μιας ευρύτερης ευρωπαϊκής αντιπαράθεσης (η οποία διασταυρωνόταν και με την εσωτερική νομιμοποίηση της δυτικής αποικιοκρατίας) για την συγκριτική σημασία της «σημιτικής» και της «άριας» επίδρασης στην περιοχή.[28] Οι βρετανοί, σαν δυτικοί αποικιοκράτες, αυτονόητα βοήθησαν την στροφή του εθνικισμού προς την Άρια εκδοχή. Και παρά τις ανησυχίες για πιέσεις από τους ενωτικούς, προτιμούσαν σαφώς τον ελληνικό εθνικισμό από τον τότε εσωτερικό του αντίπαλο – τον κομμουνισμό. Το 1949 λ.χ. αποφάσισαν να ξαναεπιτρέψουν την διδασκαλία της ιστορίας της Ελλάδας στα δημοτικά. Τα βιβλία όμως που έρχονταν από την μεταμφυλιακη Ελλάδα ουσιαστικά έκαναν προπαγάνδα υπέρ της δεξιάς και του ελληνικού εθνικισμού. Οι άγγλοι δεν είχαν πρόβλημα να επεκτείνουν την διδασκαλία της ελληνικής ιστορίας αν αυτή η εκδοχή τους ευνοούσε στην γεωπολιτική του ψυχρού πολέμου – διότι εκείνη η διάσταση μετρούσε για τους αποικιοκράτες ενώ η μυθολογία της εκκλησίας πολεμούσε ακόμα με τους «φοίνικες» της ιστοριογραφίας του 19ου αιώνα. Και σαν συμπλήρωμα της εκστρατείας της δεξιάς για «εκδίωξη των αριστερών», οι βρετανοί απέλυσαν το 1952 τον ηγέτη της συντεχνίας δασκάλων, Σ. Αγγελίδη, για ένα άρθρο του για την κυπριακή εκπαίδευση.[29]

Μια συγκριτική αναφορά ίσως να είναι διαφωτιστική – η τ/κ παιδεία σε αντίθεση με την ε/κ είναι ριζοσπαστικά κοσμική. Σήμερα λ.χ. η τ/κ συντεχνία των δασκάλων χαρακτηρίζεται από έντονο αντί-ιμπεριαλισμό και μάλιστα αριστερό. Η πιθανότητα λοιπόν να ξεφύγει η παιδεία από την εκκλησία (την παραδοσιακή θεσμική οργάνωση) δεν σήμαινε κατ' ανάγκη ότι θα υπαγόταν στην αποικιοκρατία όπως δείχνει η τ/κ εμπειρία – θα ξέφευγε όμως ένα μηχανισμός εξουσίας από τα χέρια των διαχειριστών του. Και σε μεγάλο βαθμό αυτό ήταν το ζήτημα και όχι η σχέση με την αποικιοκρατία.

Πέρα από την μυθολογία η μαζική κρατική παιδεία ακολούθησε, συνήθως καθυστερημένα, την κοινωνική εξέλιξη του εκμοντερνισμου – η αντιπαραθεση για το πανεπιστήμιο ήταν εκφραστική. Όταν τελικά ιδρύθηκε κρατικό πανεπιστήμιο την δεκαετία του 90 είχε ήδη διαμορφωθεί ένα τοπικό πλαίσιο αγγλόφωνης μη-κρατικής πανεπιστημιακής παιδείας. Διότι οι αντιδράσεις των συντηρητικών δεν καθυστερούσαν απλά – πολλές φορές προκαλούσαν απρόσμενες συνέπειες που δημιουργούσαν σαν υλική πραγματικότητα τους κίνδυνους στους οποίους αναφέρονταν. Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 λ.χ. όταν οι βρετανοί εισηγήθηκαν να γράφονται μερικά βιβλία από κύπριους συγγραφείς η εκκλησία εξαπέλυσε εκστρατεία ενάντια στην εισήγηση με το επιχείρημα ότι τα βιβλία από την Αθήνα θα ήταν καλύτερα από οτιδήποτε έγραφε κάποιος Κύπριος![30] Την δεκαετία του 1960, στάλθηκε τριμελής ελληνική επιτροπή στην Κύπρο για να διερευνήσει «χωριστικές τάσεις στην εκπαίδευση» σύμφωνα με τον Περσιανη. Η επιτροπή διαπίστωσε «χωριστικές τάσεις» – όπως τους όρους «κυπριακή ιστορία», «κυπριακή γεωγραφία» κ.ο.κ. και εισηγήθηκε την λήψη «μέτρων» για την «πλήρη ταύτιση».[31] Και ο Μακάριος (όπως και Φ. Πετριδης) αναγκάστηκε τότε να αγωνιστεί ενάντια σε όσα είχε χρησιμοποιήσει σαν ρητορική λίγα χρόνια πριν.

Η δημόσια έκφραση του κυπριωτισμου μετά το 1974

Η τραγωδία του 1974 οδήγησε σε σημαντικές μεταμορφώσεις τον ηγεμονικό λόγο της ε/κ κοινότητας και έθεσε το κυπριακό ζήτημα σε νέα βάση. Όπως παρατήρησε ο Κ. Μαυρατσας στην διεξοδική του μελέτη για τις ιστορικές μεταμορφώσεις της ταυτότητας στην Κύπρο, η περίοδος μετά το 1974 χαρακτηρίστηκε από τον κυπροκεντρισμο. Η χρήση της κυπριακής σημαίας από τον

Νεοκυπριακο σύνδεσμο στις μαζικές εκδηλώσεις της περιόδου ήταν ένα σύμπτωμα του κλίματος. Αυτός ο κυπροκεντρισμος ήταν εν μέρει η νομιμοποίηση της λαϊκής πλειοψηφίας η οποία στήριζε τον Μακάριο σαν σύμβολο της ανεξαρτησίας.

Η κατάσταση όπως διαμορφώθηκε μετά το 74 έκανε τόσο την ανεξαρτησία όσο και τον ρόλο της τ/κ κοινότητας πιο σημαντικούς. Σε μια συμβολική ρητορική κίνηση η φιλολογία για το εθνικό κέντρο αντικαταστάθηκε από την θέση «Η Κύπρος αποφασίζει και η Ελλάδα συμπαρίσταται». Η ιστορική εμπειρία έτυχε επίσης επαναξιολόγησης με σαφή έμφαση πια στην κοινή ιστορία ε/κ-τ/κ. Ακόμα και ο Τ. Ευδοκας, ο οποίος ήταν κριτικός απέναντι στην έννοια της κυπριακής συνείδησης, σε μια έκδοση του το 1978 ανέφερε, μιλώντας για τις κοινές εξεγέρσεις χριστιανών-μουσουλμάνων κατά την οθωμανική περίοδο:

«Αυτοί οι παράγοντες δημιούργησαν ένα είδος «κοινής συνείδησης» η «κυπριωτισμου», μια κοινή αγάπη για την Κύπρο από τους Έλληνες και τους Τούρκους της Κύπρου….(….) Οι Τούρκοι της Κύπρου, παρά το ότι ήταν επηρεασμένοι από την Τουρκία, ήταν διαφορετικοί από τους Τούρκους της Τουρκίας. Είχαν αναπτύξει ένα είδος «Κυπριακής Συνείδησης» το οποίο συνεχίζεται μέχρι σήμερα.»[32]

Αυτή η αγγλόφωνη έκδοση βέβαια απευθυνόταν προς το εξωτερικό αλλά έκφραζε το γενικότερο κλίμα της περιόδου. Η προσπάθεια νομιμοποίησης της Κυπριακής Δημοκρατίας εντάθηκε την δεκαετία του 80 (όταν άρχισε να γιορτάζεται και η επέτειος της ανεξαρτησίας) και απέκτησε νέα δυναμική σαν αντίδραση στην προσπάθεια της τουρκοκυπριακής ηγεσίας να αποσχιστεί από την Δημοκρατία το 1983.

Υπήρξαν βέβαια αντιδράσεις – οι επιθέσεις ενάντια στην εκπαιδευτική πολιτική του Χ. Σοφιανού την δεκαετία του 1970 ήταν χαρακτηριστικές της συντηρητικής ρητορικής και μυθολογίας. Η άνοδος του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία στην Ελλάδα οδήγησε σε νέες παρεμβάσεις των Αθηνών. Η ομολογία του Α. Χριστοφιδη (υπουργού Παιδείας τότε) για τον ρόλο των Αθηνών στην καθυστέρηση δημιουργίας του Πανεπιστήμιου Κύπρου είναι εκφραστική της υπόγειας ιστορίας των παρεμβάσεων:

«Όπως είναι γνωστό, την ίδρυση του Πανεπιστήμιου ανήγγειλε ο Μακάριος το 1976, έτος παιδείας της Unesco. Αλλά διέρρεαν τα έτη και τίποτε δεν εγινετο, διότι υπήρχαν σφοδρότατες και ισχυρότατες επιφυλάξεις από ελλαδικής πλευράς, από διαδοχικούς προέδρους της Δημοκρατίας, και πρωθυπουργούς, όχι μόνο της Νέας Δημοκρατίας αλλά και του ΠΑΣΟΚ.»[33]

Στην τ/κ κοινότητα οι πρώτες αντιδράσεις στο νέο καθεστώς οδήγησαν στην απώλεια της πλειοψηφίας από την δεξιά στις εκλογές του 1981 και χρειάστηκε η παρέμβαση της Άγκυρας για να παραμείνει στην εξουσία. Ακόμα και η προσπάθειας απόσχισης του 1983, σημαδεύτηκε από έντονες και συναισθηματικές αντιδράσεις από την τ/κ αριστερά η οποία ανασυντάχτηκε μετά την περίοδο των «θυλάκων» του 1963-74.

Η νέα εθνικιστική αντίδραση την δεκαετία του 1990 και το νέο ιστορικό πλαίσιο

Την δεκαετία του 1990 η σύγκλιση μιας σειράς εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων οδήγησε σε ένα είδος αναβίωσης του εθνικισμού στην ε/κ κοινότητα. Ο Μαυρατσας και ο Περιστιανης[34] είδαν αυτήν την αλλαγή σαν ένα είδος εκκρεμούς ανάμεσα στον ελληνοκεντρισμό και του κυπροκεντρισμο. Αν δούμε όμως το πλαίσιο της αναβίωσης του εθνικισμού υπήρχε και μια σαφής διαφορά από την δεκαετία του 1960: ο νέος ε/κ εθνικισμός αποδεχόταν την Κυπριακή Δημοκρατία και η έμφαση του ήταν η συντήρηση της ελληνοκεντρικής ηγεμονίας στην πολιτιστική σφαίρα – δηλαδή το πλαίσιο των κυπροκεντρικων του 1960. Με ένα ειρωνικό τρόπο η εθνικιστική ρητορική, η οποία σε προηγούμενες δεκαετίες απεβαλε/απεκλειε τους διαφωνούντες από την «ελληνική ταυτότητα» αποκαλώντας τους «ανθέλληνες» η «προδότες» τώρα αγωνιζόταν να λογοκρίνει την οικειοθελή αποστασιοποίηση – την

διατύπωση «είμαι κύπριος όχι έλληνας».

Το γλωσσικό ζήτημα είναι ίσως εκφραστικό των μεταλλαγών στο βίωμα της ταυτότητας στην καθημερινότητα. Στα τέλη του 19ου αιώνα η κυπριακή γλωσσική εκδοχή χρησιμοποιείτο επιλεκτικά, στα πλαίσια του αναδυόμενου εθνικιστικού λόγου, για να «αποδείξει», σαν πρωτογενές υλικο/τεκμηριο, την «ελληνική καταγωγή» των κυπρίων ιθαγενών. Αναμενόταν ότι θα εξαφανιζόταν «στο μέλλον» σαν βαρβαρο/χωρκατικο υπόλοιπο – για αυτό άλλωστε και αποκλείστηκε από τα σχολεία. Η μετάλλαξη και επιβίωση της, ωστόσο, οδήγησε στα μέσα του 20ου αιώνα σε μια επίθεση εναντίον της από μερίδα του ελληνικού εθνικισμού που την κωδικοποίησε σαν ένα είδος άμυνας των ιθαγενών απέναντι στον «ελληνικό εκπολιτισμό». Ο Μ. Χριστοδουλου τελείωσε μια ομιλία του στο Λαϊκό πανεπιστήμιο την δεκαετία του 1980 απηχώντας αυτό το κλίμα: «Η κυπριακή διάλεκτος ματαίωσε την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα». Η προσπάθεια ολοκληρωτικής ελληνοποιησης των τοπωνυμιών στις αρχές της δεκαετίας του 1990 προκάλεσε μια από τις πρώτες αυθόρμητες αντιδράσεις στην τότε έξαρση του ελληνοκεντρικού εθνικισμού. Σήμερα η συζήτηση για την γλωσσική κατάσταση έχει σαφώς μεταμορφωθεί: πέρα από την διάχυση της χρήσης της κυπριακής στον δημόσιο λόγο των ηλεκτρονικών ΜΜΕ, η ακαδημαϊκή ανάλυση της γλωσσικής κατάστασης οδηγεί πια σε αντιλήψεις που κατανοούν την κυπριακή περίπτωση σαν καθεστώς «διγλωσσίας» ενώ τίθεται πια και το ζήτημα της σχετικότητας των όρων γλώσσα-διάλεκτος. [35] Η μαζική πλέον χρήση της αγγλικής και η αναλυτική εστίαση στις ιδιαιτερότητες της τ/κ γλωσσικής εκδοχής δημιουργούν έναν νέο πλαίσιο συζήτησης για την ευρύτερη μορφή του πολυπολιτισμου στην κυπριακή καθημερινότητα.

Παρά την έμφαση στον αναβίωση του εθνικισμού η δεκαετία του 90, και η προεδρία Κληριδη, συνέχισαν τις διαδικασίες νομιμοποίησης της πολιτείας. Αυτή η διαδικασία ολοκληρώθηκε την περίοδο προεδρίας του Τ. Παπαδόπουλου όπως παρατήρησε ο Περσιανης.[36] Η ένταξη στην Ε.Ε. σηματοδότησε ένα είδος ολοκλήρωσης της πορείας των ιθαγενών προς το ιδεατό πρότυπο του δυτικού εκμοντερνισμου. Και αυτή η ολοκλήρωση συνοδεύτηκε από την ανάδυση μιας τοπικής σημειολογίας «ωρίμανσης». Το διάγγελμα του Παπαδόπουλου για το δημοψήφισμα μπορεί να είχε στόχο την αποτροπή μια συμφωνίας λύσης, αλλά οι κώδικες του ήταν σαφώς κυπροκεντρικοι – με έμφαση στην ε/κ κοινότητα. Ο Παπαδόπουλος μιλούσε μπροστά από ένα παράθυρο του προεδρικού που θύμιζε το πραξικόπημα (την επέμβαση των «ξένων»), κράτησε σαφείς αποστάσεις από την Ελλάδα και η επίκληση της κυπριακής δημοκρατίας σαν την άμυνα των ελληνοκύπριων η οποία κινδύνευε έμοιαζε με αναπαραγωγή της ρητορικής του Μακάριου άλλων εποχών.

Όμως αυτή η ολοκλήρωση της πορείας ανάδειξε και την ύπαρξη πολλαπλών μορφών κυπριακοτητας – αν ο Παπαδόπουλος οικοδόμησε μια εντυπωσιακή θεαματική στιγμή εκείνη την Μεγάλη Τετάρτη, οι αντίπαλοι του επικαλούνταν επίσης μια κυπριακοτητα που είχε να κάμει με την ενότητα του χώρου και τον εσωτερικό πλουραλισμό. Αλλά και πέρα από αυτό το σημείο πόλωσης η κυπριακοτητα έγινε πια διάχυτη.

Σε αυτό το νέο πλαίσιο άρχισαν να τίθενται και ζητήματα εσωτερικής δημοκρατίας. Ιδιαίτερα μετά την συγκρότηση μιας άτυπης συμμαχίας μερίδας της αριστεράς και φιλελευθέρων ενάντια στον αυταρχισμό που έκφρασε η έννοια της «περιρρέουσας ατμόσφαιρας».

Η τ/κ εξέγερση και η άνοδος πολλαπλών μορφών κυπριακοτητας

Σε αυτό το πλαίσιο οι τ/κ άρχισαν να αποκτούν ένα νευραλγικό ρόλο. Η «αναγνώριση του Άλλου» αποτελεί από την δεκαετία του 1990 μια διαδικασία (τόσο στον ακαδημαϊκό και δημόσιο λόγο όσο και στην πρακτική της επαναπροσέγγισης) που διευρύνει τόσο την δημοκρατία όσο και την έννοια της πολιτικής κυπριακοτητας που αντλεί τις ρίζες της από την κυπριακή συνείδηση της δεκαετίας του 1960.

Την περίοδο 2000-04 η κυπριακή συνείδηση εμφανίστηκε δυναμικά στους δρόμους όταν η τ/κ κοινότητα βίωσε ένα είδος μη-βιαίας εξέγερσης με στόχο την επανένωση και την ένταξη της Κύπρου σαν σύνολο στην Ευρώπη. Η πίεση των κινητοποιήσεων οδήγησε στο άνοιγμα των οδοφραγμάτων το 2003 και ακολούθως η τ/κ αριστερά ανέλαβε την εξουσία. Αυτές οι αλλαγές δημιούργησαν μια νέα πραγματικότητα: για πρώτη φορά από το 1974 επέτρεψαν ξανά τις επαφές ανάμεσα στις 2 κοινότητες και κατέδειξαν την διαφοροποίηση στο εσωτερικό τους.

Οι ταυτότητες δεν ήταν και δεν είναι κάτι το στατικό. Υπάρχει μια σαφής ιστορική ρευστότητα και οι νομικοι-θρησκευτικοι-γλωσσικοι διαχωρισμοί αποτελούν μόνο διαστάσεις ενός πολυσύνθετου πλαισίου. Ουσιαστικά από τα μέσα του 20ου αιώνα φαίνεται να έχουν διαμορφωθεί 3 πόλοι (ελληνικος-κυπριακος-τουρκικος) ταυτότητας οι οποίοι φαίνεται να έχουν ένα συμπαγή πυρήνα ενώ μια μεγάλη μερίδα του πληθυσμού κινείται στους ενδιάμεσους χώρους αυτών των πόλων αναλόγως συγκυρίας. Οι βασικές αιτίες για αυτήν την τριπλή μορφή ρευστών ταυτοτήτων μπορεί να είναι το συνοριακό καθεστώς του νησιού. Και το ότι γίνονται πλέον πιο κατανοητοί αυτοί οι πόλοι ίσως να μην είναι άσχετο με την μεταμόρφωση του συνόρου – τόσο με την ένταξη στην Ε.Ε. όσο και σε σχέση με τις δυναμικές της μεταμοντέρνας εποχής. Τα κύματα της μετανάστευσης θυμίζουν στους κύπριους ιθαγενείς ότι δεν είναι μόνοι τους πια, ότι το ζήτημα της ταυτότητας είναι πιο περίπλοκο, και ότι η θέση τους στην γεωπολιτική συγκυρία έχει αλλάξει δραματικά. Αν στο παρελθόν η κυπριακή συνείδηση έκφρασε ένα αίσθημα αξιοπρέπειας των ιθαγενών, σήμερα το ζητούμενο φαίνεται να είναι ο προσδιορισμός της αυτόνομης κυπριακής ολότητας μέσα από την αναγνώριση της εσωτερικής πολλαπλότητας.

Αρχική Δημοσίευση: «Χρονικό» (εφ. Πολίτης) 17/4/2011, τ. 160

Παραπομπές

[1] Περιστιανης (1993), σ. 254.

[2] Lanitis (1963).

[3] Κυρρης (1964)

[4] Παπαδακης (1995)

[5] Ατταλιδης (1979), σ. 79

[6] Παπαγεωργιου (τόμος Β), σ. 239.

[7] Katsiaounis (1995), σ. 236.

[8] Georgallides (1979), σ. 73, υπ. 3.

[9] Περσιανης (2004), σ. 97, υπ. 42

[10] Παπαγεωργιου (τόμος Β), σ.274.

[11] Κρανιδιώτης (1985, τόμος Α), σ. 220.

[12] Κρανιδιώτης (1985), Κατσης (1976).

[13] Το 1950 υπέγραψε το 95.73% ενώ το 1968 ψήφισε υπέρ του Μακαρίου και του «εφικτού» της ανεξαρτησίας, το 95.45%. Αριθμητικά υπέγραψαν 215, 108 το 1950 και τον Μακάριο τον ψήφισαν 220, 211 το 1968.

[14] Περσιανης 2004), σ. 52.

[15] Loizos (1974), σ. 121

[16] Kitromilides (1989).

[17] Katsiaounis (1996).

[18] Mavis (2010), σ. 14.

[19] Georgallides (1979), σ. 422

[20] Georgallides (1985), σ. 5, 74.

[21] Yasin (1990), σ. 41.

[22] Ταχσιν (2001), σ. 42.

[23] Κατσιαουνης (1990), σ. 223, Σοφοκλέους (2008), σ. 74-76, 79-81.

[24] Προυσης (1990), Παπαλεοντιου (2001)

[25] Loizos (1986), σ. 105.

[26] Katsiaounis (1996).

[27] Persianis (1978), σ. 96

[28] Αιμιλιανιδης (1944), βλ λ.χ. το κεφάλαιο: « Η ιστορική εξελιξις του επιστημονικού αγώνος προς διαπιστωσιν της ελληνικότητας της Κύπρου».

[29] Πολυδώρου (1995), σ. 101.

[30] Persianis (1978), σ. 171.

[31] Περσιανης (2004), σ. 65-66.

[32] Evdokas (1978), σ. 11

[33] Χριστοφιδης (1993), σ. 16.

[34] Μαυρατσας (1998), Περιστιανης (1995)

[35] Ο Μοσχονας (2002), λ.χ., κατέθεσε μια θέση για καθεστώς «διμορφίας»/diglossia στην Κυπριακή περίπτωση την οποία μελέτησε την δεκαετία του 1990 – λίγο μετά την περίοδο της έντονης γλωσσικής διαμάχης γύρω από τα τοπωνύμια.

[36] Περσιανης (2004)

Βιβλιογραφία

Αναγνωστόπουλου Σία. 1998-99. Η Εκκλησία της Κύπρου και ο εθναρχικος της ρόλος: 1878 – 1960. Στο Σύγχρονα Θέματα, τευχ. 68-69-70, σελ. 198-227.

An Ahmet. 2002. The perspectives of a common Cypriot Awareness during the British Colonial period. In «Kıbrıs Nereye Gidiyor?» (Quo Vadis Cyprus)”. Istanbul: Everest Publishing House.

Αιμιλιανιδη Αχιλλέα. 1944. Η ελληνικότητα της Κύπρου. Λευκωσία.

Attalides Michael. 1979. Cyprus, Nationalism and International Politics. New York: St. Martin’s Press.

Bryant Rebecca. 2004. Imagining the Modern. The cultures of Nationalism in Cyprus. London: I. B. Tauris.

Georgallides Giorgos. 1979. A Political and Administrative History of Cyrus 1918 -1926. Nicosia: Cyprus Research Centre

Georgallides Giorgos. 1985. Cyprus and the Governorship of Sir Roland Storrs. Nicosia: Cyprus Research Centre.

Evdokas Takis. 1978. The Symbiosis of the two Communities. Nicosia: Socio-Psycological Research Group.

Κατσης Αριστος. 1976. Από την ανεξαρτησία στην εισβολή. Αθήνα: Παπαζηση.

Κατσιαουνης Ρολανδος.1990. Οι καταβολές της Επιτροπής Κυπριακής Αυτονομίας. Στο Πρακτικά του Πρώτου Διεθνούς Συμποσίου Κυπριακής Μετανάστευσης (1986). Λευκωσία

Katsiaounis Rolandos.1995. Social and Political Change in Cyprus: 1878 – 1924. In Επετηρις XXI, 1995. Λευκωσία: Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών.

Katsiaounis Rolandos. 1996. Labour, Society and Politics in Cyprus During the Second Half of the Nineteenth Century. Nicosia: Cyprus Research Centre.

Κατσιαουνης Ρολανδος. 2000. Η Διασκεπτική, 1946-1948. Λευκωσία: Κέντρο επιστημονικών ερευνών.

Kitromilides Paschalis.1989. “Imagined Communities” and the Origins of the “National Question” in the Balkans. In European History Quarterly, vol. 19, no. 2.

Κρανιδιώτης Νίκος. 1985. Ανοχύρωτη Πολιτεία, Κύπρος 1960 – 1974. [τόμος Α, Β]. Αθήνα: Εστία.

Κυρρης Κώστας. 1964. Η Κύπρος μεταξύ Ανατολής και Δύσεως σήμερον. Λευκωσία.

Lanitis N.C. 1963. Our Destiny. Nicosia: Proodos

Loizos Peter. 1974. The progress of Greek nationalism in Cyprus: 1878 – 1955. In Choice and change: Essays in Honour of Lucy Mair. London: Athlone.

Loizos Peter. 1975. The Greek Gift: Politics in a Cypriot Village. Oxford: Basil Blackwell.

Loizos Peter. 1986. Αλλαγές στη δομή της Κοινωνίας. Στο Κυπριακά 1878 -1955. Λευκωσία: Εκδ. Δήμου Λευκωσίας.

Μαυρατσας Καίσαρ. 1998. Όψεις του ελληνικού εθνικισμού στην Κύπρο. Αθήνα: Κατάρτι.

Mavis Burak. 2010. Υποχρεωτική θρησκευτική εκπαίδευση και μαθήματα Κορανίου. Το Καλέμι, έκτακτο τεύχος.

Μοσχονας Σπύρος. 2002. Κοινή γλώσσα και διάλεκτος. Το ζήτημα της «γλωσσικής διμορφίας» στην Κύπρο. Νέα Εστία, τόμος 151, τεύχος 1745, σ. 898 – 928.

Παπαδακης.1995. 20 Χρόνια μετά από τι; Η πολλαπλή νοηματοδοτηση του 1974. Στο Ανατομία μιας Μεταμόρφωσης. Λευκωσία: Intercollege Press.

Παπαγεωργιου Σπύρος. Από την Ζυρίχην εις τον Αττιλαν [τόμοι Α, Β, Γ]. Αθήνα: Εκδόσεις Λαδιά.

Παπαδόπουλος Θεόδωρος. 1964. Η κρισις της κυπριακής συνειδήσεως. Φιλολογική Κύπρος.

Παπαλεοντιου Λευτέρης. 2001. Κυπριακά λογοτεχνικά περιοδικά στα χρόνια της αγγλοκρατιας. Λευκωσία: Δημοσιεύματα του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών.

Περιστιανη Νίκου. 1993. Θρησκεία και Εκκλησία στην Κύπρο. Στο Κυπριακή Ζωή και Κοινωνία. Λευκωσία: εκδ. Δήμου Λευκωσίας.

Περιστιανη Νίκου. 1995. Δεξιά – αριστερά, ελληνοκεντρισμός – κυπροκεντρισμος: Το εκκρεμές των συλλογικών ταυτίσεων μετά το 1974. Στο Ανατομία μιας Μεταμόρφωσης. Λευκωσία: Intercollege Press.

Persianis Panayiotis. 1978. Church and State in Cyprus Education. Nicosia.

Περσιανη Παναγιώτη. 2004. Η νομιμοποίηση του κυπριακού κράτους. Λευκωσία: Κυπροεπεια.

Πολυδώρου Ανδρέας. 1995. Η ανάπτυξη της δημοτικής εκπαίδευσης στην Κύπρο. Λευκωσία.

Προυσης Μ. Κώστας. 1990. Θέματα και Πρόσωπα της Κυπριακής Λογοτεχνίας. Λευκωσία: Πολιτιστικό Ίδρυμα Τραπέζης Κύπρου.

Said W. Edward. 1978. Orientalism. London: Penguin Books.

Σοφοκλέους Ανδρέας. 2008. Θαλής Χ. Παπαδόπουλος. Λευκωσία: ΙΜΜΕ.

Ταχσιν Αριφ. 2001. Η άνοδος του Ντενκτας στην κορυφή. Λευκωσία: Αρχείο.

Τριμικλινιωτης Νικος.2010. Η Διαλεκτική του Έθνους-Κράτους και το Καθεστώς Εξαίρεσης. Αθήνα: Σαβαλλας.

Χριστοδουλου Μενέλαος. 1997. Κοινή γλώσσα και διάλεκτος. Στο Η διχόνοια, η ελληνική γλώσσα και η κυπριακή διάλεκτος. Λευκωσία; Εκδ. Δήμου Λευκωσίας.

Χριστοφιδης Ανδρέας. 1993. Η γλώσσα στα μέσα μαζικής ενημερώσεως. Στο Ελλάδα Φθογγον Χεουσα. Λευκωσία: Κέντρο Μελετών Ι.Μ. Κυκκου.

Yasin Mehmet. 1990. The question of identity and its socio-historical basis in Turkish-Cypriot Literature. In Turkish Cypriot Identity in Literature. London: Fatal Publications.

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, 3533 (Ιστοσελίδα), Ηλεκτρονικά Άρθρα, Δεκαετία 2010-2019, 2015, Απροσδιόριστη Τοποθεσία, Κυπριακή Συνείδηση

From:
https://movementsarchive.org/ - **Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο**
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:digital:3533:kipriaki_sinidisi

Last update: **2020/07/14 16:18**

